

Leemspitters en landbouwers

Bewoning uit de late prehistorie en de middeleeuwen (8^e t/m 14^e eeuw)
in het plangebied Tilburg, Enschtsebaan-Zuid 2

BAAC-rapport A-09.0407

M.C. Brouwer
R.G. van Mousch

Redactie:
E.A.G. Ball
G. van den Eynde
A.M.J.H. Huijbers

archeologie
bouwhistorie
cultuurhistorie

's-Hertogenbosch
Graaf van Solmsweg 103
5222 BS 's-Hertogenbosch
T ■ 073 61 36 219
F ■ 073 61 49 877
E ■ denbosch@baac.nl

Deventer
Postbus 2015
7420 AA Deventer
Bergsingel 81
7411 CN Deventer
T ■ 0570 67 00 55
F ■ 0570 61 84 30
E ■ deventer@baac.nl

E ■ info@baac.nl
W ■ www.baac.nl

Leemspitters en landbouwers

*Bewoning uit de late prehistorie en
de middeleeuwen (8^e t/m 14^e eeuw)
in het plangebied Tilburg, Enschtsebaan-Zuid 2*

M.C. Brouwer
R.G. van Mousch

met een bijdrage van:
F.L.W.M. van Nuenen

Redactie:

E.A.G. Ball
G. van den Eynde
A.M.J.H. Huijbers

11 Catalogus

Binnen onderzoeksterrein Enschootsebaan-Zuid 2 zijn bewoningssporen uit de late prehistorie en uit de middeleeuwen (vanaf de 8^e eeuw) aangetroffen. Tevens zijn verschillende sporen van landinrichting uit de periode na de middeleeuwen in het onderzoeksgebied aanwezig. In de catalogus worden achtereenvolgens de gebouwen, de waterkuilen en -putten, de kuilen en de greppels beschreven.

11.1 Uitleg bij catalogus

Voordat een beschrijving per structuur wordt gegeven, wordt eerst kort stil gestaan bij de wijze van beschrijven van gebouwen en de gebruikte typologieën. Tevens wordt ingegaan op de beschrijving van de waterputten, de kuilen en de greppels. De gebouwen zijn voorzien van afbeeldingen (1:200) waarop bij (een selectie van) de hoofdgebouwen ook de coupes (1:100) zijn afgebeeld. Kenmerkende aardewerkfragmenten zijn getekend of gefotografeerd en worden afgebeeld bij de structuur waarin ze zijn aangetroffen.

11.1.1 De gebouwbeschrijvingen

De beschrijving van de gebouwen uit de prehistorie en de vroege en volle middeleeuwen vindt plaats volgens het onderstaande schema. Voor zover nodig, is een korte toelichting opgenomen. Welke beschrijving uit het schema bij een structuur wordt gegeven, kan afhankelijk zijn van het soort gebouw (typologisch en functioneel) en de periode waaruit het gebouw stamt.

Interpretatie	Functionele beschrijving van de structuur (hoofdgebouw, bijgebouw).
Onderzoek	Korte beschrijving van het onderzoek in het veld en eventueel van de uitwerking. In de meeste gevallen gaat het hier om de standaard procedure van aanleg vlak, couperen, selectief bemonsteren en afwerken.
Erf	Nummer van het erf waartoe een gebouw behoort, in sommige gevallen aangevuld met het nummer van een gebruiksfase.
Oriëntatie	Richting van de structuur (beginnend vanuit noord en/of westzijde).
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	Breedte-indeling van de structuur, bepaald door de lange wanden en de staanders van de kern.
Aantal traveeën	Lengte-indeling van de structuur (van west naar oost of van noord naar zuid vanaf de korte wandzijde geteld).
Skelet	
Vorm van de structuur	Beschrijving van de vorm van de plattegrond
Dragende elementen	Beschrijving (aantal) staanderparen, aanwezigheid van sluitpalen, dragende wand, etc.
Middenstaanders	Aantal middenstaanders.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Vorm van de paalsporen in het vlak.
Stand palen in kuil	Rechte of schuine plaatsing van palen.
Afwijkende staanderparen	Afwijking van standaard en reden waarom.
Ontbrekende delen	Welke onderdelen ontbreken en reden waarom.
Wanden	
Vorm lange wanden	Recht of gebogen.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Vorm van de paalsporen in het vlak
Stand palen in kuil	Rechte of schuine plaatsing van palen.
Afwijkende tussenruimte	Eventuele afwijkingen in de afstand tussen de wandpalen vermelden.
Ontbrekende delen	Welke onderdelen ontbreken en reden waarom.
Maatvoering	
Afhankelijk van de constructie van een gebouw, worden verschillende maten genomen van een gebouwstructuur. De afstanden worden gemeten van hart tot hart van de paalsporen (indien aanwezig de paalkern).	
Lengte	Totale lengte van het gebouw
Grootste breedte	Grootste breedte van het gebouw
Kleinste breedte	Kleinste breedte van het gebouw
Lengte kern	
Breedte kern	
Grootste breedte zijbeuk	
Kleinste breedte zijbeuk	

Afmetingen traveeën	Van west naar oost of van noord naar zuid over de lengte geteld wordt de afstand van hart tot hart gegeven.
Afstand tussen middenstaanders	
Oppervlakte kern	
Oppervlakte totale structuur	
Specifieke herkenbare elementen	
Ingangen	Locatie waar de ingang zich mogelijk bevindt.
Binnenindeling	Ruimtelijke (functionele) indeling van het gebouw en waaruit dit afgeleid kan worden (bijzondere elementen).
Bijzondere elementen	Bijzondere elementen binnen het gebouw, zoals een haard, 'paal P' of 'paal M en N'.
Verbouwingen	
Het buiten gebruik raken van het gebouw	
	Aangeven wat gezegd kan worden over het einde van het gebouw (sloop, brand). Indien een duidelijk paalkern aanwezig is, is de paal niet verwijderd of is deze op maaiveldniveau afgezaagd. Indien de paal is losgewrikt en uitgetrokken, is de rechte vorm van de paalkern aan de bovenzijde aangetast. Bij ondiepe sporen met een kern is het verschil tussen deze eerste drie opties niet meer vast te stellen. Hetzelfde geldt voor gehomogeniseerde sporen met een egale vulling. Eventueel kunnen paalkuilen met een gehomogeniseerde vulling uitgegraven zijn, maar dat is doorgaans te zien aan de vorm van het spoor. Bij een duidelijke uitgraafkuil is de paal uitgegraven.
Bemonstering	
	Monsternummers. Dit is niet de uiteindelijke selectie die is geselecteerd voor inventarisatie en analyse.
Chronologisch kader	
	Door de volgende relatieve en/of absolute bronnen van datering te combineren kan een structuur eventueel gedateerd worden.
Oversnijdingen/overlappendingen	
Vondstnummers	
Datering aardewerk (of andere vondstcategorie)	Complexdatering
¹⁴ C-datering	
Parallellen	
Typologie	
Datering erf / contemporaine sporen	
Conclusie datering	Voor de prehistorie een periode, voor de middeleeuwen en nieuwe tijd een eeuwaanduiding. Indien de datering onzeker is, is er een vraagteken achter geplaatst.

11.1.2 De typologie van de plattegronden

■ IJzertijd

Voor de beschrijving van de plattegronden uit de ijzertijd is gebruik gemaakt van de typologie van Oss-Ussen¹, die over het algemeen van toepassing is voor gebouwstructuren uit de bronstijd en ijzertijd die worden aangetroffen op de Zuid-Nederlandse pleistocene zandgronden. Omdat er ook overeenkomsten zijn met prehistorische gebouwen van Noordoost-Nederlandse zandgronden, zal er ook verwezen worden naar typologieën die voor die archeoregio gangbaar zijn.²

■ Middeleeuwen

Voor de vroege middeleeuwen is geen gebruik gemaakt van een standaard-typologie. Wel is gebruik gemaakt van twee systematische overzichten - van Verwers en van Van Renswoude³ - die van toepassing zijn op de plattegronden in Berkel-Enschot, met daarnaast verwijzingen naar vergelijkbare plattegronden van opgravingen in de archeoregio. In de catalogus is onder 'typologie' bij de vroegmiddeleeuwse plattegronden soms niets ingevuld, in plaats daarvan wordt verwezen naar parallellen. Hieronder worden indelingen van Grave-Enscharen (Verwers), Dommelen (Theuws) en Huijbers⁴ toegelicht.

Tabel 11.1 Beschrijving van vroegmiddeleeuwse gebouw-typen volgens de indeling van Verwers.

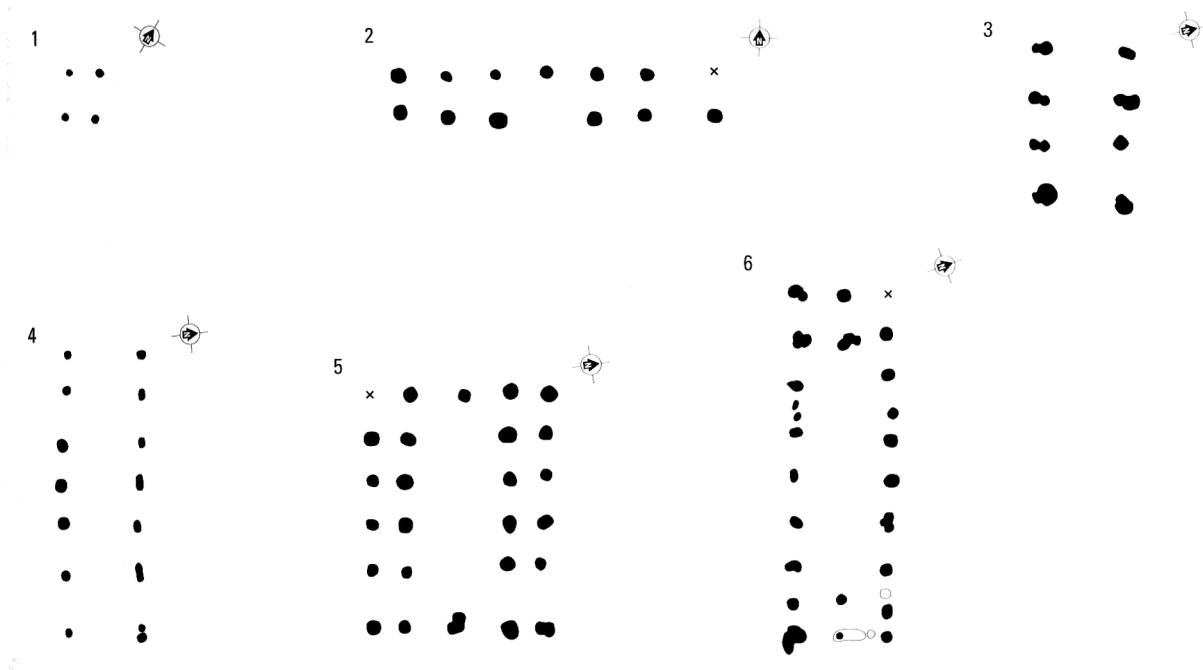
type	beschrijving	datering
1	<ul style="list-style-type: none"> - kleine rechthoekige bergen - maximaal 3 bij 2,8 m 	Merovingische en/of Karolingische periode
2	<ul style="list-style-type: none"> - smalle eenbeukige gebouwen - een breedte van circa 2 m - de lengte varieert van 5 tot 17 m - het aantal palen varieert van twee tot zes paar paar 	Merovingische en/of Karolingische periode
3a	<ul style="list-style-type: none"> - relatief kleine eenbeukige gebouwen - een lengte van 5 tot 6 m - de breedte varieert van 3,5 tot 5,2 m - het aantal palen varieert van drie tot vijf paar 	voornamelijk Merovingische periode
3b	<ul style="list-style-type: none"> - relatief kleine eenbeukige gebouwen - een lengte van 7 tot 10 m - de breedte varieert van 3,5 tot 5,2 m - het aantal palen varieert van drie tot vijf paar 	voornamelijk Merovingische periode
4	<ul style="list-style-type: none"> - grotere eenbeukige gebouwen - een lengte van 11 tot 14,5 m - de breedte varieert van 4 tot 6 m - het aantal palen varieert van vier tot acht paar 	voornamelijk Karolingische periode
5	<ul style="list-style-type: none"> - brede driebeukige gebouwen - De lengte bedraagt 11 tot 14 m - een breedte die varieert van 7 tot 9,4 m - het aantal staanderparen varieert van vijf tot acht - de palen van de zijbeuken staan op één lijn met de staanderparen. In de korte wand van het gebouw is aan weerszijden een paal geplaatst. 	Merovingische en/of Karolingische periode
6	<ul style="list-style-type: none"> - grote een- of tweebeukige gebouwen - een lengte van 16,6 tot circa 21 m (er is ook een voorbeeld van 28 m bekend) - de breedte varieert van 5 en 7,4 m - het aantal palen varieert van zeven tot 10 paar. 	voornamelijk Merovingische periode

1. Typologie van Grave-Escharen

Verwers onderscheidt zes gebouwtypen die zowel in de Merovingische als Karolingische periode kunnen voorkomen. Wel merkt hij op dat gebouwen van type 3 en 6 veelal een datering in de Merovingische periode hebben en dat gedurende de Karolingische periode voornamelijk gebouwen van type 4 lijken voor te komen.⁵ Vanwege de afmetingen worden de typen 4, 5 en 6 als hoofdgebouw geïnterpreteerd. In beide perioden komen ook vijf- en zespalige bergen voor, soms voorzien van een centrale middenpaal. Hoewel de indeling van Verwers alleen betrekking heeft op Grave-Escharen kan deze indeling mogelijk ook voor andere opgravingen gebruikt worden.

Afb. 11.01 Typologie van vroeg middeleeuwse gebouwen uit Grave-Escharen; type 1 t/m 6, respectievelijk gebouw 24, 32, 7, 23A, 11/16 en 5 (naar De Boer en Hiddink 2012, fig. 5.2).

Voor de beschrijving van de plattegronden uit de 10^e eeuw en de volle middeleeuwen kan zowel gebruik gemaakt worden van de typologie van Dommelen (opgesteld door Theuws) als van de typologie die is opgesteld door Huijbers.⁶ In dit onderzoek is alleen de laatst genoemde typologie gebruikt. Voor de volledigheid worden beide typologieën hieronder kort toegelicht, waarbij de nadruk wordt gelegd op de indeling van Huijbers.

- 1 Schinkel 1998.
- 2 Huijts 1992.
- 3 Verwers 1998; Van Renswoude 2002.
- 4 Huijbers, 2007; Huijbers 2014.
- 5 Verwers 1998/1999, 352.
- 6 Theuws et al., 1988; Huijbers, 2007; Huijbers 2014.

2. Typologie van Dommelen

Door Theuws zijn de gebouwen van de opgraving te Dommelen ingedeeld aan de hand van de afmetingen van het gebouw en het aantal staanderparen.⁷ De grote gebouwen zijn voorzien van de letter A terwijl de middelgrote gebouwen worden aangeduid met de letter B. Wat precies bedoeld wordt met grote en middelgrote gebouwen blijft echter onduidelijk, er worden geen afmetingen vermeld.

type	aantal staanderparen	plaatsing staanderparen	datering
A1	drie staanderparen	rechte lijn	950-1000
A2	vier staanderparen	rechte lijn	1050
A3	vijf staanderparen	gebogen lijn	1125
A4	zes staanderparen	rechte lijn	1190
A5	zeven staanderparen	gebogen lijn	1190?

De grote gebouwen van het type A zijn aan de hand van het aantal staanderparen onderverdeeld in vier subgroepen. Het aantal staanderparen varieert bij deze typen van drie tot zes. Per subtype is een uitspraak gedaan over de plaatsing van de staanderparen in een rechte of gebogen lijn. Volgens de auteur moet hier echter niet teveel aandacht aan besteed worden aangezien buiten de opgraving te Dommelen ook andere varianten bekend zijn. De datering van de gebouwen (en de subtypen) is voornamelijk gebaseerd op het aardewerk dat in de sporen is gevonden.⁸ Te Dommelen is bij de grote gebouwen een duidelijke ontwikkeling zichtbaar waarbij de gebouwen met de meeste staanderparen het jongst zijn. Type A5 is overigens niet te Dommelen aangetroffen maar is door Theuws gedefinieerd. Het betreft een bootvormig gebouw zonder kopse stijlen.⁹

Tabel 11.2 Beschrijving van de gebouwtypen te Dommelen. De dateringen zijn gebaseerd op Huijbers 2014, tabel 1.¹⁰

Afb. 11.02 Overzicht van de huistypen die door Theuws zijn onderscheiden; A1, A2, A3, A4, respectievelijk gebouw 31, 13, 16 en 10 (naar Theuws, Verhoeven en Van Regteren Altena 1990, Fig. 21, schaal 1:400).

7 Theuws, Verhoeven & Van Regteren Altena 1990.

8 Hoewel voor type A2 t/m A4 door Theuws een datering

De middelgrote gebouwen van het type B zijn in drie subgroepen onderverdeeld. Het verschil tussen de groepen is echter niet altijd duidelijk. Zowel gebouwen van type B1 als van type B3 bestaan uit drie staanderparen die in een rechte lijn geplaatst zijn. Het verschil tussen beide typen is echter onduidelijk. Bij type B1 wordt specifiek vermeld dat aan de kopse kant van het gebouw een tweetal palen dicht bij elkaar geplaatst is. Bij type B3 wordt niets gezegd over de kopse kant waardoor het aannemelijk is dat bij dit type gebouw geen palen in de kopse kant zijn geplaatst. Het is echter de vraag of dit daadwerkelijk het geval is, aangezien bij gebouw 18 (die door Theuws tot type B3 gerekend wordt) wel degelijk sprake lijkt te zijn van palen in de kopse kant. Bovendien wordt bij de beschrijving van type B2 ook niet over palen in de kopse kant gesproken terwijl deze bij enkele gebouwen van dit type (bijvoorbeeld gebouw 3) toch echt aanwezig zijn. De datering van de drie subgroepen van middelgrote gebouwen te Dommelen is tevens problematisch. De datering van gebouwtype B1 is onbekend. Voor de overige bouwtypen zijn wel gedateerde gebouwen beschikbaar waardoor beide typen tussen 1125 en 1200 zijn gedateerd.

Tabel 11.3 Beschrijving van middelgrote bouwtypen te Dommelen.

type	aantal staanderparen	plaatsing staanderparen	kopse kant	datering
B1	drie staanderparen	rechte lijn	twee palen	?
B2	vier staanderparen	rechte lijn	?	1125-1200
B3	drie staanderparen	rechte lijn	?	1125-1200

3. Typologie van Huijbers

Binnen de typologie van Huijbers worden de gebouwen niet opgedeeld naar het aantal staanderparen.¹¹ In tegenstelling tot de typologie van Dommelen gaat Huijbers uit van de vorm van de huisplattegronden. Dat wil zeggen; het verloop van de staanderrijen in combinatie met de vorm van de lange wanden wordt als indelingscriterium genomen. Het aantal staanderparen is van minder belang. In haar indeling is een duidelijke ontwikkeling zichtbaar vanaf de vroeg-Karolingische periode.

Doorgaans laten onderzoekers de volle middeleeuwen, met de karakteristieke bootvormige gebouwen, beginnen in 1050. Huijbers laat de volle middeleeuwen echter in 850 beginnen.¹² Vanaf die periode komen de eerste huizen voor met kenmerken die typerend zijn voor bootvormige gebouwen.¹³ Gedurende de periode 850-1050 vinden veranderingen plaats in het verloop van de staanderrijen en de vorm van de lange wanden van huizen. Dit leidt rond 900 tot een huisvorm die 'gedeeltelijk bootvormig' genoemd kan worden (H1) en rond 950 tot de daadwerkelijke bootvorm (H2).¹⁴

wordt gegeven, noemt hij geen datering voor type A1; Theuws, Verhoeven & Van Regteren Altena 1990, 280.

9 De Boer & Hiddink 2012, 126 (voetnoot 129).

10 Type A5 vormt een uitzondering en komt bij Huijbers 2014 niet voor.

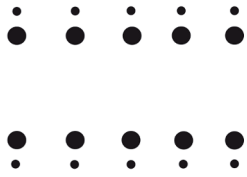
11 Huijbers 2007.

12 Huijbers 2007, 98.

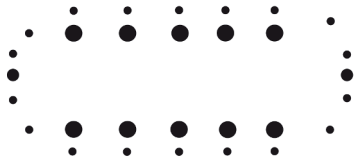
13 Huijbers 2007, 99.

14 Huijbers 2014, 379 (tabel 2).

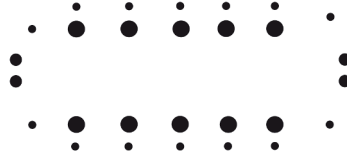
Huistype H0a

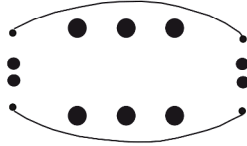
Huistype H0b

Huistype H0b

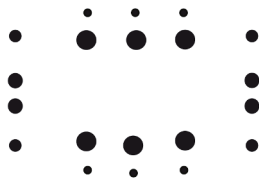
Huistype H1

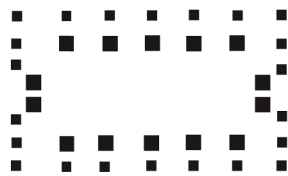
Huistype H2

Huistype H3

Huistype H4

Afb. 11.03 Schematisch overzicht huistypen H0, H1, H2, H3 en H4 (naar Huijbers 2014, Afb. 6).

type	beschrijving	datering
Karolingische huizen	<ul style="list-style-type: none"> - staanderrijen in rechte lijn - rechte lange wanden - geen sluitpalen - palen van de korte wand die geen deel zijn (en vrij staan) van het skelet ontbreken. 	Deze huizen komen tussen 725 en 850 voor (vroeg- en midden-Karolingische periode).
H0	<ul style="list-style-type: none"> - staanderrijen in een rechte lijn - rechte lange wanden - gemiddeld vijf staanderparen - sluitpalen aan één of beide korte zijden, meestal gaat het om enkele sluitpalen - zowel korte wand type x, y en z, hoekpalen niet in één lijn met de staanderrijen. 	700-1000 na Chr. (de meeste tussen 850 en 950 na Chr.)
H1	<ul style="list-style-type: none"> - staanderrijen in rechte lijn - gebogen lange wanden - drie of vier staanderparen waarbij de oudere gebouwen meestal drie staanderparen hebben. - sluitpalen aan één of beide korte zijden, meestal gaat het om dubbele sluitpalen - hoekpalen in één lijn met de staanderrijen geplaatst - voorkeur voor korte wand type x, al komt type y ook voor. De hoekpalen zijn bij de eerste gebouwen met gebogen wanden in één lijn met de staanderrij geplaatst. Later verder naar binnen geplaatst waardoor een vernauwde wand ontstaat. 	900-1200 na Chr. (de meeste tussen 900 en 1100 na Chr.)
H2	<ul style="list-style-type: none"> - staanderrijen in gebogen lijn - gebogen lange wanden - drie tot zeven staanderparen (onderverdeeld in subtypen (H2-3, H2-4, H2-5, H2-6 en H2-7)) - meestal dubbele sluitpalen aan beide korte zijden maar geen of één sluitpaal komt ook voor. - korte wand type x is gangbaar maar type y en z komen ook voor. 	950-1300 na Chr. (relatief vaak 950-1200 en de meeste 1100-1175 na Chr.)
H3	<ul style="list-style-type: none"> - staanderrijen in gecombineerde rechte en gebogen lijn - gebogen lange wanden - drie tot zeven staanderparen (onderverdeeld in subtypen (H3-3, H3-4, H3-5, H3-6 en H3-7)) - meestal dubbele sluitpalen aan beide korte zijden maar geen of één sluitpaal komt ook voor. - korte wand type x is gangbaar maar type y en z komen ook voor. 	1075-1200 na Chr.
H4	<ul style="list-style-type: none"> - staanderrijen in rechte lijn - rechte lange wanden - drie tot acht staanderparen, gemiddeld vijf (onderverdeeld in subtypen) - korte wand type z (palen van de korte wand zijn geen deel van de kernconstructie en staan vrij van het skelet) 	1200-1225 na Chr. ¹⁵

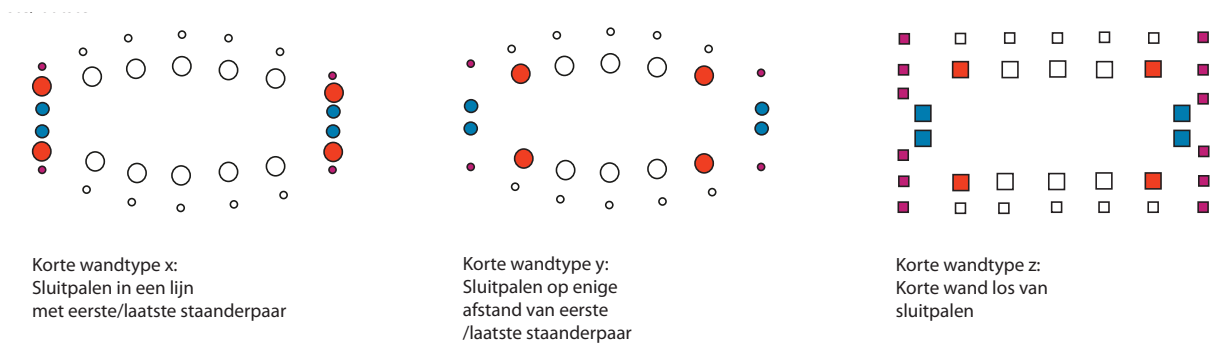
Tabel 11.4 Overzicht van de huistypen die door Huijbers zijn onderscheiden (Dateringen conform Huijbers 2014, tabel 2).

Hoewel huistype H0 lijkt op de gebouwen uit de vroeg- en midden-Karolingische periode verschilt het aantal staanderparen.¹⁶ Terwijl de vroegere exemplaren gemiddeld vier paar staanders hebben, hebben gebouwen van het type H0 doorgaans vijf staanderparen. Een tweede verschil is de aanwezigheid van sluitpalen bij huistype H0 (aan één of beide kopse kanten) terwijl deze bij de Karolingische gebouwen ontbreken. In de meeste gevallen is sprake van een enkele sluitpaal, maar dubbele sluitpalen komen ook voor. Een derde verschil betreft de afmetingen van de gebouwen. Huizen van het type H0 zijn met een gemiddelde lengte van circa 17 m doorgaans langer dan de oudere Karolingische gebouwen (circa 7,5-14,3 m).

15 Het type lijkt tot in de 15^e eeuw voor te komen al worden de staanders vanaf circa 1250 steeds vaker op poeren geplaatst. Huijbers 2014, 379.

16 Huijbers 2007, 99-107.

Gebouwen van type H1 hebben meestal minder staanderparen (maximaal vier paar) dan exemplaren van het type H0.¹⁷ De oudste exemplaren van het type H1 hebben slechts drie staanderparen. Terwijl bij de gebouwen van type H0 in de meeste gevallen sprake lijkt te zijn van een enkele sluitpaal lijkt bij type H1 een voorkeur voor dubbele sluitpalen te bestaan. De gebouwen hebben gebogen lange wanden waarbij de hoekpalen op één lijn met de staanderrijen geplaatst worden. Later worden de hoekpalen naar binnen toe geplaatst waardoor een vernauwde wand ontstaat. De lengte van type H1 varieert volgens Huijbers van 11 tot 21,2 m, met een gemiddelde lengte van circa 16,7 m. Wanneer gebouwen van type H0 en H1 met elkaar vergeleken worden, lijken zowel de lengte als de breedte hetzelfde te zijn.

Afb. 11.04 Typen korte wanden bij huisplattegronden uit de volle middeleeuwen (naar Huijbers 2014, Afb. 8). Blauw=sluitpalen, oranje=staanderpalen, paars=wandpalen.

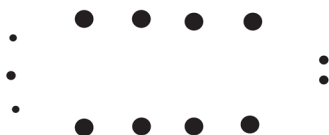
Gebouwen van type H2 hebben niet alleen een gebogen wand maar ook gebogen staanderrijen.¹⁸ Type H2 wordt door Huijbers vervolgens onderverdeeld in het aantal staanderparen (3 tot 7 stuks). De gebouwen zijn breder en langer (gemiddeld 19 m) dan die van type H1. Doorgaans hebben gebouwen van type H2 dubbele sluitpalen en zijn de korte wandpalen ter hoogte van het laatste staanderpaar geplaatst. Maar zowel het aantal sluitpalen als het soort korte wand kunnen variëren. Omdat gebouwen van type H2 niet altijd aan beide kanten een even duidelijke gebogen staanderrij hebben, heeft Huijbers huistype H3 onderscheiden. De gebouwen van type H3 worden gekenmerkt door een gecombineerde gebogen en rechte staanderrij.¹⁹

Het laatste type dat door Huijbers onderscheiden wordt betreft H4.²⁰ Dit type wordt gekenmerkt door rechte lange wanden en rechte staanderrijen in combinatie met een korte wand van het type z. Vergeleken met de gebouwen van het type H2 en H3 zijn de gebouwen van H4 iets breder.

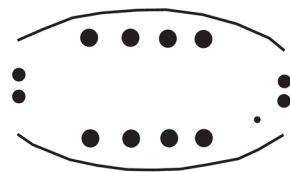
Huijbers onderscheidt ook verschillende overgangstypen tussen de hoofdtypen van huizen.²¹ Het overgangstype van Huijbers H0 naar H1 wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van één sluitpaal aan de ene kopse kant van het gebouw en twee sluitpalen aan de andere kopse kant. Bij het overgangstype van Huijbers H0 naar H2 gaat het om plattegronden met een gebogen en een rechte staanderrij en gebogen lange wanden. De gebouwen doen denken aan plattegronden van type Huijbers H3 maar hebben evenals type Huijbers H0 vijf staanderparen en een relatief grote afstand tussen de buitenste staanderparen en de sluitpalen. Eventueel kunnen dergelijke gebouwen ook als een overgangstype van Huijbers H1 naar H2 worden gezien. Gebouwen van dit laatste genoemde

17 Huijbers 2007, 107-115.
18 Huijbers 2007, 118-121.
19 Huijbers 2007, 121-134.
20 Huijbers 2007, 134-142.
21 Huijbers 2014, 382-385.

Overgangstype
tussen huistypen H0 en H1

Overgangstype
tussen huistypen H1 en H2

Overgangstype tussen huistypen
H2 en H4, groep 1

Overgangstype tussen huistypen
H2 en H4, groep 2

Overgangstype tussen huistypen
H2 en H4, groep 3

Overgangstype tussen huistypen
H2 en H4, groep 4

Afb. 11.05 Schematisch overzicht overgangstypen tussen de huistypen (naar Huijbers 2014, Afb. 9).

overgangstype worden gekenmerkt door de mogelijke aanwezigheid van een extra iets naar binnen geplaatst staanderpaar tussen het laatste staanderpaar en de sluitpalen.

Het laatste overgangstype betreft huizen die zowel kenmerken van Huijbers type H2 als Huijbers type H4 bezitten. Het betreft een zogenaamd overgangstype waarbij de huizen deels een verbogen verloop hebben (Huijbers type H2) en deels een recht verloop hebben (Huijbers type H4).²² Op grond van de huidige stand van zaken lijken gebouwen van dit overgangstype bouwdata te hebben tussen 1150 en 1225. Binnen dit overgangstype zijn vier subtypen onderscheiden waarbij groep 1 meer op Huijbers type H2 lijkt terwijl groep 4 juist meer bij Huijbers type H4 aansluit.²³ Groep 1 betreft huizen met licht gebogen staanderrijen en licht gebogen lange wanden. De huizen in groep 2 hebben ook gebogen wanden maar deels rechte (in plaats van gebogen) staanderrijen. Bij groep 3 hebben de huizen rechte staanderrijen en gebogen lange wanden. Hierbij staan de wanden doorgaans optisch los van de sluitpalen (wandtype z). Huizen die tot groep 4 worden gerekend hebben rechte staanderrijen en aan de ene zijde een gebogen lange wand en aan de andere zijde een rechte of deels gebogen lange wand.

Huijbers onderscheidt vervolgens zeven soorten bijgebouwen. Bijgebouw B0, B1 en B2 worden gebruikt voor verschillende typen bergen.²⁴ Onder B0 vallen de ronde bergen, onder B1 de gehoekte bergen en onder B2 vierkante bergen. Dit zijn volgens Huijbers blijvende bijgebouwwormen die gedurende een langere

22 Huijbers 2014, 383.

23 Huijbers 2014, 384.

24 Hoewel doorgaans de term hooimijt gebruikt wordt, geeft Huijbers de voorkeur aan de term 'berg'. Een 'mijt', zo legt zij uit, is een losse stapel oogstgewas terwijl een 'berg' een stapel oogstgewas in een constructie met een bekapping is. Huijbers 2007, 147.

tijd voorkomen. De bijgebouwen met een 'bootvorm' komen ruwweg tegelijk voor met de huisplattegronden en worden door Huijbers aangeduid als tijdelijke bijgebouwwormen. Het onderscheid tussen huizen en bijgebouwen wordt bepaald aan de plaats van een gebouw binnen een erf. Deze zijn ondergebracht in de typen B3, B4, B5, en B6. B4 komt overeen met een kleine H1, B5 met een kleine H2 en B6 is een kleinere variant van H3.

type	beschrijving	datering
B0	ronde bergen	
B1	gehoekte bergen	
B2	rechthoekige/vierkante bergen	
B3	bijgebouwen met staanderparen in een rechte lijn en rechte lange wanden.	Gelijktijdig met H0, H1, H2, H3 en H4, datering 900-1200 na Chr.
B4	bijgebouwen met staanderparen in een rechte lijn en gebogen lange wanden. Komt overeen met een kleine H1.	Verwant aan H1, maar datering tussen 900 en 1200 na Chr.
B5	bijgebouwen met gebogen staanderparen en gebogen lange wanden. Komt overeen met een kleine H2.	Verwant aan H2, datering in 12 ^e eeuw.
B6	bijgebouwen waarbij een rechte staanderrij is gecombineerd met een gebogen staanderrij en er tevens sprake is van een rechte lange wand en een gebogen lange wand. Komt overeen met een kleine H3.	Verwant met H3, maar datering in 12 ^e en 13 ^e eeuw.
B7	bijgebouwen waarbij de staanderrijen en lange wanden schuin ten opzichte van elkaar verlopen.	datering 1125-1200 na Chr..
B8	bijgebouwen met middenstaanders	

Tabel 11.5 Overzicht van de typen bijgebouwen die door Huijbers zijn onderscheiden.

11.1.3 De waterkuil/-putbeschrijving

De beschrijving van de waterkuilen en waterputten vindt plaats volgens de onderstaande schema's. Belangrijkste verschil hierbij is dat bij de waterputten aandacht wordt besteed aan de bekisting.

Waterkuil

Interpretatie	Functionele beschrijving van de structuur (waterkuil)
Onderzoek	Korte beschrijving van het onderzoek in het veld en eventueel van de uitwerking.
Erf	Nummer van het erf waartoe een gebouw behoort, in sommige gevallen aangevuld met het nummer van een gebruiksfase.
Vorm in horizontale vlak	vorm van het spoor in het vlak
Oriëntatie	Richting van de structuur (beginnend vanuit noord en/of westzijde)
Maatvoering Lengte Breedte Diepte	
Buiten gebruik raken van de waterkuil	Beschrijving van de wijze waarop de waterkuil buiten gebruik is geraakt.

Vullingen	Beschrijving van de typen vullingen die zijn aangetroffen (insteek, kern, uitgraafkuil, nazak).
Bemonstering	Opsomming van monsters
Spoor- en vondstnummers	Opsomming spoor- en vondstnummers per context.
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	
Datering aardewerk	Bespreking van aangetroffen (dateerbare) aardewerk waarbij rekening wordt gehouden met de context waarin de fragmenten zijn aangetroffen.
Datering erf / contemporaine sporen	Datering van het erf waartoe de waterkuil gerekend is.
Conclusie datering	
Waterput	
Interpretatie	Functionele beschrijving van de structuur (waterput)
Onderzoek	Korte beschrijving van het onderzoek in het veld en eventueel van de uitwerking.
Erf	Nummer van het erf waartoe een gebouw behoort, in sommige gevallen aangevuld met het nummer van een gebruiksfase.
Constructie	
Bekisting	Beschrijving van de constructie van de bekisting
Vorm van de insteek	Beschrijving van de vorm van de insteek
Ingezonken of ingelaten diepte (hoogteverschil onderkant insteek en onderkant waterput)	
Bijzondere elementen	Beschrijving van bijzondere elementen in of bij de waterput
Reparaties	Beschrijving van eventuele reparaties
Buiten gebruik raken van de waterput	Beschrijving van de wijze waarop de waterput buiten gebruik is geraakt.
Afmetingen	
Grootste diameter insteek	
Grootste diameter kern	
Diepte waterput vanaf vlak	
Laagdikte opgeweld zand op bodem	
Spoor- en vondstnummers	Opsomming spoor- en vondstnummers per context.
Chronologisch kader	
Dendrodatering constructiehout	
Datering aardewerk	Bespreking van aangetroffen (dateerbare) aardewerk waarbij rekening wordt gehouden met de context waarin de fragmenten zijn aangetroffen.
Datering erf / contemporaine sporen	Datering van het erf waartoe de waterput gerekend is.
Conclusie datering	

11.1.4 De kuilbeschrijving

Bij de bespreking van de kuilen is een onderscheid gemaakt tussen de kuilenclusters en de overige kuilen. De kuilen uit de kuilenclusters worden per cluster besproken waarbij de kuilen zijn gesorteerd op spoornummer. Achtereenvolgens wordt een beschrijving gegeven, de eventueel aanwezige vondsten (per context) besproken en wordt het vullingstype vermeld. Ter verduidelijking zijn de meeste kuilen voorzien van een foto. Bij de bespreking van de overige kuilen wordt achtereenvolgens aandacht besteed aan de interpretatie, het onderzoek, het bijbehorende erf, de vorm, de oriëntatie, de maatvoering, de vullingen, de bemonstering en het chronologische kader.

11.1.5 De greppelbeschrijving

Bij de bespreking van de greppels is een onderscheid gemaakt tussen erfgreppels en greppelsystemen. De erfgreppels worden per erf besproken. Voor de afbeeldingen van deze greppels wordt verwezen naar paragraaf 6.7.2 (erf- en greppelindeling) waar de erfgreppels per erf en per gebruiksfase worden afgebeeld. Na de bespreking van de erfgreppels komen de zes greppelsystemen aan de orde. De greppelsystemen worden beschreven waarbij achtereenvolgens het onderzoek, de beschrijving, eventuele oversnijdingen, de vondsten (per context) en een interpretatie aan de orde komen. Voor de duidelijkheid wordt greppelsysteem 4 per fase besproken. Bij greppelsysteem 6 is aan de hand van een drietal historische kaarten een indeling gemaakt. Voor de afbeeldingen van de greppelsystemen wordt verwezen naar paragraaf 6.6.2.

11.2 Prehistorie

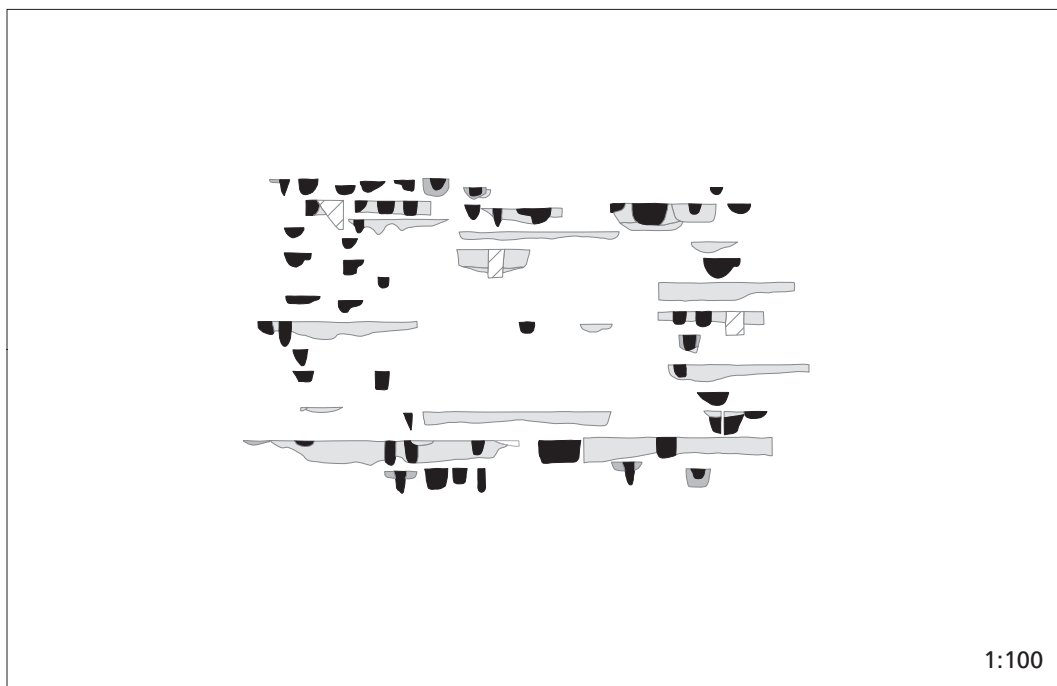
In het zuidelijke, hogere deel van het onderzoeksgebied zijn sporen en vondstmateriaal aangetroffen uit verschillende perioden van de prehistorie: de vroege en/of begin midden-bronstijd (2000-1500 voor Chr.). Hieronder worden achtereenvolgens eerst de gebouwen en daarna de kuilen beschreven.

11.2.1 Gebouwen

Tijdens het onderzoek zijn vijf gebouwen aangetroffen met een datering in de prehistorie. Het betreft één huis en vier bijgebouwen.

■ Structuur 42

Interpretatie	Huis met wandgreppel
Onderzoek	Aanleg werkput 12, medio maart 2010; start intensief onderzoek eind maart 2010: de sporen zijn gecoupeerd, gedocumenteerd en afgewerkt maar niet bemonsterd. Over de wandgreppels zijn zowel wel dwars- als lengtecoupes gezet. Hierbij kwamen regelmatig nieuwe paalkuilen aan het licht.
Erf	A
Oriëntatie	NW – ZO
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3 of 4
Aantal traveeën	4?
Skelet	
Vorm van de structuur	Rechthoekig
Dragende elementen	Het betreft een rechthoekige wandgreppel met hieromheen dakvoetdragende palen. In de greppel zijn paalkuilen aangetroffen. Waar zich de deuropeningen van het gebouw bevonden hebben, is een drempel aanwezig die naar binnen is geplaatst. Waarschijnlijk zijn niet alle sporen van de binnenconstructie aangetroffen. Maar er bevonden zich enkele paalsporen binnen de structuur die als dragende elementen tot de plattegrond gerekend mogen worden.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	Sporen van de binnenconstructie
Wanden	
Vorm lange wanden	Recht, het bestaat uit een wandgreppel waarin palen zijn aangetroffen (standgreppel). De wandgreppel zou het restant kunnen zijn van liggend balkwerk waartussen palen zijn aangebracht, maar mogelijk gaat het om deels ingegraven vlechtwerk.
Vorm paalkuilen	15 à 20 cm breed met vlakke onderkant.
Stand palen in kuil	Recht
Afwijkende tussenruimte	De paalsporen in de wand zijn niet altijd op een regelmatige afstand van elkaar aangetroffen. Mogelijk heeft dit te maken met de zichtbaarheid van deze sporen.
Ontbrekende delen	-

Afb. 11.06 Plattegrond van structuur 42, een huis met wandgreppel.

Maatvoering

Totale lengte	11,5 m
Totale breedte	7,5 m
Lengte kern	10,6 m (tussen wandgreppel)
Breedte kern	6,0 m (tussen wandgreppel)
Oppervlakte kern	60 m ²
Oppervlakte totale structuur	82 m ²

Constructieve en bijzondere elementen

Ingangen	Aan beide lange zijden bevond zich ten zuidoosten naast het midden van het gebouw een ingang, waarbij de mogelijke drempel ten opzichte van de wand naar binnen versprong. De breedte van beide drempels was 2,0 m (noordoost) en 2,3 m (zuidwest). De diepte van de sporen is respectievelijk 10 en 18 cm.
Binnenindeling	De drie- of vierbeukige indeling en het feit dat de ingangen zich ongeveer in de zuidelijke helft van het gebouw bevinden zal gevolgen hebben gehad voor de interne indeling, al is onduidelijk hoe. De functie van de sporen bij de noordoostelijk op circa 0,5 meter langs de korte zijde is niet duidelijk.
Bijzondere elementen	Een kuil vlak naast de noordoostelijke ingang (S12195) zou een voorraadkuil geweest kunnen zijn, hoewel daarvoor verder geen aanwijzingen zijn teruggevonden.
Verbouwingen	-

Het buiten gebruik raken van het gebouw

In bijna alle paalsporen is nog een kern met insteek waargenomen (in drie sporen niet).

Bemonstering

-

Chronologisch kader

Oversnijdingen/overlappen	De middeleeuwse structuur 46 overlapt structuur 42, maar er zijn geen oversnijdende sporen. Spoor S12262 van structuur 47 doorsneed de wandgreppel van structuur 42 in de noordwesthoek.
Vondstnummers	87, 403, 405, 406, 410, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 423, 461
Datering aardewerk	Een wandscherf van geglad aardewerk (vnr. 417), een wandscherf van besmeten vaatwerk (vnr.406), een dik wandfragment met potgruis (vnr.414), en een ruw fragment met een rozige kleur als gevolg van secundaire verbranding (vnr.405). Het prehistorische aardewerk is in de late bronstijd-vroege ijzertijd te dateren. Verder veel middeleeuwse intrusie.
Parallellen	Zutphen, Looërenk , o.a. huis 14 ²⁵ ; Loon op Zand huis 5 ²⁶
Typologie	Oss-Ussen type 2B ²⁷ , Sint-Oedenrode. Een plattegrondtype uit de eerste helft van de vroege ijzertijd. Maar ook in Oost-Nederland: type Leesten VII ²⁸ ; Variant Elp, overgangstype Hijken. ²⁹
Datering erf / contemporaine sporen	Vroege ijzertijd
Conclusie datering	Vroege ijzertijd

25 Bouwmeester et al. 2008, 163 e.v.

26 Van Nuenen 1988.

27 Schinkel 1998, 186/192.

28 Bouwmeester et al. 2008.

29 Huijts 1992, 66-67.

■ *Structuur 43*

Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 12 medio maart 2010; start intensief onderzoek eind maart 2010: de sporen zijn gecoupeerd, gedocumenteerd en afgewerkt. Over de greppel zijn zowel dwars- als lengtecoupes gezet.
Erf	A
Oriëntatie	NW – ZO
Skelet	
Vorm van de structuur	Rechthoekig
Dragende elementen	Het betreft een structuur gevormd door een greppel. Binnen de structuur lagen twee sporen: één paalkuil met kern en insteek (S12129), één mogelijk natuurlijke verstoring (S12222).
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm lange wanden	Niet echt sprake van een wand, wel van een greppel
Vorm paalkuilen	Niet waargenomen
Stand palen in kuil	-
Maatvoering	
Totale lengte	4,5 m
Totale breedte	3,3 m
Oppervlakte totale structuur	14 m ²
Constructieve en bijzondere elementen	
Ingangen	Aan de lange zijde in het zuidwesten en aan de korte zijde in het zuidoosten bevond zich een opening.
Binnenindeling	Er bevindt zich een paalspoor binnen de omgreppeling; de functie ervan is niet duidelijk.
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Onbekend
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	Aan de noordoostzijde werd de greppel oversneden door een spoor (S12127) van structuur 72.
Vondstnummers	400, 401, 404, 407

Datering aardewerk

In de sporen zijn alleen kleine fragmenten middeleeuws aardewerk (en een fragment kwartsitische slijpsteen) aangetroffen, maar dit kan hoogstwaarschijnlijk beschouwd worden als intrusief.

Parallelle

Zutphen, Looërenk, 'huis' 19³⁰; Sint-Oedenrode³¹; Liessel, Willige Laagt³²

Typologie

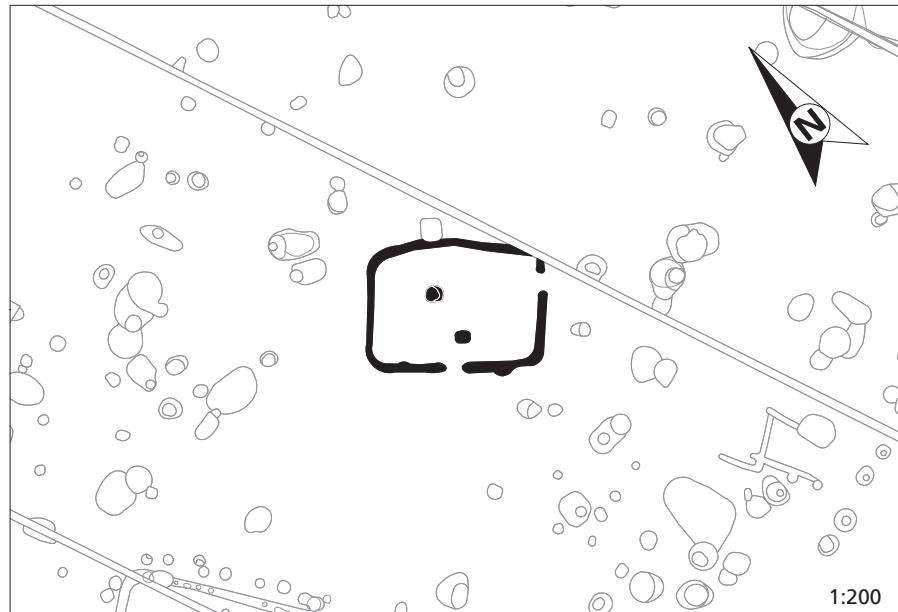
-

Datering erf / contemporaine sporen

Vroege ijzertijd

Conclusie datering

Vroege ijzertijd, vanwege de parallelle en de waarschijnlijke associatie met structuur 42.

Afb. 11.07 Plattegrond van structuur 43, een bijgebouw.

30 Bouwmeester et al. 2008, 163 e.v.

31 Van Bodegrave 1991, 133.

32 Witte, 2012, 38-39.

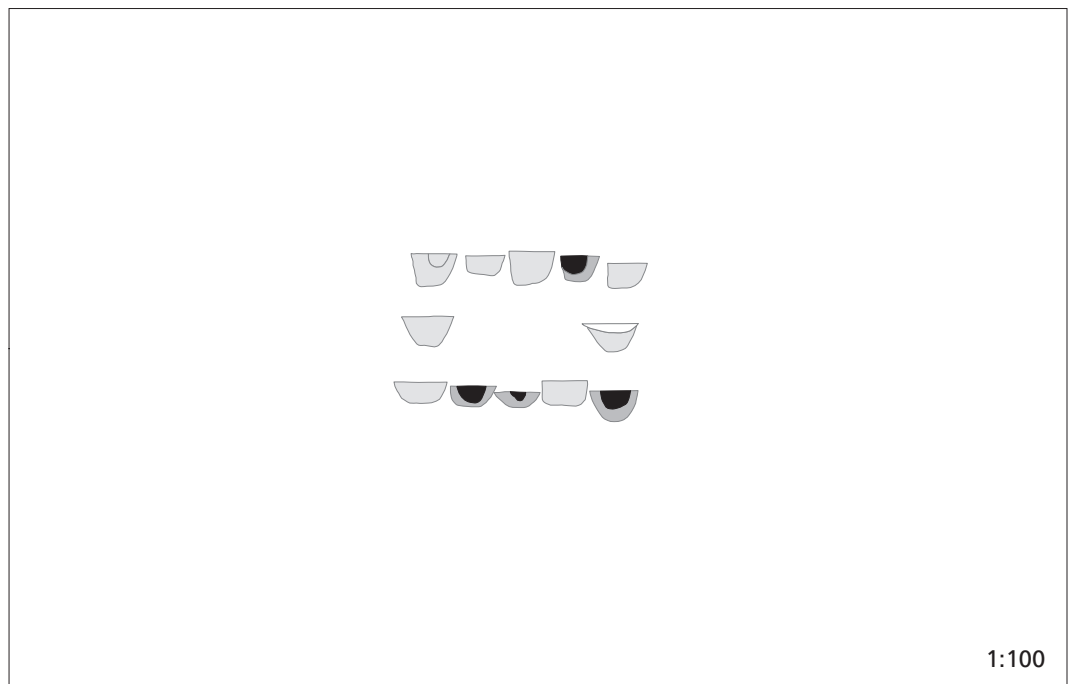

Afb. 11.08 Plattegrond van structuur 44, een bijgebouw.

■ Structuur 44

Interpretatie	Vierpalige spieker
Onderzoek	Aanleg werkput 12 medio februari 2010. De structuur viel buiten de zones van intensief onderzoek.
Erf	A
Oriëntatie	NW – ZO
Skelet	
Vorm structuur	Vierkant
Dragende elementen	Vier palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond
Stand palen in kuil	Niet bepaald
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Totale lengte	2,0 m
Breedte	1,5 m
Oppervlakte totale structuur	3 m ²
Constructieve en bijzondere elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Niet onderzocht
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	-
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Oss-Ussen IA ³³
Datering erf / contemporaine sporen	Associatie met structuur 42 dateert de spieker in de vroege ijzertijd. Vergelijkbare vorm en afmetingen als spieker 78.
Conclusie datering	Vroege ijzertijd, vanwege het afwijkende formaat van de middeleeuwse spiekers en de waarschijnlijke associatie met structuur 42.

33 Schinkel 1998, 255-256.

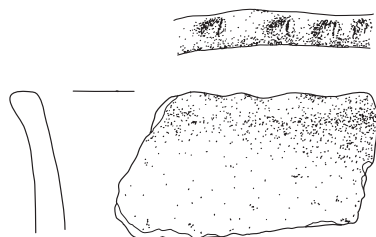

Afb. 11.09a Plattegrond van structuur 58, een bijgebouw.

■ Structuur 58

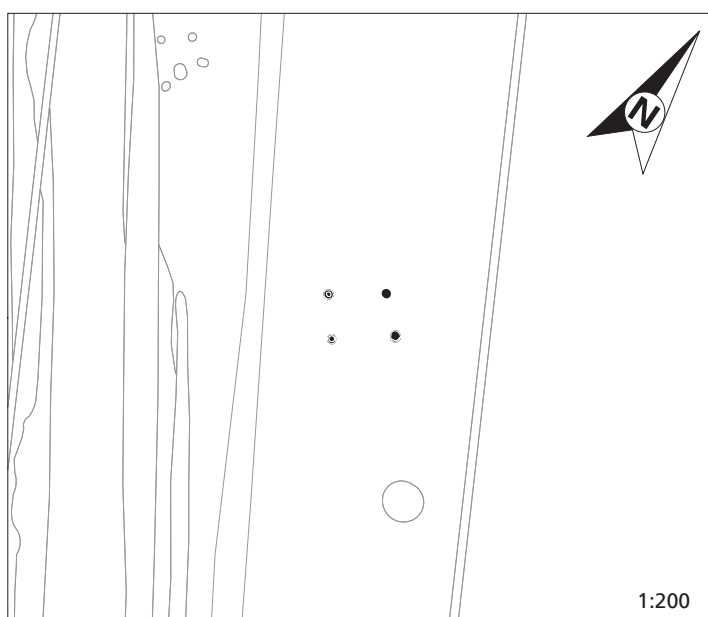
Interpretatie	Eenbeukig bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 13 medio februari 2010; start intensief onderzoek eind april 2010: sporen couperen, documenteren, afwerken, bemonsteren. Tijdens het veldwerk en de uitwerking is lang gedacht dat de structuur samenhang met de gelijk georiënteerde, rechthoekige verkaveling waarvan ook omheining structuur 59 deel uitmaakt (kavel 1). Vanwege enkele overeenkomsten die de structuren 58 en 59 vertonen met cultusplaatsen uit de vroege ijzertijd, werd daarom aan een heiligdom gedacht. Dit idee is uiteindelijk los gelaten.
Erf	A
Oriëntatie	NW-ZO
Skelet	
Vorm structuur	Rechthoekig
Dragende elementen	Vijf paar stijlen, met palen in het midden van de korte wanden, hebben eventueel als nokstijl gefungeerd.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond en ovaal
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	5,0 m
Breedte	3,5 m
Oppervlakte totale structuur	17,5 m ²
Constructieve en bijzondere elementen	
Ingangen	-
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	De hoeveelheid houtskool in sommige sporen zou er op kunnen wijzen dat het bijgebouw door brand aan zijn einde is gekomen.
Bemonstering	M753, M754, M755, M756, M757, M758, M759, M761, M762
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	De zuidwestelijke palenrij bevond zich deels onder greppel structuur 1036.
Vondstnummers	532, 608, 743, 760, 763
Datering aardewerk	In vijf paalkuilen van structuur 58 is handgevormd aardewerk aangetroffen, waaronder fragmenten van een pot met een besmeten buik en een gegladde schouder: datering vroege ijzertijd. Uit S13052 (vnr. 760) stammen fragmenten van een drieledige pot met op de licht naar buitenstaande rand vingertopindrukken: datering late bronstijd of vroege ijzertijd. Een datering van het aardewerk in de vroege ijzertijd is goed mogelijk gezien de locatie van de indrukken (op de rand) en de verschraling van potgruis.

¹⁴C-datering	GrA-53400 (M756): 2455±35BP, 756-411 BC bij 2σ. GrA-53402 (M762): 2455±30BP, 754-412 BC bij 2σ.
Parallellen	Someren-Waterdael III, bijgebouw 420 ³⁴ ; Breda-Huifakker, huis 14 ³⁵
Typologie	Oss-Ussen IIC ³⁶
Datering erf / contemporaine sporen	Zeer waarschijnlijk gelijktijdig met erf A, dat een huistype uit de vroege ijzertijd kent.
Conclusie datering	Vroege ijzertijd op basis van ¹⁴ C-datering en aardewerk

760

*Afb. 11.09b Licht naar buitenstaande rand, met vingertopindrukken, van een drieledige pot (vnr. 760).
Schaal 1:2. R.T.*

Afb. 11.10 Plattegrond van structuur 78, een bijgebouw.

34 De Boer/Hiddink 2012, 322.

35 Berkvens 2004, 104.

36 Schinkel 1998, 255-258.

■ Structuur 78

Interpretatie	Vierpalige spieker
Onderzoek	Aanleg vlak 1, werkput 17 medio april 2010; start intensief onderzoek eind april 2010: sporen zijn gecoupeerd en gedocumenteerd.
Erf	A
Oriëntatie	NW – ZO
Skelet	
Vorm structuur	Vierkant
Dragende elementen	Vier palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond rechthoekig.
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	1,7 m
Breedte	1,2 m
Oppervlakte totale structuur	2 m ²
Constructieve en bijzondere elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Bij drie paalsporen waren nog kern en insteek zichtbaar. Het is mogelijk dat bij het paalspoor waarbij slechts één vulling werd waargenomen de insteek zo vaag was dat enkel de kern zichtbaar was.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappenden	-
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Oss-Ussen IA ³⁷
Datering erf / contemporaine sporen	Vergelijkbare vorm en afmetingen als spieker 44. Hoogstwaarschijnlijk te associëren met erf A en structuur 42.
Conclusie datering	Vroege ijzertijd, vanwege het afwijkende formaat van de middeleeuwse spiekers en de waarschijnlijke associatie met structuur 42.

37 Schinkel 1998, 255-256.

11.2.2 Kuilen

Tijdens het onderzoek zijn verspreid over het zuidoostelijke deel van het onderzoeksgebied vijf kuilen aangetroffen met een datering in de prehistorie.

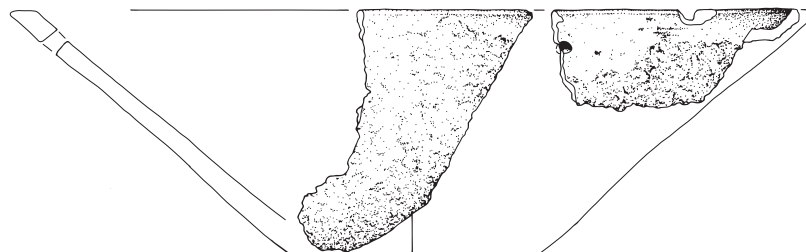
■ *Structuur 6001*

Interpretatie	Mogelijk voorraadkuil
Onderzoek	Deze kuil (S12378) werd aanvankelijk samen met kuil 6002 gezien als één grote kuil, oversneden door greppel 1038 (S12737). Tijdens de uitwerking is na herkenning van de middeleeuwse structuren 80 en 112 getracht uit de documentatie van de coupes één of twee paar sluitpalen aan de korte zijde van deze twee gebouwen te reconstrueren. Hoewel de kuilen 6001 en 6002 zich op de goede locatie bevonden, zijn hier geen aanwijzingen meer voor middeleeuwse paalkuilen gevonden. De omvang en vulling van de kuilen 6001 en 6002 wijken bovendien te veel af van de overige middeleeuwse sporen die op dit erf zijn aangetroffen, zodat het hier niet om de sluitpalen zelf kan gaan.
Erf	A
Vorm in horizontale vlak Vorm in de dwarsdoorsnede	Ovaal De zijwand van de kuil verloopt schuin en de bodem is vlak.
Oriëntatie	NO-ZW
Maatvoering	
Lengte	3,70 m
Breedte	2,00 m
Diepte	0,52 m
Vullingen	De vulling is lichtbruin en lichtgrijs gevlekt met een wat donkere nazak bovenin. Er bevindt zich zowel wat houtskool als kleine fragmenten verbrande leem in de vulling.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	Oversneden door greppel 1038. Geen oversnijding waargenomen met de naastgelegen kuil 6002.
Vondstnummers	505, 506, 518, 537 en 574
Datering aardewerk	Uit deze grote kuil zijn 71 fragmenten van minimaal drie potten afkomstig, waaronder een compleet exemplaar van een conische open schaal met een gepolijste binnenzijde en een grotendeels fijn besmeten buitenzijde (vnr.518.2) en minimaal een doorboring aan de bovenzijde, te dateren vanaf fase B (circa 725/700-650/625 voor Chr.). De andere fragmenten in de kuil zijn onder andere afkomstig van een grote, dikwandige pot. Een derde pot is aan de buitenzijde glad gemaakt. Het potprofiel is niet meer te reconstrueren. Behalve scherven van vaatwerk zijn er ook brokken leem zonder duidelijke vorm of functie aanwezig.
Datering erf / contemporaine sporen	Kuil behoort tot erf A dat een huistype kent dat te dateren is in de vroege ijzertijd.
Conclusie datering	Vroege ijzertijd

■ Structuur 6002

Interpretatie	Mogelijk voorraadkuil
Onderzoek	Het onderzoek van deze kuil (S12512) vond gelijktijdig plaats met kuil 6001 (zie boven).
Erf	A
Vorm in horizontale vlak Vorm in de dwarsdoorsnede	Rechthoekig. De zijwand van de kuil verloopt relatief recht en de bodem is vlak.
Oriëntatie	NO-ZW
Maatvoering	
Lengte	2,20 m
Breedte	1,60 m
Diepte	0,42 m
Vullingen	De vulling is lichtbruin met weinig houtskool erin.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	Oversneden door greppel 1038. Geen oversnijding waargenomen met de naastgelegen kuil 6001.
Vondstnummers	573, 619, 633
Datering aardewerk	Kuil 6002 bevatte vijf scherven waarvan er één verschaald is met gebroken kwarts en zwarte glimmers zoals die voorkomen in granietsoorten. Dit fragment is met 15 mm dikwandig te noemen. Het fragment lijkt op de scherven uit kuil S18002 (vnr. 680) en S26005 (vnr. 989). Waarschijnlijk behoort dit fragment tot een bronstijdpot. De andere vier scherven uit de kuil zijn klein, dunwandig en voornamelijk met potgruis verschaald. De datering van deze fragmenten is onduidelijk.
Datering erf / contemporaine sporen	De kuil behoort waarschijnlijk tot erf A met een huisplattegrond van een type uit de vroege ijzertijd.
Conclusie datering	Vroege ijzertijd

Afb. 11.11 Fragmenten van een conische open schaal met een gepolijste binnenzijde en een grotendeels fijn besmeten buitenzijde (vnr. 518.2), schaal 1:3. R.T.

518.2

■ *Structuur 6008*

Interpretatie	Voorraadkuil
Onderzoek	Het spoor (S17030) is gecoupeerd en gedocumenteerd.
Erf	A
Vorm in horizontale vlak	Rond.
Vorm in de dwarsdoorsnede	De zijwand van de kuil verloopt relatief recht en de bodem is vlak.
Oriëntatie	-
Maatvoering	
Diameter	1,00 m
Diepte	0,38 m
Vullingen	De vulling is lichtgrijs, iets gevlekt met kleine fragmenten houtskool.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	-
Vondstnummers	825, 826
Datering aardewerk	Kuil 17030 bevatte twee fragmenten van mineraal verschaald aardewerk. Een ervan bevat zwarte glimmers zoals afkomstig uit graniet. Een van de scherven heeft een rode kleur en is glad gemaakt aan de buitenzijde. Gezien de minerale verschraving, kleur en wanddikte zullen deze scherven afkomstig zijn van vaatwerk uit de bronstijd.
Datering erf / contemporaine sporen	Gelegen op korte afstand van spieker structuur 78 behoort deze kuil waarschijnlijk tot erf A (met een huisplattegrond van een type dat kenmerkend is voor de vroege ijzertijd).
Conclusie datering	Bronstijd

■ *Structuur 6009*

Interpretatie	Kuil
Onderzoek	Het spoor (S12500) is gecoupeerd en gedocumenteerd.
Erf	A
Vorm in horizontale vlak	Rond
Vorm in de dwarsdoorsnede	Komvormige bodem
Oriëntatie	-
Maatvoering	
Diameter	0,95 m
Diepte	0,22 m
Vullingen	De vulling bestond uit lichtgrijs gevlekt zand.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	De kuil werd oversneden door kuil 6010.
Vondstnummers	481
Datering aardewerk	De kuil bevatte een deel van het bodemvlak van een handgevormde pot. De klei toont zand en potgruiskorrels. De overgang naar de buik ontbreekt, waardoor de diameter niet te bepalen is. Datering late bronstijd/vroege ijzertijd.
Datering erf / contemporaine sporen	Kuil behoort waarschijnlijk tot erf A met een huisplattegrond die op typologische gronden aan de vroege ijzertijd toewijsbaar is.
Conclusie datering	Vroege ijzertijd

■ *Structuur 6010*

Interpretatie	Kuil
Onderzoek	Het spoor (S12519) is gecoupeerd en gedocumenteerd.
Erf	A
Vorm in horizontale vlak Vorm in de dwarsdoorsnede	Rond Komvormige bodem
Oriëntatie	-
Maatvoering	
Diameter	0,95 m
Diepte	0,22 m
Vullingen	De vulling bestaat uit lichtgrijs gevlekt zand.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappenden	De kuil doorsneet kuil 6009 en werd zelf oversneden door een paalspoor van de (middeleeuwse) spieker structuur 48 en paalspoor S12115. Vanwege de oversnijding van kuil 6009 kan kuil 6010 niet ouder zijn dan de late bronstijd/vroege ijzertijd.
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	Er komt geen vondstmateriaal uit deze kuil.
Datering erf / contemporaine sporen	Kuil behoort waarschijnlijk tot erf A met een huis dat te dateren is in de vroege ijzertijd.
Conclusie datering	Vroege ijzertijd

38 Structuurnummer 42 t/m 44, 58 en 78 zijn uitgedeeld aan gebouwen met een datering in de prehistorie. Deze structuren komen aan het begin van de catalogus in paragraaf 11.2 en in hoofdstuk 5 aan de orde.

11.3 Middeleeuwen en nieuwe tijd

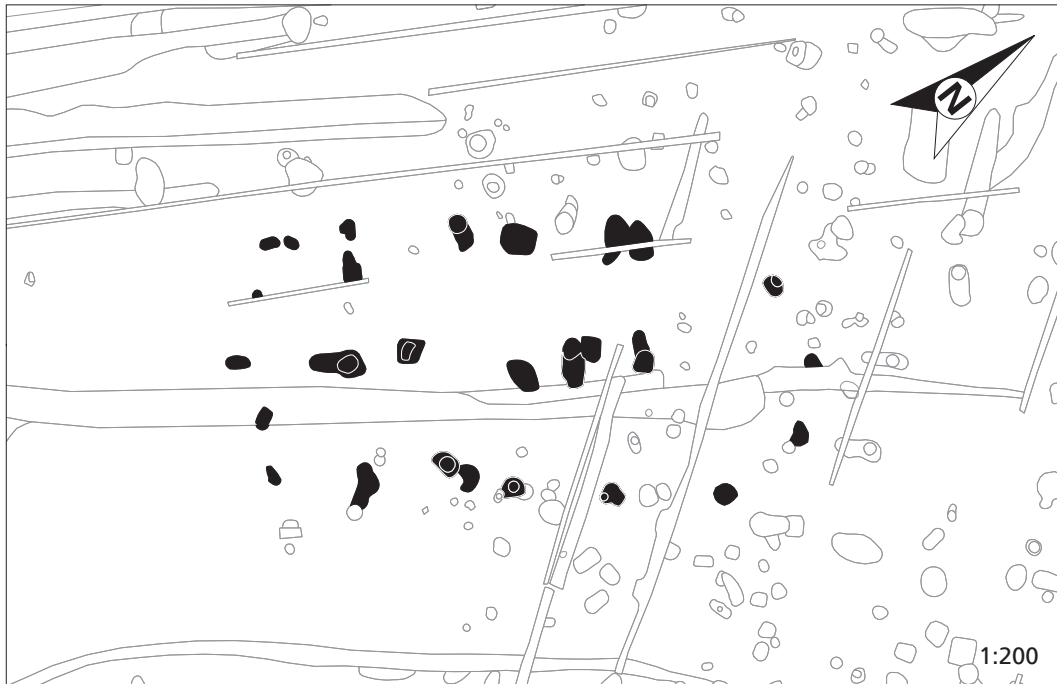
In deze paragraaf komen achtereenvolgens de gebouwen, waterkuilen en -putten, de kuilenclusters, de overige kuilen en de greppels aan de orde die in de middeleeuwen en/of nieuwe tijd zijn gedateerd. Voor de locatie en de onderlinge ruimtelijke relatie van de structuren en de erven wordt verwezen naar de structurenkaart (bijlage 5) en de overzichtskaarten die zijn opgenomen in hoofdstuk 6. De spoornummers van alle sporen zijn weergegeven op de allesporenkaart (bijlage 4).

11.3.1 Gebouwen

Tijdens het onderzoek zijn 61 hoofd en/of middelgrote bijgebouwen en 45 kleine bijgebouwen aangetroffen die tot de middeleeuwse bewoning behoren. De huizen en bijgebouwen zijn doorlopend genummerd, beginnend bij structuurnummer 1.³⁸

■ *Structuur 1*

Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 1 medio december 2009; intensief onderzoek medio maart 2010. Door bevriezing en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan. Tijdens het veldwerk was niet duidelijk welke sporen tot de plattegrond gerekend konden worden.
Erf	13a, fase 5
Oriëntatie	NO – ZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	2
Aantal traveeën	maximaal 6
Skelet	
Dragende elementen	Geen staanderparen, maar middenstaanders
Middenstaanders	Er bevinden zich 8 paalsporen op de lengteas.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Onregelmatig afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	Middenstaander in de noordoostelijke korte wand ontbreekt.
Wanden	
Vorm lange wanden	Rechte lange wanden. De korte zijden van het gebouw zijn afgerond.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Niet van toepassing
Stand palen in kuil	Niet van toepassing

*Afb. 11.12 Plattegrond van
structuur 1, een bijgebouw
van type Huijbers B8.*

Maatvoering

Totale lengte	Circa 15,5 m
Grootste breedte	7,0 m
Kleinste breedte	6,2 m
Afmeting middenstaanders tot wand	3,5 m
Afmetingen traveeën	3,0 – 1,9 – 2,9 – 1,5 – 1,8 – 4,2 m
Oppervlakte totale structuur	94 m ²

Specifieke herkenbare elementen

Ingangen	Ingang mogelijk aan beide lange zijden ter hoogte van het tweede en derde travee (geteld vanuit het zuidwesten).
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	Gebouw lijkt in zijn geheel meerfasig te zijn, maar een een toewijzing van sporen aan een aparte fase is niet mogelijk. Eventueel is de zuidwestzijde (eerste twee traveeën) in een latere fase toegevoegd.

Het buiten gebruik raken van het gebouw

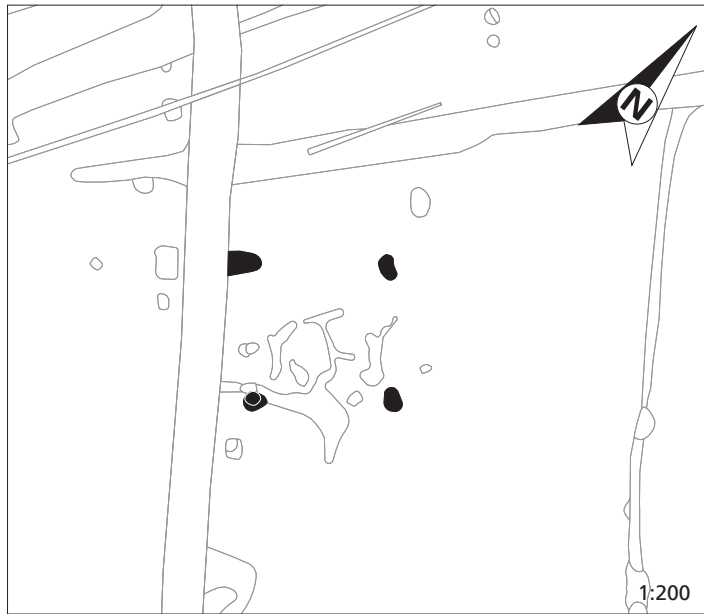
-

Bemonstering

niet van toepassing

Chronologisch kader

Oversnijdingen/overlappendingen	Spoor S1165, de zuidoostelijke hoekpaal, wordt oversneden door S2117, maar deze heeft geen relatie met andere structuren en kan niet nader gedateerd worden.
Vondstnummers	321, 326, 332, 333 1300-1350
Datering aardewerk	Binnen de vulling van de sporen (niet de insteek) zijn Elmpt (1), grijsbakkend aardewerk (2), grijs steengoed (1) en een onbepaald fragment aardewerk gevonden. De datering is lastig op basis van weinig materiaal. Deze ligt waarschijnlijk tussen 1300-1350, aangezien grijs steengoed pas voorkomt vanaf 1300. Vanwege de aanwezigheid van Elmpt wordt een datering aangehouden in de eerste helft van de 14 ^e eeuw. Structuur 98 binnen het huidige onderzoek.
Parallellelen	Venray-Loobeek en Weert-Kampershoek (Huijbers 2007, 191-192); Haaren-Wijngaerd III, aanbouw structuur 135 (Verbeek 2011) ; Peelo, o.a. structuur 85 en 87 (Kooi 1994)
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B8
Datering erf / contemporaine sporen	eind 13 ^e en/of eerste helft 14 ^e eeuw
Conclusie datering	eind 13 ^e en/of eerste helft 14 ^e eeuw?

Afb. 11.13 Plattegrond van structuur 2, een bijgebouw van type Huijbers B2.

■ *Structuur 2*

Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 1 medio december 2010. Geen intensief onderzoek. ³⁹
Erf	13c, fase 2
Oriëntatie	NW – ZO
Skelet	
Dragende elementen	4 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Onregelmatig
Stand palen in kuil	niet onderzocht
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	4 m
Breedte	3,5 m
Oppervlakte totale structuur	15 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	niet onderzocht
Het buiten gebruik raken van het gebouw	niet onderzocht
Bemonstering	niet van toepassing
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	-
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	tweede helft 12 ^e eeuw
Conclusie datering	tweede helft 12 ^e eeuw?

39 Voor een uitleg van de onderzoekstrategie wordt verwezen naar hoofdstuk 2.

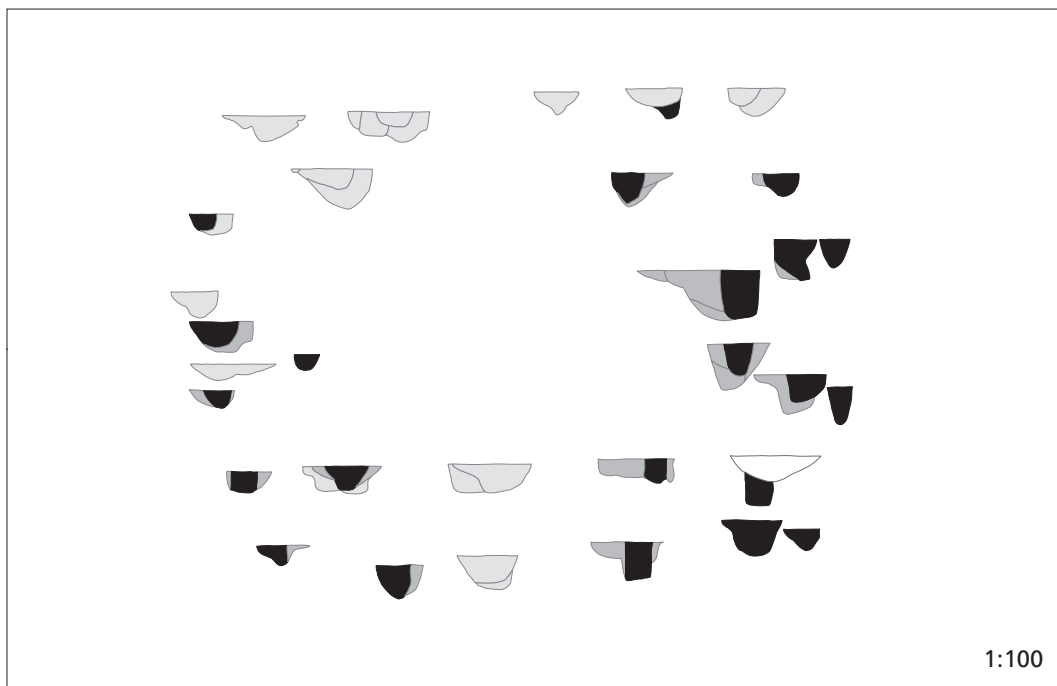
■ *Structuur 3*

Interpretatie	Hoofdgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 1 medio december 2009; opgeschoond d.d. 5 maart 2010; intensief onderzocht. Door bevrozing en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	13a, fase 3
Oriëntatie	NW – ZO
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3
Aantal traveeën	4
Skelet	
Dragende elementen	4 staanderparen in een rechte lijn 2 sluitpalen aan beide korte zijden met extra (wand-)palen aan buitenzijde
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond rechthoekig
Stand palen in kuil	Recht; geen schuinstand waargenomen
Afwijkende staanderparen	Het vierde staanderpaar (aan de oostzijde) bevindt zich aan weerszijden van de sluitpalen (vergelijk structuur 50 en 100). De zuidwestelijke van deze twee paalsporen is met 66 cm het diepste spoor van deze structuur. De noordoostelijke staanderpaal, die waarschijnlijk ook een keer vervangen is, bevindt zich verder van de lengte-as van het gebouw.
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm lange wanden	Gebogen lange wanden, paalsporen niet allemaal tegenover staanders. De hoekpalen (m.u.v. de zuidoostelijke) zijn iets naar binnen geplaatst.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Ovaalrond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	Aan de noordoostzijde ontbreken enkele wandpalen.
Maatvoering	
Totale lengte	16,2 m
Grootste breedte	12,5 m
Kleinste breedte	11,0 m
Lengte kern	11,6 m
Breedte kern	7,5 m
Grootste breedte zijbeuk	2,0 m
Kleinste breedte zijbeuk	0,9 m
Afmetingen traveeën	2,60 – 4,0 – 4,3 – 3,35 – 2,40 m
Oppervlakte kern	96 m ²
Oppervlakte totale structuur	188 m ²

Specifieke herkenbare elementen

Ingangen	In de korte zijden (NW en ZO), elk vierpalig, met een naar buiten verbrede ingang. Hiermee ontstaat een ingebouwd portaal met taps toelopende dagkanten.
Binnenindeling	Het noordwestelijk deel van het huis zal gezien paal-P het woongedeelte zijn geweest. Aan deze zijde van het gebouw zijn ook een paal M en N aanwezig. Paal-P (S1230) ter hoogte van het eerste staanderpaar (aan de westzijde), al betreft het een opmerkelijk klein paalspoor. In dit spoor is niet opvallend veel houtskool aangetroffen.
Bijzondere elementen	Een extra verschijnsel bij deze plattegrond, maar geen onderdeel van de structuur vormend, zijn mogelijk twee kuilen (S1490 en S1498) die langs de noordoostelijke lange wand buiten de structuur liggen. Beide kuilen hebben een relatief schone, doch brokkige vulling, waarin zich geen afval (geen vondsten, noch humeus materiaal) bevindt.
Verbouwingen	Enkele sporen duiden mogelijk op reparaties (o.a. S2098 en S1480, reparatie van S1481).
Het buiten gebruik raken van het gebouw	In ieder geval ten dele gesloopt. Vijf palen (in S1469, S1484, S1573, S158 en S1599) lijken te zijn uitgewrikt.
Bemonstering	M279, M280, M281
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	Er is een overlap met de rechthoekige structuur 23 (erf 13b).
Vondstnummers	262, 263, 264, 265, 267, 269, 270, 271, 272, 274, 282, 283, 284, 324 1190-1225
Datering aardewerk	In de insteek van één van de paalkuilen is een fragment gedraaid Zuid-Limburgs aardewerk gevonden, vanwege het witte baksel waarschijnlijk uit Bruijns periode A, met een datering tussen 1075 en 1125. Uit de paalkuilen (context onbekend) en enkele paalkernen zijn verder Elmpt (8), Kempisch aardewerk (1), Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (5), Maaslands aardewerk (1) en Zuid-Limburgs aardewerk (4) geborgen. Het enige randfragment is afkomstig van een gedraaide Zuid-Limburgse kan met een soort manchtrand (afb. 11.14b, vnr.267.1). Deze kan worden gedateerd van 1190 tot 1225. ⁴⁰ In de nazak van twee paalkuilen zijn verder een fragment Elmpt en een fragment laatmiddeleeuws roodbakend aardewerk gevonden. Met de combinatie van bakselsoorten en de aanwezigheid van het fragment van een Zuid-Limburgse kan lijkt een datering aan het eind van de 12 ^e eeuw of het eerste kwart van de 13 ^e eeuw aannemelijk.
Parallellen	Vergelijk structuur 50 en 100 binnen het huidige onderzoek (met betrekking tot het eventuele vierde staanderpaar naast de sluitpalen). Oosterhout-De Contreie structuur 1029 ((vroeg-)13 ^e eeuw (Roessingh & Blom 2012, 362).
Typologie	Overgangstype Huijbers H2 naar H4, groep 4
Datering erf / contemporaine sporen	eind 12 ^e /begin 13 ^e eeuw
Conclusie datering	eind 12 ^e /begin 13 ^e eeuw?

40 Bruijn 1962/1963, 356.

Afb. 11.14a Plattegrond van structuur 3, een huis van het overgangstype Huijbers H2 naar H4, groep 4.

Afb. 11.14b Een randfragment van een gedraaide Zuid-Limburgse kan met een soort manchetrand (vnr. 267.1). Schaal 1:2. R.T.

■ Structuur 4

Interpretatie	Hoofdgebouw
Onderzoek	Aanleg vlak werkput 1 begin december 2009, intensief onderzoek begin maart 2010. Door bevriezing en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan. De zuidoostelijke wandstijlen zijn in een tweede vlak gedocumenteerd onder daar gelegen greppels.
Erf	13a, fase 2
Oriëntatie	NO – ZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3
Aantal traveeën	4
Skelet	
Dragende elementen	4 staanderparen in rechte lijn 2 sluitpalen aan beide korte zijden met extra (wand-)palen aan de buitenzijde
Middenstaanders	Mogelijk 3 middenstaanders in noordoostelijke helft gebouw
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond, rechthoekig.
Stand palen in kuil	Recht, deels door uitwrikking niet bepaalbaar.
Ontbrekende delen	S2073, van het eerste staanderpaar, ligt deels onder recente greppel S1352
Wanden	
Vorm lange wanden	Licht gebogen lange wanden parallel aan het skelet. De hoekpalen zijn iets naar binnen geplaatst, hoewel er in het noordoosten nog een hoekpaal in het verlengde van de wandpalen is aangetroffen (S2077). Ten opzichte van de plattegrond neemt deze hoekpaal echter een merkwaardige positie in. Eventueel vindt deze hoekpaal zijn tegenhanger in paalspoor S1299, die thans als ondersteunende paal aan structuur 5 is toegekend.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond
Stand palen in kuil	Recht? (mogelijk zijn de drie noordwestelijke wandpalen alle uitgewrikt).
Ontbrekende delen	Zuidwestelijke en zuidoostelijke hoekpalen
Maatvoering	
Totale lengte	14,0 m
Grootste breedte	11,0 m
Kleinste breedte	7,30 m?
Lengte kern	7,0 m
Breedte kern	7,30 m
Grootste breedte zijbeuk	2,0 m
Kleinste breedte zijbeuk	1,6 m
Afmetingen traveeën	2,0 – 3,8 – 3,2 – 2,3 m
Oppervlakte kern	54 m ²
Oppervlakte totale structuur	131 m ²

Specifieke herkenbare elementen

Ingangen	De beide korte zijden, waar de ingangen gesitueerd kunnen worden, bestaan elk uit twee dakdragende stijlen en twee stijlen in de korte wand. Beide dakdragende stijlen liggen circa 2 m uit elkaar, terwijl de afstand tussen beide wandpalen circa 3 m bedraagt. Hiermee ontstaat een ingebouwd portaal met taps toelopende dagkanten.
Binnenindeling	Is onduidelijk; mogelijk kunnen enkele sporen (S1427, S1428 en S1432) in het noordoostelijke deel van de plattegrond aan een binnenindeling worden toegeschreven. Mogelijk is een van deze sporen (S1428) als 'paal P' te omschrijven. Indien de haard (en 'paal P') zich in het noordoostelijk deel gevonden, dan zal dit deel vermoedelijk het woongedeelte zijn geweest.
Bijzondere elementen	In de vulling van de noordwestelijke staander van het derde staanderpaar, werd veel verbrande leem en houtskool aangetroffen, mogelijk het restant van een nabij gelegen haard (waarvan echter geen sporen werden gevonden). Het aan de zuidwestelijke korte zijde gelegen spoor S1412 (10 cm diep) kan mogelijk als eeningangskuil gezien worden om te voorkomen dat er vuil naar binnen gelopen wordt. ⁴¹ Mogelijk hoort erfgreppel 1107 bij huis structuur 4; deze greppel wordt oversneden door de jongere structuur 35.
Verbouwingen	Mogelijke reparaties vastgesteld bij sporen S1444, S1434, S1322 en S1357
Het buiten gebruik raken van het gebouw	In ieder geval ten dele gesloopt. Bij meerdere staanders en wandpalen werd mogelijke uitwrikking vastgesteld (S1323, S1348, S1356, S1357, S1423, S1434, S2073 en S2101).
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	Sporen van structuur 4 worden oversneden door greppel 1024. Er is een ruimtelijke overlap met structuur 35 en structuur 5. Waarschijnlijk is structuur 4 ouder dan structuur 35. Structuur 4 en 5 kunnen eventueel gelijktijdig zijn, waarbij structuur 5 tegen structuur 4 is aangebouwd. De situatie omtrent het cluster sporen waarin de noordelijke hoekpaal van structuur 4 zich moet bevinden, blijft overigens discutabel.
Vondstnummers	12, 288, 290, 292, 294, 295, 296, 297, 298, 302, 304, 305, 307, 327, 328, 329, 330, 331, 351, 352, 353
Datering aardewerk	1150/1175-1200/1225 In de insteek van één van de paalkuilen zijn drie fragmenten Elmpt gevonden, wat erop duidt dat de paalkuil na 1150 is gegraven. Uit de paalkuilen (context onbekend) en enkele paalkernen zijn verder Elmpt (6), Kempisch aardewerk (3), Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (4), Maaslands aardewerk (6) en Zuid-Limburgs aardewerk (5) geborgen. Eén fragment is niet te determineren. Een fragment grijsbakkend aardewerk uit de kern van paalkuil S1349 wordt geïnterpreteerd als intrusie. Een Maaslands randje met blokvormig verdikte lip is waarschijnlijk afkomstig van een kleine kan (afb. 11.15b, vnr.305.4) en is te dateren tussen circa 1150 en 1250. ⁴² Met bovengenoemde aardewerkfragmenten is de plattegrond te dateren tussen 1150 en 1225. De einddatering van 1225 is gebaseerd op de aanwezigheid van Zuid-Limburgs aardewerk. De structuur wordt oversneden door greppel structuur 1015 met een datering in de eerste helft van de 14 ^e eeuw en is waarschijnlijk gelijktijdig met twee kuilen structuur 5002 en 5003 die door dezelfde greppel worden oversneden. Beide kuilen dateren in het laatste kwart van de 12 ^e eeuw. Hiermee zou de plattegrond ook uit het laatste kwart van de 12 ^e eeuw dateren, maar dat is uiteraard niet zeker.

⁴¹ Ufkes 2010, 93.

⁴² Theuvs, Verhoeven & Van Regteren Altena 1988, 331, 334 (fig. 56).

Parallellen

Bakel-Neerakker, huis 13 (Ufkes 2010, 136); op grond van aardewerk in de late middeleeuwen. Someren-Waterdael III, gebouw 1331 (De Boer & Hiddink 2012, 138); vanwege Elmpt na 1150-1175.

Typologie

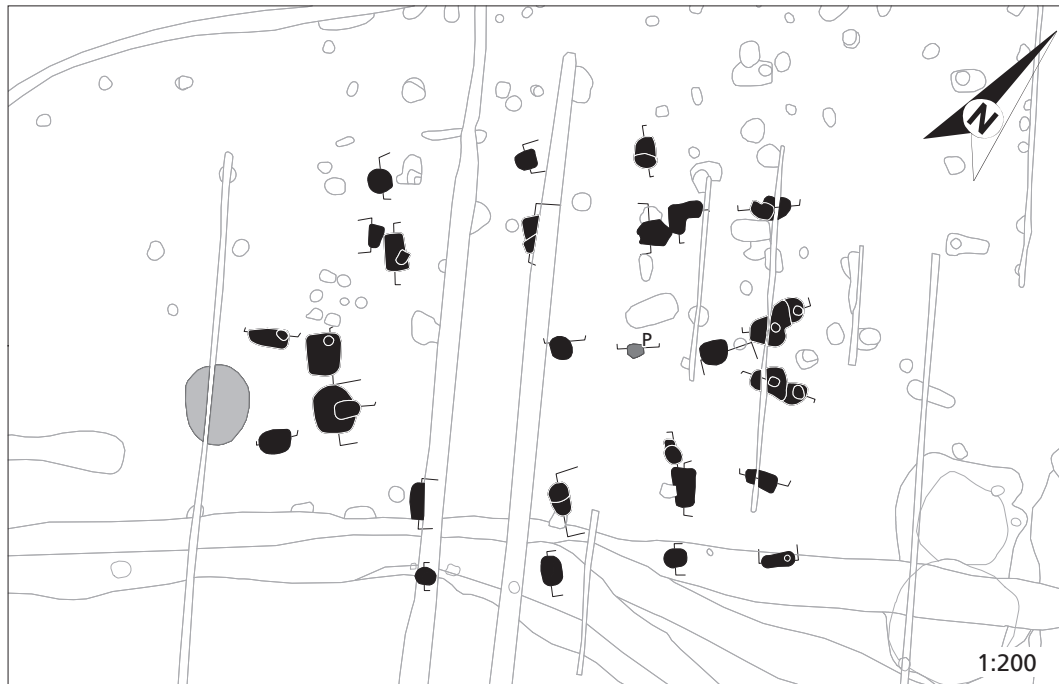
Huistype Huijbers H4

Datering erf / contemporaine sporen

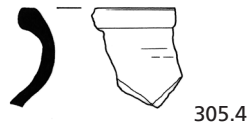
tweede helft 12^e eeuw

Conclusie datering

tweede helft 12^e eeuw?

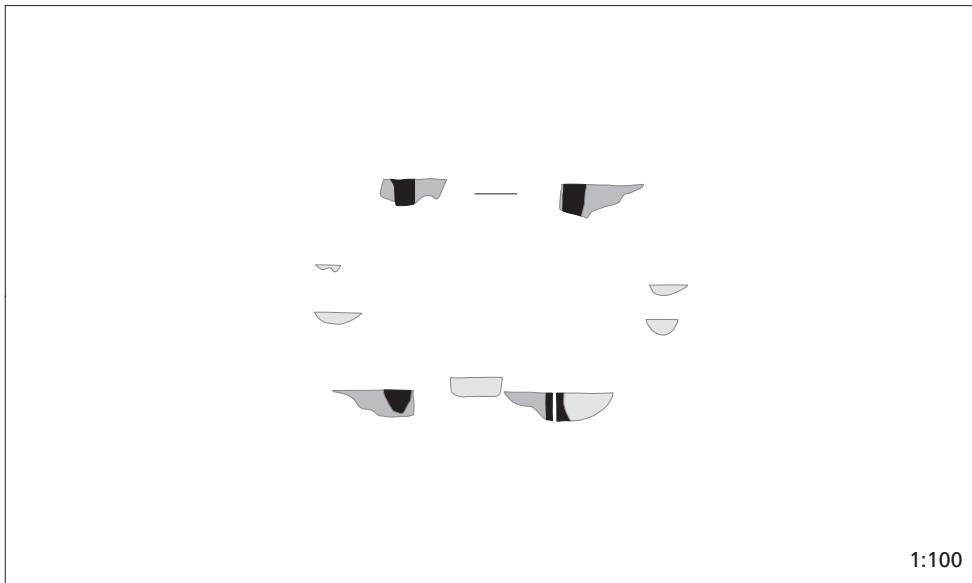

Afb. 11.15a
Plattegrond van
structuur 4, een
huis van type
Huijbers H4.

Afb. 11.15b Randfragment
Maaslands aardewerk met
blokvormige verdikte lip,
waarschijnlijk afkomstig van
een kleine kan (vnr. 305.4).
Schaal 1:2. R.T.

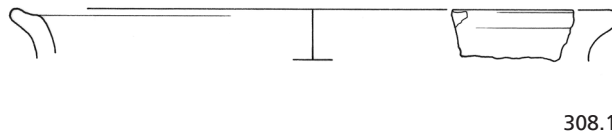
Afb. 11.16a Plattegrond van
structuur 5, een bijgebouw van
type Huijbers B3.

■ Structuur 5

Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 1, medio december 2009; intensief onderzoek medio maart 2010. Door bevroering en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	13a, fase 3
Oriëntatie	NW – ZO
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	1
Aantal traveeën	4
Skelet	
Dragende elementen	3 staanderparen in een rechte lijn, eventueel zijn de middelste ondersteunende palen (vergelijk structuur 8) 2 sluitpalen aan beide korte zijden
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond, langwerpig
Stand palen in kuil	Recht
Afwijkende staanderparen	De noordoostelijke staander van het middelste staanderpaar bestond alleen nog maar uit een verkleuring in het vlak. Wellicht stonden hier (ondiepe) palen ter ondersteuning van de ligger tussen de twee buitenste staanderparen (vergelijk structuur 8).
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm lange wand	Geen wandpalen aangetroffen
Maatvoering	
Totale lengte	9,0 m
Grootste breedte	5,5 m
Kleinste breedte	1,5 m
Lengte kern	4,2 m
Breedte kern	5,5 m
Afmetingen traveeën	1,7 – 2,1 – 2,1 – 2,4 m
Oppervlakte kern	26 m ²
Oppervlakte totale structuur	41 m ²
Specifieke herkenbare elementen	
Ingangen	Onbekend
Binnenindeling	Niet waargenomen
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	-

Het buiten gebruik raken van het gebouw	In ieder geval ten dele gesloopt. Slechts spoor S1443 kan als uitgewerkt worden gezien. De overige sporen hebben óf een kern en insteek óf een egale vulling.
Bemonstering	M347, M349
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	Spoor S1301 van structuur 35 oversnijdt spoor S1302 van structuur 5.
Vondstnummers	308, 309, 310, 311, 312, 315, 316, 350
Datering aardewerk	1175-1225 In de insteek van één van de paalkuilen is een fragment Elmpt gevonden wat erop duidt dat de paalkuil ná 1150 is gegraven. Uit de vullingen van de paalkuilen en enkele paalkernen zijn verder Paffrath (1), Elmpt (4), Kempisch aardewerk (1), Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (2), Maaslands aardewerk (1) en Zuid-Limburgs aardewerk (1) geborgen. Onder het Elmpter aardewerk bevindt zich een afgeplatte rand met groef bovenop, een type dat voorkomt vanaf het laatste kwart van de 12 ^e eeuw (afb. 11.16b, vnr. 308.1). ⁴³ Vanwege deze rand en het voorkomen van de andere aardewerksoorten wordt de plattegrond gedateerd tussen 1175 en 1225. De plattegrond is ouder dan structuur 35, die dateert in het tweede kwart van de 13 ^e eeuw. Dit ondersteunt de datering van structuur 5.
Parallellen	Voor de middelste lichtere staanderparen: Someren-Waterdael III, gebouw 1385 (De Boer & Hiddink 2012, 142); datering in het begin van de volle middeleeuwen, na 1100 ontmanteld.
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B3
Datering erf / contemporaine sporen	eind 12 ^e /begin 13 ^e eeuw
Conclusie datering	eind 12 ^e /begin 13 ^e eeuw

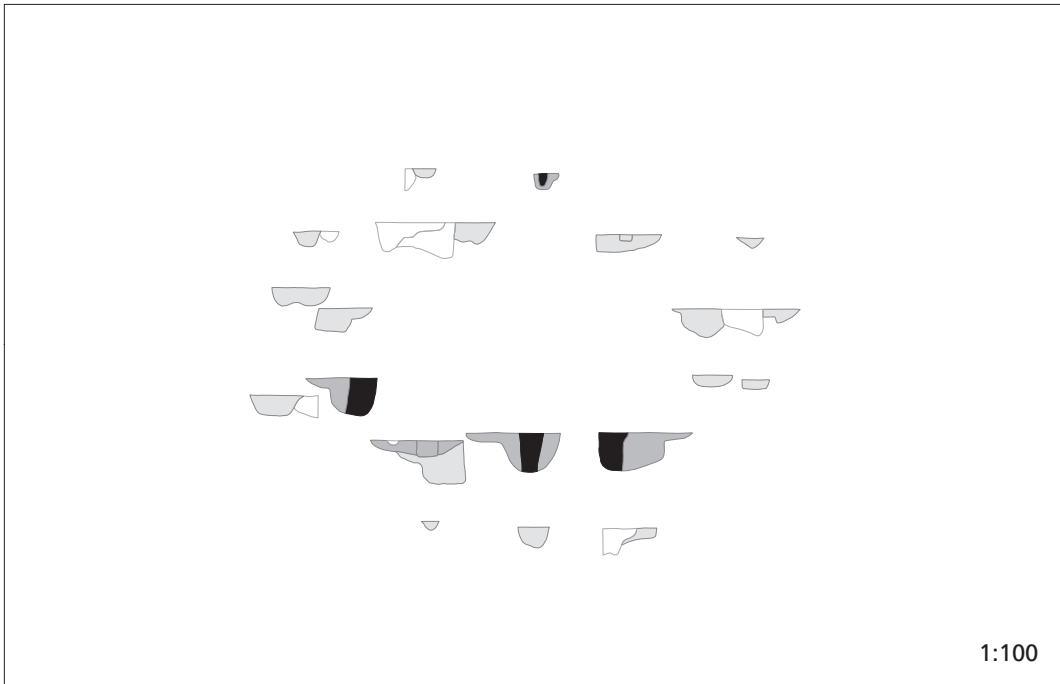

Afb. 11.16b Een afgeplatte rand van Elmpter aardewerk met groef bovenop (vnr. 308.1). Schaal 1:2. R.T.

⁴³ Theuws, Verhoeven & Van Regteren Altena 1988, 335; Ostkamp 1998, 26, 29.

■ Structuur 6

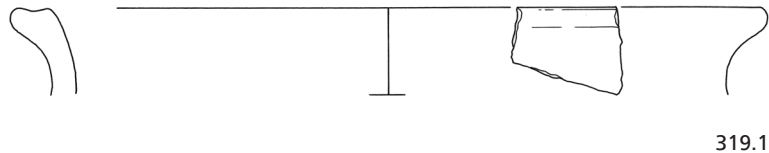
Interpretatie	Hoofdgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 1 medio december 2009; start intensief onderzoek medio maart 2010. Door bevriezing en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	13a, fase 4
Oriëntatie	NW – ZO
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3
Aantal traveeën	4
Skelet	
Dragende elementen	3 staanderparen, in een rechte en gebogen lijn 2 sluitpalen aan beide korte zijden met extra (wand-)palen aan de buitenzijde
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Onregelmatig afgerond/langwerpig
Stand palen in kuil	Recht, maar soms door één vulling niet te bepalen
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm lange wand	Gebogen, wandpalen tegenover staanderparen maar de hoekpalen zijn naar binnen geplaatst.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	Zuidoostelijke wandpaal
Maatvoering	
Grootste lengte	12,0 m
Grootste breedte	9,5 m
Kleinste breedte	5,5 m
Lengte kern	5,1 m
Breedte kern	5,0 m
Grootste breedte zijbeuk	2,0 m
Kleinste breedte zijbeuk	0,8 m
Afmetingen traveeën	2,4 – 2,4 – 2,6 – 2,4 m
Oppervlakte kern	30 m ²
Oppervlakte totale structuur	105 m ²
Specifieke herkenbare elementen	
Ingangen	De ingangen kunnen aan beide korte zijden gesitueerd worden; door de iets naar buiten geplaatste wandpalen in de korte zijden ontstaat een naar buiten verbrede ingang; aan de zuidoostzijde is deze 2 m breed, aan de noordwestzijde 3 m. Hiermee ontstaat een ingebouwd portaal met taps toelopende dagkanten.

Afb. 11.17a Plattegrond van structuur 6, een huis van type Huijbers H3.

Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Het gebouw is in ieder geval ten dele gesloopt. Een aantal palen is uitgegraven en een klein aantal palen is mogelijk uitgewrikt. Bij één spoor is een paalkern.
Bemonstering	M338
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	Enkele paalsporen van structuur 6 worden oversneden door paalsporen van structuur 110.
Vondstnummers	313, 314, 318, 319, 320 1225-1300
Datering aardewerk	De datering is lastig op basis van weinig materiaal. Naast twee fragmenten Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk en één fragment Elmpt zijn twee fragmenten proto-steengoed met engobe in de vulling van de paalkuilen gevonden. Eén fragment is niet te determineren. Het fragment Elmpt is een afgeplatte rand met groef bovenop, die is te dateren na 1175 (afb. 11.17b, vnr. 319.1). ⁴⁴ Vanwege de aanwezigheid van proto-steengoed met engobe wordt een datering aangehouden van 1225 tot 1300.
Parallellen	Lieshout-Beekseweg gebouw 27 (Hiddink 2005, 451); 12 ^e eeuw
Typologie	Huistype Huijbers H3
Datering erf / contemporaine sporen	tweede t/m derde kwart 13 ^e eeuw na Chr.
Conclusie datering	tweede t/m derde kwart 13 ^e eeuw na Chr.?

Afb. 11.17b Een afgeplatte rand met groef bovenop van Elmpter aardewerk (vnr. 319.1). Schaal 1:2. R.T.

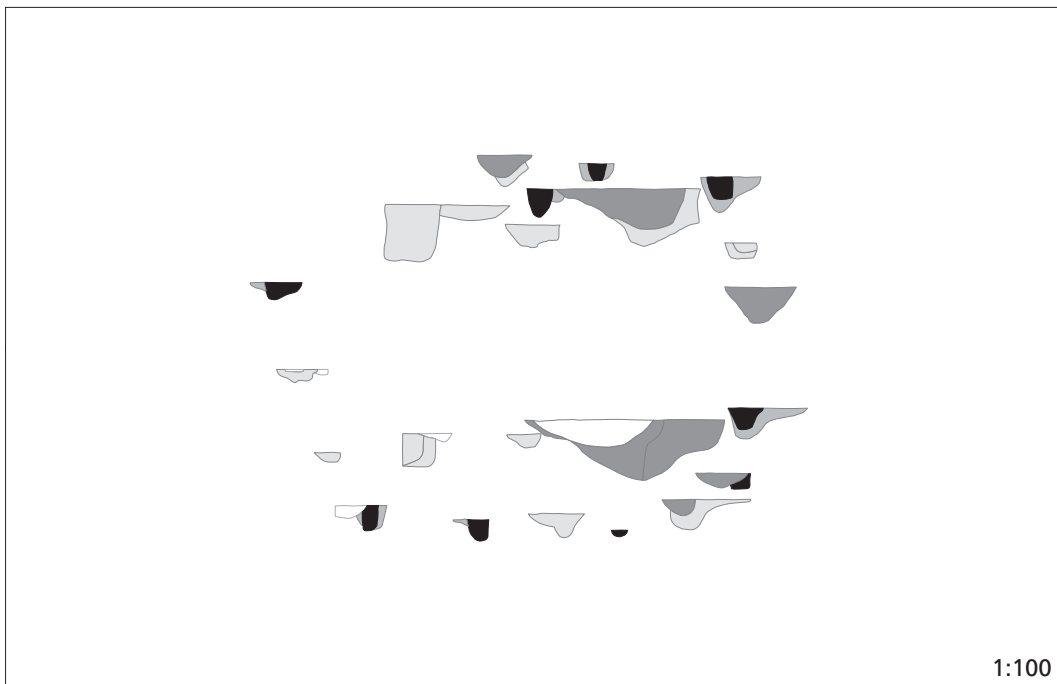
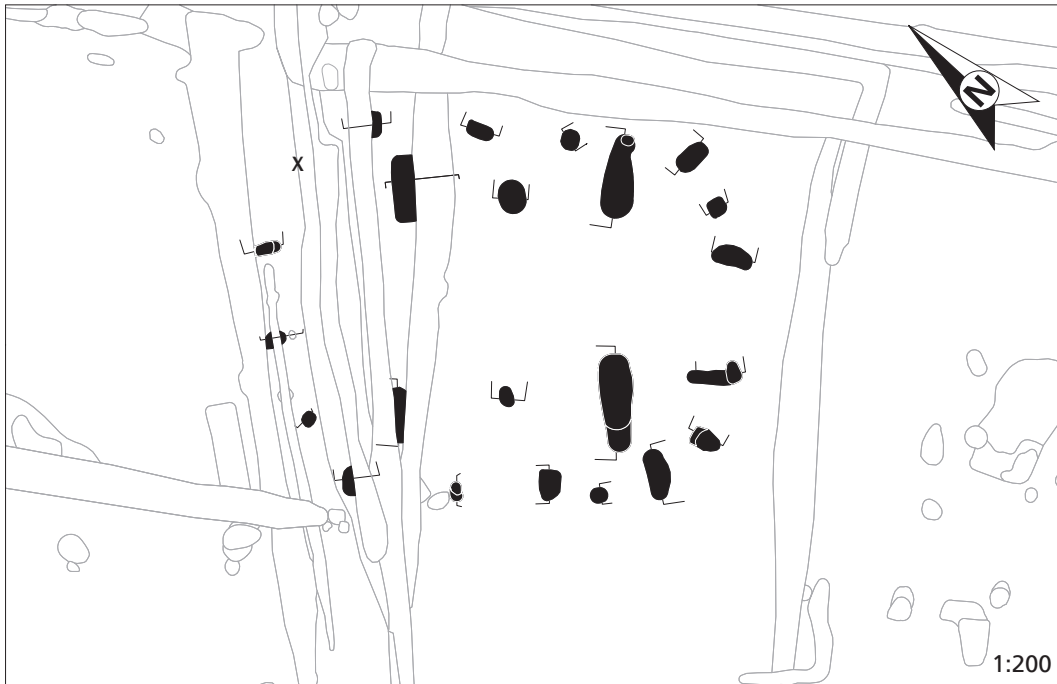
44 Theuws, Verhoeven & Van Regteren Altena 1988, 335. Ostkamp 1998, 26, 29.

Afb. 11.18 Plattegrond van structuur 7, een bijgebouw van type Huijbers B2.

■ *Structuur 7*

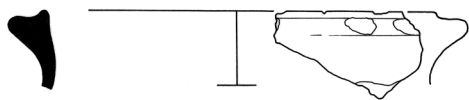
Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 1 medio december 2009, geen intensief onderzoek
Erf	13a, fase 1
Oriëntatie	NNW – ZZO
Skelet	
Dragende elementen	4 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Onregelmatig afgerond rechthoekig
Stand palen in kuil	-
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	3,5 m
Breedte	3,5 m
Oppervlakte totale structuur	15 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	-
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	-
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	tweede t/m derde kwart 12 ^e eeuw na Chr.
Conclusie datering	tweede t/m derde kwart 12 ^e eeuw na Chr.?

Afb. 11.19a Plattegrond van structuur 8, een bijgebouw van type Huijbers B3.

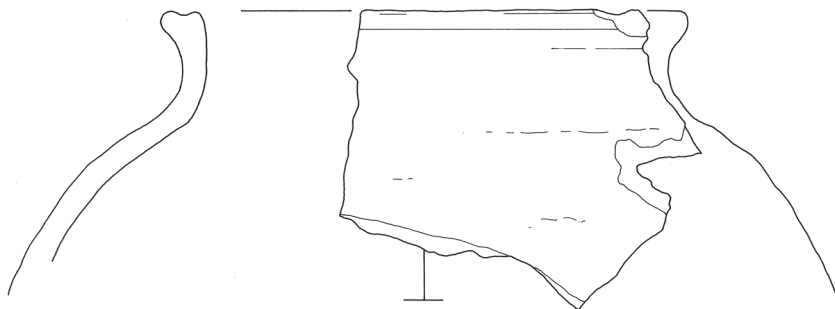
■ Structuur 8

Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg vlak 1, werkput 1 medio december 2009; intensief onderzoek medio maart 2010. Door bevrozing en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	13c, fase 2
Oriëntatie	NW – ZO
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3
Aantal traveeën	4
Skelet	
Dragende elementen	2 staanderparen met een ondersteunend paar ertussen (vergelijk structuur 5). De staanderparen worden gevormd door vier forse palen die in langwerpige sporen geplaatst zijn. De vorm van de sporen geeft mogelijk aan dat sprake was van een langsgebint. Tussen beide staanders bevinden zich kleinere paalsporen die de lengteliggers, die beide staanders met elkaar verbonden, ondersteunden; aan de zuidwestzijde is dit spoor S1402, aan de noordoostzijde spoor S1403. Het is echter ook mogelijk dat de langwerpige sporen zelfdragende staanders betreft.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Onregelmatig langwerpig afgerond
Stand palen in kuil	Recht; deels uitgegraven/uitgewrikt
Afwijkende staanderparen	Ondersteunend paar palen tussen beide staanders (vergelijk structuur 5)
Ontbrekende delen	De noordwestelijke palen van het gebouw zijn teruggevonden op een dieper niveau. Alleen de noordoostelijke tegenhanger van S1392 is niet teruggevonden.
Wanden	
Vorm lange wanden	Lange wanden recht tot licht gebogen, wandpalen niet tegenover staanderparen De hoekpalen zijn iets naar binnen geplaatst en liggen in een rechte lijn met de wandpalen van de lange wanden.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Langwerpige en onregelmatig afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Maatvoering	
Totale lengte	12,0 m
Grootste breedte	9,3 m
Kleinste breedte	6,2 m
Lengte kern	5,6 m
Breedte kern	5,2 m
Grootste breedte zijbeuk	1,5 m
Kleinste breedte zijbeuk	
Afmetingen traveeën	3,3 – 2,7 – 2,7 – 2,7 m
Oppervlakte kern	38 m ²
Oppervlakte totale structuur	103 m ²

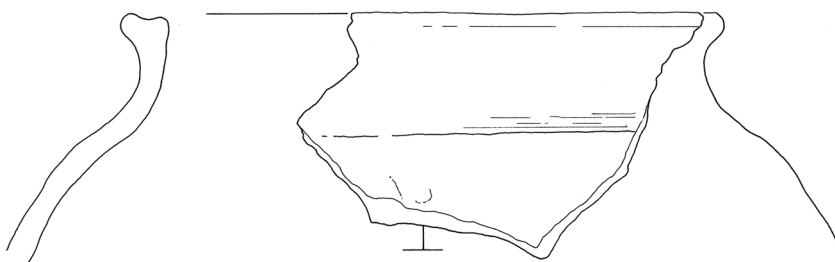
125.3

Afb. 11.19b Een afgeplatte rand van een kogelpot van Zuid-Limburgs aardewerk (vnr. 125.3). Schaal 1:2. R.T.

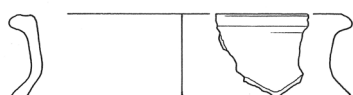

53.1

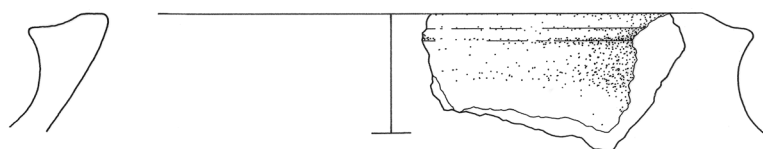
Afb. 11.19c Drie afgeplatte randen van kogelpotten van Elmpter aardewerk, waarvan twee voorzien zijn van een groef (vnr. 53.1, 111.1 en 131.2). Schaal 1:2. R.T.

111.1

131.2

128.1

Afb. 11.19d Een randfragment van een grote voorraadpot van Elmpter aardewerk, voorzien van radstempelversiering op de schouder (vnr. 128.1) (versierde scherf niet afgebeeld). Schaal 1:2. R.T.

Specifieke herkenbare elementen

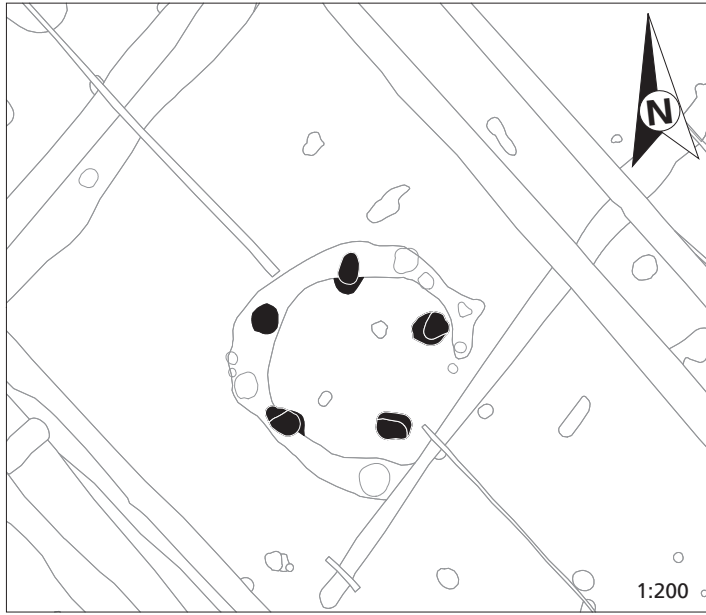
Ingangen	In het midden van de korte wanden liggen twee sporen op circa 2,5 m (noordwestzijde) en 3 m (zuidoostzijde) van elkaar. Hiertussen kan de ingang gesitueerd worden.
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	Tussen beide staanderparen bevindt zich een paar kleinere paalsporen die mogelijk een ondersteunende functie hebben gehad.
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Deels gesloopt. Een gedeelte van de sporen lijkt uitgegraven, mogelijk uitgewerkt; er zijn ook sporen met een rechte kern en insteek.

Bemonstering

-

Chronologisch kader

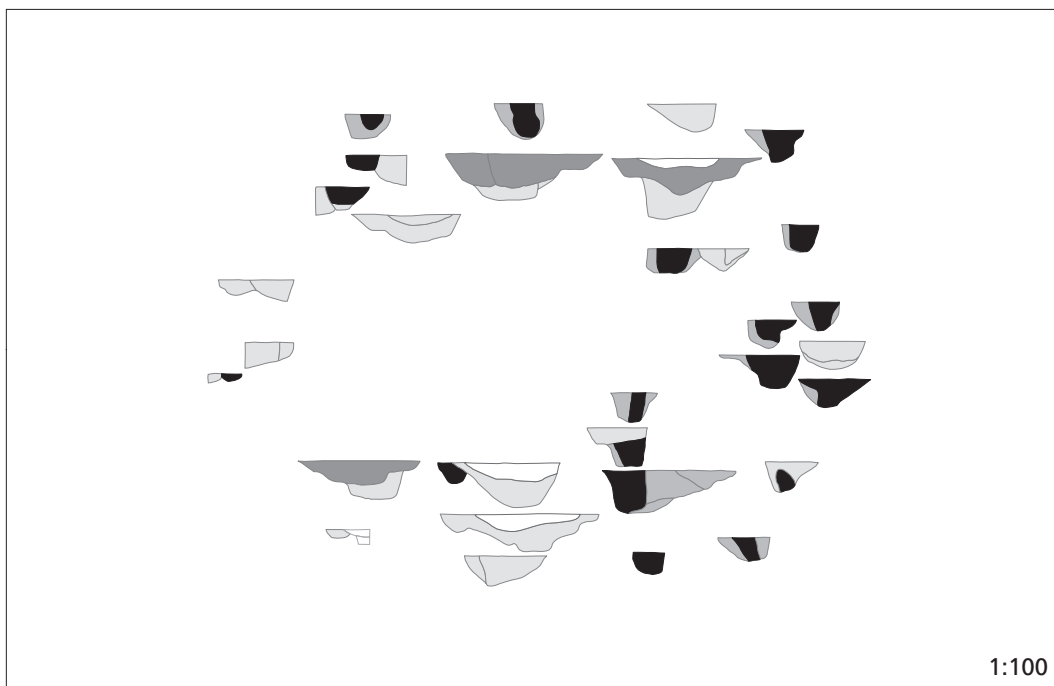
Oversnijdingen/overlappenden	Structuur wordt oversneden door diverse greppels: S1384, S1391, S1395, S1396 en S2039, maar niet door sporen van andere structuren.
Vondstnummers	15, 53, 100, 102, 101, 103, 111, 114, 118, 125, 129, 131.
Datering aardewerk	1175-1200 In de paalkuilen (context onbekend) bevinden zich enkele fragmenten Paffrath (1), Elmpt (7), Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (7), Maaslands aardewerk (3), Zuid-Limburgs aardewerk (1) en een niet te determineren fragment. Een afgeplatte rand van een kogelpot van Zuid-Limburgs aardewerk dateert waarschijnlijk uit het laatste kwart van de 12 ^e eeuw (afb. 11.19b, vnr. 125.3). ⁴⁵ Ditzelfde randtype is aanwezig bij het Elmpt aardewerk. Hierbij zijn twee van de drie kogelpotranden voorzien van een groef (afb. 11.19c, vnr. 53.1, vnr. 111.1, vnr. 131.2). Ook hier dateert dit randtype na 1175. ⁴⁶ Een vierde rand van Elmpt aardewerk is afkomstig van een grote voorraadpot, voorzien van radstempelversiering op de schouder (afb. 11.19d, vnr. 128.1). Met de combinatie van bakselsoorten en de aanwezigheid van de afgeplatte randen onder het Elmpt aardewerk en het Zuid-Limburgs aardewerk lijkt een datering in het laatste kwart van de 12 ^e eeuw aannemelijk. In de nazak van een paalkuil is een fragment Elmpt gevonden. Greppel S2003 hoorde waarschijnlijk bij het erf en bevat vergelijkbaar aardewerk in de vulling: Paffrath (2), Elmpt (3), Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (37), Maaslands aardewerk (6) en Zuid-Limburgs aardewerk (7). Twee randen van kannen van Maaslands aardewerk duiden op een datering na 1150.
Parallellen	Overeenkomst met structuur 5 binnen het huidige onderzoek. Voor de middelste lichtere staanderparen: Someren-Waterdael III, gebouw 1385 (De Boer & Hiddink 2012, 142); datering in het begin van de volle middeleeuwen, na 1100 ontmanteld. Doet denken aan Rosveld-Nederweert 1, gebouw 103 (Hiddink 2005, 353); late 13 ^e of eerste helft 14 ^e eeuw maar structuur heeft extra paal tussen de staanders. Configuratie sporen van de plattegrond doet denken aan Dommelen-Kerkackers gebouwen 18 en 19 (Theuws, Verhoeven & Van Registeren Altena 1990).
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B3
Datering erf / contemporaine sporen	tweede helft 12 ^e eeuw
Conclusie datering	tweede helft 12 ^e eeuw?

Afb. 11.20 Plattegrond van structuur 9, een bijgebouw van type Huijbers B1.

■ Structuur 9

Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg vlak 1 werkput 1 medio december 2009; start intensief onderzoek medio maart 2010. Een gedeelte van de sporen werd in het tweede vlak ontdekt; zie ook structuur 32. Door bevrozing en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	13a, fase 1
Oriëntatie	-
Skelet	
Dragende elementen	5 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Totale lengte	4.5 m. Palen op 3 m van elkaar, vormen de zijden van de berg
Grootste breedte	4.2 m
Oppervlakte totale structuur	15 m ²
Specifieke herkenbare elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Vermoedelijk gesloopt (vervangen door structuur 32).
Bemonstering	M185, M186, M187, M188, M189
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	De sporen S2053, S2059 en S2070 worden oversneden door greppel S1551 (structuur 32; tweede helft 12 ^e eeuw).
Vondstnummers	144
Datering aardewerk	1125-1200 Met slechts één fragment handgevormd Zuid-Limburgs aardewerk uit een paalkern kan de structuur niet nauwkeuriger worden gedateerd dan tussen 1125 en 1200.
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B1
Datering erf / contemporaine sporen	tweede en derde kwart 12 ^e eeuw na Chr.
Conclusie datering	tweede en derde kwart 12 ^e eeuw na Chr.?

Afb. 11.21a Plattegrond van structuur 10, een huis van het overgangstype Huijbers H2 naar H4, groep 1.

■ Structuur 10

Interpretatie	Hoofdgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 1, medio december 2009; start intensief onderzoek medio maart 2010. Door bevriezing en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan. Greppel 1001 is verdiept om missende sporen te kunnen traceren.
Erf	13c, fase 1 (en 2?)
Oriëntatie	NO – ZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3
Aantal traveeën	4
Skelet	
Dragende elementen	3 staanderparen met staanderrijen in rechte lijn, maar aan één zijde mogelijk gebogen. 2 sluitpalen aan de beide korte zijden, met extra (wand-)palen aan de buitenzijde
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Deels L-vormig in het vlak, deels afgerond rechthoekig
Stand palen in kuil	Recht
Afwijkende staanderparen	-
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm lange wanden	Gebogen, wandpalen tegenover de staanderparen. De hoekpalen zijn iets naar binnen geplaatst.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond tot afgerond rechthoekig
Stand palen in kuil	Recht voor zover waarneembaar
Ontbrekende delen	Door de aanwezigheid van greppel 1001 (S1061) en enkele recente verstoringen ontbreken met name de wandpalen van de zuidwestelijke korte wand en ingang.
Maatvoering	
Totale lengte	Circa 16 m; door het ontbreken van de wandpalen in de zuidwestelijke korte wand kan de totale maximale lengte niet goed bepaald worden. Lengte van het kernskelet (tussen de skeletdragende sporen in de korte zijden bedraagt 14 m.
Grootste breedte	12,0 m
Kleinste breedte	10,3 m
Lengte kern	8,4 m
Breedte kern	7,4 m
Grootste breedte zijbeuk	2,0 m
Kleinste breedte zijbeuk	0,9 m
Afmetingen traveeën	2,4 – 3,8 – 3,6 – 3,1 m
Oppervlakte kern	61 m ²
Oppervlakte totale structuur	169 m ²

Specifieke kenmerkende elementen

Ingangen	<p>De ingangen kunnen aan beide korte zijden gesitueerd worden; de sporensituatie aan de noordoostelijke korte zijde duidt op een iets verbrede ingang. Vierpalige korte zijden, met twee skeletdragende palen aan de binnenzijde en twee wandpalen aan de buitenzijde; beide wandpalen staan iets verder uit elkaar dan de skeletdragende palen (resp. 2,5 m en ruim 1 m).</p> <p>De kuil (S1720) die midden voor de noordoostelijke korte zijde ligt, is gevuld met brandresten, maar de specifieke relatie met structuur 10 is onduidelijk.</p>
Binnenindeling	<p>Mogelijk kunnen enkele sporen nabij het derde staanderpaar als reparatie gezien worden.</p>
Bijzondere elementen	<p>Spoor S1727 betreft mogelijk een restant van een haard (element H). Het spoor is ondiep en heeft vooral verbrande leem als vulling. Ook bevonden zich in twee uitgraafkuilen van staanderpaar palen aan de noordwestelijke zijde grote hoeveelheden verbrande leem, die eventueel afkomstig is van een nabij gelegen haard. Tussen de twee wandpalen aan de noordoostelijke korte zijde is verder een kuil aangetroffen (S1720) met veel houtskool en verbrande leem, waarvan de relatie met het gebouw niet direct te bepalen is maar mogelijk ook in verband gebracht kan worden met een nabijgelegen haard. Ook zou het een ingangskuil kunnen zijn, zoals bijvoorbeeld ook in Bakel-Neerakker (huis 14) is aangetroffen. Hierover lag vlechtwerk of een rooster zodat het vuil niet mee naar binnen kon worden gelopen.⁴⁷</p>
Verbouwingen	<p>De sporenconfiguratie wijst op mogelijke reparaties, o.a. bij de noordoostelijke korte zijde, de zuidoostelijk stijl van staanderpaar 3 en de noordwestelijke stijl van staanderpaar 1.</p>
Het buiten gebruik raken van het gebouw	<p>Vermoedelijk gesloopt. Sommige palen zijn uitgegraven, andere palen zijn uitgewrikt. In enkele gevallen is een rechte paalkern aanwezig hetgeen betekent dat de paal eventueel niet verwijderd is of dat deze is afgezaagd. Twee van de uitgraafkuilen noordwestelijke zijde bevatten grote hoeveelheden verbrande leem, vermoedelijk afkomstig uit de haard. Het is niet uit te sluiten dat het gebouw is afgebrand.</p>
Bemonstering	<p>M134, M381</p>
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	<p>De structuur wordt oversneden door greppel 1001 (S1061), maar doorsnijdt een deel van kuil S1738. Er vindt een overlap plaats met berg structuur 22.</p>
Vondstnummers	<p>23, 104, 106, 109, 110, 112, 113, 126, 135, 136</p>
Datering aardewerk	<p>1150-1200</p> <p>In de insteek van een paalkuil is een bodemfragment met een uitgeknepen standlobje van een kan van Maaslands aardewerk gevonden, wat duidt op een datering na 1150. Verder zijn in de paalkuilen (context onbekend) en vooral in kuil S1720 Kempisch aardewerk (1), Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (2), Maaslands aardewerk (6), Zuid-Limburgs aardewerk (4) en een niet te determineren fragment gevonden. Onder het Maaslands aardewerk is een standvlak van een klein kannetje of zalfpotje te noemen. Onder het Zuid-Limburgs aardewerk bevinden zich fragmenten van een handgevormde buidelvormige drinkbeker met een kort uitgebogen spits randje, die dateert tussen 1125 en 1200 (afb. 11.21b, vnr. 135.4).⁴⁸ Deze laatste vondst is afkomstig uit kuil S1720 voor de noordoostelijke ingang. Met deze vondsten is de structuur mogelijk te dateren tussen 1150 en 1200.</p>
Parallellen	<p>Oosterhout-De Contreie, structuur 1010 (Roessingh & Blom 2012, 346); mogelijk 13^e eeuw.</p>

⁴⁷ Ufkes 2010, 93.

⁴⁸ Bruijn 1962/1963, 356, 371 (afb.16), 392.

Typologie

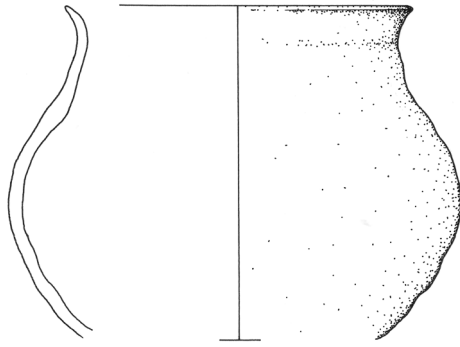
Datering erf / contemporaine sporen

Conclusie datering

Overgangstype Huijbers H2 naar H4, groep 1

tweede helft 12^e eeuw

tweede helft 12^e eeuw

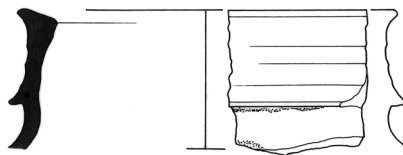
135.4

Afb. 11.21b Een kort uitgebogen spits randje van een handgevormde buidelvormige drinkbeker van Zuid-Limburgs aardewerk (vnr. 135.4). Schaal 1:2. R.T.

242.1

Afb. 11.22b Een complete kleine pot van Maaslands aardewerk met een manchetrans (vnr. 242.1). Schaal 1:2.

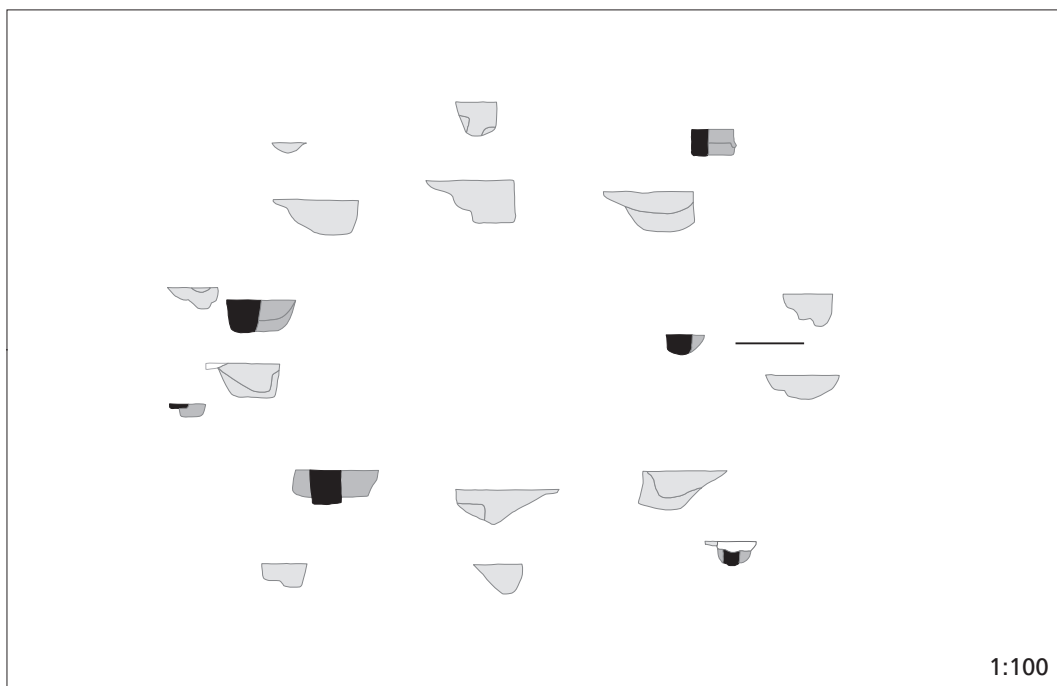
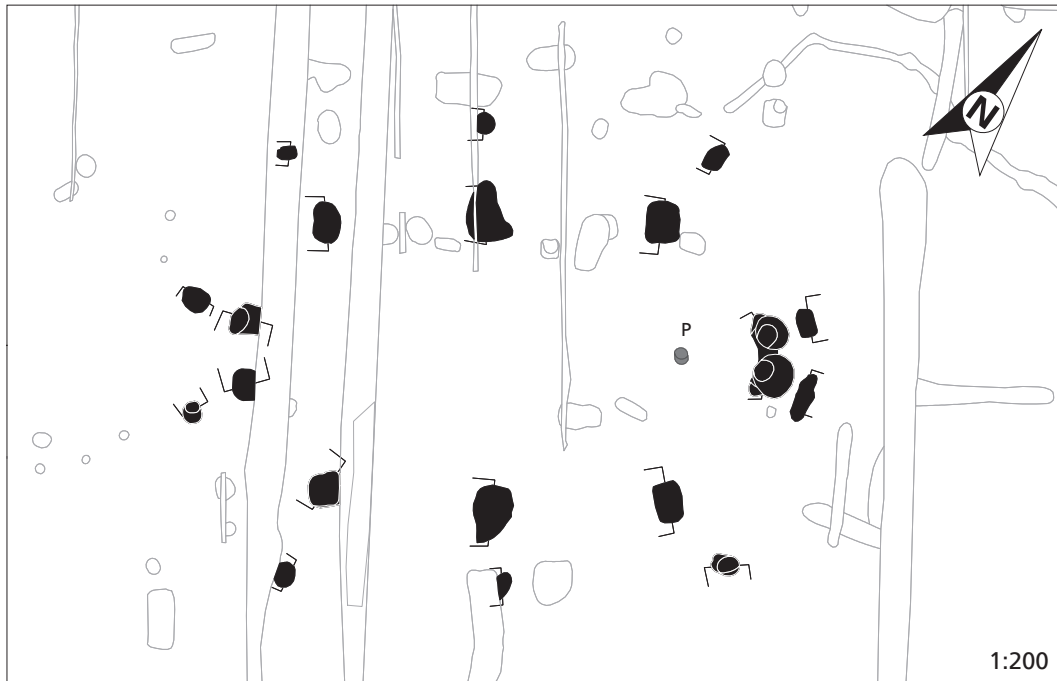

231.1

Afb. 11.22c Een manchetransfragment van Maaslands aardewerk (vnr. 231.1). Schaal 1:2. R.T.

■ Structuur 11

Interpretatie	Hoofdgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 1 medio december 2009; start intensief onderzoek begin maart 2010. Door bevroering en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan. Enkele sporen op tweede vlak onder greppel S1352 aangetroffen.
Erf	13a, fase 1
Oriëntatie	NO – ZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3
Aantal traveeën	4
Skelet	
Dragende elementen	3 staanderparen, licht gebogen 2 sluitpalen aan beide korte zijden, met extra (wand-)palen aan de buitenzijde
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond rechthoekig
Stand palen in kuil	Overwegend recht, voor zover waarneembaar
Afwijkende staanderparen	-
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm lange wanden	Licht gebogen, maar aan de noordoostzijde enigszins recht. De hoekpalen zijn iets naar binnen geplaatst en liggen zowel in de zuidwestelijke als in de noordoostelijke korte wand, niet in een lijn met de bijbehorende staanders (dit is wel het geval bij het middelste staander 2). De hoekpalen staan niet in een lijn met de staanders.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht, waar zichtbaar. In overige gevallen onduidelijk
Maatvoering	
Totale lengte	16,5 m
Grootste breedte	12,2 m
Kleinste breedte	10,8 m
Lengte kern	8,8 m
Breedte kern	7,5 m
Grootste breedte zijbeuk	2,7 m
Kleinste breedte zijbeuk	1,0 m
Afmetingen traveeën	1,7 – 4,5 – 4,7 – 2,6 m
Oppervlakte kern	71 m ²
Oppervlakte totale structuur	166 m ²

Afb. 11.22a Plattegrond van structuur 11, een huis van type Huijbers H2.

Specifieke herkenbare elementen

Ingangen	Ingangen zijn waarschijnlijk te situeren in de ZW- en NO-korte zijden. Elke ingangspartij bestaat uit 4 palen, waarbij de twee binnenste een skeletdragende functie hebben en de twee buitenste in de korte wand gelegen zijn. De afstand tussen beide skeletdragende palen bedraagt circa 1,5 m, terwijl die tussen beide wandpalen circa 3 m bedraagt. Er is sprake van een ingebouwd portaal met taps toelopende dagkanten.
Binnenindeling	Vanwege de mogelijke aanwezigheid van 'paal P' (zie onder), bevond zich eventueel in het noordoosten de haard en het woongedeelte.
Bijzondere elementen	Paal P (S1781) in het noordoostelijke deel van de plattegrond, midden in staanderpaar 3, ligt spoor S1781. In het spoor is een complete kleine pot van Maaslands aardewerk (1125-1175 na Chr.) aangetroffen. Mogelijk betreft het een rituele depositie in verband met het verlaten van het gebouw.
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Enkele palen zijn uitgegraven. Twee staanderpaarstijlen (S1931 en S1933) zijn mogelijk uitgewerkt. In enkele gevallen is een rechte kern zichtbaar hetgeen betekent dat de paal of niet verwijderd is of dat deze op maaiveldniveau is afgezaagd.
Bemonstering	M242, M246, M249, M250, M253, M254
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	Structuren 11 en 12 overlappen.
Vondstnummers	24, 231, 232, 238, 239, 241, 242, 243, 244, 245, 1150-1175 (einddatering)
Datering aardewerk	In de paalkuilen (context onbekend) en paalkernen zijn fragmenten Paffrath (1), Elmpt (2), Kempisch aardewerk (8) en Maaslands aardewerk (4) gevonden. Daarnaast is een fragment Maaslands aardewerk in de vulling van een uitgraafkuil gevonden. Opmerkelijk is een compleet potje van Maaslands aardewerk met manchetrand in de kern van paalkuil S1781, 'paal P' (afb. 11.22b, vnr. 242.1). Onder het overige Maaslandse aardewerk is een tweede manchetrand van een kookpot te noemen (afb. 11.22c, vnr. 231.1). Dergelijke randen worden gedateerd tussen 1125 en 1175. Vanwege de aanwezigheid van Elmpt en het voorkomen van manchetranden wordt een einddatering aangehouden in het derde kwart van de 12 ^e eeuw.
Parallellen	Bakel-Neerakker, huis 13 (Ufkes 2010, 136); op grond van Elmpt vanaf de tweede helft van de 12 ^e eeuw gedateerd.
Typologie	Huistype Huijbers H2
Datering erf / contemporaine sporen	tweede en derde kwart 12 ^e eeuw na Chr.
Conclusie datering	tweede en derde kwart 12 ^e eeuw na Chr.

Afb. 11.23 Plattegrond van structuur 12, een bijgebouw van type Huijbers H8.

■ *Structuur 12*

Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 1 medio december 2009; intensief onderzoek begin maart 2010.
Erf	13a, fase 2
Oriëntatie	NO – ZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	2
Aantal traveeën	3
Skelet	
Dragende elementen	Twee middenstaanders 2 sluitpalen
Middenstaanders	2
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Langwerpig
Stand palen in kuil	Recht
Afwijkende nokstijlen	-
Tussenruimten tussen nokstijlen	Circa 5,5 m
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm lange wanden	Recht
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Ovaalrond
Stand palen in kuil	Recht, deels uitgewrikt?
Ontbrekende delen	Noordoostelijke hoekpaal
Maatvoering	
Totale lengte	12,0 m
Grootste breedte	8,0 m
Kleinste breedte	6,3 m?
Afstand tussen middenstaanders	5,0 m
Afmeting middenstaanders tot wand	4,0 m
Afmetingen traveeën	3,4 – 5,3 – 2,9 m
Oppervlakte totale structuur	82 m ²

Specifieke kenmerkende elementen

Ingangen	De palen in de korte zijde staan waarschijnlijk te dicht bij elkaar om een ingang te kunnen vormen. Mogelijk hebben extra paalsporen aan de zuidoostelijke lange zijde iets met de ingang te maken.
Binnenindeling	Twee beuken. In noordelijke deel van de westelijke beuk is een extra paal aanwezig.
Bijzondere elementen	Langs de noordwestzijde van structuur 12 bevindt zich een erfgreppel (structuur 1106) die aan de noordzijde met de structuur meebuigt en in zuidwestelijke richting nog ruim 10 m verder loopt.
Verbouwingen	Niet vastgesteld.

Het buiten gebruik raken van het gebouw

Middenstaanders uitgegraven en enkele andere palen uitgewrikt. Bij enkele kleinere sporen is de kern en insteek nog zichtbaar. Deze palen zijn of niet verwijderd of op maaiveldniveau afgezaagd.

Bemonstering

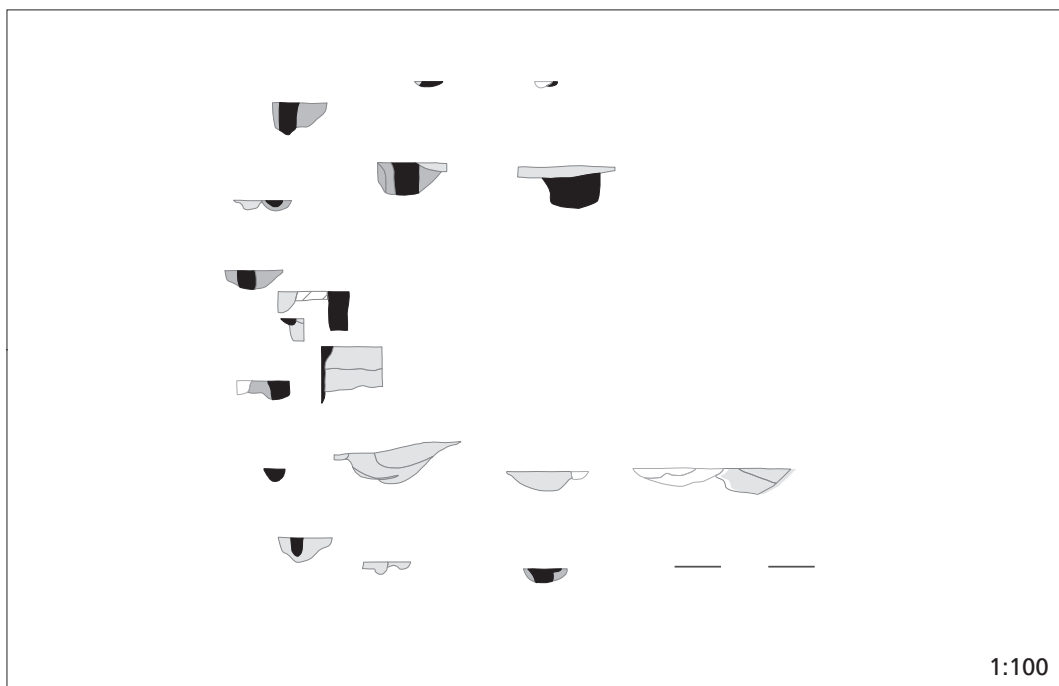
M251, M275, M276, M277, M278

Chronologisch kader

Oversnijdingen/overlappendingen	Structuren 11 en 12 overlappen.
Vondstnummers	247, 252 1125-1250
Datering aardewerk	Op grond van slechts één fragment Kempisch aardewerk in de insteek van een paalkuil kan de begindatering van de structuur niet nauwkeuriger worden gedateerd dan tussen 1125 en 1250. In greppel structuur 1106, die waarschijnlijk als afwateringsgreppel/erfgreppel van structuur 12 heeft gefungeerd, is eveneens Kempisch aardewerk aanwezig.
Parallellen	Venray-Loobeek en Weert-Kampershoek (Huijbers 2007, 191-192); Haaren-Wijngaerd III, aanbouw structuur 135 (Verbeek 2011); Peelo, o.a. structuur 85 en 87 (Kooi 1994).
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B8
Datering erf / contemporaine sporen	tweede helft 12 ^e eeuw
Conclusie datering	tweede helft 12 ^e eeuw?

■ Structuur 13

Interpretatie	Hoofdgebouw
Onderzoek	Aanleg vlak1 werkput 1 medio december 2009; start intensief onderzoek medio maart 2010. Een aantal sporen op een tweede vlak (onder greppels) aangetroffen en in een later aangelegde werkput (wp 25).
Erf	13b
Oriëntatie	NO – ZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3
Aantal traveeën	4?
Skelet	
Dragende elementen	3 staanderparen 2 sluitpalen, in ieder geval aan de zuidwestelijke korte zijde
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond rechthoekig
Stand palen in kuil	Recht
Afwijkende staanderparen	-
Ontbrekende delen	Het noordoostelijke deel is deels door een recente sloot en deels door aanwezige bosschages niet zichtbaar.
Wanden	
Vorm lange wanden	Recht. De hoekpalen zijn, ten opzichte van de wandpalen, iets naar binnen geplaatst, waardoor een licht bootvormige plattegrond ontstaat.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond vierkant
Stand palen in kuil	Recht
Maatvoering	
Totale lengte	Circa 14 m
Grootste breedte	13,0 m
Kleinste breedte	11,4 m
Lengte kern	8,3 m
Breedte kern	7,9 m
Grootste breedte zijbeuk	2,3 m
Kleinste breedte zijbeuk	1,3 m
Afmetingen traveeën	2,5 – 4,0 – 4,4 – x m
Oppervlakte kern	67 m ²
Oppervlakte totale structuur	176 m ²

Afb. 11.24 Plattegrond van structuur 13, een huis van het overgangstype Huijbers H2 naar H4, groep 3.

Specifieke kenmerkende elementen

Ingangen	In tenminste één korte zijde is een ingang aanwezig. Beide wandpalen hier staan op circa 3 m van elkaar, de skeletdragende stijlen staan op circa 1,5 m van elkaar, waarmee een naar buiten verbrede ingang ontstaat.
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	-

Het buiten gebruik raken van het gebouw

In ieder geval ten dele gesloopt. Een deel van de sporen lijkt uitgegraven te zijn. Bij de overige sporen was nog een duidelijke kern en insteek aanwezig. Sommige van deze palen lijken uitgewrikt te zijn.

Bemonstering

M1103

Chronologisch kader

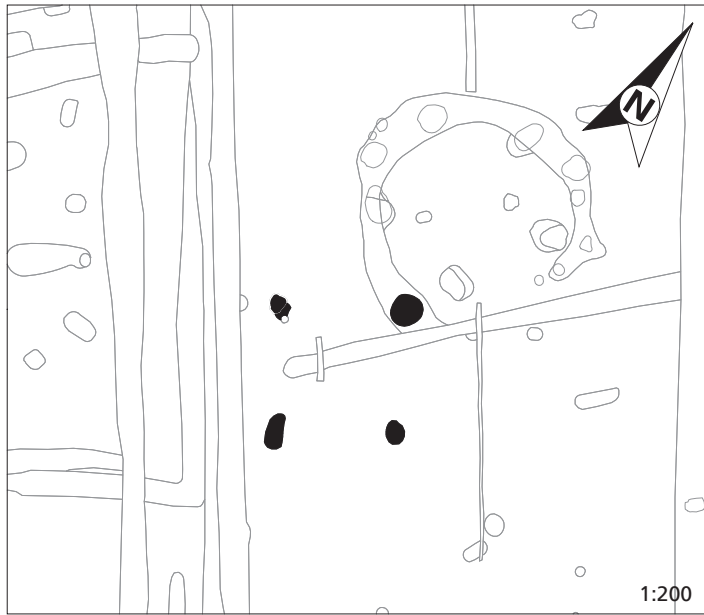
Oversnijdingen/overlappen	De zuidwestelijke helft van het gebouw wordt oversneden door jongere greppels, maar er zijn geen oversnijdingen of overlappen met andere structuren.
Vondstnummers	375
Datering aardewerk	ná 1150 Op grond van slechts één fragment Elmpeter aardewerk in de insteek van een paalkuil is het gebouw ná 1150 na Chr. gebouwd.
Parallellen	Overeenkomst met structuur 10 binnen het huidige onderzoek. Veghel-Peellandstraat, structuur 22 (Mooren 2011, 59); eind 12 ^e /begin 13 ^e eeuw
Typologie	Overgangstype Huijbers H2 naar H4, groep 3
Datering erf / contemporaine sporen	tweede helft 12 ^e eeuw
Conclusie datering	tweede helft 12 ^e eeuw?

Afb. 11.25 Plattegrond van structuur 15, een bijgebouw van type Huijbers B1.

■ *Structuur 15*

Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 1 medio december 2009; intensief onderzoek eind februari 2010. Door bevroering en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	13a, fase 2
Oriëntatie	-
Skelet	
Dragende elementen	5 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Niet bepaalbaar
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Totale lengte van het gebouw	Niet van toepassing
Grootste breedte van het gebouw	Niet van toepassing
Afstand tussen palen	Circa 3,5 – 4 m
Oppervlakte totale structuur	23 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Onduidelijk
Bemonstering	M210, M211, M212, M213, M214
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	Oversneden door een greppel van greppelsysteem 4, fase 2.
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B1
Datering erf / contemporaine sporen	tweede helft 12 ^e eeuw
Conclusie datering	tweede helft 12 ^e eeuw?

Afb. 11.26 Plattegrond van structuur 16, een bijgebouw van type Huijbers B2.

■ Structuur 16

Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 1, medio december 2009; intensief onderzoek medio maart 2010. Door bevrozing en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan. De noordelijke paal aangetroffen op het tweede vlak onder de greppel S1551 van structuur 32.
Erf	13a, fase 1
Oriëntatie	NW – ZO
Skelet	
Dragende elementen	4 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Onregelmatig afgerond
Stand palen in kuil	Recht?
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	3,4 m
Breedte	3,4 m
Oppervlakte totale structuur	11 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	De westelijke paal S2068 is mogelijk een keer gerepareerd (spoor S1547)?
Het buiten gebruik raken van het gebouw	De palen lijken uitgegraven te zijn.
Bemonstering	M175, M177, M178, M179, M180
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	De noordelijke paal S2054 wordt oversneden door greppel S1551 van structuur 32 (erf 13a, fase 1).
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallelle	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	tweede en derde kwart 12 ^e eeuw
Conclusie datering	tweede en derde kwart 12 ^e eeuw?

■ *Structuur 17*

Interpretatie	Hoofdgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 5 medio januari 2010; intensief onderzoek medio maart 2010. Door bevrozing en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan. Vulling van sporen is gezeefd in verband met eventuele smeedresten
Erf	6
Oriëntatie	ONO – WZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	1 (zichtbaar)
Aantal traveeën	3
Skelet	
Dragende elementen	2 staanderparen 2 sluitpalen aan beide korte zijden
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond vierkant
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm lange wanden	Geen wandpalen aangetroffen.
Maatvoering	
Totale lengte	11,00 m
Grootste breedte	4,30 m
Afmetingen traveeën	3,5 – 3,4 – 3,9 m
Oppervlakte kern	18 m ²
Oppervlakte totale structuur	44 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Niet te bepalen.
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	Spoor S5162 ligt binnen de plattegrond in het noordoostelijke gedeelte. Het betreft een paalkuil met een diepte van 16 cm en een gevlekte vulling van geelgrijs zand. Onduidelijk is of dit spoor aan de structuur gerelateerd is.
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Eén paal lijkt in ieder geval te zijn uitgegraven. Bij de overige sporen is een gehomogeniseerde vulling aanwezig.
Bemonstering	-

Chronologisch kader

Oversnijdingen/overlappendingen -

Vondstnummers 682, 683, 737, 800, 801, 802

Datering aardewerk 900-1050/175

De datering is op basis van weinig materiaal lastig. Een fragment van een Karolingische bolpot uit Mayen is waarschijnlijk opspit. Een klein fragment industrieel wit aardewerk uit paalkuil S5156 wordt als intrusie geïnterpreteerd. Verder komen in de paalkuilen Paffrath (5) en Pingsdorf (4) voor, waarvan één fragment Paffrath uit een uitgraafkuil. Beide aardewerksoorten komen voor tussen 950 en 1150. Omdat Paffrath pas regelmatig wordt aangetroffen na circa 1000 en Pingsdorf vanaf de tweede helft of het laatste kwart van de 11e eeuw wordt vervangen door Zuid-Limburgs aardewerk, lijkt een datering in de eerste helft van de 11^e eeuw aannemelijk.

Parallellen

Vergelijk gebouwen 4 en 5 van Eindhoven-Blixembosch (Arts 1993, fig. 6, gebouwen 4 en 5, 113). Hier gedateerd als bijgebouwen uit de 10^e eeuw. Brecht-Hanenpad, 566 (Verbeek & Delaruelle 2004, 282); 11^e eeuw?; Someren Waterdael III, gebouw 1463 (De Boer & Hiddink 2012, 141); onduidelijke datering: of na 1100 afgebroken of in 12^e eeuw gebouw. Dit gebouw wordt door de onderzoekers als huis geïnterpreteerd.

Typologie

Huistype Huijbers H1

Datering erf / contemporaine sporen

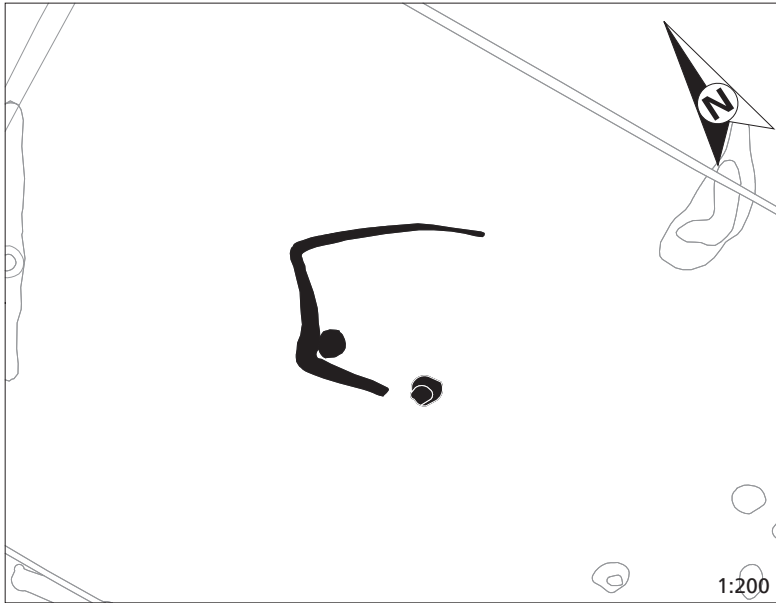
(tweede helft) 10^e en/of eerste helft 11^e eeuw

Conclusie datering

(tweede helft) 10^e en/of eerste helft 11^e eeuw

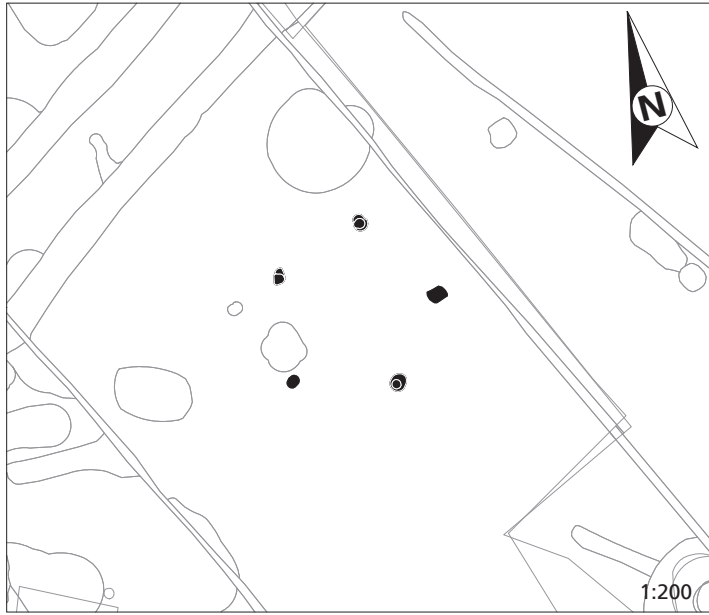
Afb. 11.27 Plattegrond van structuur 17, een huis van type Huijbers H1.

Afb. 11.28 Plattegrond van structuur 18, een bijgebouw van type Huijbers B0.

■ Structuur 18

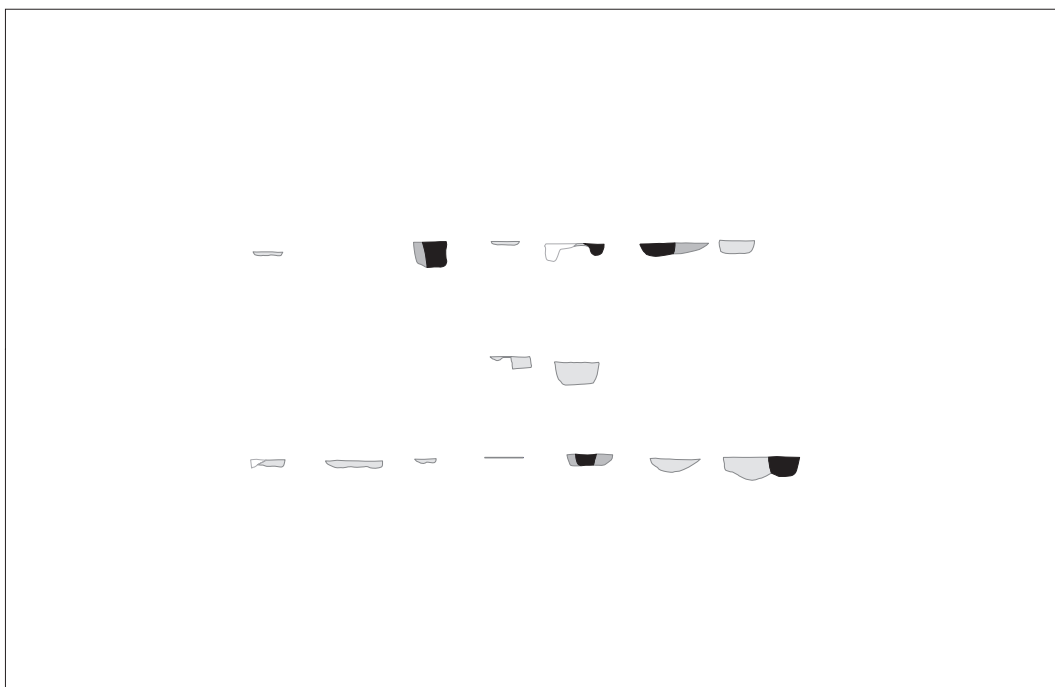
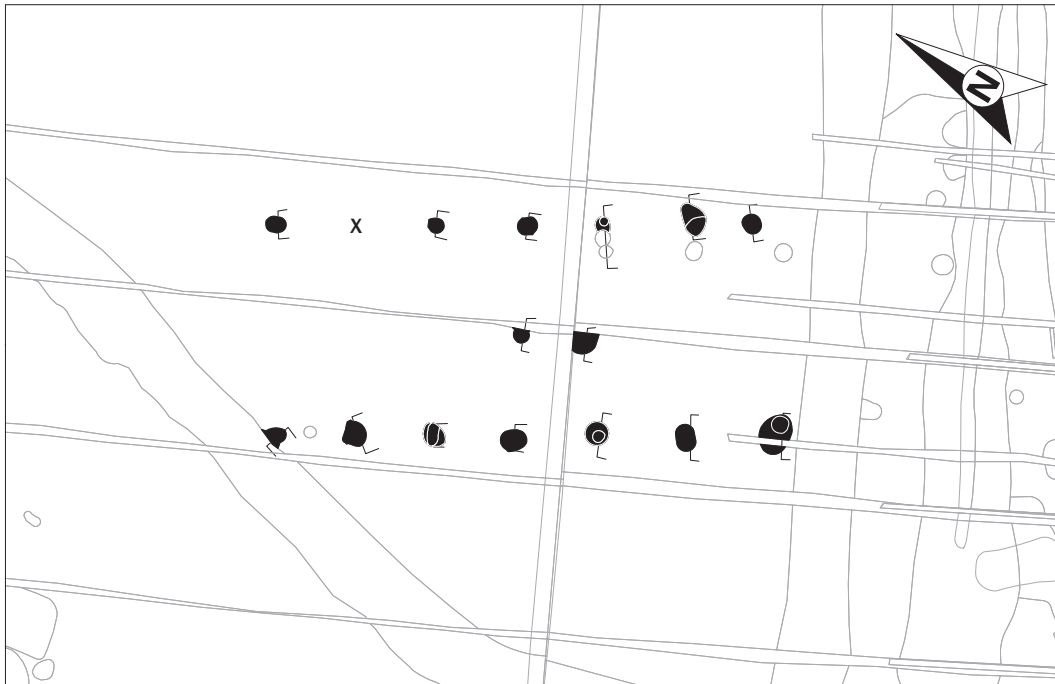
Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 5 medio januari 2010; intensief onderzoek medio maart 2010. Door bevroering en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan. Vulling is gezeefd in verband met eventuele smeedresten.
Erf	6
Oriëntatie	NW – ZO (palen)
Skelet	
Dragende elementen	De in het vlak herkenbare sporen zijn 2 paalsporen binnen een U-vormige greppel.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond
Stand palen in kuil	Recht
Wanden	
Vorm wand	U-vormige greppel (respectievelijk 2,5 m aan de zuidzijde, 3 m aan de noordwestzijde en 5 m aan de noordoostzijde). Van de greppel ontbreekt de zuidoostelijke en mogelijk zuidwestelijke afsluiting.
Maatvoering	
Grootste breedte	Twee palen staan op 3 m van elkaar; de grootste diameter van de greppel is 5,7 m.
Oppervlakte totale structuur	18 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	
	De aanwezigheid van houtskool en verbrande leem in de paalsporen (context onbekend) duidt mogelijk op het afbranden van de structuur.
Bemonstering	M684, M685, M733, M734, M735, M736 (vlak, bemonstering, zeefmonsters)
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	-
Vondstnummers	50, 686
Datering aardewerk	Op basis van 1 fragment Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (context onbekend) is de structuur niet nauwkeuriger te dateren dan ná 800 na Chr.
Parallellen	Overeenkomst met structuur 32 binnen het huidige onderzoek. Kerk-Avezaath-Malburg, spieker 7 (Oudhof, Dijkstra & Verhoeven 2000, 65); 1050-1250.
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B0
Datering erf / contemporaine sporen	(tweede helft) 10 ^e en/of 11 ^e eeuw
Conclusie datering	(tweede helft) 10 ^e en/of 11 ^e eeuw?

Afb. 11.29 Plattegrond van structuur 19, een bijgebouw van type Huijbers B1.

■ Structuur 19

Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 5 medio januari 2010; intensief onderzoek medio april 2010. Door bevriezing en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	6
Oriëntatie	Niet van toepassing
Skelet	
Dragende elementen	5 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Afstand tussen palen	Circa 2,5 m
Oppervlakte totale structuur	15 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Meerdere sporen met kern en insteek, hetgeen betekent dat de palen niet verwijderd, afgezaagd of eventueel uitgetrokken zijn.
Bemonstering	M688, M689, M730
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappenden	Geen. Aan de westzijde ligt spoor S8071, een kuil, gedeeltelijk binnen de structuur, maar er is geen oversnijding van sporen.
Vondstnummers	731, M732
Datering aardewerk	1300-1600 Uit de structuur komt 1 fragment post-middeleeuws roodbakend aardewerk. Deze scherf is als intrusie geïnterpreteerd.
Parallelle	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B1
Datering erf / contemporaine sporen	(tweede helft) 10 ^e en/of 11 ^e eeuw
Conclusie datering	(tweede helft) 10 ^e en/of 11 ^e eeuw?

Afb. 11.30 Plattegrond van structuur 20, een huis dat binnen het onderzoek aangeduid wordt als type G0.

■ Structuur 20

Interpretatie	Hoofdgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 7, medio januari 2010 (voor het noordwestelijke deel van de plattegrond), het zuidoostelijke deel werd in vlak 1 van werkput 22 onderzocht. Intensief onderzoek gedurende twee fasen: begin april 2010 (noordwestelijke deel) en begin mei 2010 (zuidoostelijke deel). Door bevroering en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	2
Oriëntatie	NNW – ZZO
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	1 (zichtbaar)
Aantal traveeën	6
Skelet	
Dragende elementen	7 staanderparen in rechte lijn
Middenstaanders	2, bij vierde en vijfde staanderpaar
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond
Stand palen in kuil	Recht, voor zover waarneembaar
Ontbrekende delen	Bij het tweede staanderpaar ontbreekt de noordoostelijke stijl.
Wanden	
Vorm lange wanden	Recht
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	-
Stand palen in kuil	-
Ontbrekende delen	De wand bevond zich waarschijnlijk tussen de staanderpaarstijlen aan de rechte lange zijden.
Maatvoering	
Totale lengte	13,5 m
Totale breedte	5,5 m
Afmetingen traveeën	2,1 – 2,1 – 2,1 – 2,2 – 2,4 – 2,3 m (6) 6,2 – 1,6 – 5,2 m (3)
Oppervlakte totale structuur	77 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	De locatie van de ingang kan niet bepaald worden
Binnenindeling	Binnen de kernconstructie zijn twee middenstaanders aanwezig ter hoogte van de derde en vierde staander (geteld vanuit het zuiden). Dit fenomeen is ook bij andere gebouwen binnen het huidige onderzoek (structuur 55, 62, 74 en mogelijk 79) aangetroffen. Er wordt van uitgegaan dat de palen met de binnenindeling in verband gebracht moeten worden, gedacht kan worden aan de ondersteuning van een lage zolder/vliering.

Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Twee sporen met kern en insteek, hetgeen betekent dat de palen niet zijn verwijderd maar mogelijk wel afgezaagd zijn. De overige sporen waren zo sterk gehomogeniseerd, dat er maar één vulling zichtbaar was.
Bemonstering	M527, M528, M1063, M1064, M1066, M1077
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappenden	De noordwestelijke paalkuil S7018 wordt oversneden door greppel S7012 (Greppelstructuur 1006).
Vondstnummers	1060, 1068
Datering aardewerk	-
Parallellen	Berkel-Enschot- Noordoosttangent (vindplaats 2) datering in Merovingische periode (Ter Schegget 1995, 66-68); Bakel-Achter de Molen, Structuur 24; 850-925 (Arnoldussen 2003); Aarle-Rixtel Strijp 33; erf omstreeks 700 (Kortlang & Hakvoort 2002); Deurne-Groot Bottelsche Akker, structuur 200 (Hiddink 2008, 107, 108); datering vanaf 8 ^e eeuw.
Typologie	Verwers C-4; binnen onderzoek type G0.
Datering erf / contemporaine sporen	eind 8 ^e en/of begin 9 ^e eeuw
Conclusie datering	eind 8 ^e en/of begin 9 ^e eeuw?

■ Structuur 21

Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 7 eind januari 2010; start intensief onderzoek eind maart/begin april 2010. Door bevroering en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	2
Oriëntatie	ONO – WZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	1
Aantal traveeën	3
Skelet	
Dragende elementen	4 staanderparen in rechte lijn
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond rechthoekig
Stand palen in kuil	Kernen niet zichtbaar
Afwijkende staanderparen	-
Ontbrekende delen	De zuidoostelijke stijl van het tweede staanderpaar ontbreekt.
Wanden	
Vorm lange wanden	Aangezien buiten de staanders geen andere palen zijn aangetroffen, bestaat de kans dat de wand zich tussen deze staanders heeft bevonden. Aangezien de sporen ondiep zijn (gemiddeld 10 cm), is echter niet uit te sluiten dat hoek- en wandpalen buiten de dragende constructie verloren zijn gegaan.
Maatvoering	
Totale lengte	6,0 m
Totale breedte	4,7 m
Afmetingen traveeën	2,0 – 2,1 – 1,7 m
Oppervlakte totale structuur	27 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	De locatie van de ingang kan niet bepaald worden.
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Onduidelijk. Omdat de meeste sporen ondiep en de contexten in de sporen niet duidelijk zichtbaar zijn, is het niet mogelijk een oorzaak van de verdwijning van het gebouw vast te stellen. Alleen bij S7032 is misschien de onderkant van een kern zichtbaar.
Bemonstering	M526

Chronologisch kader

Oversnijdingen/overlappendingen -

Vondstnummers -

Datering aardewerk -

Parallellen

Overeenkomst met structuur 56 binnen het huidige onderzoek.
Someren gebouw V-3; tweede helft 8^e eeuw – eerste kwart 9^e eeuw (Van Renswoude 2002). Bakel-Achter de molen structuur 31, 33 en 35 (800-1100) (Arnoldussen 2003).

Typologie

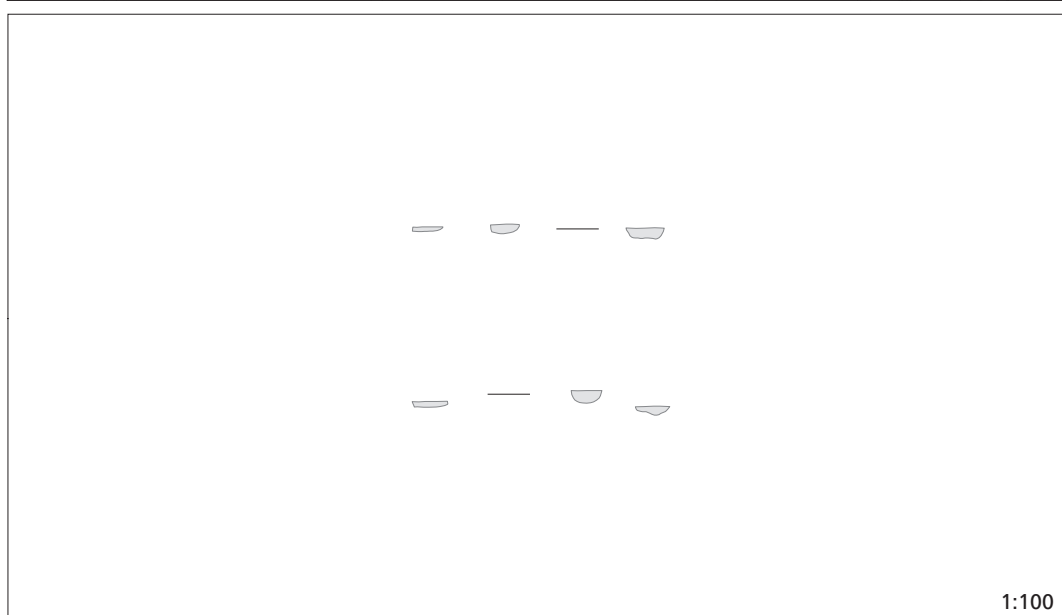
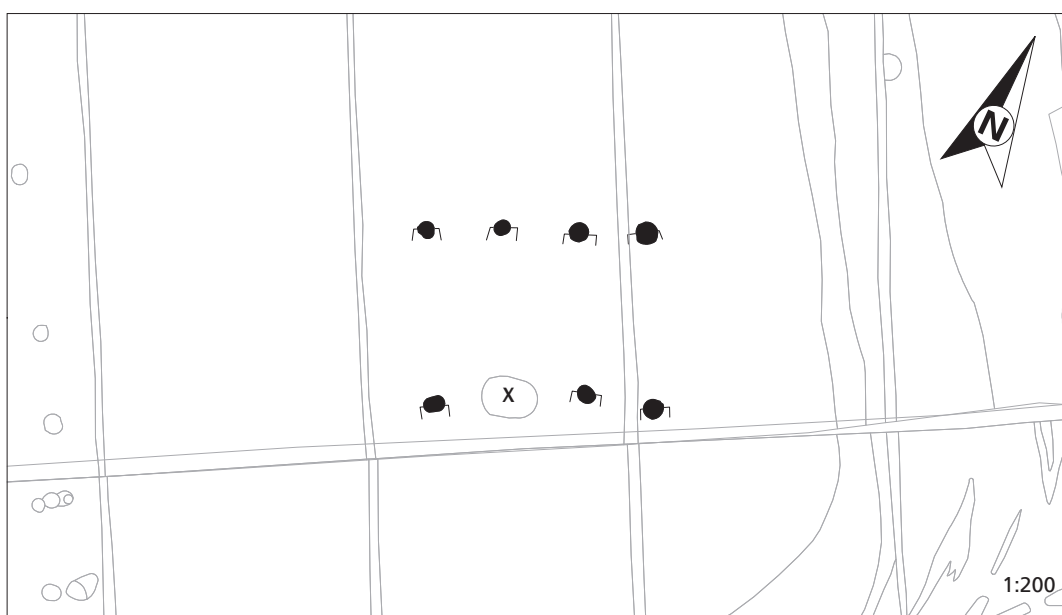
Verwers C-3a, binnen onderzoek type K0.

Datering erf / contemporaine sporen

eind 8^e en/of begin 9^e eeuw

Conclusie datering

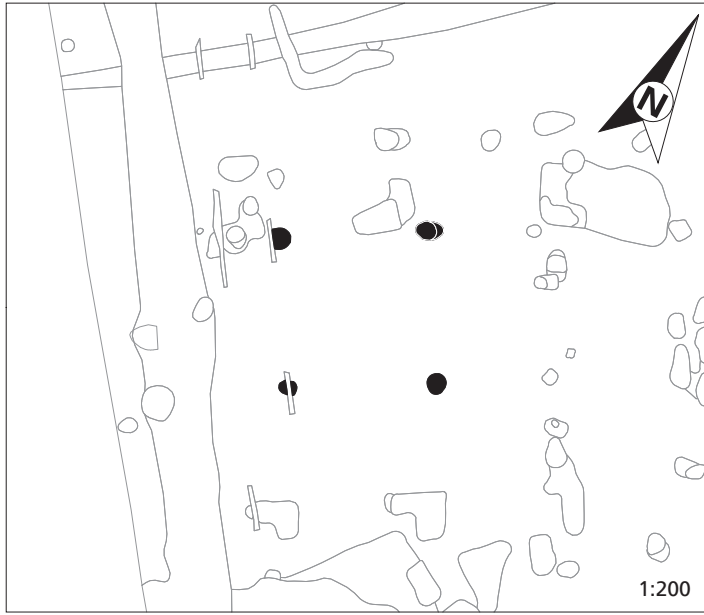
eind 8^e en/of begin 9^e eeuw?

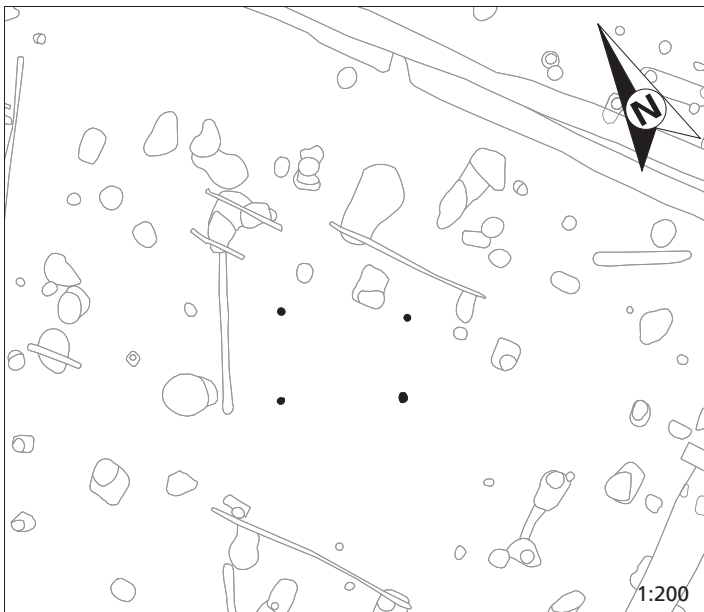
Afb. 11.31 Plat-tegrond van structuur 21, een bijgebouw dat binnen het onderzoek aangeduid wordt als type K0.

■ Structuur 22

Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 1 medio december 2009; start intensief onderzoek medio maart 2010. Door bevroering en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	13c, fase 2
Oriëntatie	NW - ZO
Skelet	
Dragende elementen	4 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Half rond
Stand palen in kuil	Recht, voor zover zichtbaar
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	4,0 m
Breedte	4,0 m
Oppervlakte totale structuur	15 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Het lijkt erop dat de palen zijn uitgegraven.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappen	Sporen S1527 en S1528 worden oversneden door recente ploegsporen. Structuur 22 bevindt zich zonder oversnijdingen binnen het areaal van structuur 10. Vanwege de enigszins van elkaar afwijkende oriëntatie is het niet waarschijnlijk dat structuur 22 iets met de binnenindeling van structuur 10 te maken heeft.
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	tweede kwart 12 ^e t/m 13 ^e eeuw
Conclusie datering	tweede kwart 12 ^e t/m 13 ^e eeuw?

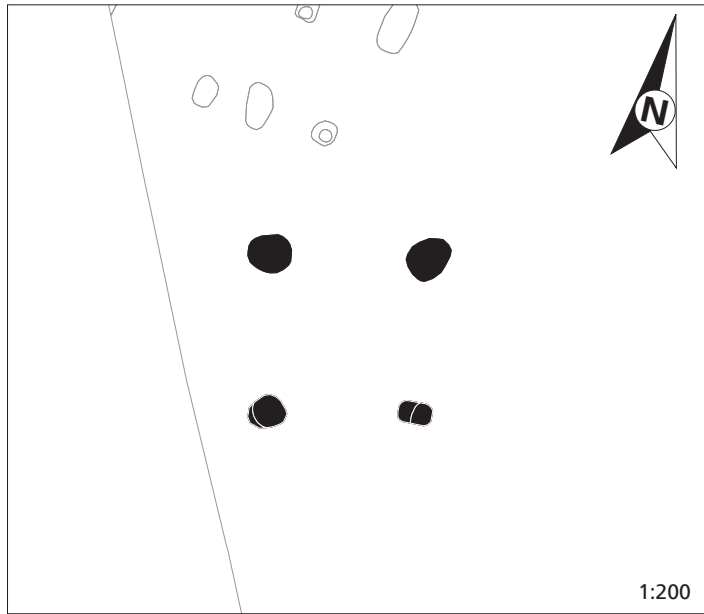
Afb. 11.32 Plattegrond van structuur 22, een bijgebouw van type Huijbers B2.

Afb. 11.33 Plattegrond van structuur 23, een bijgebouw van type Huijbers B2.

■ Structuur 23

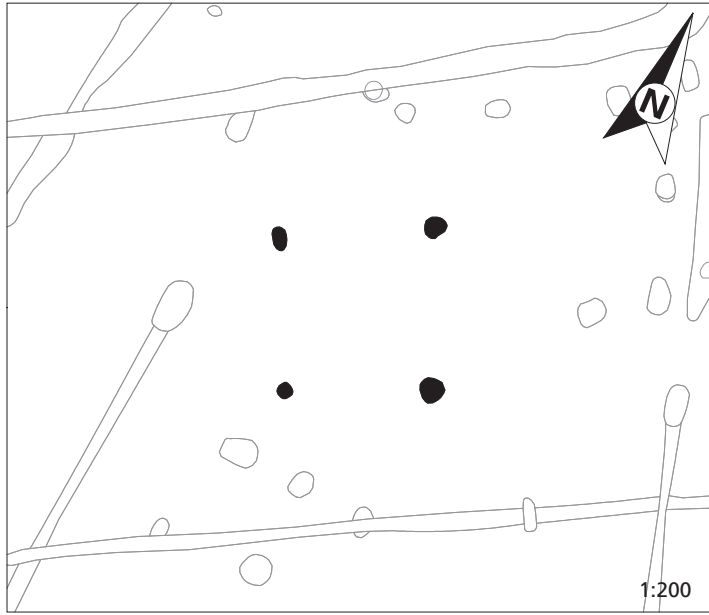
Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 1 medio december 2009; start intensief onderzoek medio maart 2010. Door bevroering en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	13b
Oriëntatie	NNO – ZZW
Skelet	
Dragende elementen	4 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Niet van toepassing
Stand palen in kuil	Niet van toepassing
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	3,2 m
Breedte	2,1 m
Oppervlakte totale structuur	8 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	onbekend
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	-
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
¹⁴ C-datering	Niet van toepassing
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	tweede helft 12 ^e eeuw
Conclusie datering	tweede helft 12 ^e eeuw?

Afb. 11.34 Plattegrond van structuur 24, een bijgebouw van type Huijbers B2.

■ *Structuur 24*

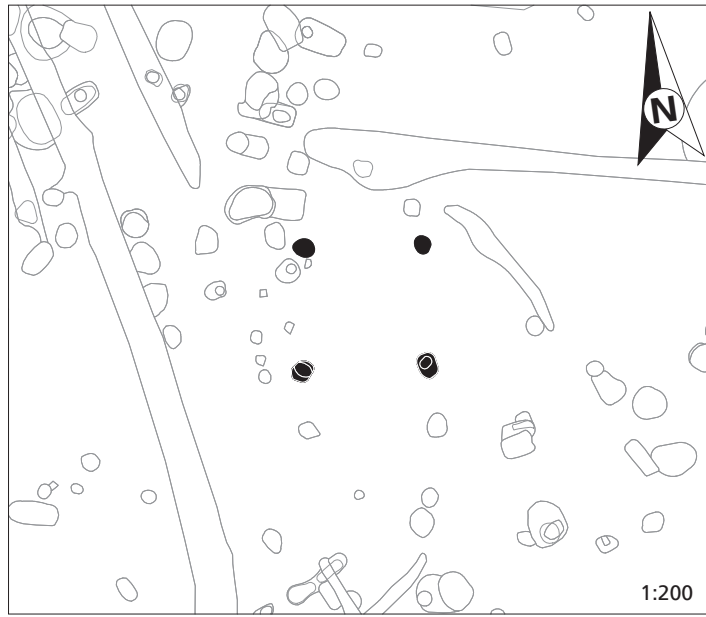
Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 10 medio februari 2009; start intensief onderzoek medio april 2010.
Erf	11a, fase onbekend
Oriëntatie	NNW - ZZO
Skelet	
Dragende elementen	4 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	4,0 m
Breedte	4,0 m
Oppervlakte totale structuur	18 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Het lijkt erop dat de palen zijn uitgegraven.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	-
Vondstnummers	666
Datering aardewerk	na 1300 Uit de insteek van een paalspoor van de structuur komt roodbakend aardewerk uit de 14 ^e tot 16 ^e eeuw. Het is onduidelijk of deze fragmenten als intrusie beschouwd moeten worden.
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	tweede kwart 12 ^e t/m 13 ^e eeuw
Conclusie datering	tweede kwart 12 ^e t/m 13 ^e eeuw?

Afb. 11.35 Plattegrond van structuur 25, een bijgebouw van type Huijbers B2.

■ *Structuur 25*

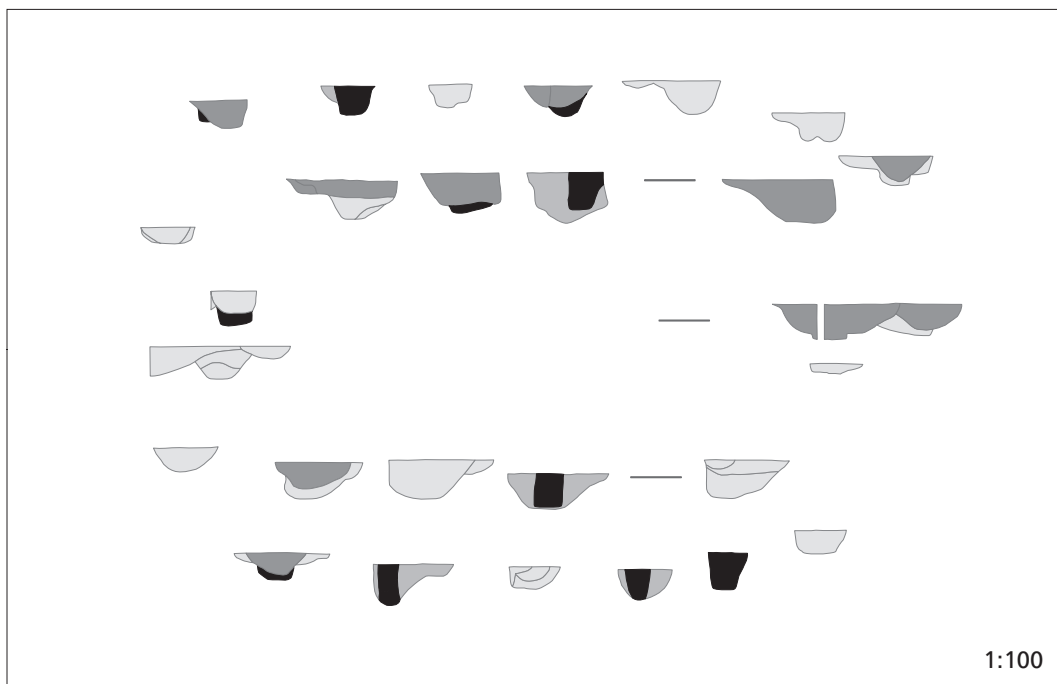
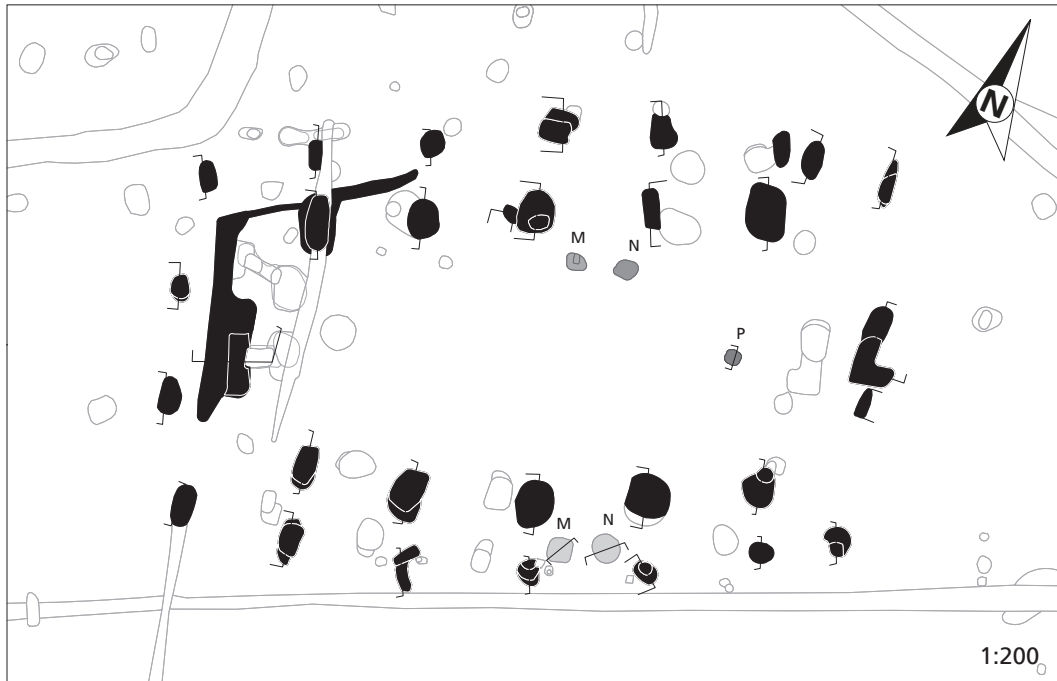
Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 10 medio februari 2009; start intensief onderzoek medio april 2010.
Erf	11a, fase onbekend
Oriëntatie	NNW - ZZO
Skelet	
Dragende elementen	4 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	4,0 m
Breedte	4,0 m
Oppervlakte totale structuur	18 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	S10227 lijkt mogelijk uitgegraven. De overige sporen zijn zo sterk gehomogeniseerd, dat niet meer achterhaald kan worden wat er met de palen is gebeurd.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	-
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	tweede kwart 12 ^e t/m 13 ^e eeuw
Conclusie datering	tweede kwart 12 ^e t/m 13 ^e eeuw?

Afb. 11.36 Plattegrond van structuur 26, een bijgebouw van type Huijbers B2.

■ *Structuur 26*

Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg put 10 medio februari 2009; start intensief medio april 2010.
Erf	11a, fase onbekend
Oriëntatie	NNO -ZZW
Skelet	
Dragende elementen	4 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Half rond tot afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	3,2 m
Breedte	3,1 m
Oppervlakte totale structuur	11 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Het lijkt erop dat de noordelijke palen (S10095 en S10093) zijn uitgegraven. De zuidelijke palen hebben een kern en insteek.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	-
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	tweede kwart 12 ^e t/m 13 ^e eeuw
Conclusie datering	tweede kwart 12 ^e t/m 13 ^e eeuw?

Afb. 11.37a Plattegrond van structuur 27, een huis van type Huijbers H2.

Afb. 11.37b Een randfragment met afgeplatte rand van een kookpot van Kempisch aardewerk (vnr. 672.1).
Schaal 1:2. R.T.

■ Structuur 27

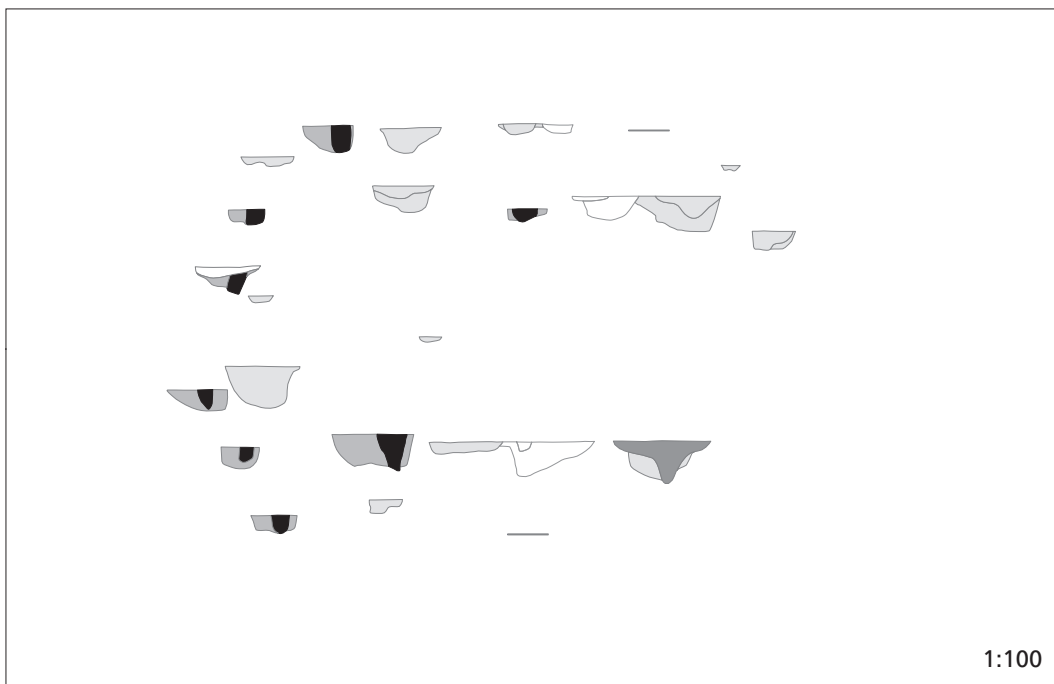
Interpretatie	Hoofdgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 10 medio december 2009; start intensief onderzoek begin april 2010. Door bevriezing en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan. Tijdens uitwerking onderscheid gemaakt tussen structuur 27 en 111.
Erf	11a, fase 2
Oriëntatie	ONO – WZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3
Aantal traveeën	6
Skelet	
Dragende elementen	5 staanderparen; de zuidoostelijke rij staanders is iets gebogen, de noordwestelijke rij is recht. Sluitpalen aan beide korte zijden.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Onregelmatig
Stand palen in kuil	Voor zover waarneembaar recht
Afwijkende staanderparen	-
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm wand	Beide wanden zijn enigszins gebogen; de hoekpalen zijn iets naar binnen geplaatst, waardoor een enigszins bootvormige indruk ontstaat.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Onregelmatig, ovaal
Stand palen in kuil	Voor zover waarneembaar recht
Maatvoering	
Totale lengte	18,8 m
Grootste breedte	12,0 m
Kleinste breedte	8,8 m
Lengte kern	12,0 m
Grootste breedte kern	7,8 m
Kleinste breedte kern	6,4 m
Grootste breedte zijbeuk	2,2 m
Kleinste breedte zijbeuk	1,8 m
Afmetingen traveeën	2,0 – 2,7 – 3,0 – 3,0 – 3,0 – 2,7 m
Oppervlakte kern	90 m ²
Oppervlakte totale structuur	200 m ²

Specifieke kenmerkende elementen

Ingangen	Waarschijnlijk aan de zuidwestelijke korte zijde, waar de wanddragende palen (circa 3 m afstand) verder naar buiten staan dan de dakdragende (circa 2 m) wat een verbrede toegang maakt tot het gebouw. Aan de noordoostelijke korte zijde lijkt de paalzetting te smal (circa 1 m) om een ingang mogelijk te maken.
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	Tussen het oostelijke staanderpaar is een verkleuring in het vlak gezien (S10169), die mogelijk een restant kan zijn van 'paal P'. Dit spoor is echter niet terug gevonden na opschaven van het vlak.
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Meerdere sporen met verbrande leem duiden op een mogelijke brand. De meeste palen lijken te zijn uitgegraven. In verschillende paalkuilen is aan de hand van de kern vastgesteld dat de palen zijn uitgewrikt. Bij enkele palen is een rechte paalkern aanwezig waardoor onduidelijk is of de paal niet verwijderd of afgezaagd is.
Bemonstering	M656, M657, M658, M660
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	Een aantal sporen van structuur 27 oversnijdt sporen van structuur 111.
Vondstnummers	62, 636, 637, 640, 643, 644, 646, 647, 655, 671, 672, 673, 674, 678, 692, 697, 699, 700, 703, 704
Datering aardewerk	1150-1250 Binnen de structuur zijn 18 fragmenten aardewerk geborgen uit de vulling van enkele paalkuilen waarvan de context (ingraafkuil of uitgraafkuil) onbekend is, waaronder Mayen (1), Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (2), Elmpt (5), Maaslands aardewerk (8), Kempisch aardewerk (1) en een niet te determineren fragment. Daarnaast zijn 13 fragmenten aardewerk geborgen uit uitgraafkuilen, waaronder prehistorisch aardewerk (1), Mayen (1), Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (1), Paffrath (1), Maaslands aardewerk (2), Kempisch aardewerk (6) en een fragment roodbakkend aardewerk. Dit laatste fragment uit paalkuil S10132 is vermoedelijk intrusie. Het enige randfragment is afkomstig uit een uitgraafkuil en is afkomstig van een kookpot van Kempisch aardewerk met een afgeplatte rand (afb. 11.37b, vnr. 672.1). Op basis van de combinatie van de jongste aardewerksoorten, waaronder Elmpt, Maaslands aardewerk en Kempisch aardewerk ligt de einddatering van de structuur tussen 1150 en 1250. De plattegrond oversnijdt structuur 111, met een vermoedelijke datering in het tweede kwart van de 12 ^e eeuw.
Parallellen	Someren-Waterdael III, gebouw 1331 (De Boer & Hiddink 2012, 138); op grond van Elmpt ná 1150.
Typologie	Huistype Huijbers H2
Datering erf / contemporaine sporen	tweede helft 12 ^e en/of begin 13 ^e eeuw
Conclusie datering	tweede helft 12 ^e en/of begin 13 ^e eeuw

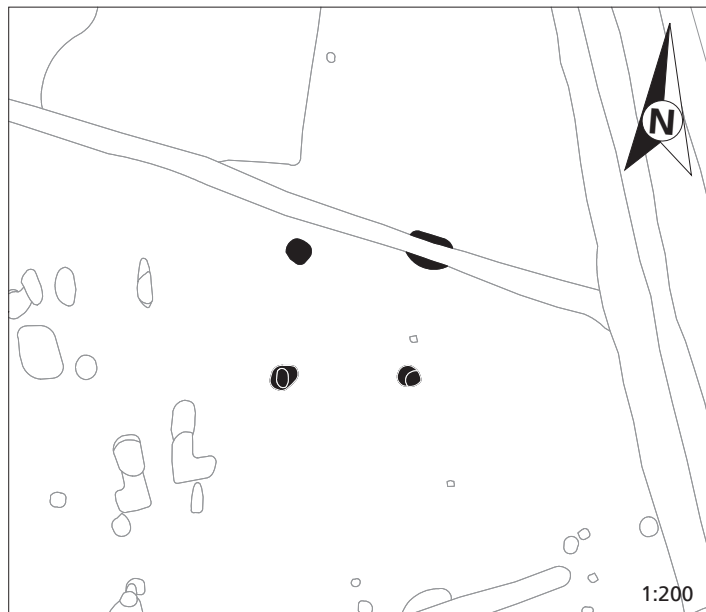
■ Structuur 28

Interpretatie	Hoofdgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 10, medio december 2009; start intensief onderzoek medio april 2010. Door bevroering en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan. Ter controle een tweede vlak aangelegd.
Erf	11a, fase 3
Oriëntatie	NNO – ZZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3
Aantal traveeën	4
Skelet	
Dragende elementen	3 staanderparen, in rechte lijn 2 sluitpalen aan in ieder geval de zuidelijke korte zijde
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Wanneer niet uitgegraven/uitgewrikt: recht
Afwijkende staanderparen	Onregelmatige afmetingen
Ontbrekende delen	De noordoostelijke hoek bevindt zich buiten het plangebied.
Wanden	
Vorm wand (recht of gebogen)	NW-lange zijde lijkt recht, de ZW-korte zijde is afgerond. De ZO-lange zijde is onduidelijk.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Wanneer niet uitgegraven/uitgewrikt: recht
Maatvoering	
Totale lengte van het gebouw	15 m?
Grootste breedte van het gebouw	11 m?
Kleinste breedte van het gebouw	9,4 m
Lengte kern	7,0 m
Breedte kern	6,5 m
Grootste breedte zijbeuk	2,1 m
Kleinste breedte zijbeuk	1,2 m
Afmetingen traveeën	3,6 – 3,1 – 3,6 – 2,6? m
Oppervlakte kern	48 m ²
Oppervlakte totale structuur	146 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Mogelijk aan de zuidwestelijke korte zijde, gevormd door sporen S10044, S10045, S10046 en S10047. De buitenste palen staan verder uit elkaar, zodat een verbrede ingang wordt gevormd. De noordoostelijke korte zijde valt deels buiten het onderzoeksgebied.

Afb. 11.38 Plattegrond van structuur 28, een huis van het overgangstype Huijbers H2 naar H4, groep 3.

Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	<p>Mogelijk 'paal P' (S10276), ongeveer ter hoogte van het 1ste staanderpaar. Dit spoor is vrij ondiep (8 cm) en heeft een vlakke bodem. Vulling is donker grijsbruin met wat houtskool.</p> <p>Langs de westzijde bevindt zich op een afstand van circa 1 tot 1,5 m van de wandpalen een erfgreppel (structuur 1092), die aan de noordwestzijde met de structuur meebuigt. Aan de zuidwestzijde loopt deze greppel nog ruim 3 m door. Na een onderbreking van 8,2 m bevindt zich in het verlengde een vergelijkbare greppel (structuur 1092).</p>
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Een deel van de palen is uitgegraven. Een deel van de sporen is op grond van de paalkern uitgetrokken. Bij een aantal andere paalkuilen met paalkern is onduidelijk of de paal niet verwijderd, afgezaagd of uitgewrikt is.
Bemonstering	M725, M726
Chronologisch kader	
Overnsnijdingen/overlappendingen	Structuur 28 wordt oversneden door verschillende greppels en er vindt een overlap plaats met de bergen structuur 107 en 109.
Vondstnummers	664, 676, 677, 690, 695, 715, 716, 717,
Datering aardewerk	1175-1350 De datering op basis van weinig materiaal is lastig. In de insteek van een paalkuil is een fragment Elmpt en een fragment laatmiddeleeuws roodbakend aardewerk gevonden. Waarschijnlijk is deze laatste scherf intrusie; de betreffende paalkuil wordt oversneden door een greppel (structuur 1094). Het fragment Elmpt betreft een afgeplatte rand met groef, die is te dateren na 1175. Verder zijn in de vullingen van de paalkuilen prehistorisch aardewerk (2), Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (1), Elmpt (3) en roodbakend aardewerk (2) gevonden. De eerste twee aardewerksoorten worden geïnterpreteerd als opspit. De scherven roodbakend aardewerk zijn erg klein en worden geïnterpreteerd als intrusie. In de bijbehorende afwateringsgreppel/drupgoot of erfgreppel (structuur 1092) zijn geen scherven aangetroffen. Op basis van de scherven Elmpt kan de plattegrond niet nauwkeuriger worden gedateerd dan tussen 1175 en 1350.
Parallellen	overeenkomst met structuren 3 en 111 binnen het huidige onderzoek. Oosterhout-De Contreie structuur 1029 (Roessingh & Blom 2012, 362); (vroeg-)13 ^e eeuw.
Typologie	Overgangstype Huijbers H2 naar H4, groep 3
Datering erf / contemporaine sporen	13 ^e eeuw
Conclusie datering	13 ^e eeuw

Afb. 11.39 Plattegrond van structuur 29, een bijgebouw van type Huijbers B2.

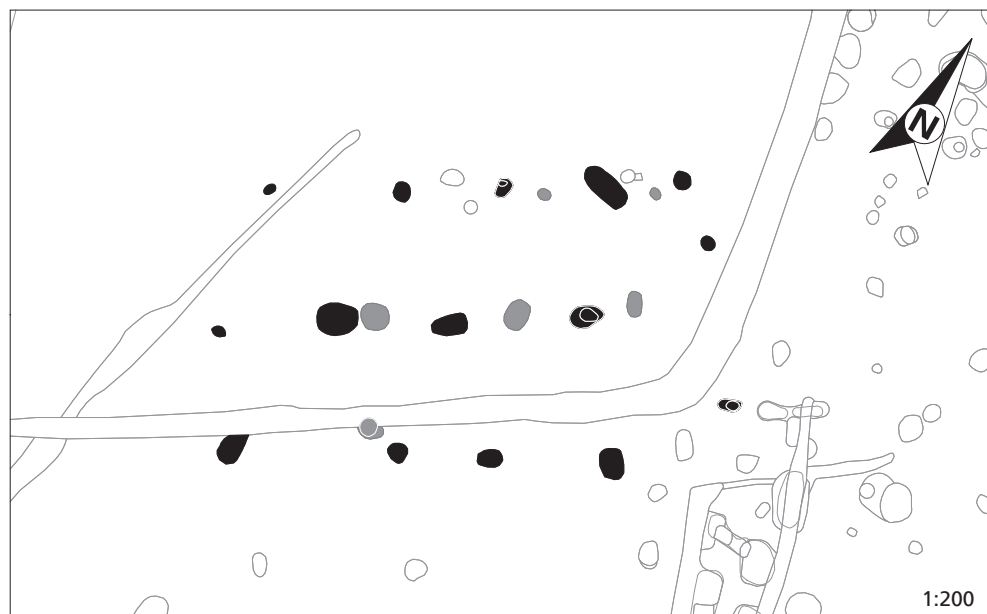
■ Structuur 29

Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 10 medio december 2009; start intensief onderzoek medio april 2010. Door bevroering en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	11 (onbekend welke gebruiksfase)
Oriëntatie	N – Z
Skelet	
Dragende elementen	4 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	3,5 m
Breedte	3,5 m
Oppervlakte totale structuur	13 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	geleidelijk verval
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappenden	Paalkuil S10270 wordt doorsneden door greppel S10091.
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallelle	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	tweede helft 12 ^e en/of begin 13 ^e eeuw
Conclusie datering	tweede helft 12 ^e en/of begin 13 ^e eeuw?

■ Structuren 30 en 108

Interpretatie	Bijgebouwen
Onderzoek	Aanleg werkput 10 medio december 2009; start intensief onderzoek medio april 2009. Door bevroering en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan. Tijdens uitwerking onderscheid gemaakt tussen structuren 30 en 108.
Erf	11a, fase 1 en 2
Oriëntatie	NO – ZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	2
Aantal traveeën	4
Skelet	
Dragende elementen	Tweebeukig met drie middenstaanders
Middenstaanders	3 bij elke structuur
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Ovaal afgerond
Stand palen in kuil	Voor zover waarneembaar recht
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm lange wanden	Recht.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Voor zover waarneembaar recht.
Ontbrekende delen	Mogelijk ontbreken er wandpalen (van structuur 108).
Maatvoering	
Totale lengte	13 m
Grootste breedte	7,5 m
Afmetingen traveeën	3,1 – 3,0 – 3,6 – 3,3 m
Afmeting middenstaanders tot wand	3,5 m
Oppervlakte totale structuur	88 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Onduidelijk.
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	Structuur 108 is mogelijk de vervanging van structuur 30.
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Geen aanwijzingen voor uitgraafkuilen, wel enkele paalkernen aanwezig. Onduidelijk of de palen niet zijn verwijderd of dat ze zijn afgezaagd of uitgewrikt.

Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	-
Vondstnummers	712
Datering aardewerk	1200-1300 Met slechts één fragment proto-steengoed (S10243, context onbekend) zonder engobe kan de structuur niet nauwkeuriger worden gedateerd dan in de 13 ^e eeuw.
Parallellen	Venray-Loobek en Weert-Kampershoek (Huijbers 2007, 191-192); Haaren-Wijngaerd III, aanbouw structuur 135 (Verbeek 2011) ; Peelo, o.a. structuur 85 en 87 (Kooi 1994).
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B8
Datering erf / contemporaine sporen	13 ^e eeuw
Conclusie datering	13 ^e eeuw?

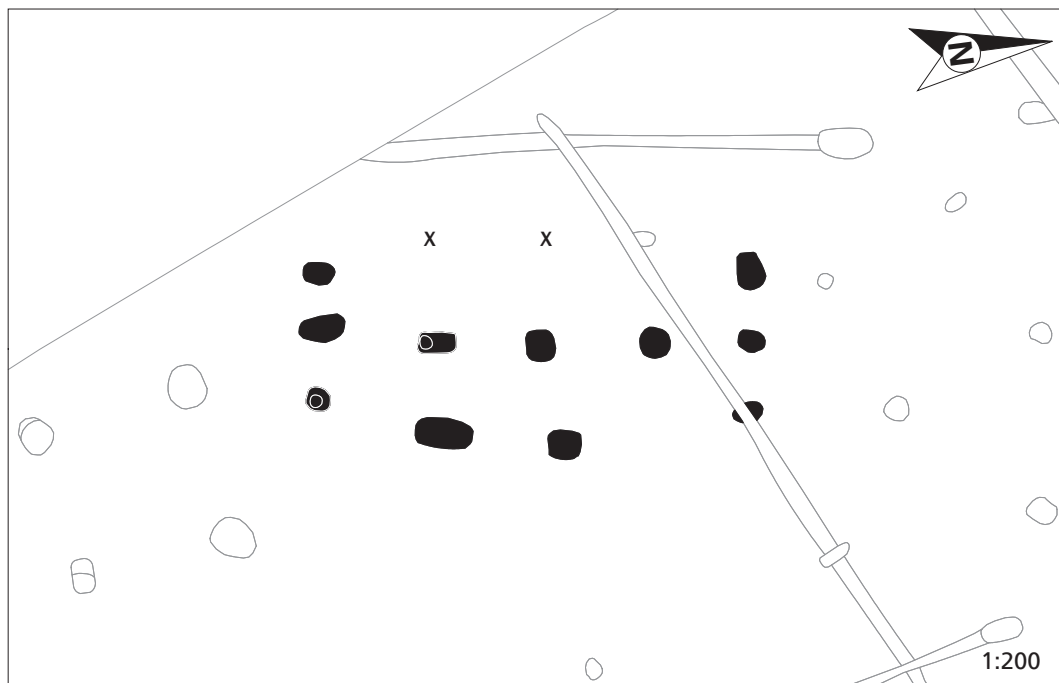

Afb. 11.40 Plattegrond van structuur 30 (zwart) en structuur 108 (grijs), een bijgebouw van type Huijbers B8.

■ *Structuur 31*

Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 10 medio december 2009; start intensief onderzoek medio april 2010. Door bevroering en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	11a, fase 3
Oriëntatie	NNO –Z ZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	2
Aantal traveeën	4
Skelet	
Dragende elementen	Mogelijk tweebeukig gebouw met middenstaanders
Middenstaanders	5
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rechthoekig afgerond
Stand palen in kuil	Voor zover zichtbaar: recht
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm wand	Niet te bepalen.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rechthoekig afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Maatvoering	
Totale lengte	11,5 m
Grootste breedte	Niet te bepalen
Afmetingen traveeën	3,0 – 2,7 – 3,2 – 2,4 m
Afmeting middenstaanders tot wand	2,3 m
Oppervlakte totale structuur	54 m ² ?
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Niet te bepalen
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	Eén van de buitenste middenstaanders lijkt iets verspringend geplaatst te zijn.
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Enkele sporen met kern en insteek zijn niet verwijderd of zijn afgezaagd of uitgewrikt. De overige sporen hebben een gehomogeniseerde vulling waardoor onbekend is wat met de palen gebeurd is na het buiten gebruik raken van het gebouw.

Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	-
Vondstnummers	712
Datering aardewerk	1200-1300
Parallellen	Met slechts één fragment proto-steengoed (S10243, context onbekend) zonder engobe kan de structuur niet nauwkeuriger worden gedateerd dan in de 13 ^e eeuw.
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B8
Datering erf / contemporaine sporen	13 ^e eeuw
Conclusie datering	13 ^e eeuw?

Afb. 11.41 Plattegrond van structuur 31, een bijgebouw van type Huijbers B8.

■ *Structuur 32*

Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 1 medio december 2009; start intensief onderzoek medio februari 2010. Door bevroering en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	13a, fase 1
Oriëntatie	-
Skelet	
Dragende elementen	2 palen met omgreppeling
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Totale lengte	Paalsporen op 2,5 m van elkaar
Grootste breedte	Diameter greppel 5,5 m
Oppervlakte totale structuur	20 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Toegang tot de structuur aan de zuidoostzijde (onderbreking in de greppel)
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Veel houtskool en verbrande leem in de greppelvulling, mogelijk ten gevolge van brand.
Bemonstering	M181, M182, M183, M184, M192, M193
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappenden	Structuur 32 oversnijdt structuur 9 (5 palige hooimijt) en de noordelijke hoekpaal van structuur 16 (4-palige spieker). Structuur 32 lijkt zelf oversneden te worden door greppel 1106 (S1548).
Vondstnummers	132, 133, 147, 152, 168
Datering aardewerk	1150-1175 Onder de drie fragmenten Maaslands aardewerk (afkomstig uit de greppel) bevinden zich een manchetrans van een kookpot (afb. 11.42b, vnr. 147.1) en een fragment van een worstoor van een kan. Manchetrans komen voor tussen 1125 en 1175. Kannen komen voor vanaf 1150. Hiermee kan de structuur worden gedateerd in het derde kwart van de 12 ^e eeuw. De structuur oversnijdt structuur 9 die is gedateerd in het tweede kwart van de 12 ^e eeuw.
Parallellen	Overeenkomst met structuur 18 binnen het huidige onderzoek. Kerk-Avezaath-Malburg, spieker 7 (Oudhof, Dijkstra & Verhoeven 2000, 65); 1050-1250.

Typologie

Datering erf / contemporaine sporen

Conclusie datering

Bijgebouwtype Huijbers B0

tweede en derde kwart 12^e eeuw

tweede en derde kwart 12^e eeuw

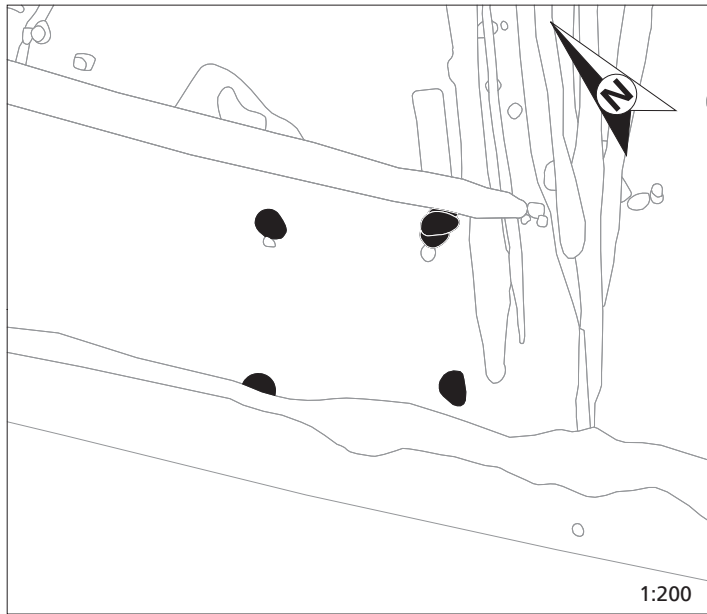
Afb. 11.42a Plattegrond van structuur 32, een bijgebouw van type Huijbers B0.

Afb. 11.42b Een manchtrand van een kookpot van Maaslands aardewerk (vnr. 147.1).

Schaal 1:2. R.T.

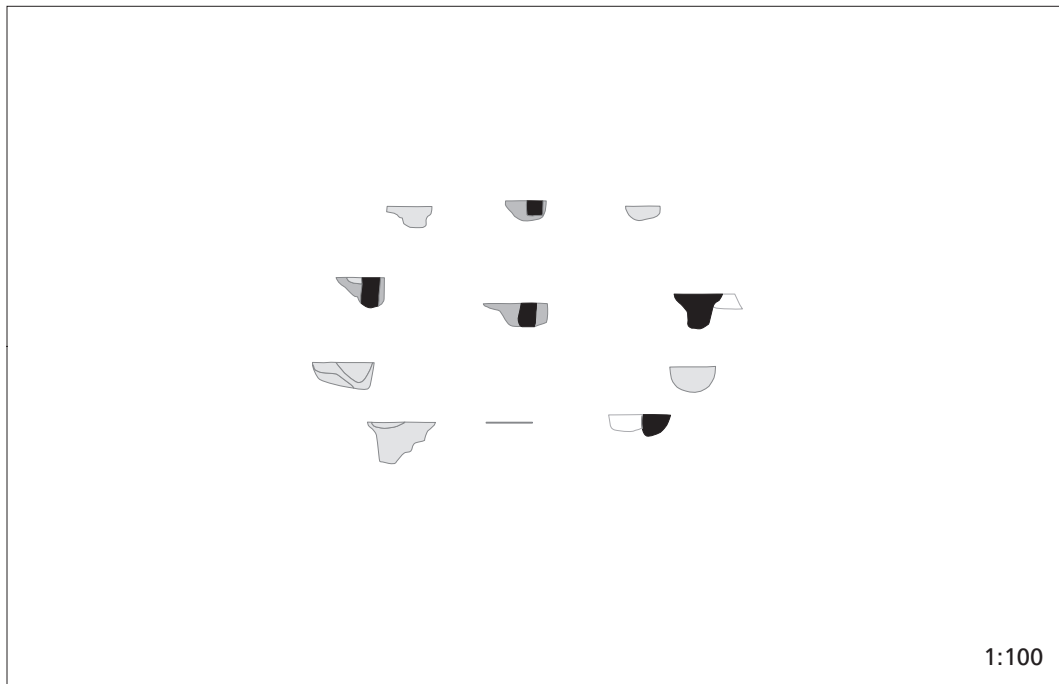
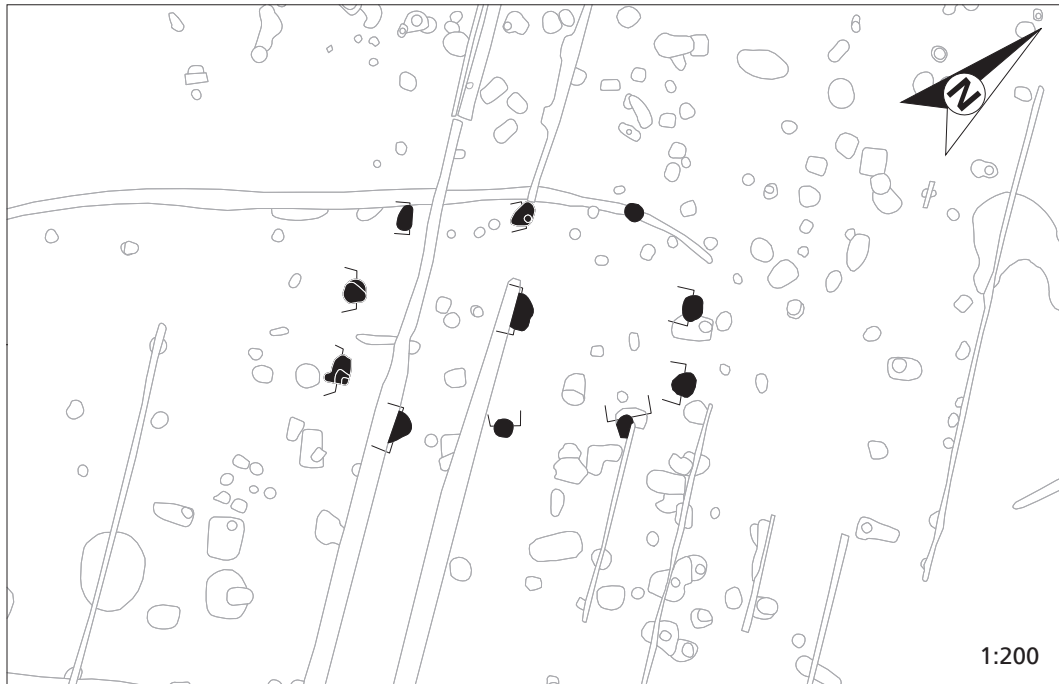
147.1

Afb. 11.43 Plattegrond van structuur 33, een bijgebouw van type Huijbers B2.

■ Structuur 33

Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg vlak 1, werkput 1 medio december 2009; geen intensief onderzoek.
Erf	13c, fase 2
Oriëntatie	NW – ZO
Skelet	
Dragende elementen	4 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	4 m
Breedte	4 m
Oppervlakte totale structuur	21 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Niet onderzocht
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	Twee paalkuilen worden oversneden door greppels structuur 1001 (greppelsysteem 6c) en 1014.
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	tweede helft 12 ^e eeuw
Conclusie datering	tweede helft 12 ^e eeuw?

Afb. 11.44 Plattegrond van structuur 35, een bijgebouw van type Huijbers B8.

■ *Structuur 35*

Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 1 medio december 2009. Start intensief onderzoek begin maart 2010. Door bevrozing en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	13a, fase 4
Oriëntatie	NO – ZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	2
Aantal traveeën	4
Skelet	
Dragende elementen	3 staanderparen in een rechte lijn, hoewel niet zeker is of het echt staanderparen zijn. 2 sluitpalen aan beide korte zijden, echter asymmetrisch ten opzichte van lengtes
Middenstanders	1, tussen middelste staanderpaarstijlen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Afwijkende staanderparen	Middelste staanderpaar is waarschijnlijk geen staanderpaar, vanwege geringe diepte van S1347. Wellicht hebben zich halverwege het gebouw ondersteunende palen bevonden, die mogelijk ook iets met een ingangspartij te maken hebben gehad.
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm wand	Lange wanden recht; korte wanden afgerond
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Maatvoering	
Totale lengte	9 m
Grootste breedte	5,5 m
Kleinste breedte	2,1 m?
Lengte kern	6,2 m
Breedte kern	5,5 m
Afmeting middenstanders tot wand	3,0 m
Afmetingen traveeën	3,9 – 4,4 m
Oppervlakte kern	35 m ²
Oppervlakte totale structuur	47 m ²

Specifieke kenmerkende elementen

Ingangen	Mogelijk aan de lange zuidoostzijde (ter hoogte van onduidelijk spoor S1347)
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	-

Het buiten gebruik raken van het gebouw

In vijf sporen is verbrande leem in de vulling aanwezig, maar gezien de nabijheid van andere structuren (4 en 5) hoeft dit niet te betekenen dat structuur 35 door brand aan zijn einde is gekomen. De aanwezigheid van kern en insteek in sommige sporen wijst in enkele gevallen op het uitwrikken van de palen. In andere gevallen is niet duidelijk of de palen niet verwijderd zijn of dat ze op maaiveldniveau zijn afgezaagd.

Bemonstering

-

Chronologisch kader

Oversnijdingen/overlappendingen

Spoor S1301 van de noordoostelijke korte wand oversnijdt een paalspoor van structuur 5; de noordwestelijke hoekpaal wordt oversneden door greppel S1304, de middenstijl S1346 door greppel S1345 en de zuidwestelijke hoekpaal S1361 door greppel S1352. Daarnaast is er een overlap, maar geen oversnijding, met sporen van structuur 4. Wandpaal S1316 oversnijdt echter wel erfgreppel 1107 (erf 13a, fase 2), hetgeen deze greppel ouder zou maken dan structuur 35.

Vondstnummers

303, 335, 337

Datering aardewerk

1225-1250

Met twee fragmenten Elmpst, één fragment Maaslands aardewerk en twee fragmenten handgevormd Zuid-Limburgs aardewerk kan de structuur worden gedateerd in de tweede helft van de 12e eeuw. In greppel structuur 1107, die ouder is dan structuur 35 op basis van een versnijding en die waarschijnlijk gelijktijdig heeft gefunctioneerd als afwateringsgreppel en/of erfgreppel is daarentegen aardewerk gevonden met een datering in het tweede kwart van de 13^e eeuw. Structuur 35 is ook jonger dan structuur 5 met een datering tussen 1175-1225. Met deze gegevens lijkt een datering in het tweede kwart van de 13^e eeuw meer voor de hand te liggen, dan een datering in de tweede helft van de 12^e eeuw.

Parallellen

Venray-Loobeek en Weert-Kampershoek (Huijbers 2007, 191-192); Haaren-Wijngaerd III, aanbouw structuur 135 (Verbeek 2011); Peelo, o.a. structuur 85 en 87 (Kooi 1994)

Typologie

Bijgebouwtype Huijbers B8

Datering erf / contemporaine sporen

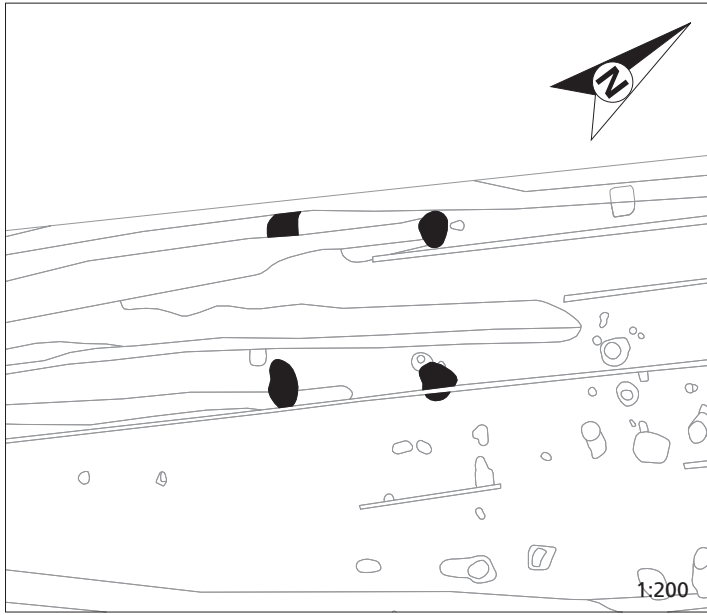
tweede en derde kwart 13^e eeuw

Conclusie datering

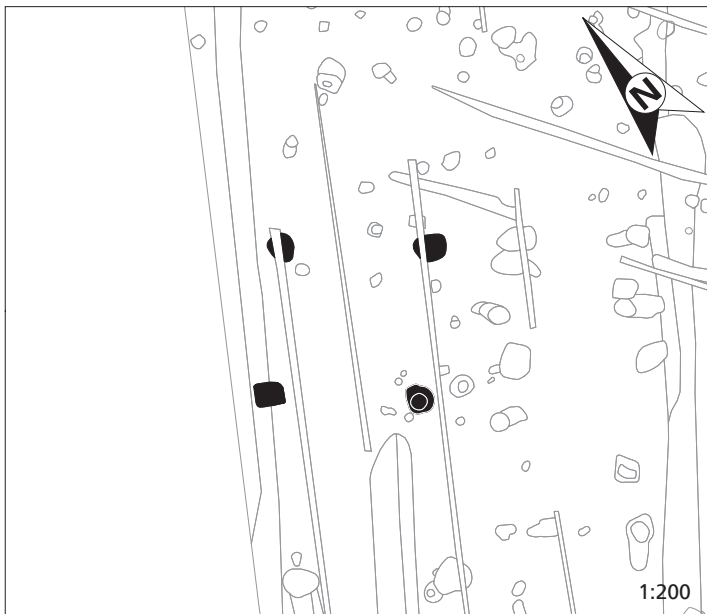
tweede en derde kwart 13^e eeuw

■ Structuur 36

Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 1 medio december 2009; start intensief onderzoek begin maart 2010. Door bevroering en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	13a, fase 5
Oriëntatie	NW – ZO
Skelet	
Dragende elementen	4 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Onregelmatig tot rechthoekig afgerond
Stand palen in kuil	Niet van toepassing
Ontbrekende delen	-
Afwijkende palen	Opvallend is de ruime diepte van de twee oostelijke sporen (40 cm) tegenover de geringe diepte van de twee westelijke sporen (10 – 12 cm).
Maatvoering	
Lengte	4,0 m
Breedte	4,0 m
Oppervlakte totale structuur	18 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	In een spoor werd verbrande leem aangetroffen, de overige sporen hadden een gevlekte vulling zonder sporen van brand. Het lijkt er op dat de palen zijn uitgegraven.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	S1049 wordt oversneden door greppel S1048 en oversnijdt op zijn beurt S2148.
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	eind 13 ^e en/of eerste helft 14 ^e eeuw
Conclusie datering	eind 13 ^e en/of eerste helft 14 ^e eeuw?

Afb. 11.45 Plattegrond van structuur 36, een bijgebouw van type Huijbers B2.

Afb. 11.46 Plattegrond van structuur 37, een bijgebouw van type Huijbers B2.

■ Structuur 37

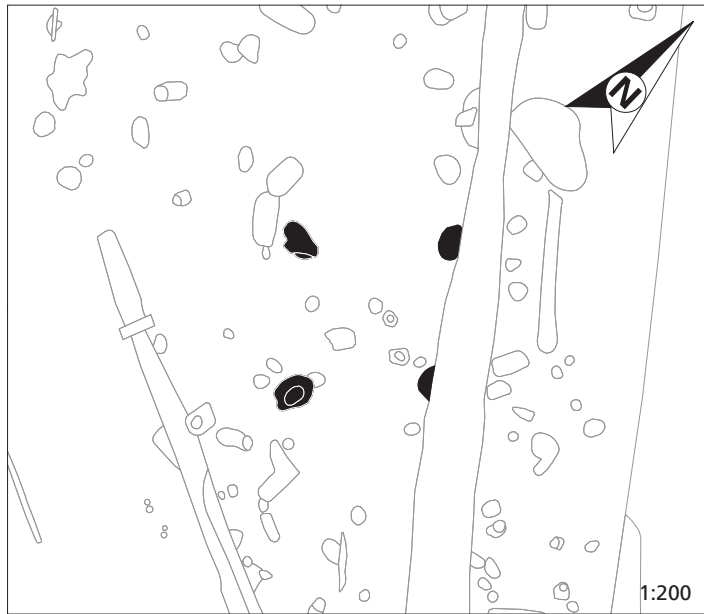
Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 1 medio december 2009; start intensief onderzoek medio maart 2010. Door bevroering en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	13a, fase 5
Oriëntatie	NW – ZO
Skelet	
Dragende elementen	4 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Half rond tot rechthoekig afgerond
Stand palen in kuil	Niet van toepassing
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	4,0 m
Breedte	4,0 m
Oppervlakte totale structuur	18 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Het lijkt erop dat de palen zijn uitgegraven.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappenden	-
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallelle	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	eind 13 ^e en/of eerste helft 14 ^e eeuw
Conclusie datering	eind 13 ^e en/of eerste helft 14 ^e eeuw?

Afb. 11.47 Plattegrond van structuur 38, een bijgebouw van type Huijbers B2.

■ Structuur 38

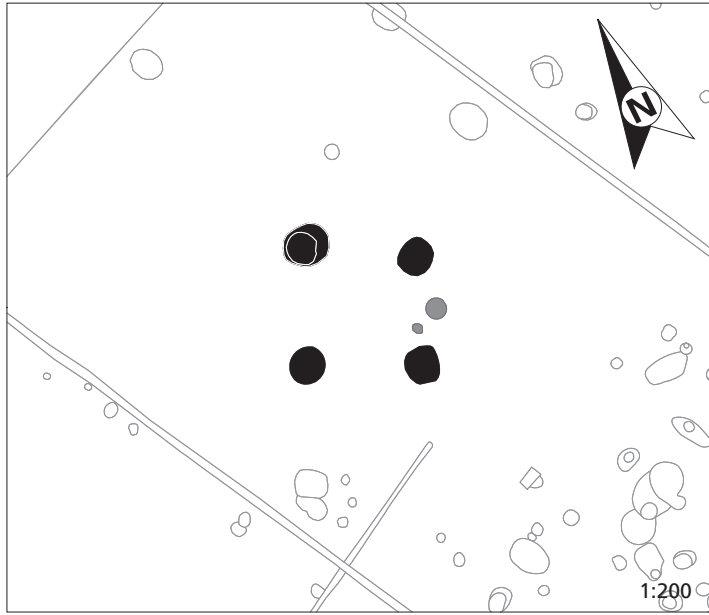
Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 1 medio december 2009; start intensief onderzoek medio maart 2010. Door bevrozing en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	13b
Oriëntatie	NW – ZO
Skelet	
Dragende elementen	4 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rechthoekig afgerond; de iets langwerpige sporen (met name S1642 en S1647) staan radiaal naar buiten georiënteerd.
Stand palen in kuil	Niet waarneembaar
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	4,2 m
Breedte	4,2 m
Oppervlakte totale structuur	21 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Een aantal palen lijkt te zijn uitgegraven.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	-
Vondstnummers	84, 85, 374
Datering aardewerk	1150-1350 Met slechts vier fragmenten Elmpt uit kern/uitgraafkuil kan de structuur niet nauwkeuriger worden gedateerd dan tussen 1150 en 1350.
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw; diagonaal langwerpige kuilen: vergelijk structuur 69, 71, 99 binnen het huidige onderzoek.
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	tweede helft 12 ^e eeuw
Conclusie datering	tweede helft 12 ^e eeuw?

Afb. 11.48 Plattegrond van structuur 39, een bijgebouw van type Huijbers B2.

■ *Structuur 39*

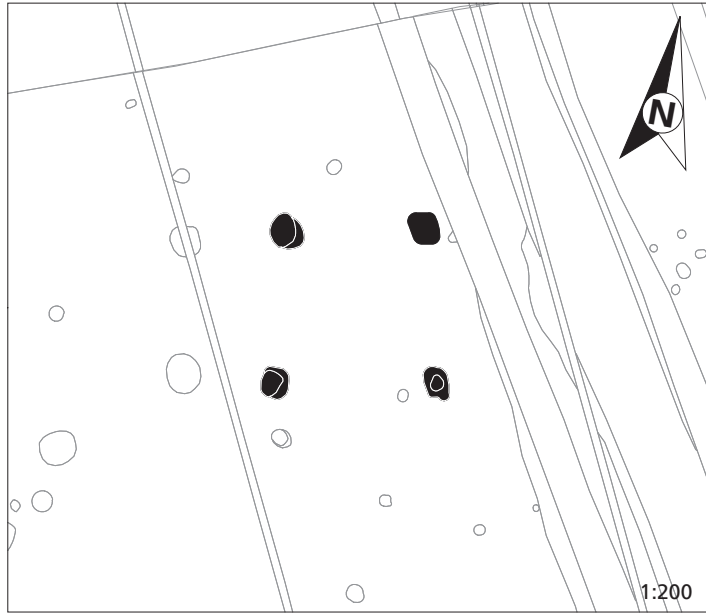
Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 1 medio december 2009; start intensief onderzoek medio maart 2010 (alleen S1818). Door bevroering en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	13b
Oriëntatie	NW – ZO
Skelet	
Dragende elementen	4 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rechthoekig afgerond
Stand palen in kuil	Niet van toepassing
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	4,0 m
Breedte	3,75 m
Oppervlakte totale structuur	17 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Een aantal palen lijkt te zijn uitgegraven.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	Sporen S1823 en S2168 worden oversneden door greppel S1510. S1818 lijkt S2186 te oversnijden.
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	tweede helft 12 ^e eeuw
Conclusie datering	tweede helft 12 ^e eeuw?

Afb. 11.49 Plattegrond van structuur 40, een bijgebouw van type Huijbers B2.

■ *Structuur 40*

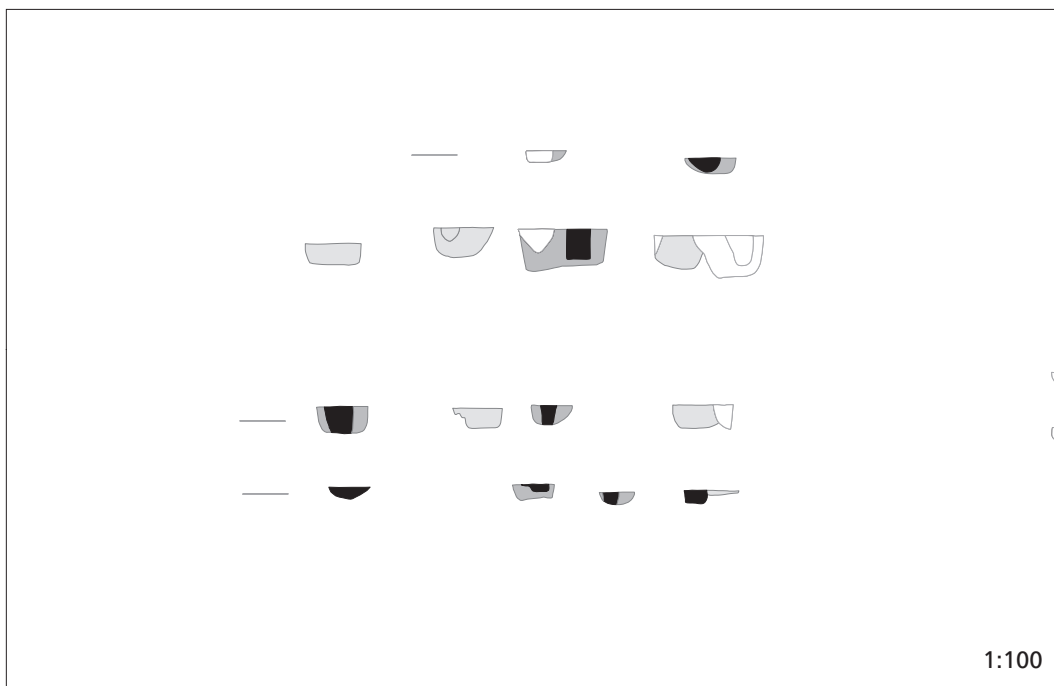
Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 12 medio februari 2010. Geen intensief onderzoek, sporen zijn niet gecoupeerd.
Erf	3, fase onbekend
Oriëntatie	NNO – ZZW
Skelet	
Dragende elementen	4 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Niet onderzocht
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	3,0 m
Breedte	3,0 m
Oppervlakte totale structuur	14 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Spoor S12079/S12080, dat zich in het midden van de zuidoostelijke zijde bevindt, kan mogelijk gezien worden als een spoor van een trap.
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	De sporen zijn niet gecoupeerd zodat hierover niets is te zeggen.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	-
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	10 ^e en/of eerste helft 11 ^e eeuw
Conclusie datering	10 ^e en/of eerste helft 11 ^e eeuw?

Afb. 11.50 Plattegrond van structuur 41, een bijgebouw van type Huijbers B2.

■ Structuur 41

Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 12 medio februari 2010. Geen intensief onderzoek, sporen zijn niet gecoupeerd.
Erf	3, fase onbekend
Oriëntatie	NNW – ZZO
Skelet	
Dragende elementen	4 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Niet bepaald
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	4,3 m
Breedte	3,9 m
Oppervlakte totale structuur	20 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	De sporen zijn niet gecoupeerd zodat hierover niets is te zeggen
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappenden	-
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	10 ^e en/of eerste helft 11 ^e eeuw
Conclusie datering	10 ^e en/of eerste helft 11 ^e eeuw?

Afb. 11.51 Plattegrond van structuur 45, een bijgebouw dat binnen het onderzoek aangeduid wordt als type K3.

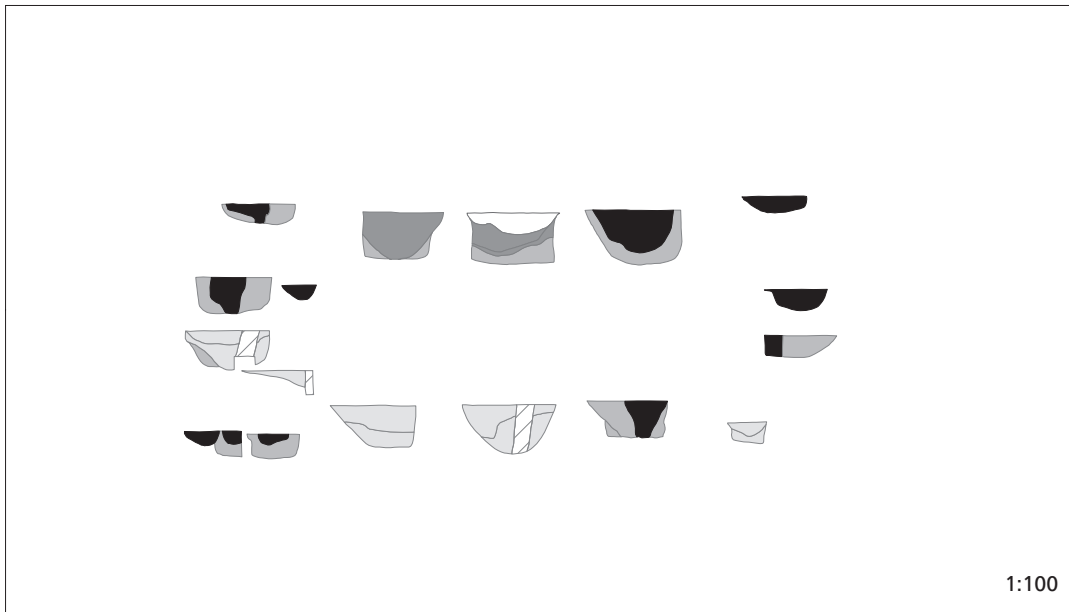
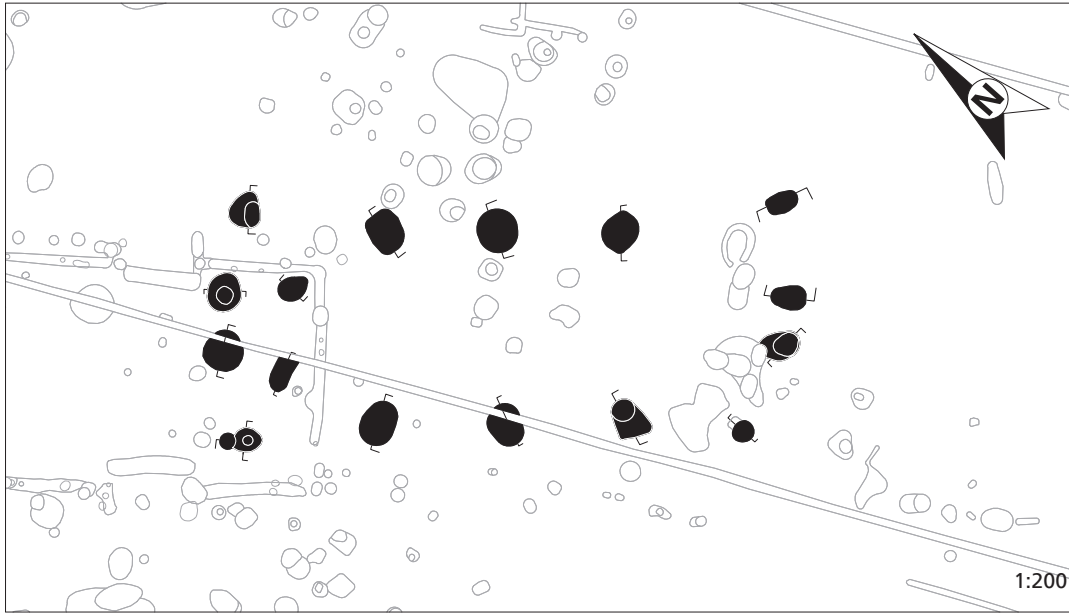
■ Structuur 45

Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 12 medio februari 2010; start intensief onderzoek eind maart 2010. Tijdens uitwerking onderscheid gemaakt tussen structuur 45, 80 en 112.
Erf	3a, fase 1
Oriëntatie	NO – ZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3
Aantal traveeën	3
Skelet	
Dragende elementen	4 staanderparen in rechte lijn
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Onregelmatig afgerond
Stand palen in kuil	Enkele sporen hebben een kern en insteek met rechte palen, de overige zijn niet bepaalbaar.
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm lange wanden (recht of gebogen)	Recht met palen tegenover de staanders
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Enkele sporen met kern en insteek met rechte palen, de overige zijn niet bepaalbaar.
Ontbrekende delen	Een wandpaal aan zuidoostzijde en noordwestelijke hoekpaal
Afwijkende wandpalen	Mogelijk extra wandpaal in zuidoostzijde, niet tegenover staander. Dit zou kunnen duiden op een reparatie.
Maatvoering	
Totale lengte van het gebouw	9,5 m
Totale breedte van het gebouw	8,7 m
Lengte kern	9,5 m
Breedte kern	4,5 m
Afmetingen traveeën	3,5 – 2,1 – 3,7 m
Oppervlakte kern	45 m ²
Oppervlakte totale structuur	87 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Mogelijk bevindt zich in de korte wand ter hoogte van de zuidelijke zijbeuk een ingang. Hier zijn buiten de kernconstructie twee extra palen aangetroffen.
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	Hele structuur is vervangen door structuur 112.

Het buiten gebruik raken van het gebouw	Slechts bij een gering aantal sporen was nog een kern en insteek aanwezig, de overige sporen hadden een gehomogeniseerde vulling. Gezien directe opvolging lijkt volledige sloop en hergebruik in structuur 112 aannemelijk.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappenden	Vier staanderpaarpalen worden oversneden door staanderpaarpalen van structuur 112 en structuur 80. Eén hoekpaal is vermoedelijk vergraven bij de bouw van structuur 46.
Vondstnummers	81, 88, 465, 470, 472, 473, 477, 525, 544, 547, 557
Datering aardewerk	900-950 In de insteek van een paalkuil is een fragment Pingsdorf (vnr. 547) gevonden. Verder zijn in enkele paalkernen drie fragmenten Badorf (waarvan één met radstempelversiering) aangetroffen. Vijf fragmenten Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk bevonden zich in sporen met een gehomogeniseerde vulling. Deze combinatie van aardewerksoorten duidt waarschijnlijk op een datering in de eerste helft van de 10 ^e eeuw. De structuur wordt opgevolgd door structuur 112, die op basis van het aardewerk wordt gedateerd tussen 950 en 1025.
Parallellen	Bakel-Achter de Molen, structuur 26; 850-925 (Arnoldussen 2003, 48-49, afb. 7.10); Breda-Huifakker, Huis 83; (Berkvens & Taayke 2004, afb. 16.20).
Typologie	binnen het onderzoek type K3
Datering erf / contemporaine sporen	begin 10 ^e eeuw
Conclusie datering	begin 10 ^e eeuw

■ Structuur 46

Interpretatie	Hoofdgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 12 medio februari 2010: start intensief onderzoek medio april 2010.
Erf	3, fase 4
Oriëntatie	NW – ZO
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	1
Aantal traveeën	4
Skelet	
Dragende elementen	3 staanderparen, in rechte lijn 2 sluitpalen aan beide korte zijden
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond en afgerond rechthoekig
Stand palen in kuil	recht
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm lange wanden	Wandpalen zijn, met uitzondering van een paal M en N langs de oostelijke lange zijde, niet aangetroffen; wel hoekpalen, waarvan de positie een rechte lange zijde suggereert.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Ovaal
Stand palen in kuil	Voor zover herkenbaar recht
Ontbrekende delen	Met uitzondering van de hoekpalen zijn er geen wandpalen aangetroffen. Vanwege de afwijkende positie is het niet zeker of de zuidwestelijke hoekpaal bij de structuur hoort.
Maatvoering	
Totale lengte	15 m
Grootste breedte	6,2 m
Lengte kern	6,2 m
Breedte kern	5,2 m
Afmetingen traveeën	4,2 – 3,1 – 3,3 – 4,1 m
Oppervlakte kern	42 m ²
Oppervlakte totale structuur	93 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Vermoedelijk tussen de sluitpalen aan de kopse kanten van het gebouw. Deze lopen van buiten naar binnen taps toe. Tevens een ingang in de oostelijke lange wand ter hoogte van twee wandpalen (M en N).
Binnenindeling	Niet herkend
Bijzondere elementen	-

Afb. 11.52a Plattegrond van structuur 46, een huis van type Huijbers H1.

Verbouwingen

-

Het buiten gebruik raken van het gebouw

De paalsporen die tot structuur 46 gerekend zijn, zijn in feite uitgraafkuilen. Bij enkele sporen is een paalkern te zien. Deze palen zijn vermoedelijk uitgewrikt. In enkele uitgraafkuilen veel houtskool en verbrande leem.

Bemonstering

M442, M443, M449, M455, M458

Chronologisch kader

Oversnijdingen/overlappingsen

Structuur 46 overlapt met de structuren 42, 45 en 112, maar er zijn geen oversnijdende sporen.

Vondstnummers

86, 90, 91, 92, 420, 421, 422, 424, 425, 426, 427, 428, 429, , 444, 445, 446, 447, 448, 450, 451, 452, 453, 454, 457, 460, 514.

Datering aardewerk

960-1050

Binnen de sporen van de structuur is een redelijke hoeveelheid aardewerk aanwezig. In de insteek van enkele paalkuilen zijn dit vier fragmenten Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk, vijf fragmenten Pingsdorf en een niet te determineren fragment aardewerk. Hieronder bevinden zich een uitgebogen afgeronde rand van Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (afb. 11.52b, vnr. 514.1) en een naar buiten geknikte rand met geul van een beker uit Pingsdorf (afb. 11.52c, vnr. 452.2). Deze laatste is te dateren tussen 960 en 1140.⁴⁹ In de paalkuilen bevindt zich verder voornamelijk Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (25) en in mindere mate Badorf (1), Pingsdorf (3), Maaslands aardewerk (1) en twee niet te determineren fragmenten. Verder zijn uit de uitgraafkuilen een fragment Badorf en vier fragmenten Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk te noemen. De grote hoeveelheid Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk suggereert een datering in de 10^e of het begin van de 11^e eeuw. Op basis van de aanwezigheid van het fragment van een beker van Pingsdorf aardewerk dateert de structuur na 960.

Parallellen

Overeenkomst met structuur 83 binnen het huidige onderzoek.

Bakel-Achter de Molen, structuur 27; 950-1000 (Arnoldussen 2003); Someren-Waterdael III (De Boer & Hiddink 2012), structuur 1314 (eerste helft 12^e eeuw); structuur 1437 (1075-1175)

Typologie

Huistype Huijbers H1

Datering erf / contemporaine sporen

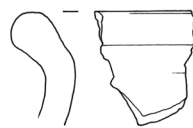
eind 10^e en/of eerste helft 11^e eeuw

Conclusie datering

eind 10^e en/of eerste helft 11^e eeuw

Afb. 11.52b Een uitgebogen afgeronde rand van Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (vnr. 514.1).

Schaal 1:2. R.T.

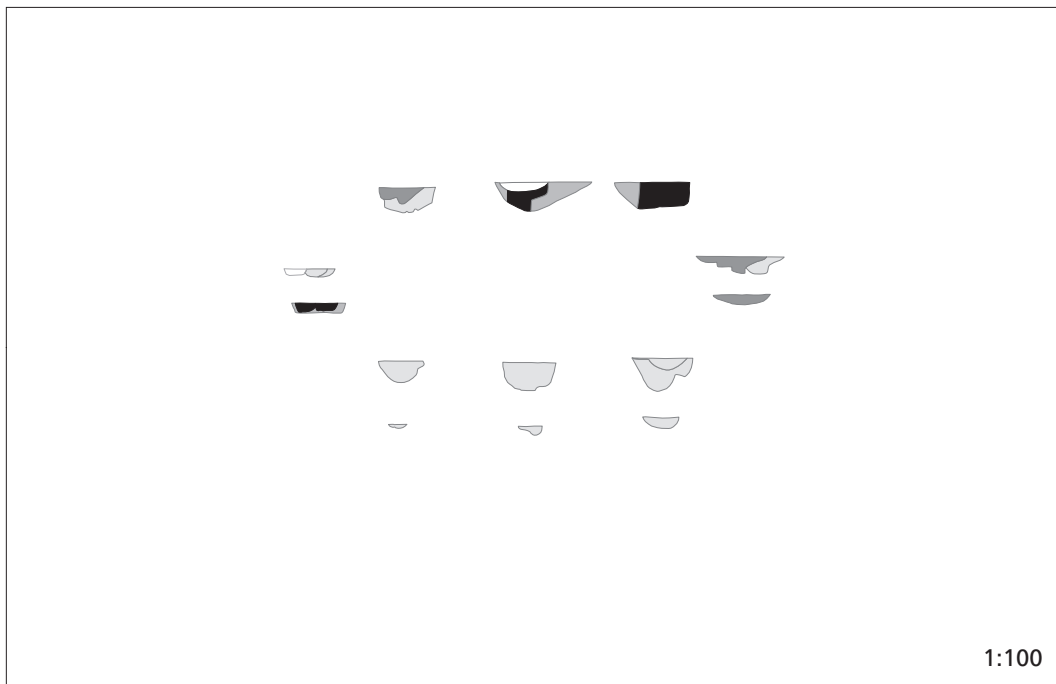
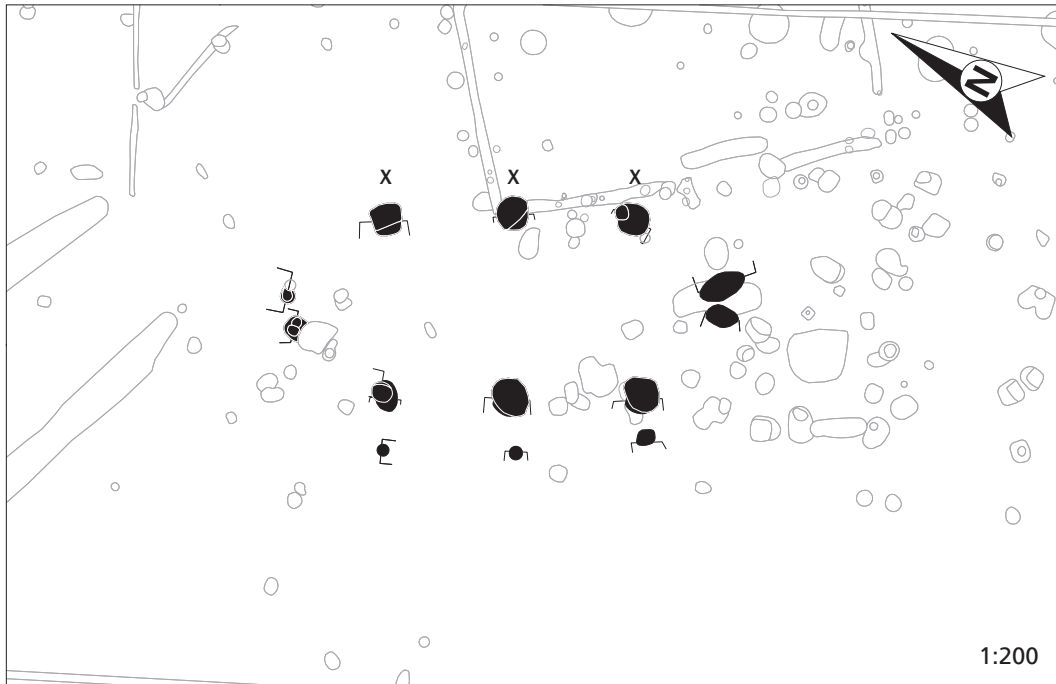
514.1

Afb. 11.52c Een naar buiten geknikte rand met geul van een beker uit Pingsdorf (vnr. 452.2). Schaal 1:2. R.T.

452.2

⁴⁹ Sanke 2002, 322-323, randtype 3.4b of 4.1.

Afb. 11.53a Plattegrond van structuur 47, een bijgebouw van type Huijbers B3.

■ *Structuur 47*

Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 12 medio februari 2010: start intensief onderzoek medio april 2010.
Erf	3, fase 2
Oriëntatie	NNW – ZZO
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3 (2 zichtbaar)
Aantal traveeën	4
Skelet	
Dragende elementen	3 staanderparen, in rechte lijn 2 sluitpalen aan beide korte zijden
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond en afgerond rechthoekig
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm lange wanden	Recht
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Uitgraafkuilen
Stand palen in kuil	Voor zover herkenbaar recht
Ontbrekende delen	De oostelijke rij wandpalen
Maatvoering	
Totale lengte	11,5 m
Grootste breedte	7,5 m (ontbrekende oostwand meegerekend)
Lengte kern	6,6 m
Breedte kern	5,0 m
Afmetingen traveeën	2,5 – 3,4 – 3,4 – 2,1 m
Oppervlakte kern	47 m ²
Oppervlakte totale structuur	74 m ² (ontbrekende oostwand meegerekend)
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Niet herkend
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	De meeste palen lijken te zijn uitgegraven. In een drietal gevallen kan sprake zijn van een uitgewrikte paal. In de uitgraafkuilen is houtskool en veel verbrande leem aanwezig.

Bemonstering M496, M498, M499

Chronologisch kader

Oversnijdingen/overlappingsen

Structuur 47 oversnijdt structuur 42 (vroeg ijertijd) en overlapt met structuur 55.

Vondstnummers

456, 459, 462, 466, 469, 524, 563, 566, 567, 568, 583

Datering aardewerk

900-1100

In de insteek van enkele paalkuilen zijn vier fragmenten Zuid-Nederlands handgevoerd aardewerk aanwezig, waaronder een afgeronde rand met lichte dekselgeul en een versiering van gestempelde kruisjes (afb. 11.53b, vnr. 568.2) en een uitgebogen verdikte afgeronde rand (afb. 11.53c, vnr. 568.1). In de kern/vulling van twee paalkuilen zijn twee fragmenten Zuid-Nederlands handgevoerd aardewerk gevonden. Hiermee kan de plattegrond niet nauwkeuriger worden gedateerd dan in de 10^e of 11^e eeuw. Enkele vondsten uit uitgraafkuilen, waaronder een fragment Zuid-Nederlands handgevoerd aardewerk, een fragment Pingsdorf en een niet te determineren fragment kunnen deze datering niet aanscherpen. Tenslotte is nog een fragment Zuid-Nederlands handgevoerd aardewerk in de nazak van een paalkuil aangetroffen.

Parallellen

Overeenkomst met structuur 51 binnen het huidige onderzoek. Lieshout Beekseweg, gebouw 27 (Hiddink 2005, 451); midden 12^e eeuw in onbruik. Vergelijk gebouwen 4 en 5 van Eindhoven-Blixembosch (Arts 1993, fig. 6, gebouwen 4 en 5, p. 113). Hier gedateerd als bijgebouwen uit de 10^e eeuw. Brecht-Hanenpad, 566 (Verbeek & Delaruelle 2004, 282); 11^e eeuw?; Someren-Waterdael III, gebouw 1463 (De Boer & Hiddink 2012); onduidelijke datering: of na 1100 afgebroken of in 12^e eeuw gebouwd.

Typologie

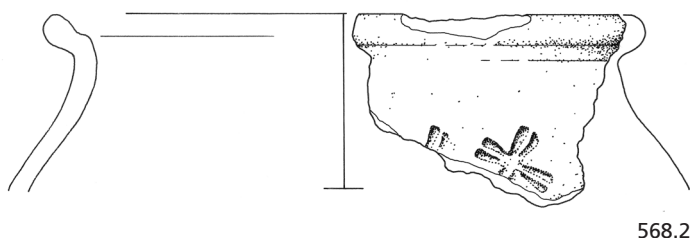
Bijgebouwtype Huijbers B3

Datering erf / contemporaine sporen

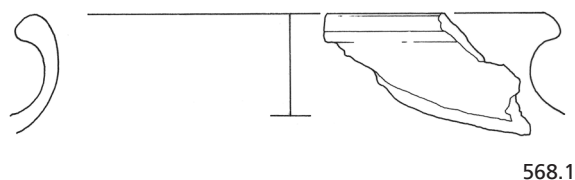
halverwege 10^e eeuw

Conclusie datering

halverwege 10^e eeuw

Afb. 11.53b Een afgeronde rand van Zuid-Nederlands handgevoerd aardewerk met lichte dekselgeul en een versiering van gestempelde kruisjes (vnr. 568.2).
Schaal 1:2. R.T.

Afb. 11.53c Een uitgebogen verdikte afgeronde rand van Zuid-Nederlands handgevoerd aardewerk (vnr. 568.1).
Schaal 1:2. R.T.

■ Structuur 48

Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 12 medio februari 2010. Start intensief onderzoek medio april 2010. Tijdens uitwerking onderscheid gemaakt tussen structuur 48, 115 en 116.
Erf	3, fase 3
Oriëntatie	W – O
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	1 (zichtbaar)
Aantal traveeën	3
Skelet	
Dragende elementen	2 staanderparen, in rechte lijn 2 sluitpalen aan beide korte zijden?
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond; in het vlak zijn bij enkele sporen een kern en insteek zichtbaar.
Stand palen in kuil	Recht
Afwijkende nokstijlen	-
Ontbrekende delen	De oostelijke korte zijde is intact, de westelijke is twijfelachtig, deze is deels verstoord door drainageleiding.
Wanden	
Vorm lange wanden	Geen wandpalen aangetroffen
Maatvoering	
Totale lengte	10,0 m
Grootste breedte	3,5 m
Lengte kern	4,2 m
Afmetingen traveeën	2,3 – 4,0 – 3,7 m
Oppervlakte kern	38 m ²
Oppervlakte totale structuur	47 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Niet waargenomen
Binnenindeling	Niet waargenomen
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Onbekend aangezien de meeste sporen een gehomogeniseerde vulling hebben.
Bemonstering	-

Chronologisch kader

Oversnijdingen/overlappingen

Oversneden door structuur 115.

Vondstnummers

479, 480, 565, 571

Datering aardewerk

-
alleen prehistorisch aardewerk aangetroffen.

Parallellen

Overeenkomst met structuur 17 binnen het huidige onderzoek.
Eindhoven-Blixembosch, gebouw 5 (Arts 1993, 113); 10^e eeuw.

Typologie

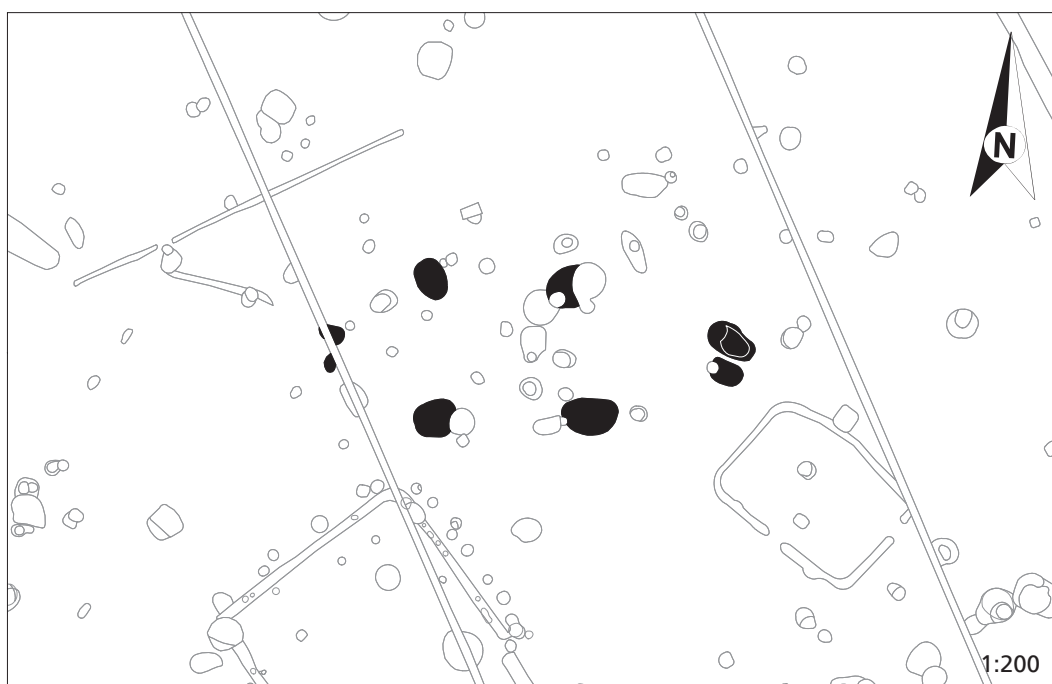
Bijgebouwtype Huijbers B4

Datering erf / contemporaine sporen

tweede helft 10^e eeuw

Conclusie datering

tweede helft 10^e eeuw?

Afb. 11.54 Plattegrond van structuur 48, een bijgebouw van type Huijbers B4.

■ Structuur 50

Interpretatie	Hoofdgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 11 medio december 2009-januari 2010. Start intensief onderzoek medio mei 2010. Door bevriezing en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	10
Oriëntatie	NO – ZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3
Aantal traveeën	5?
Skelet	
Dragende elementen	4 staanderparen, een rechte noordwestzijde, zuidoostzijde licht gebogen 2 sluitpalen aan beide korte zijden, met bijbehorende wandpalen.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Onregelmatig afgerond.
Stand palen in kuil	Deels met kern en insteek, de overige met een egale vulling Voor zover waarneembaar recht
Afwijkende staanderparen	Het zuidwestelijke buitenste staanderpaar bevindt zich aan weerszijden van de sluitpalen (vergelijk structuur 3 en 100).
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm lange wanden	Licht gebogen; de hoekpalen staan iets naar binnen geplaatst, waardoor de lange wanden een licht gebogen vorm krijgen. Dit geldt ook voor de noordoostelijke korte wand. De korte wand aan de zuidwestelijke zijde is rechter van vorm.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Onregelmatig tot rond
Stand palen in kuil	Voor zover waarneembaar recht
Maatvoering	
Totale lengte	19,0 m
Grootste breedte	13,0 m
Kleinste breedte	10,2 m
Lengte kern	10,0 m
Breedte kern	7,5 m
Grootste breedte zijbeuk	2,8 m
Kleinste breedte zijbeuk	1,1 m
Afmetingen traveeën	2,3 – 3,0 – 2,9 – 3,3 – 1,8 m
Oppervlakte kern	75 m ²
Oppervlakte totale structuur	200 m ²

Afb. 11.55 Plattegrond van structuur 50, een huis van type Huijbers H3.

Specifieke kenmerkende elementen

Ingangen	<p>Waarschijnlijk in de korte zijden. De wandpalen in de noordoostelijke korte zijde staan verder uit elkaar (2,80 m) dan hun bijbehorende skeletdragende palen (1,90 m), waardoor de ingangen naar buiten toe worden verbreed. In de zuidwestelijke korte zijde staan de wandpalen iets dichterbij elkaar (1,60 m) dan de skeletdragende tegenhangers (1,9 m).</p> <p>Er dient echter ook rekening gehouden te worden met de mogelijkheid dat de twee greppels 1059 en 1060 gelijktijdig met structuur 50 waren en wellicht ooit richting een ingang aan de zuidoosthoek liepen.</p>
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	Bijzondere elementen ontbreken. Wel zijn er veel sporen in en rondom de structuur waarvan de relatie met de structuur niet direct duidelijk is.
Verbouwingen	Vele sporen van de structuur grenzen aan of oversnijden/worden oversneden door aangrenzende sporen, die mogelijk het gevolg van reparatie kunnen zijn.
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Meerdere sporen met houtskool en verbrande leem in de vulling. Sommige palen zijn uitgegraven. Daarnaast zijn er nog vele sporen met een kern en insteek. In sommige gevallen lijkt de paal te zijn uitgewrikt maar bij meerdere sporen is sprake van een rechte paalkern.
Bemonstering	M1360, M1400, M1401, M1402
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	In het zuidoosten wordt structuur 50 oversneden door twee sporen van structuur 106. Verder wordt een spoor oversneden door een recente verstoring en zijn er relaties met mogelijke reparatiesporen.
Vondstnummers	389, 390, 1111, 1112, 1113, 1115, 1116, 1469, 1471, 1479, 1480, 1481, 1482
Datering aardewerk	1075-1150 In de paalkern en uitgraafkuilen zijn Pingsdorf (1), Paffrath (7), Kempisch aardewerk (5), Maaslands aardewerk (1), handgevormd Zuid-Limburgs aardewerk (1), roodbakkend aardewerk (1) en grijs steengoed (1) gevonden. In enkele uitgraafkuilen zijn ook Kempisch aardewerk (1), Maaslands aardewerk (2) en roodbakkend aardewerk (1) gevonden. Tenslotte zijn in de nazak van enkele sporen opnieuw Kempisch aardewerk (2), Maaslands aardewerk (1) en gedraaid Zuid-Limburgs aardewerk uit periode A 1075-1125(1) gevonden. Greppels 1059 en 1060 lopen parallel richting de plattegrond. Hier komt een fragment gedraaid Zuid-Limburgs aardewerk uit, eveneens uit periode A. Vermoedelijk zijn de fragmenten roodbakkend aardewerk en steengoed intrusie, afkomstig van oversnijdende greppels. Op basis van het voorkomen van Kempisch aardewerk en de naar verhouding redelijk grote hoeveelheid Paffrath naast gedraaid Zuid-Limburgs aardewerk uit periode A 1075-1125, lijkt een datering in het tweede kwart van de 12 ^e eeuw aannemelijk. Een jongere datering is daarentegen niet uitgesloten.
Parallellen	Overeenkomst structuur 3 en 100 binnen het huidige onderzoek. Someren-Waterdael III, gebouw 1331 (De Boer & Hiddink 2012, 138); vanwege Elmpt na 1150-1175.
Typologie	Huistype Huijbers H3
Datering erf / contemporaine sporen	halverwege 12 ^e eeuw
Conclusie datering	halverwege 12 ^e eeuw?

Afb. 11.56 Plattegrond van structuur 51, een huis van type Huijbers H2.

■ Structuur 51

Interpretatie	Hoofdgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 11 begin februari 2010; start intensief onderzoek eind mei 2010.
Erf	8, fase 1
Oriëntatie	NO – ZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3 (2 zichtbaar)
Aantal traveeën	4
Skelet	
Dragende elementen	3 staanderparen, licht gebogen 2 sluitpalen aan beide korte zijden
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond rechthoekig
Stand palen in kuil	Voor zover waarneembaar recht
Afwijkende staanderparen	-
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm lange wanden	Vermoedelijk gebogen; slechts aan de noordwestelijke lange zijde zijn drie wandpalen aangetroffen.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond
Stand palen in kuil	Recht voor zover waarneembaar
Ontbrekende delen	Eventuele hoekpalen en de zuidoostelijke wandpalen. Gezien de geringe diepte van de noordwestelijke wandpalen (4, 1 en 12 cm) is het aannemelijk dat hun tegenhangers aan de zuidoostkant verdwenen zijn .
Maatvoering	
Totale lengte	14,0 m
Grootste breedte	10,0 -10,5 m?
Kleinste breedte	-
Lengte kern	7,5 m
Grootste breedte kern	6,8 m
Kleinste breedte kern	5,8 m
Grootste breedte zijbeuk	2,3 m
Kleinste breedte zijbeuk	1,4 m
Afmetingen traveeën	2,7 – 3,7 – 3,8 – 2,7 m
Oppervlakte kern	52 m ²
Oppervlakte totale structuur	113 m ² ?

Specifieke kenmerkende elementen

Ingangen	Vermoedelijk ter hoogte van beide kopse kanten. De afstand tussen de beide sluitpalen bedraagt 1,5 m.
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	-

Het buiten gebruik raken van het gebouw

In de meeste sporen komt in de vulling houtskool en verbrande leem voor. Een deel van de palen is uitgegraven. Daarnaast zijn er sporen die gezien de vorm van de paalkern lijken te zijn uitgewrikt.

Bemonstering

M1423, M1424, M1425, M1426, M1427

Chronologisch kader

Oversnijdingen/overlappendingen

Er bestaat enige ruimtelijke overlap met deze structuur 52. Waar de sporen elkaar raakten, konden in de coupes geen oversnijdingen vastgesteld worden. De manier waarop de sporen S11095 en S11125 van structuur 51 met sporen van structuur 52 oversnijden is primair gebaseerd op de waarnemingen van het vlak.

Vondstnummers

1150

Datering aardewerk

-

Parallellen

Overeenkomst met structuur 52 binnen het huidige onderzoek. Lieshout-Beekseweg, gebouw 27 (Hiddink 2005, 451); midden 12^e eeuw in onbruik. Bakel-Achter de Molen, structuur 27 (Arnoldussen 2003); 950-1000. Someren-Waterdael III, structuur 1314 (De Boer & Hiddink 2012); eerste helft 12^e eeuw; structuur 1437 (De Boer & Hiddink 2012); 1075-1175. Deurne-Groot Bottelsche akker structuur 408 en 409 (Hiddink 2008); 11^e of 12^e eeuw.

Typologie

Huistype Huijbers H2.

Datering erf / contemporaine sporen

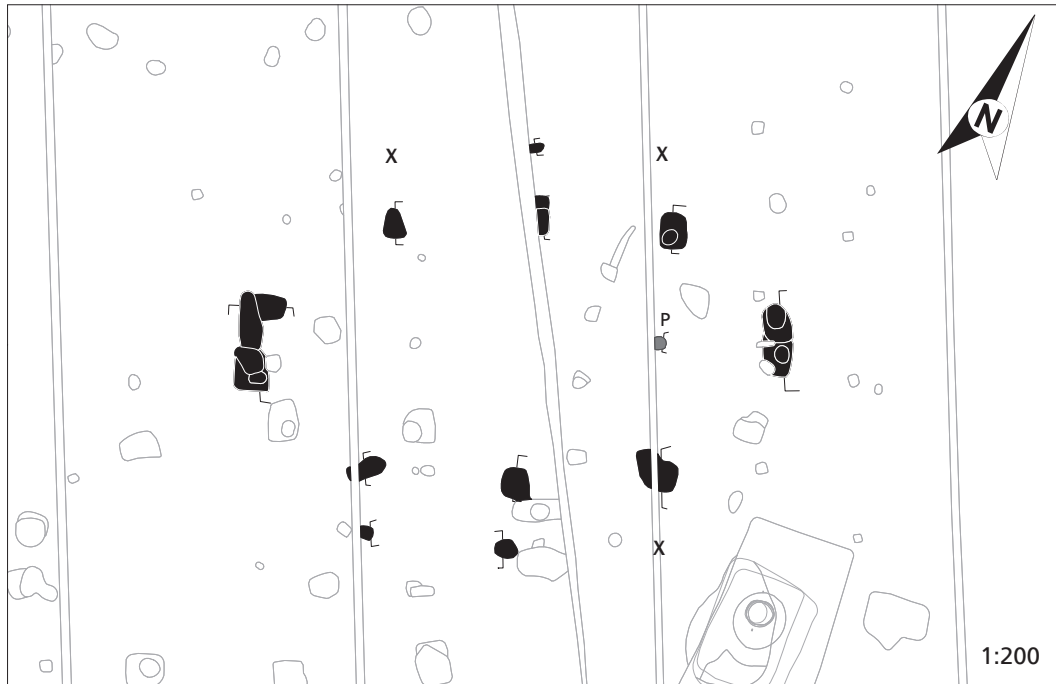
tweede helft 11^e eeuw

Conclusie datering

tweede helft 11^e eeuw?

■ Structuur 52

Interpretatie	Hoofdgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 11 begin februari 2010; start intensief onderzoek eind mei 2010.
Erf	8, fase 2
Oriëntatie	NO – ZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3
Aantal traveeën	4
Skelet	
Dragende elementen	3 staanderparen, licht gebogen 2 sluitpalen aan beide korte zijden
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond, langwerpig
Stand palen in kuil	Recht
Afwijkende staanderparen	-
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm lange wanden	Slechts gedeeltelijk aangetroffen. Aan de noordwestzijde slechts een paalspoor, tegenover het middelste staanderpaar. Aan de zuidwestzijde twee paalsporen, respectievelijk bij het eerste en tweede staanderpaar. Van de korte wanden werden geen wandpalen teruggevonden.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond vierkant
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	De hoekpalen en een aantal wandpalen aan beide lange zijden
Maatvoering	
Totale lengte	14,0 m
Grootste breedte	10,5 m
Kleinste breedte	-
Lengte kern	7,4 m
Grootste breedte kern	7,0 m
Kleinste breedte kern	6,5 m
Grootste breedte zijbeuk	1,8 m
Kleinste breedte zijbeuk	-
Afmetingen traveeën	3,0 – 4,0 – 3,5 – 2,7 m
Oppervlakte kern	51 m ²
Oppervlakte totale structuur	113 m ²

Afb. 11.57 Plattegrond van structuur 52, een huis van type Huijbers H2.

Specifieke kenmerkende elementen

Ingangen	Vermoedelijk ter hoogte van beide kopse kanten.
Binnenindeling	Woongedeelte mogelijk aan de noordoostzijde
Bijzondere elementen	Mogelijk 'paal P' (S11107) aan de noordoostzijde.
Verbouwingen	-

Het buiten gebruik raken van het gebouw

De meeste palen lijken te zijn uitgegraven. In sommige gevallen is een paalkern aanwezig. Gezien de vorm van de paalkern lijken de palen van deze sporen te zijn uitgewerkt. In een enkele geval is sprake van een rechte paalkern en bestaat de kans dat de paal hetzij niet is verwijderd hetzij is afgezaagd op maaiveldniveau. In verschillende sporen van uitgegraven palen zijn resten houtskool en verbrande leem aanwezig.

Bemonstering

M1428, M1429, M1430

Chronologisch kader

Oversnijdingen/overlappendingen

Er is een ruimtelijke overlap tussen het zuidwestelijke deel van structuur 52 met het noordoostelijke deel van structuur 51. Waar de sporen elkaar raakten, konden in de coupes geen oversnijdingen vastgesteld worden. De manier waarop de sporen S11095 en S11125 van structuur 52 met sporen van structuur 52 oversnijden is primair gebaseerd op de waarnemingen van het vlak.

Vondstnummers

99, 1146, 1147, 1148, 1156

Datering aardewerk

1125-1150

De datering van de structuur is lastig op basis van weinig materiaal. Deze ligt vermoedelijk tussen 1125 en 1150 gezien het voorkomen van zowel een fragment Paffrath (uitgraafkuil) als een fragment Kempisch aardewerk (paalkern). Een jongere datering is daarentegen niet uitgesloten, omdat Paffrath ook na 1150 nog sporadisch voorkomt..

Parallellen

Structuur 51 binnen het huidige onderzoek.
Lieshout-Beekseweg, gebouw 27 (Hiddink 2005, 451); midden 12^e eeuw in onbruik.

Typologie

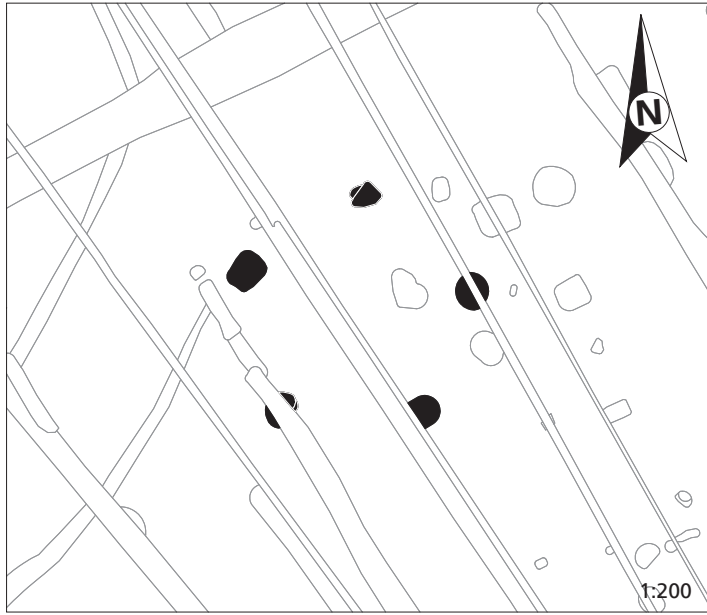
Huistype Huijbers H2

Datering erf / contemporaine sporen

(eerste helft) 12^e eeuw

Conclusie datering

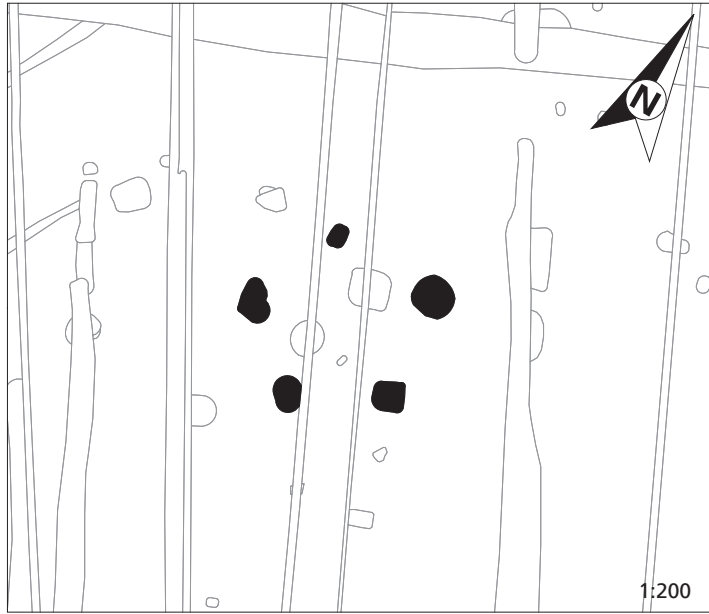
(eerste helft) 12^e eeuw?

Afb. 11.58 Plattegrond van structuur 53, een bijgebouw van type Huijbers B1.

■ *Structuur 53*

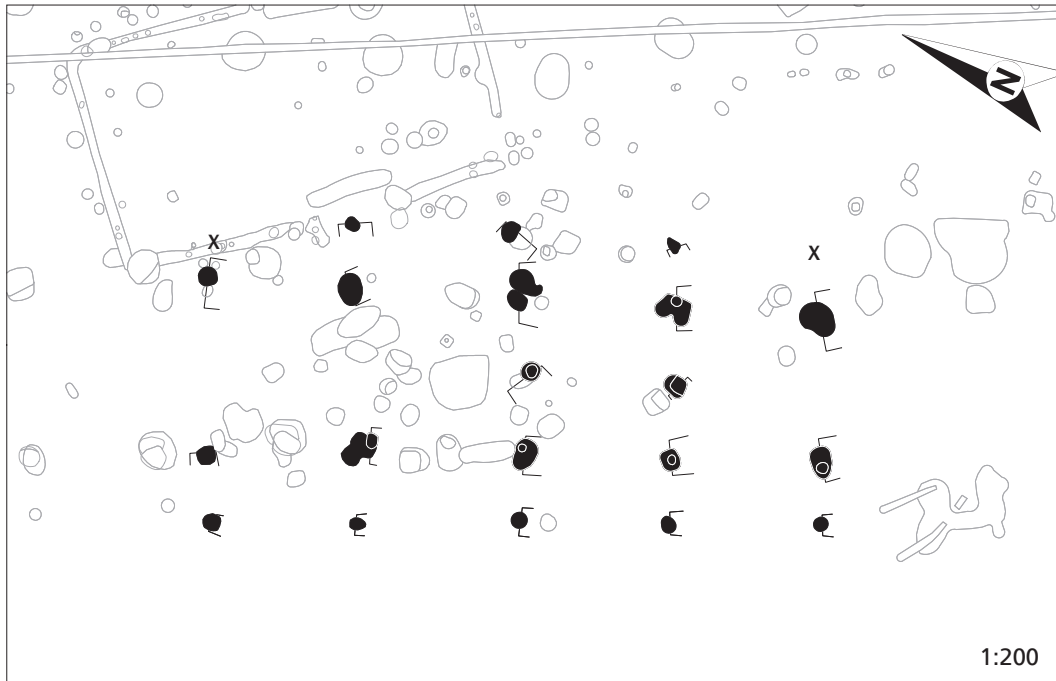
Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 11 medio december 2009/januari 2010: start intensief onderzoek begin juni 2010. Door bevroering en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	10
Oriëntatie	-
Skelet	
Dragende elementen	5 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond rechthoekig
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Totale lengte	De palen staan op onderlinge afstanden van 3,5 tot 4 m.
Grootste breedte	Niet van toepassing
Afstand tussen staanderparen	Niet van toepassing
Oppervlakte totale structuur	27 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Onduidelijk, waarschijnlijk zijn palen uitgegraven.
Bemonstering	M1444, M1447
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappenden	Alleen door recente drainages en greppels. Wel is er een ruimtelijke overlap met structuur 54.
Vondstnummers	382, 1460
Datering aardewerk	950-1150 Met slechts twee fragmenten Paffrath verzameld tijdens aanleg vlak (context onbekend) en uit een uitgraafkuil kan de structuur niet nauwkeuriger worden gedateerd dan tussen 950 en 1150.
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B1
Datering erf / contemporaine sporen	halverwege 12 ^e eeuw
Conclusie datering	halverwege 12 ^e eeuw?

Afb. 11.59 Plattegrond van structuur 54, een bijgebouw van type Huijbers B1.

■ Structuur 54

Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 11 medio december 2009/januari 2010: start intensief onderzoek begin juni 2010.
Erf	8, fase 1
Oriëntatie	-
Skelet	
Dragende elementen	5 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond rechthoekig
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Totale lengte	De palen staan op onderlinge afstanden van 3 m.
Grootste breedte	Niet van toepassing
Afstand tussen staanderparen	Niet van toepassing
Oppervlakte totale structuur	15 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Onduidelijk, waarschijnlijk zijn palen uitgegraven.
Bemonstering	M1445, M1446
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	Alleen door recente drainages en greppels. Wel is er een ruimtelijke overlap met structuur 53.
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallelle	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B1
Datering erf / contemporaine sporen	halverwege 12 ^e eeuw
Conclusie datering	halverwege 12 ^e eeuw?

Afb. 11.60 Plattegrond van structuur 55, een huis dat binnen het onderzoek aangeduid wordt als type G3.

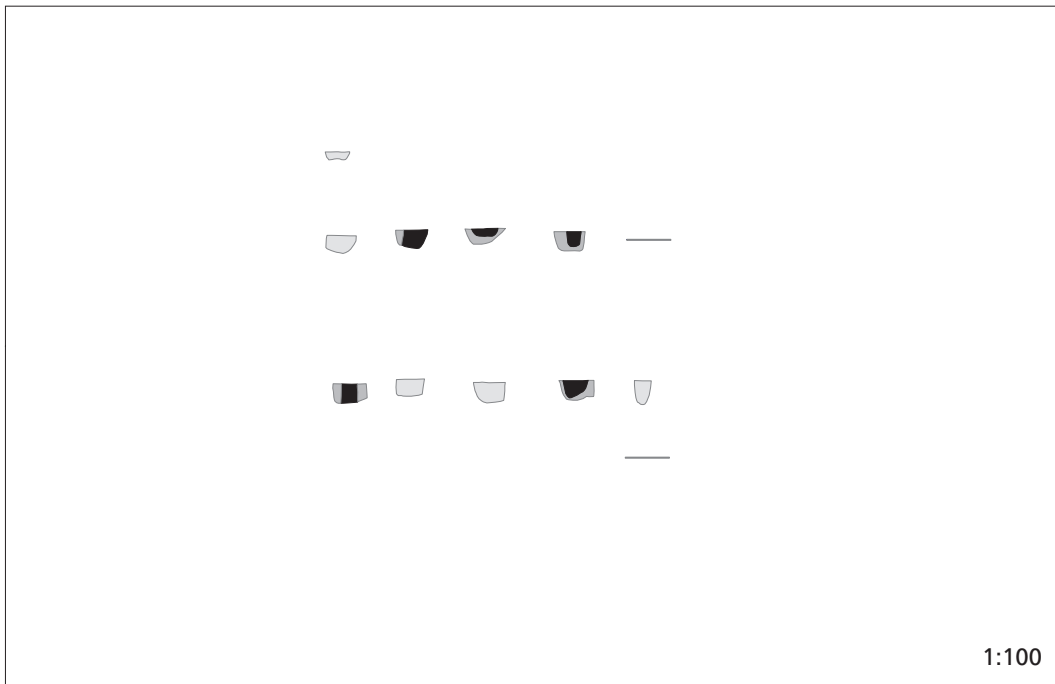
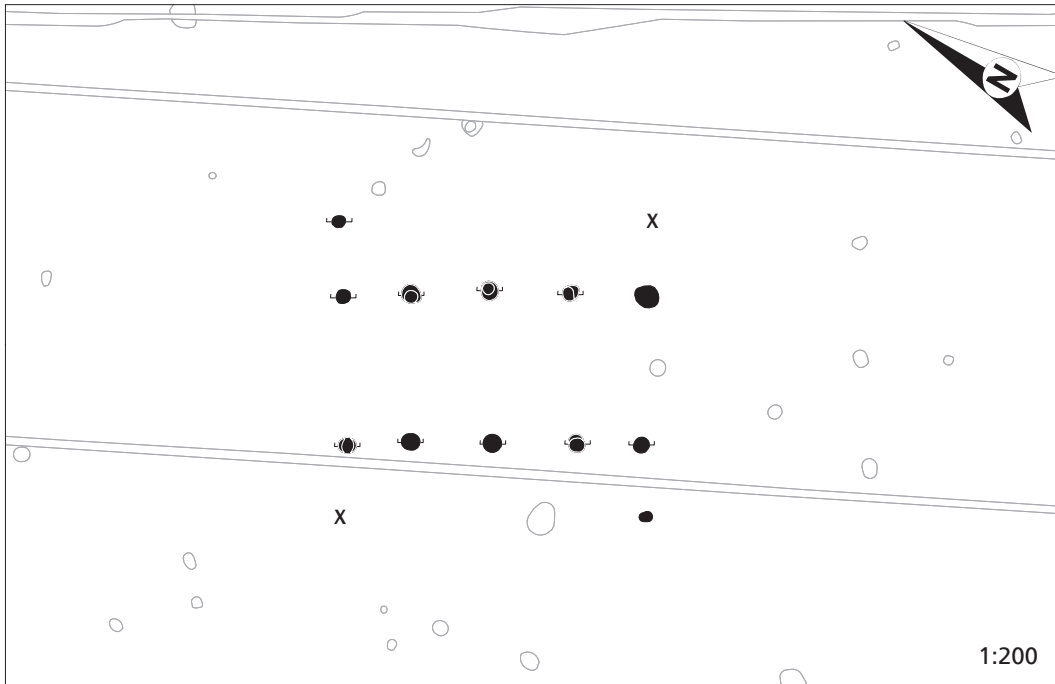
■ Structuur 55

Interpretatie	Hoofdgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 12 medio maart 2010; start intensief onderzoek eind maart 2010.
Erf	3, fase 1
Oriëntatie	NNW – ZZO
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3, deels 4
Aantal traveeën	4
Skelet	
Dragende elementen	5 staanderparen in rechte lijn
Middenstaanders	2 middenstaanders, tussen derde en vierde staanderpaar
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	
Wanden	
Vorm lange wanden	Wandpalen in rechte lijn, tegenover staanderpaarstijlen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	In de oostelijke lange zijde ontbreken de hoekpalen.
Maatvoering	
Totale lengte	16,5 m
Totale breedte	8 m
Breedte kern	4 m
Afmetingen traveeën	4,1 – 4,4 – 3,8 – 4,0 m (4)
Afstand tussen middenstaanders	3,8 m
Oppervlakte kern	71 m ²
Oppervlakte totale structuur	131 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Onbekend
Binnenindeling	Binnen de kernconstructie zijn twee middenstaanders aangetroffen die ter hoogte van de tweede en derde staander (geteld vanuit het zuiden) geplaatst zijn. Er wordt van uitgegaan dat de palen met de binnenindeling in verband gebracht moeten worden, gedacht kan worden aan de ondersteuning van een lage zolder/vliering.
Bijzondere elementen	Er is een groot aantal sporen binnen de plattegrond aangetroffen dat niet aan de structuur gerelateerd kan worden.
Verbouwingen	-

Het buiten gebruik raken van het gebouw	In meerdere sporen zijn kern en insteek waarneembaar. De vorm van de paalkernen lijkt er op te wijzen dat de palen zijn uitgewrikt. Het is echter niet uit te sluiten dat de palen zijn afgezaagd of dat ze helemaal niet verwijderd zijn. Een deel van de sporen heeft een gehomogeniseerde vulling waardoor onbekend is wat met de palen is gebeurd.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappenden	Structuur 55 overlapt met de eventueel zuidoostelijke korte zijde van structuur 47 en met de zuidwestelijke lange zijde van structuur 42.
Vondstnummers	516
Datering aardewerk	800-1100 Met slechts één fragment Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (uit spoor met één gehomogeniseerde vulling) kan de structuur niet nauwkeuriger worden gedateerd dan tussen 800 en 1100.
Parallellen	Overeenkomst met structuur 20, 74, 77? en 79? binnen het huidige onderzoek. Someren-Waterdael III gebouw 1223 (De Boer & Hiddink 2012); 800-1000, Bakel-Achter de Molen, huis 24 (Arnoldussen 2003); 850-925.
Typologie	Verwers C-4, binnen dit onderzoek G3
Datering erf / contemporaine sporen	begin 10 ^e eeuw
Conclusie datering	begin 10 ^e eeuw?

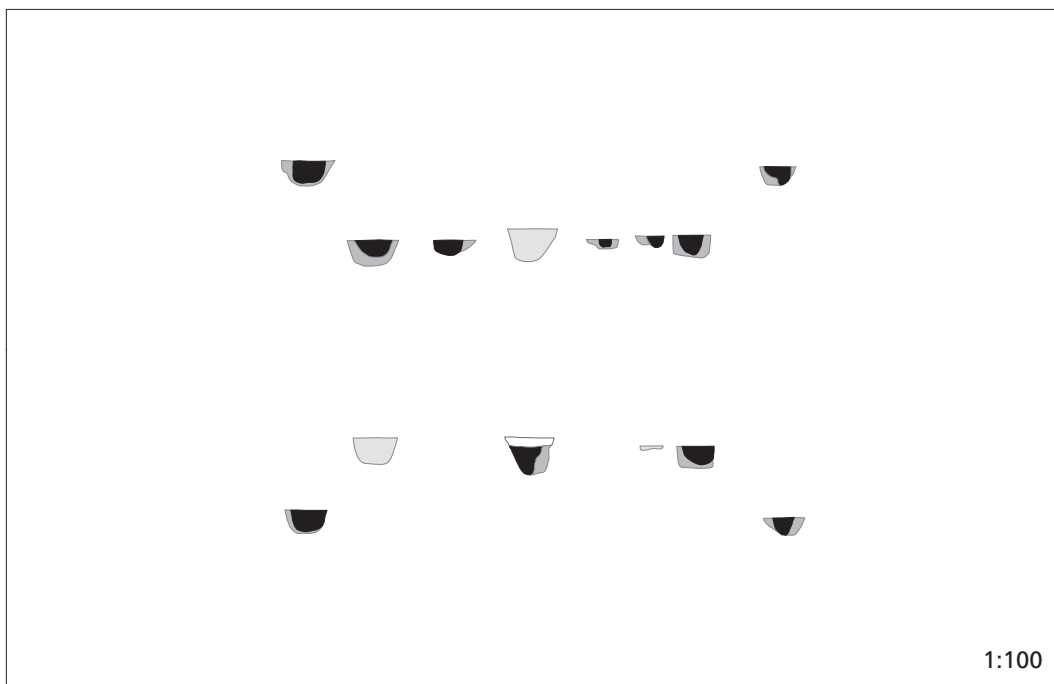
■ Structuur 56

Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 13 medio februari 2010; start intensief onderzoek begin april 2010.
Erf	5
Oriëntatie	NW – ZO
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3
Aantal traveeën	4
Skelet	
Dragende elementen	5 staanderparen, in rechte lijn
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm lange wanden	Alleen twee hoekpalen aanwezig. Wand was recht.
Ontbrekende delen	Mogelijk ontbreken de meeste wandpalen, met uitzondering van de noordoostelijke en zuidwestelijke hoekpaal.
Maatvoering	
Totale lengte	8,2 m
Totale breedte	7,9 m
Breedte kern	4,0 m
Afmetingen traveeën	1,7 – 2,2 – 2,2 – 1,7 m
Oppervlakte kern	33 m ²
Oppervlakte totale structuur	66 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	De locatie van de ingang kan niet bepaald worden.
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Een deel van de sporen heeft een gehomogeniseerde vulling waardoor onbekend is wat met de palen is gebeurd na het buiten gebruik raken van het gebouw. Bij enkele sporen was een paalkern aanwezig. Op grond van de vorm van de paalkern lijken deze sporen uitgewrikt te zijn. In een enkel geval is sprake van een rechte paalkern en kan de paal zijn afgezaagd (of is deze niet verwijderd).

Afb. 11.61 Plattegrond van structuur 56, een bijgebouw dat binnen het onderzoek aangeduid wordt als type K2.

Bemonstering	M575, M576, M577, M578, M579, M580, M581, M582
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	-
Vondstnummers	396, 529
Datering aardewerk	800-1100 Met slechts twee fragmenten Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (uit paalkern en uit spoor met één gehomogeniseerde vulling) kan de structuur niet nauwkeuriger worden gedateerd dan tussen 800 en 1100.
Parallellen	Overeenkomst met structuur 82 en 91 binnen het huidige onderzoek. Someren gebouw V-3; tweede helft 8 ^e eeuw – eerste kwart 9 ^e eeuw (Van Renswoude 2002).
Typologie	Someren V3; binnen onderzoek K2
Datering erf / contemporaine sporen	eind 8 ^e en/of 9 ^e eeuw
Conclusie datering	eind 8 ^e en/of 9 ^e eeuw?

Afb. 11.62a Plattegrond van structuur 57, een bijgebouw dat binnen het onderzoek aangeduid wordt als type K1.

■ Structuur 57

Interpretatie	Hoofd-/bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 13 eind maart 2010; start intensief onderzoek begin april 2010.
Erf	5
Oriëntatie	NO – ZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3
Aantal traveeën	7
Skelet	
Dragende elementen	3 tot 6 staanderparen, in rechte lijn
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond en afgerond rechthoekig
Stand palen in kuil	Recht
Afwijkende staanderparen	Aan de noordwestzijde bevindt zich tussen het 1 ^e en het 2 ^e staanderpaar één paalspoor, en tussen het 2 ^e en het 3 ^e staanderpaar zijn er twee aangetroffen. Aan de tegenoverliggende zijde bevindt alleen tussen het 2 ^e en het 3 ^e staanderpaar één paalspoor. De functie van deze ondiepe sporen is onduidelijk, mogelijk dienden zij als extra ondersteuning van de langsligger. Ook bestaat de mogelijkheid dat deze paalsporen onderdeel hebben uitgemaakt van de wand. In dat geval zouden de hoekpalen een ondersteunende functie van de overhangende dakrand hebben gehad.
Ontbrekende delen	onbekend
Wanden	
Vorm lange wanden	Tussen deze staanderparen zijn iets minder zware palen geplaatst. Deze zogenaamde tussenpalen zijn mogelijk een aanwijzing voor de aanwezigheid van een doorlopende wand. Buiten de kernconstructie zijn vier uitspringende hoekpalen aangetroffen die buitenshuis het dak hebben ondersteund. Deze palen zijn op regelmatige afstanden in een hoek van 45 graden naar buiten geplaatst. Eventueel heeft de wand zich tussen deze palen bevonden.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	Eventueel tussenliggende wandpalen
Maatvoering	
Totale lengte	12,5 m
Totale breedte	9,3 m
Lengte kern	8,4 m
Breedte kern	5,5 m
Afmetingen traveeën	(1,9) – 2,0 – 2,1 – 2,1 – 1,1 – 1,0 – (2,5) m
Oppervlakte kern	50 m ²
Oppervlakte totale structuur	123 m ²

Specifieke kenmerkende elementen

Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	-

Het buiten gebruik raken van het gebouw

Bij de meeste sporen was nog de kern en insteek aanwezig. Gezien de vorm van de paalkern lijken de palen van het gebouw te zijn losgewrikt en uitgetrokken.

Bemonstering

M584, M586, M587, M588, M591, M592, M593, M594

Chronologisch kader

Oversnijdingen/overlappendingen

Spoor S13156 wordt oversneden door een subrecente greppel (S13083). Verder zijn er geen oversnijdingen of ruimtelijke overlappendingen. In de directe omgeving zijn er vrijwel geen sporen.

Vondstnummers

530, 531, 532, 533, 534, 585, 589, 590, 595, 596

Datering aardewerk

800-900

Alle vondsten zijn afkomstig uit de kern van verschillende paalkuilen en zijn dus na het verval van het gebouw in het spoor terecht gekomen. Een fragment prehistorisch aardewerk en ruwwandig aardewerk zijn opspit. Met slechts vier fragmenten Badorf en een uitgebogen afgeronde rand van Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (afb. 11.62b, vnr. 596.1) uit de kern van paalsporen, kan het einde van de structuur niet nauwkeuriger worden gedateerd dan tussen 800 en 900.

Opvallend genoeg is in de kern van één paalkuil ook een fragment glas met een datering vanaf de 20e eeuw aangetroffen. Het glas lijkt vrijwel zeker als intrusie in het spoor terecht te zijn gekomen. Het betreft een stuk kleurloos glas, voorzien van een persnaad en een restant van een etiket. In de kern van een andere paalkuil is een stuk planoconvexe smeedslak aangetroffen.

Parallellen

Overeenkomst met structuur 90 binnen het huidige onderzoek.

Geldrop Gebouw C-35; late 7^e – vroege 8^e eeuw (Theuws 1993, p.95) en Breda-Huifakker huis 76; midden 7^e eeuw (Berkvens & Taayke 2004, afb. 16.19).

Typologie

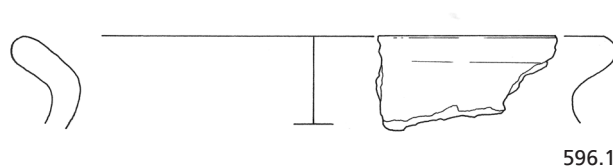
Someren V-11, binnen onderzoek K1

Datering erf / contemporaine sporen

eind 8^e en/of 9^e eeuw

Conclusie datering

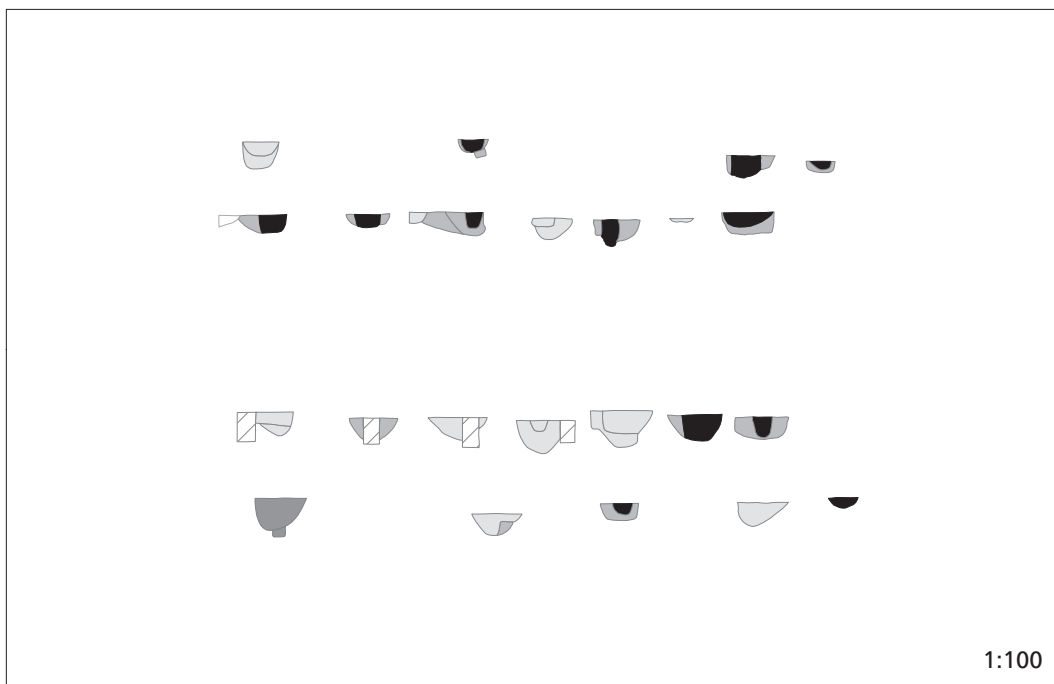
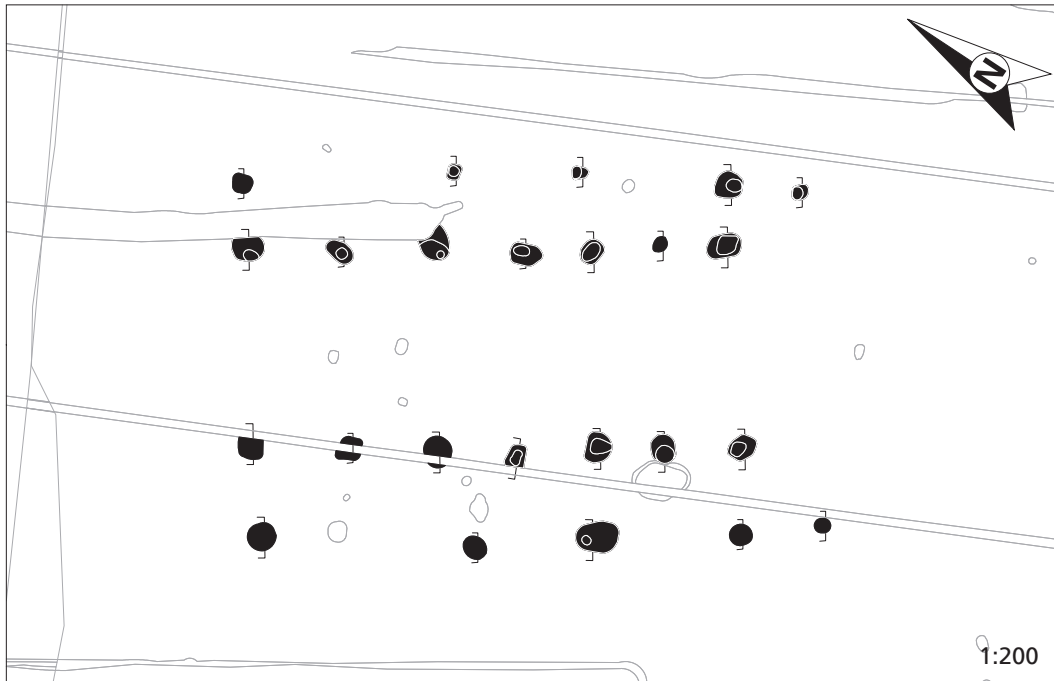
eind 8^e en/of 9^e eeuw

*Afb. 11.62b Een uitgebogen afgeronde rand van Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (vnr. 596.1).
Schaal 1:2. R.T.*

■ Structuur 60

Interpretatie	Hoofdgebouw?
Onderzoek	Aanleg werkput 13 eind maart 2010; start intensief onderzoek begin april 20210.
Erf	5
Oriëntatie	NW – ZO
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3
Aantal traveeën	7
Skelet	
Dragende elementen	Twee rijen met 7 staanders, in rechte lijn
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond rechthoekig
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm lange wanden	Aan beide lange zijden zijn elk 4 wandpalen teruggevonden, respectievelijk bij het eerste, derde (vierde), vijfde en zevende staanderpaar. Aan de korte zijden zijn geen wandpalen aangetroffen, maar wel hoekpalen aan de zuidoostzijde in het verlengde van de rij wandpalen. Deze liggen met een lichte afwijking naar binnen toe. Aan de tegenoverliggende noordwestelijke korte wand ontbreken deze sporen. Een vergelijkbare situatie is te zien bij structuur 77, waar de hoekpalen aan de zuidoostelijke lange zijde eveneens iets naar binnen afwijken.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	Wellicht tussenliggende wandpalen, hoewel de regelmaat waarin ze tegenover elkaar zijn teruggevonden lijkt te duiden op een complete plattegrond.
Maatvoering	
Totale lengte	15 m
Totale breedte	9,5 m
Lengte kern	13,0 m
Breedte kern	5,5 m
Afmetingen traveeën	2,6 – 2,4 – 2,0 – 2,2 – 1,7 – 2,1 – 1,9 m
Oppervlakte kern	79 m ²
Oppervlakte totale structuur	146 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Geen aanwijzingen voor gevonden; mogelijk aan de beide korte zijden.
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	-

Afb. 11.63 Plattegrond van structuur 60, een huis dat binnen het onderzoek aangeduid wordt als type G1/G3.

Het buiten gebruik raken van het gebouw

De meeste palen lijken te zijn uitgegraven. Bij een deel van de sporen was een paalkern zichtbaar. Gezien de vorm van de paalkern lijken de palen van deze sporen te zijn losgewrikt en uitgetrokken.

Bemonstering

M597, M598, M599, M611, M612, M613, M614, M615, M617, M622, M623, M624, M625, M626, M627, M628, M629, M630, M631, M632

Chronologisch kader

Oversnijdingen/overlappendingen

-

Vondstnummers

600, 616

Datering aardewerk

Prehistorische scherf (616)

¹⁴C-datering

GrA-53618: 1925 BP (2-134 AD, 2 sigma); contaminatie

Parallellen

Someren-Waterdael III, gebouw 1207 (De Boer & Hiddink 2012, 360, 361); 8^e/9^e eeuw

Typologie

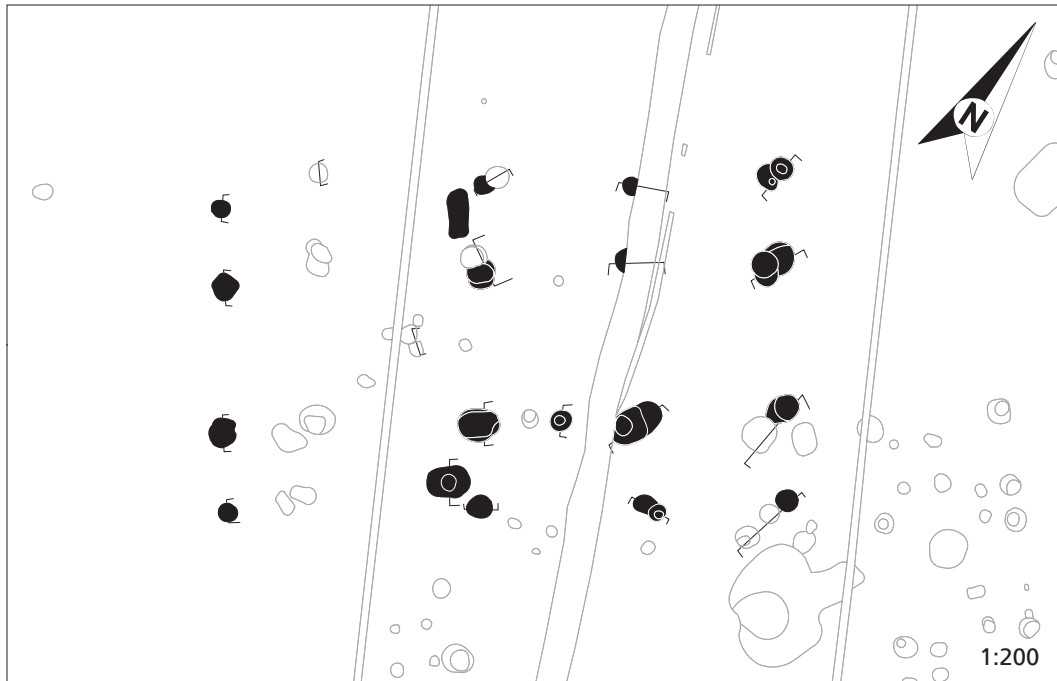
Someren V5; Verwers C-5, binnen onderzoek G1/G3.

Datering erf / contemporaine sporen

eind 8^e en/of 9^e eeuw

Conclusie datering

eind 8^e en/of 9^e eeuw?

Afb. 11.64 Plattegrond van structuur 61, een huis dat binnen het onderzoek aangeduid wordt als type G3.

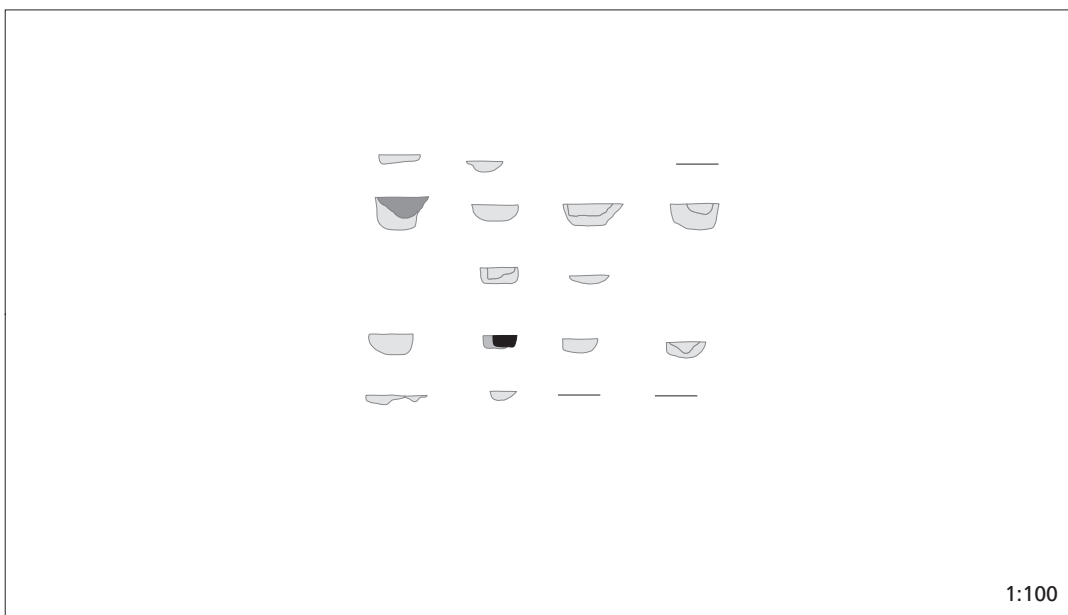
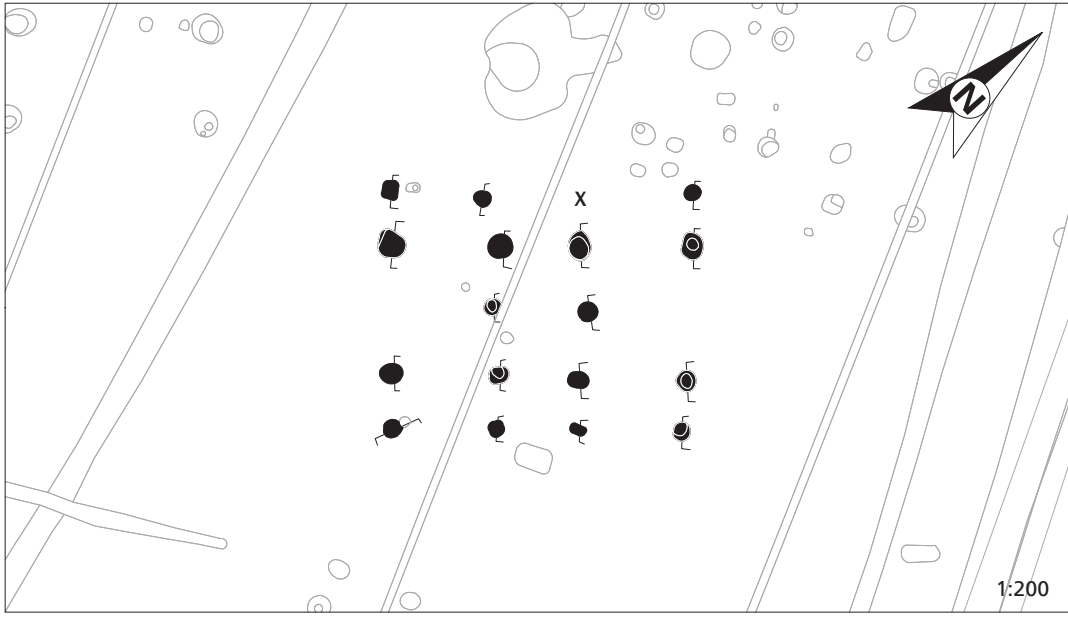
■ Structuur 61

Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 14 eind maart 2010; start intensief onderzoek begin mei 2010.
Erf	4b, fase 1
Oriëntatie	NO – ZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3
Aantal traveeën	4
Skelet	
Dragende elementen	4 staanderparen
Middenstaanders	Mogelijk 1
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond; enkele staanders hebben dubbele paalsporen (mogelijke reparaties).
Stand palen in kuil	Recht
Afwijkende staanders	Tussen het derde en vierde staanderpaar bevindt zich aan de zuidoostzijde een extra spoor (S14089), mogelijk van een ondersteunde paal of herstelling.
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm lange wanden	Recht, tegenover palen van staanderparen. Het eerste en vijfde staanderpaar maken onderdeel uit van de korte wand. Buiten de kernconstructie zijn hoekpalen aangetroffen die in één lijn met de buitenste staanders zijn geplaatst.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Recht
Stand palen in kuil	Recht
Maatvoering	
Totale lengte	15 m
Totale breedte	9 m
Breedte kern	4,5 m
Afmetingen traveeën	2,5 – 4,2 – 4,1 – 4,1 m
Oppervlakte kern	70 m ²
Oppervlakte totale structuur	137 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Niet waargenomen.
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	Ter hoogte van het tweede staanderpaar (geteld vanuit het westen) van structuur 61 is tussen de staander en de wandpaal een extra paal aanwezig. De functie van deze palen is onduidelijk. Wellicht waren deze palen nodig in verband met de grote tussenruimte tussen de twee westelijke staanderparen om voor extra dakondersteuning te zorgen.

Verbouwingen	Het gebouw is op een gegeven moment vervangen door structuur 114. Mogelijk zijn twee staanderparen van structuur 61 bij dit nieuwe gebouw in gebruik gebleven.
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Een deel van de palen is uitgegraven. In ongeveer de helft van de sporen was een paalkern aanwezig. Gezien de vorm van deze paalkernen lijken de palen van deze sporen te zijn losgewrikt en uitgetrokken. In een enkel geval kan de paal op maaiveldniveau zijn afgezaagd of is de paal niet verwijderd. Met name de kernen bevatten veel houtskool en verbrande leem. In de paalkuilen (o.a. in de insteek) zijn ook smeetslakken aangetroffen.
Bemonstering	M911, M912, M913, M934, M936, M937, M940, M941, M942, M943, M944, M945, M946, M947, M948, M949, M959, M960, M961, M972
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	De sporen van het derde staanderpaar worden oversneden door een jongere greppel (S14017).
Vondstnummers	433, 838, 840, 846, 847, 848, 849, 850, 853, 859, 917, 920, 921, 924, 935, 938
Datering aardewerk	800-900/950 Vanwege de kleine hoeveelheid aardewerk is datering lastig. In de paalkernen zijn een fragment Badorf en ruwwandig Merovingisch aardewerk aangetroffen. Deze vondsten zullen bij de sloop van het gebouw in de sporen terecht zijn gekomen. Dit betekent dat het gebouw op z'n vroegst vanaf 725 buiten gebruik is geraakt. Voor een fragment Mayen kon niet vastgesteld worden of deze scherf tijdens de bouw of tijdens de sloop van het gebouw in het paalspoor terecht is gekomen.
¹⁴ C-datering	GrA-53397: 1250 BP (689-882 AD, 2 sigma)
Parallellellen	slordige versie van structuur 60 binnen het huidige onderzoek. Bakel-Achter de Molen, structuur 26; 850-925 (Arnoldussen 2003, p. 48-49, afb. 7.10); Breda-Huifakker, Huis 83; (Berkvens & Taayke 2004, afb. 16.20).
Typologie	Someren V5; Verwers C-5, binnen onderzoek G3
Datering erf / contemporaine sporen	begin 9 ^e eeuw
Conclusie datering	begin 9 ^e eeuw

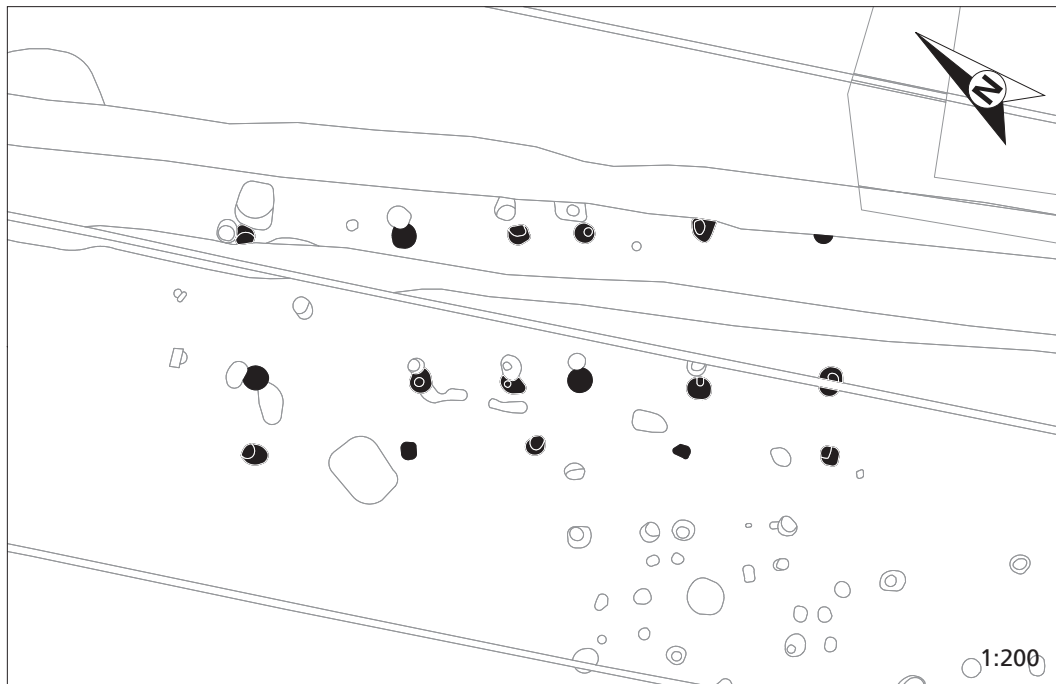
■ Structuur 62

Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg vlak1 werkput 14 eind maart 2010; start intensief onderzoek begin mei 2010.
Erf	4a, fase 1 of 2
Oriëntatie	NO – ZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3
Aantal traveeën	3
Skelet	
Dragende elementen	4 staanderparen
Middenstaanders	2
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Afwijkende staanderparen	-
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm lange wanden	Recht , met de palen tegenover staanderparen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	3 ^e wandpaal aan de noordwestzijde ontbreekt.
Maatvoering	
Totale lengte	8,0 m
Totale breedte	6,5 m
Breedte kern	3,5 m
Afmetingen traveeën	2,9 – 2,2 – 2,8 m
Afmetingen tussen middenstaanders	2,4 m
Oppervlakte kern	31 m ²
Oppervlakte totale structuur	55 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Niet waargenomen
Binnenindeling	Op de centrale as liggen twee paalsporen bij respectievelijk het tweede en het derde staanderpaar. Er wordt van uitgegaan dat de palen met de binnenindeling in verband gebracht moeten worden, gedacht kan worden aan de ondersteuning van een lage zolder/vliering. Paalkuil S14147 ligt binnen de structuur maar heeft waarschijnlijk geen relatie hiermee.
Bijzondere elementen	-

Afb. 11.65 Plattegrond van structuur 62, een bijgebouw dat binnen het onderzoek aangeduid wordt als type K3.

Verbouwingen	Onduidelijk; mogelijk is S14138 een reparatie van spoor S14137, de zuidwestelijke hoekpaal.
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Vrijwel alle palen lijken te zijn uitgegraven. Bij één spoor is een paalkern aanwezig. Gezien de vorm van de paalkern lijkt deze paal te zijn uitgetrokken. In de meerderheid van de sporen werd zowel verbrande leem als houtskool aangetroffen. In enkele sporen (niet in insteek) zijn bovendien ook smeedslakken teruggevonden.
Bemonstering	M951, M952, M953, M954, M955, M956, M957, M958, M967, M968, M969, M970, M971
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	-
Vondstnummers	836, 837, 950
Datering aardewerk	725-900 Met slechts drie bolpotfragmenten uit Mayen (context onbekend, verzameld uit S14146 tijdens aanleg vlak) kan de structuur niet nauwkeuriger worden gedateerd dan tussen 725 en 900.
Parallellen	Bakel-Achter de Molen, Structuur 24 (Arnoldussen 2003); 850-925; Aarle-Rixtel-Strijp 33; erf omstreeks 700 (Kortlang & Hakvoort 2002).
Typologie	Someren V5; Verwers C-5, binnen onderzoek K3.
Datering erf / contemporaine sporen	halverwege 8 ^e en/of begin 9 ^e eeuw
Conclusie datering	halverwege 8 ^e en/of begin 9 ^e eeuw?

Afb. 11.66 Plattegrond van structuur 63, een bijgebouw dat binnen het onderzoek aangeduid wordt als type K3.

■ Structuur 63

Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 14 medio eind maart 2010; start intensief onderzoek eind april 2010. Tijdens uitwerking onderscheid gemaakt tussen structuur 63 en 85.
Erf	4b, fase 1
Oriëntatie	NW – ZO
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	2, mogelijk 3
Aantal traveeën	5
Skelet	
Dragende elementen	6 staanderparen
Middenstaanders	-
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm lange wanden	Recht, alleen de hoekpalen staan recht tegenover de palen van de staanderparen. Alleen aan zuidwestzijde zijn paalsporen aangetroffen.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	Wandpalen aan noordoostzijde, tenzij het eenzijdige zijbeuk of overkapping betreft.
Maatvoering	
Totale lengte	16,5 m
Totale breedte	6,3 m
Breedte kern	4,1 m
Afmetingen traveeën	4,7 – 2,5 – 1,9 – 3,3 – 3,6 m
Oppervlakte kern	71 m ²
Oppervlakte totale structuur	109 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Niet waarneembaar
Binnenindeling	Mogelijk heeft het gebouw oorspronkelijk een driebeukige indeling gehad. De derde beuk zal zich in dat geval een de noordoostzijde van het gebouw hebben bevonden.
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	Mogelijk is structuur 85 een vervanging van structuur 63.

Het buiten gebruik raken van het gebouw

De meeste sporen hebben een gehomogeniseerde vulling waardoor onbekend is wat met de palen is gebeurd nadat het gebouw buiten gebruik is geraakt. Enkele sporen hebben een paalkern.

Bemonstering

M841, M843, M844, M1008, M1009, M1010

Chronologisch kader

Oversnijdingen/overlappendingen

Zes sporen van structuur 63 worden oversneden door sporen van structuur 85. Structuur 63 is ouder dan structuur 85.

Vondstnummers

814, 1005, 1014

Datering aardewerk

725-900

Parallellen

Met slechts één fragment van een bolpot uit Mayen in de insteek van een paalkuil kan de structuur niet nauwkeuriger worden gedateerd dan tussen 725 en 900. Overeenkomst met structuur 85 binnen het huidige onderzoek. Deurne-Groot Bottelsche Akker, gebouw 200 (Hiddink 2008, 107, 108); vanaf 8e eeuw en gebouw 422; 725-750

Typologie

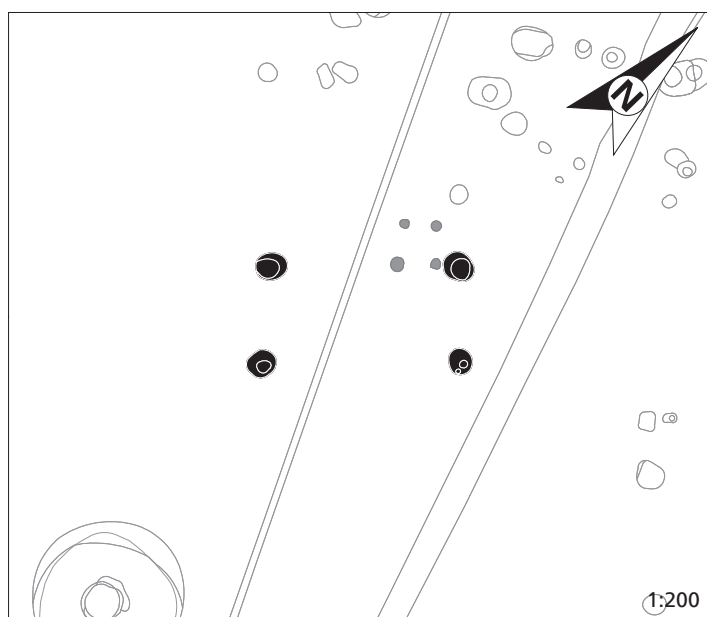
Someren-V2, binnen onderzoek K3.

Datering erf / contemporaine sporen

begin 9^e eeuw

Conclusie datering

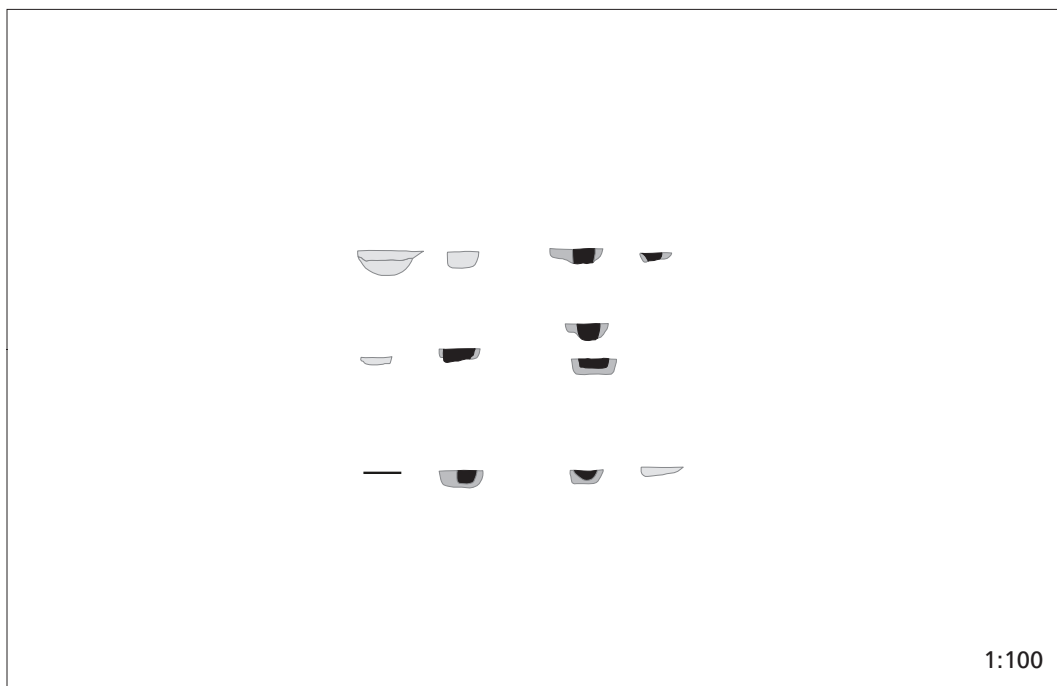
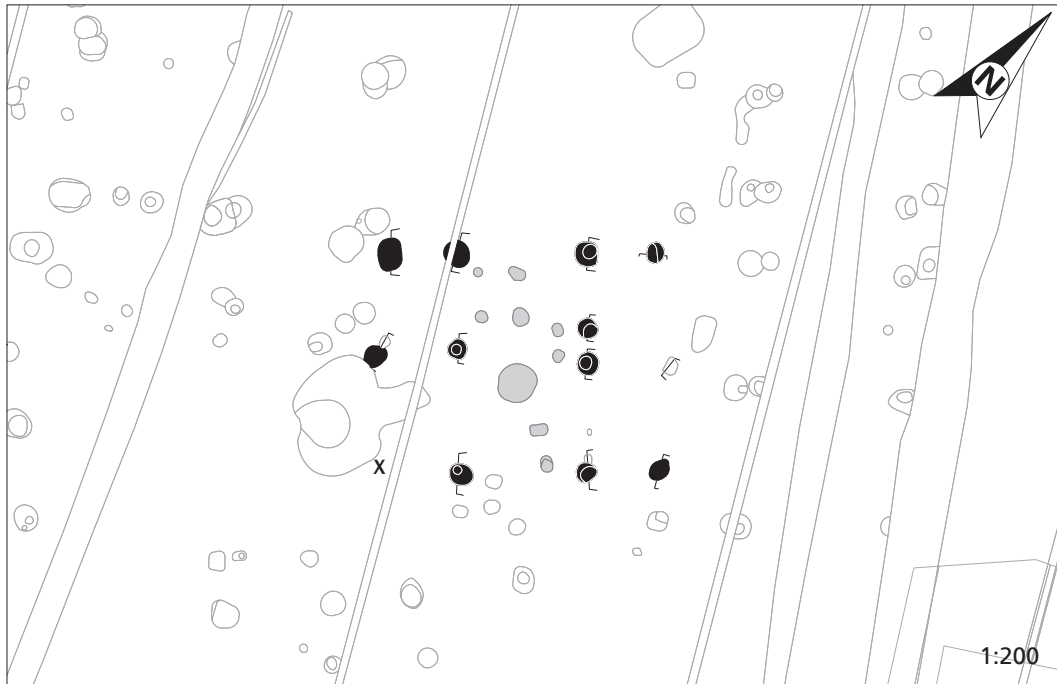
begin 9^e eeuw?

Afb. 11.67 Plattegrond van structuur 64 (zwart) en structuur 89 (grijs), een bijgebouw van type Huijbers B2.

■ Structuur 64 en 89

Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 14 eind maart 2010; start intensief onderzoek begin mei 2010.
Erf	4b, fase 1 of 2 en/of 4c
Oriëntatie	NO – ZW
Skelet	
Dragende elementen	4 palen (rechthoekig)
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond
Stand palen in kuil	Recht, met kern en insteek
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	5,5 m
Breedte	2,5 m
Oppervlakte totale structuur	17 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	S14136 lijkt 2 kernen te hebben gehad. Mogelijk is er sprake van een reparatie.
Bijzondere elementen	In de noordwest hoek zijn vier palen aanwezig die mogelijk bij het gebouw gehoord hebben (structuur 89; 1 bij 1 m). Het betreft aanzienlijk kleinere paalsporen dan de palen van het bijgebouw. Twee van de kleine paalsporen liggen in één lijn met de spiekerpalen. Mogelijk heeft zich hier een toegang tot de structuur 64 bevonden, in de vorm van een trapje tot een verhoogd platform. Ook zou gedacht kunnen worden aan een stelling voor bijvoorbeeld een aambeeld of handmolen.
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Gezien de paalkernen lijken alle palen afgezaagd of niet verwijderd te zijn. Bij S14136 zijn twee paalkernen vastgesteld.
Bemonstering	M962, M963, M964, M965
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	-
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallellellen	Someren-Waterdael III, gebouw 1284 (De Boer & Hiddink 2012); vroege middeleeuwen en gebouw 1374 (De Boer & Hiddink 2012); 12 ^e eeuw.
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	begin en/of halverwege 9 ^e eeuw
Conclusie datering	begin en/of halverwege 9 ^e eeuw?

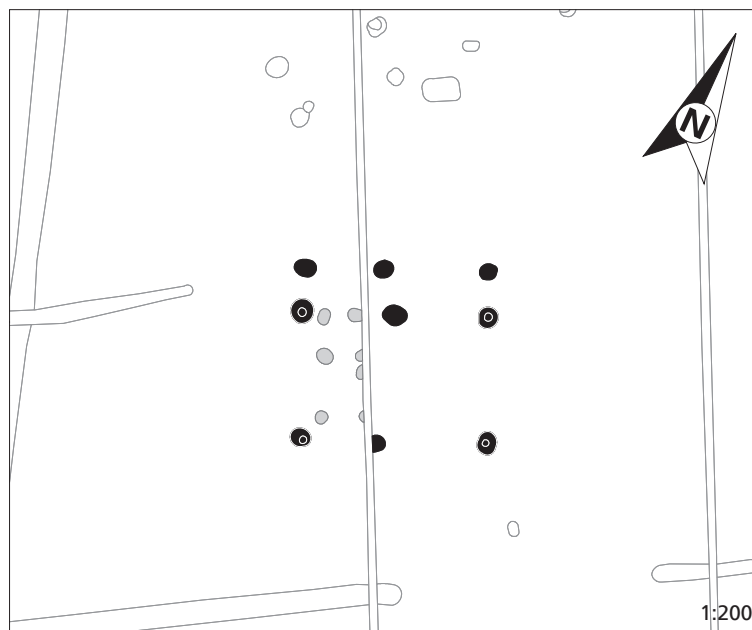

Afb. 11.68 Plattegrond van structuur 65, een bijgebouw dat binnen het onderzoek aangeduid wordt als type K3.

■ Structuur 65

Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 14 eind maart 2010; start intensief onderzoek eind april/begin mei 2010.
Erf	4a, fase 1 of 2
Oriëntatie	NW – ZO
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3
Aantal traveeën	2
Skelet	
Dragende elementen	3 staanderparen
Middenstaanders	-
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm wand (recht of gebogen)	Recht. In de oostelijke staanderrij is een extra paal aanwezig. Dit zou kunnen betekenen dat zich hier de wand van het gebouw bevonden heeft. Het is echter ook mogelijk dat één van de staanders een keer vervangen is.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond/ovaal
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	Zuidwestelijke hoekpaal
Maatvoering	
Totale lengte van het gebouw	6,0 m
Totale breedte van het gebouw	7,0 m
Breedte kern	3,5 m
Afmetingen traveeën	2,9 – 2,9 m
Oppervlakte kern	23 m ²
Oppervlakte totale structuur	47 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Mogelijk vormt de extra paal in de oostelijke staanderrij een aanwijzing voor de locatie van een ingang. In dat geval zal de wand van het gebouw zich ter hoogte van deze staanderrij hebben bevonden.
Binnenindeling	In de kern van het gebouw zijn enkele paalkuilen aangetroffen die wellicht met de binnenindeling in verband gebracht moeten worden.
Bijzondere elementen	Kuil 6006 (S14064) centraal binnen de structuur. Naast houtskool is er een hoeveelheid smeedslakken in aangetroffen. Aangezien er geen hitteuitstralingsverschijnselen in de omringende matrix aanwezig zijn, lijkt het niet om een haardplaats te gaan. Onder de slak bevinden zich zeven fragmenten hamerslag, één planoconvexe

Verbouwingen	smeedslak en één kleine silicaatrijke brok. Hoewel planoconvexe slak in de regel buiten een smederij werd weggegooid, geldt dit in mindere mate voor de silicaatrijke brokken. Voor de fragmenten hamerslag geldt zelfs dat deze rond het aambeeld in de grond gelopen werden en daar bleven liggen. Op grond hiervan lijken binnen structuur 65 smeedactiviteiten te hebben plaatsgevonden. Een kleine, vierkante structuur gevormd door vier paalsporen in het noordwesten binnen het gebouw, zou een aanwijzing kunnen zijn voor een interne stellage voor bijvoorbeeld een aambeeld Mogelijk zijn twee sporen (S14056 en S14065) als mogelijke reparatiesporen te zien van de nabij gelegen staanderpaarstijl (S14057), of extra ondersteunende paal?
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Enkele sporen hebben een gehomogeniseerde vulling waardoor onbekend is wat met de palen is gebeurd na het in onbruik raken van het gebouw. Bij andere sporen lijkt de paal gezien de vorm van de paalkern te zijn uitgewrikt. Bij een enkel spoor kan de paal in plaats daarvan afgezaagd of zelfs niet verwijderd zijn.
Bemonstering	M980, M981, M982, M983, M984, M985, M987, M991
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	-
Vondstnummers	845, 849, 857, 973, 974, 975, 978, 979
Datering aardewerk	-
Parallellellen	Doet denken aan structuur 66 binnen het huidige onderzoek. Bakel-Achter de Molen, structuur 16 (Arnoldussen 2003); 800-950, Gebouw V4 te Someren; tweede helft 8 ^e eeuw – begin 9 ^e eeuw (Van Renswoude 2002, 15); Someren V4, binnen het onderzoek K3
Typologie	
Datering erf / contemporaine sporen	halverwege 8 ^e en/of begin 9 ^e eeuw
Conclusie datering	halverwege 8 ^e en/of begin 9 ^e eeuw

Afb. 11.69 Plattegrond van structuur 66, een bijgebouw dat binnen het onderzoek aangeduid wordt als type K3.

■ *Structuur 66*

Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 14 eind maart 2010; start intensief onderzoek begin mei 2010.
Erf	4a, fase 1 of 2
Oriëntatie	ONO – WZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	2, mogelijk 3
Aantal traveeën	2
Skelet	
Dragende elementen	3 staanderparen, in rechte lijn
Middenstaanders	-
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond
Stand palen in kuil	Recht
Tussenruimten tussen nokstijlen	Niet van toepassing
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm wand	Aan de noordwestzijde 3 palen van een wand of ter ondersteuning van een overkapping.
Vorm paalkuilen	Rond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	Eventueel de zuidoostelijke wandpalen, maar waarschijnlijk betreft het een eenzijdige zijbeuk of overkapping.
Maatvoering	
Totale lengte	5,0 m
Totale breedte	4,6 m
Breedte kern	3,3 m
Afmetingen traveeën	2,5 – 2,4 m
Oppervlakte kern	19 m ²
Oppervlakte totale structuur	26 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Niet terug gevonden.
Binnenindeling	Er zijn geen sporen die een indicatie vormen voor de binnenindeling, mogelijk wel voor de inrichting (zie bijzondere elementen)
Bijzondere elementen	In eerste travee bevinden zich zeven paalsporen van een mogelijke interne structuur (vergelijk structuren 64 en 65).
Verbouwingen	-

Het buiten gebruik raken van het gebouw

De helft van de palen lijkt uitgegraven te zijn. De overige palen lijken, gezien de vorm van de paalkernen, uitgewerkt te zijn. is mogelijk uitgegraven.

Bemonstering

M918, M919, M926, M928, M929, M930, M932

Chronologisch kader

Oversnijdingen/overlappendingen

Een spoor (S14.206) wordt door een recente drainage oversneden

Vondstnummers

856, 858, 863, 933

Datering aardewerk

-

Parallellen

Doet denken aan structuur 65 binnen het huidige onderzoek Bakel-Achter de Molen, structuur 17 (Arnoldussen 2003); datering?, Gebouw V4 te Someren; tweede helft 8^e eeuw – begin 9^e eeuw (Van Renswoude 2002, 15)

Typologie

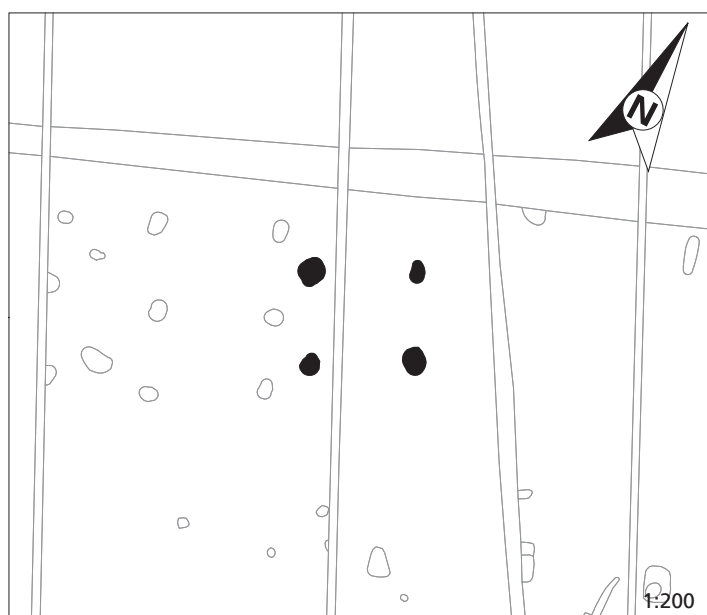
Someren V4, binnen onderzoek K3

Datering erf / contemporaine sporen

halverwege 8^e en/of begin 9^e eeuw

Conclusie datering

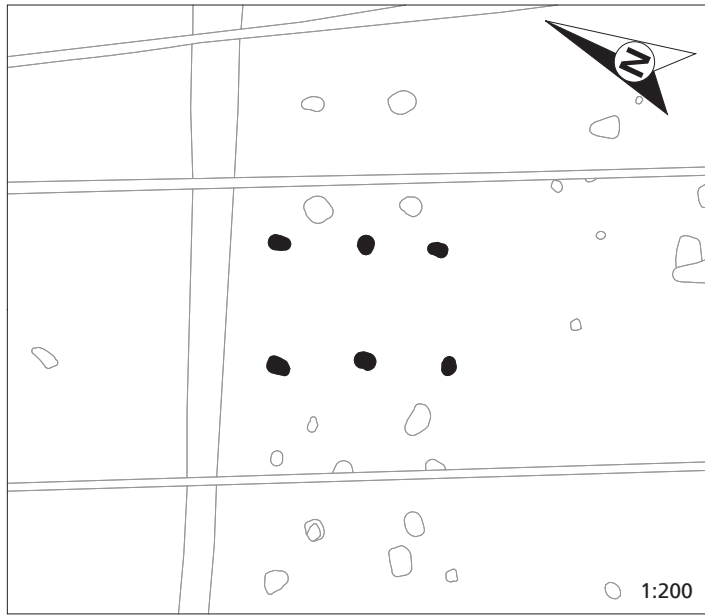
halverwege 8^e en/of begin 9^e eeuw?

Afb. 11.70 Plattegrond van structuur 67, een bijgebouw van type Huijbers B2.

■ Structuur 67

Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 11 medio januari 2010; start intensief onderzoek medio mei 2010. Door bevriezing en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	8, fase 1 of 2
Oriëntatie	NW – ZO
Skelet	
Dragende elementen	4 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	Niet van toepassing
Maatvoering	
Lengte	2,8 m
Breedte	2,8 m
Oppervlakte totale structuur	7,3 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	De meeste palen lijken te zijn uitgegraven. Bij één spoor was een paalkern zichtbaar. Deze paal is hetzij afgezaagd op maaiveldniveau, hetzij niet verwijderd.
Bemonstering	M1441, M1442
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	-
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	tweede helft 11 ^e en/of (eerste helft) 12 ^e eeuw
Conclusie datering	tweede helft 11 ^e en/of (eerste helft) 12 ^e eeuw?

Afb. 11.71 Plattegrond van structuur 68, een bijgebouw van type Huijbers B3.

■ Structuur 68

Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 11 begin februari januari 2010; start intensief onderzoek begin juni 2010. Door bevroering en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	8, fase 1 of 2
Oriëntatie	NNW – ZZO
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	1
Aantal traveeën	2
Skelet	
Dragende elementen	3 paar staanderparen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Afwijkende staanderparen	-
Ontbrekende delen	
Wanden	
Vorm wand	Geen wand aanwezig
Maatvoering	
Totale lengte	5,0 m
Grootste breedte	3,5 m
Afstand tussen palen (lengte)	2,5 m
Oppervlakte totale structuur	15 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	-
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Alle sporen hadden een gehomogeniseerde vulling. Op grond hiervan kan niet vastgesteld worden of de palen niet verwijderd, afgezaagd of uitgewrikt zijn. Het is zelfs niet uit te sluiten dat de palen zijn uitgegraven.
Bemonstering	M1435, M1436

Chronologisch kader

Oversnijdingen/overlappendingen

Geen directe oversnijdingen, noch ruimtelijke overlappendingen. Maar de directe nabijheid van structuren 67 en 103 aan weerszijden van structuur 68, maakt het onwaarschijnlijk dat de structuren gelijktijdig in gebruik zijn geweest.

Vondstnummers

-

Datering aardewerk

-

Parallellen

Someren-Waterdael III (De Boer & Hiddink 2012); zowel bijgebouwen vroege als volle middeleeuwen

Typologie

Bijgebouwtype Huijbers B3

Datering erf / contemporaine sporen

tweede helft 11^e en/of (eerste helft) 12^e eeuw

Conclusie datering

tweede helft 11^e en/of (eerste helft) 12^e eeuw?

Afb. 11.72 Plattegrond van structuur 69, een bijgebouw van type Huijbers B2.

■ Structuur 69

Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 11 medio januari 2010; start intensief onderzoek medio mei 2010. Door bevroering en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	10
Oriëntatie	NW – ZO
Skelet	
Dragende elementen	4 palen met diagonaal gerichte, langwerpige sporen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Onregelmatig tot rechthoekig afgerond, ovaal langwerpig
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	4,5 m
Breedte	4,0 m
Oppervlakte totale structuur	18 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	In alle sporen was een kern en insteek aanwezig. Gezien de vorm van de paalkernen lijken de palen hetzij te zijn afgezaagd op maaiveldniveau hetzij niet verwijderd te zijn.
Bemonstering	M1431, M1432
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappenden	In de coupe wordt spoor S11270 oversneden door S11269 van structuur 71; op de vlaktekening is dit minder duidelijk.
Vondstnummers	1138
Datering aardewerk	1125-1250 Met slechts één fragment vermoedelijk Kempisch aardewerk in de insteek van een paalkuil kan de structuur niet nauwkeuriger worden gedateerd dan tussen 1125 en 1250.
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw; diagonaal langwerpige kuilen doen denken aan structuren 71 en 99 binnen het huidige onderzoek.
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	halverwege 12 ^e eeuw
Conclusie datering	halverwege 12 ^e eeuw?

Afb. 11.73 Plattegrond van structuur 70, een bijgebouw van type Huijbers B8.

■ Structuur 70

Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 11 begin februari 2010; start intensief onderzoek eind mei 2010. Door bevroering en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	10
Oriëntatie	NW – ZO
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	
Aantal traveeën	
Skelet	
Dragende elementen	Er zijn twee duidelijke diepe middenstaanders (S11226 en S11234), met vier duidelijke paalsporen aan de zuidwestzijde en vier paalsporen aan de noordoostzijde.
Middenstaanders	2
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond vierkant tot rechthoekig
Stand palen in kuil	Overwegend recht; de twee zuidoostelijke hoekpalen vertonen een kern met schuinstand naar binnen gericht
Afwijkende staanderparen	Onduidelijk
Tussenruimten tussen staanderparen	Onduidelijk
Ontbrekende delen	Geen?
Wanden	
Vorm lange wanden	De zuidwestelijke lange wand is recht, in zoverre hier de wand gesitueerd kan worden
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Vierkant, afgerond
Stand palen in kuil	Recht, schuine hoekpalen
Maatvoering	
Lengte	7,0 m
Breedte	4,0 m
Oppervlakte totale structuur	33 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Mogelijk in de noordoostelijke lange zijde en de zuidoostelijke korte zijde.
Binnenindeling	Een centrale middenstijl, en twee kuilen, maar een mogelijke binnenindeling is onzeker.
Bijzondere elementen	Twee rechthoekige kuilen (S11230 en S11236) op de centrale as. De interpretatie van de kuilen is onduidelijk maar het lijkt in ieder geval niet om mestkuilen (met drielagige opbouw) te gaan. Het is niet zeker of deze ingraven bij de structuur horen, aangezien er in de omgeving van de structuur vergelijkbare rechthoekige kuilen en greppels gevonden zijn. In de kuilen bevindt zich aardewerk dat te dateren is in de 11 ^e of 12 ^e eeuw (vnr. 1139).
Verbouwingen	-

Het buiten gebruik raken van het gebouw

Bij de meeste sporen is nog een duidelijke kern en insteek waarneembaar. Dit geeft vermoedelijk aan dat de palen van het gebouw zijn uitgetrokken of afgezaagd. Het is overigens ook mogelijk dat de palen niet verwijderd zijn na het in onbruik raken van het gebouw.

Bemonstering

-

Chronologisch kader

Oversnijdingen/overlappendingen

Geen oversnijdingen en ook geen ruimtelijke overlappendingen

Vondstnummers

-

Datering aardewerk

-

Parallellen

Doet denken aan structuur 95 (erf 11b, fase 2) binnen het huidige onderzoek.

Typologie

Bijgebouwtype Huijbers B8

Datering erf / contemporaine sporen

halverwege 12^e eeuw

Conclusie datering

halverwege 12^e eeuw?

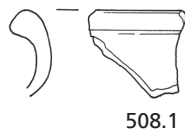
Afb. 11.74 Plattegrond van structuur 71, een bijgebouw van type Huijbers B2.

■ *Structuur 71*

Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 11 medio januari 2010; start intensief onderzoek medio mei 2010. Door bevroering en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	10
Oriëntatie	NW – ZO
Skelet	
Dragende elementen	4 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rechthoekig afgerond
Stand palen in kuil	Niet van toepassing
Ontbrekende delen	De noordelijke hoekpaal ontbreekt (mogelijk verstoord door S11.241, de noordwestelijke hoekpaal van structuur 69).
Maatvoering	
Lengte	3,5 m.
Breedte	3,5 m.
Oppervlakte totale structuur	14 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	S11267 had mogelijk 2 kernen. Onduidelijk of het een reparatie of versteviging betreft.
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Na het buiten gebruik raken van het gebouw zijn de palen ervan op een gegeven moment weer uitgegraven.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappenden	Het lijkt erop dat één van de sporen (S11269) een paalspoor van structuur 69 oversnijdt. Uit één van de paalkuilen van deze structuur is een scherf gevonden die kan worden gedateerd tussen 1125 en 1250. Structuur 71 dateert dan na 1125.
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw; diagonaal langwerpige kuilen doen denken aan structuren 38, 69 en 99 binnen het huidige onderzoek.
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	halverwege 12 ^e eeuw
Conclusie datering	halverwege 12 ^e eeuw?

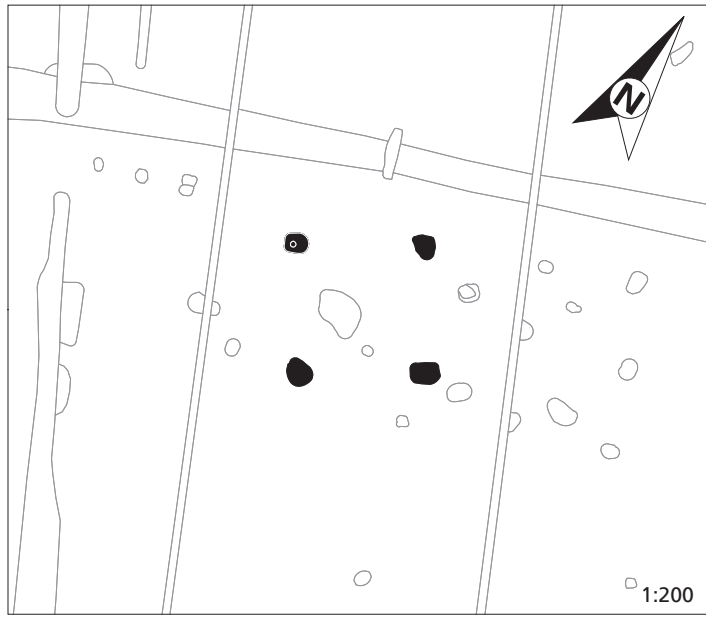
Afb. 11.75a Plattegrond van structuur 72, een bijgebouw van type Huijbers B1.

*Afb. 11.75b Een uitgebogen afgeronde rand van Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (vnr. 508.1).
Schaal 1:2. R.T.*

■ Structuur 72

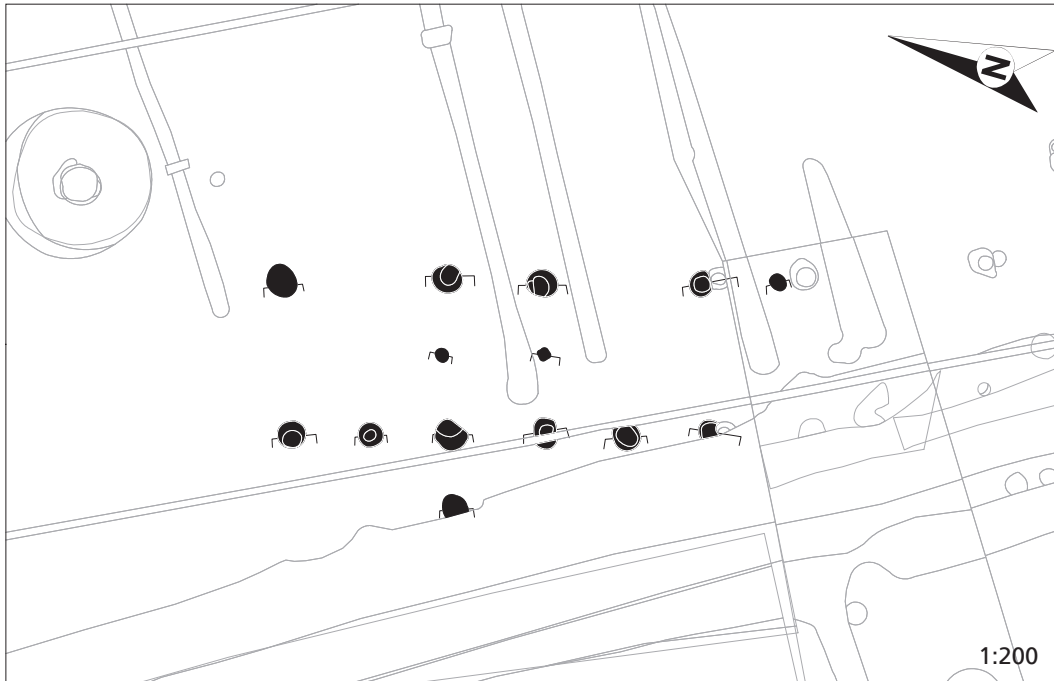
Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 12 medio februari 2010. Start intensief onderzoek medio april 2010.
Erf	3, fase onbekend
Oriëntatie	NW – ZO
Skelet	
Dragende elementen	5 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Halfrond
Stand palen in kuil	Waar kern aanwezig was: recht
Ontbrekende delen	Onbekend
Maatvoering	
Lengte	De palen staan 2,8 tot 4,2 m uit elkaar.
Breedte	niet van toepassing
Afstand tussen traveeën	niet van toepassing
Oppervlakte totale structuur	16 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Drie sporen zijn uitgegraven. Bij de andere sporen is een paalkern aanwezig. Het is echter onduidelijk of de palen zijn uitgewrikt, zijn afgezaagd of dat de palen nooit verwijderd zijn.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	-
Vondstnummers	402, 408, 508, 509, 555.
Datering aardewerk	800-1100 Met slechts vier fragmenten Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk, waaronder een uitgebogen afgeronde rand (afb. 11.75b, vnr. 508.1) kan de structuur niet nauwkeuriger worden gedateerd dan tussen 800 en 1100.
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B1
Datering erf / contemporaine sporen	10 ^e en/of eerste helft 11 ^e eeuw
Conclusie datering	10 ^e en/of eerste helft 11 ^e eeuw

Afb. 11.76 Plattegrond van structuur 73, een bijgebouw van type Huijbers B2.

■ Structuur 73

Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 11 medio januari 2010; start intensief onderzoek begin juni 2010. Door bevroering en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	8, fase 1 of 2
Oriëntatie	NW – ZO
Skelet	
Dragende elementen	4 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Onregelmatig tot rechthoekig afgerond
Stand palen in kuil	-
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	3,5 m.
Breedte	3,4 m.
Oppervlakte totale structuur	12 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	De meeste palen lijken te zijn uitgegraven. Eén spoor heeft een gehomogeniseerde vulling waardoor onbekend is wat met de paal is gebeurd.
Bemonstering	M1434
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	-
Vondstnummers	1301
Datering aardewerk	1125-1250 Met slechts één fragment Kempisch aardewerk kan de structuur niet nauwkeuriger worden gedateerd dan tussen 1125 en 1250.
Parallelle	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	tweede helft 11 ^e en/of (eerste helft) 12 ^e eeuw
Conclusie datering	tweede helft 11 ^e en/of (eerste helft) 12 ^e eeuw

Afb. 11.77 Plattegrond van structuur 74, een huis dat binnen het onderzoek aangeduid wordt als type G3.

■ Structuur 74

Interpretatie	Hoofdgebouw
Onderzoek	Aanleg vlak 1 werkputten 5 en 14 medio januari en eind maart 2010; start intensief onderzoek eind april 2010. De greppel ten westen van de structuur is (zonder resultaat) uitgeschaafd om de missende wandpalen te traceren.
Erf	4c
Oriëntatie	NNW – ZZO
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	1 of 2
Aantal traveeën	7
Skelet	
Dragende elementen	7 staanderparen in rechte lijn
Middenstaanders	2, tussen derde en vierde staanderparen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond en ovaal (aantal met kern)
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	Bij het tweede, vijfde en zevende staanderpaar ontbreekt telkens een paalspoor.
Wanden	
Vorm wand	Recht; er is maar één wandpaal herkend.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	Meeste wandpalen ontbreken. Mogelijk was er alleen sprake van een zijbeuk of overkapping aan de zuidwestzijde.
Maatvoering	
Totale lengte	13,2 m
Totale breedte	6 m (8 m indien driebeukig)
Breedte kern	4,2 m
Afmetingen traveeën	2,1 – 2,1 – 2,5 – 2,1 – 2,2 – 1,9 m (7) 4,2 – 2,5 – 6,2 m (3)
Tussenruimten tussen middenstaanders	2,7 m
Oppervlakte kern	57 m ²
Oppervlakte totale structuur	82 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	-
Binnenindeling	Binnen de kernconstructie zijn ter hoogte van het derde en vierde staanderpaar (geteld vanuit het noorden) middenstaanders aanwezig. Er wordt van uitgegaan dat de palen met de binnenindeling in verband gebracht moeten worden, gedacht kan worden aan de ondersteuning van een lage zolder/vliering.
Bijzondere elementen	-

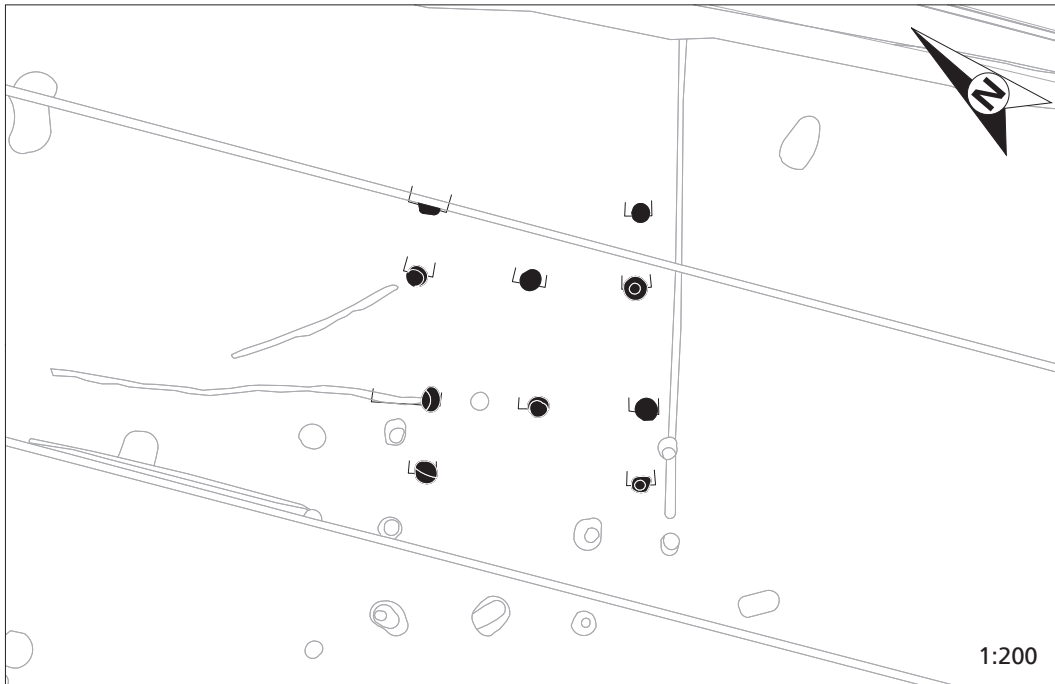
Verbouwingen	Structuur 105 moet mogelijk als uitbreiding van structuur 74 geïnterpreteerd worden.
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Enkele palen zijn uitgegraven. Bij de overige sporen is een paalkern aanwezig. Het is niet duidelijk of de aanwezigheid van deze paalkern betekent dat de palen zijn uitgewrikt of afgezaagd. Tevens bestaat de mogelijkheid dat de palen niet verwijderd zijn, al is dit niet aannemelijk aangezien het erf na structuur 74 nog in gebruik blijft..
Bemonstering	M896, M897, M898, M899, M900, M901, M902, M904, M905, M906, M907, M908, M909
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	Spoor 14186 is door 14187 gegraven, wat structuur 74 ouder maakt dan structuur 105. Mogelijk moet structuur 105 als een uitbreiding van structuur 74 gezien worden.
Vondstnummers	819, 895
Datering aardewerk	-
Parallellen	Overeenkomst met structuur 20, structuur 55, structuur 62?, structuur 77? en structuur 79 binnen het huidige onderzoek. Bakel-Achter de Molen, Structuur 24; 850-925 (Arnoldussen 2003), Someren-Waterdael III, gebouw 1223 (De Boer & Hiddink 2012); 800-1000.
Typologie	Verwers C-4, binnen het onderzoek G3
Datering erf / contemporaine sporen	halverwege 9 ^e eeuw
Conclusie datering	halverwege 9 ^e eeuw?

Afb. 11.78 Plattegrond van structuur 75, een bijgebouw van type Huijbers B2.

■ Structuur 75

Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 17 medio april 2010; start intensief onderzoek eind april 2010.
Erf	4c
Oriëntatie	NW – ZO
Skelet	
Dragende elementen	4 palen (rechthoekig)
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	4,6 m
Breedte	2,8 m
Oppervlakte totale structuur	16 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Alle palen lijken te zijn uitgegraven.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappenden	S17068 wordt oversneden door greppel S14210. S17069 wordt oversneden door greppel S17062.
Vondstnummers	835
Datering aardewerk	-
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw; voor de vroegmiddeleeuwse rechthoekige bergen, zie Someren-Waterdael III (De Boer/Hiddink 2012: 90).
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	halverwege 9 ^e eeuw
Conclusie datering	halverwege 9 ^e eeuw?

Afb. 11.79 Plattegrond van structuur 76, een bijgebouw dat binnen het onderzoek aangeduid wordt als type K2.

■ Structuur 76

Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 17 medio april 2010; start intensief onderzoek eind april 2010.
Erf	4a, fase 1
Oriëntatie	NO – ZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	1
Aantal traveeën	3
Skelet	
Dragende elementen	3 staanderparen in rechte lijn. Het behoort echter ook tot de mogelijkheden dat de structuur een kwartslag gedraaid is en dat er sprake is van vier staanderparen met twee middenstaanders.
Middenstaanders	
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond en ovaal
Stand palen in kuil	Waar de paal behouden gebleven is: recht.
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm wand	recht
Ontbrekende delen	Onbekend
Maatvoering	
Totale lengte	5,8 m
Totale breedte	7,2 m
Breedte kern	3,3 m
Afmetingen traveeën	3 – 2,7 m
Tussenruimten tussen middenstaanders	-
Oppervlakte totale structuur	41 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Niet waargenomen
Binnenindeling	Onbekend
Bijzondere elementen	Nee
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Bij zes paalsporen zijn nog kernen en insteken zichtbaar, bij tenminste een is een uitgraafkuil te zien. De kernen wijzen op palen die zijn uitgetrokken dan wel op maaiveldniveau zijn afgezaagd, de uitgraafkuil op een paal die is uitgegraven.
Bemonstering	M886, M887, M888, M889, M890

Chronologisch kader

Oversnijdingen/overlappingsen

Structuur 76 heeft een ruimtelijke overlapping met structuur 77, maar geen van de sporen versnijden elkaar.

Een paalkuil (S17056) oversnijdt palissade 59 (S17060).

Vondstnummers

-

Datering aardewerk

-

Parallellen

Overeenkomst met structuur 62 binnen het huidige onderzoek.

Bakel-Achter de Molen, Structuur 24; 850-925 (Arnoldussen 2003); Aarle-Rixtel-Strijp 33; erf omstreeks 700 (Kortlang & Hakvoort 2002), Deurne-Groot Bottelsche Akker, gebouw 414; vermoedelijk vroege middeleeuwen (Hiddink 2008)

Typologie

Verwers C-4, binnen onderzoek K2.

Datering erf / contemporaine sporen

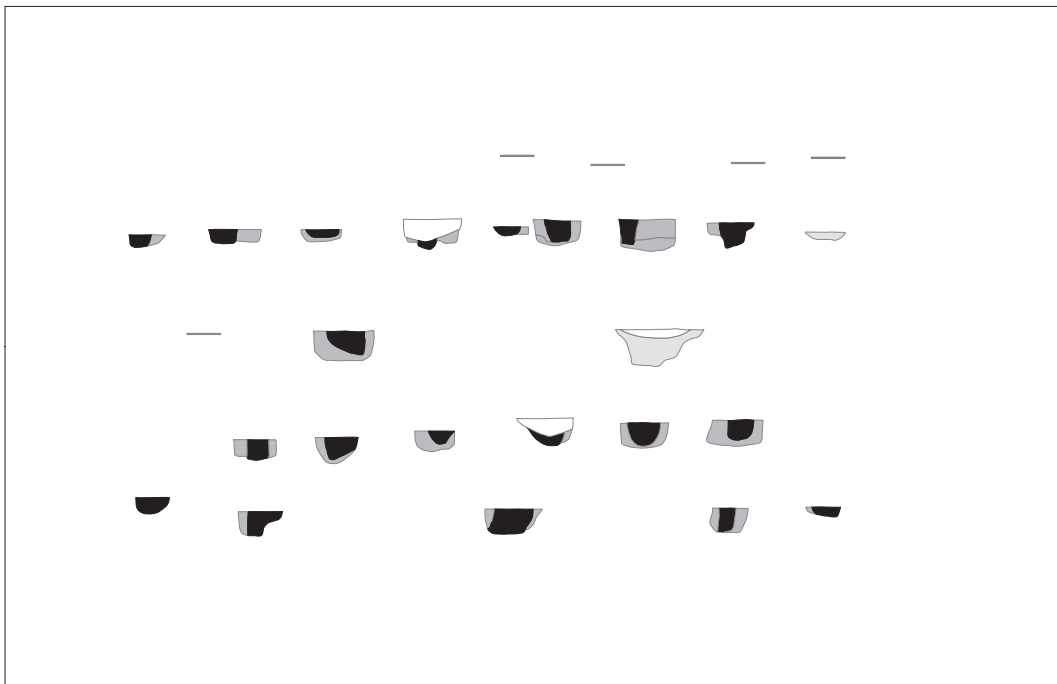
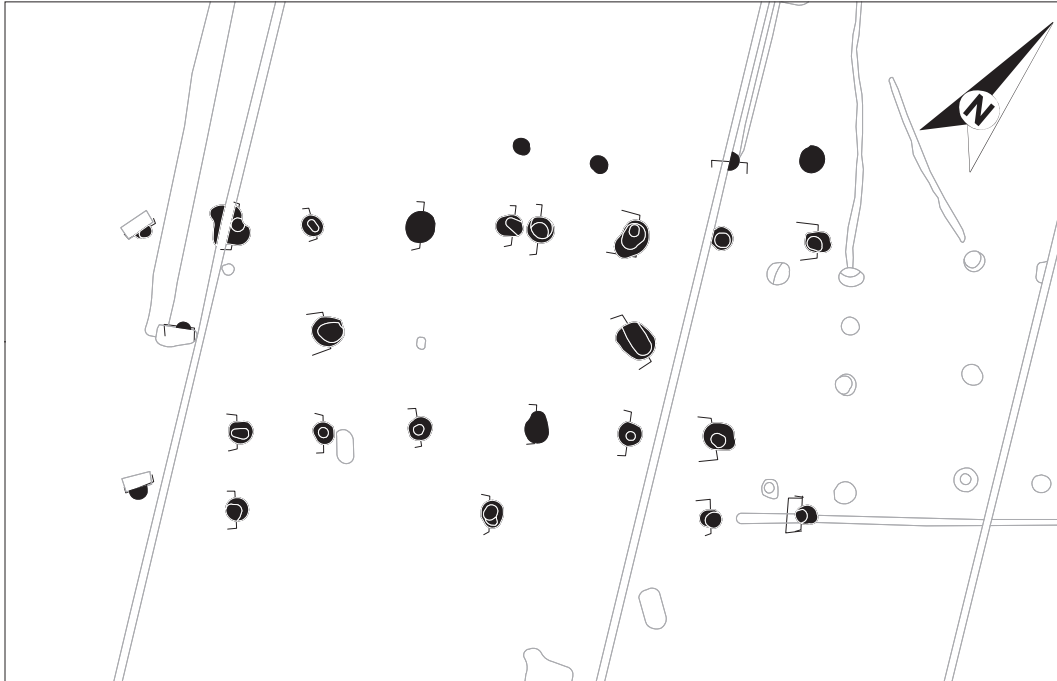
halverwege 8^e eeuw

Conclusie datering

halverwege 8^e eeuw?

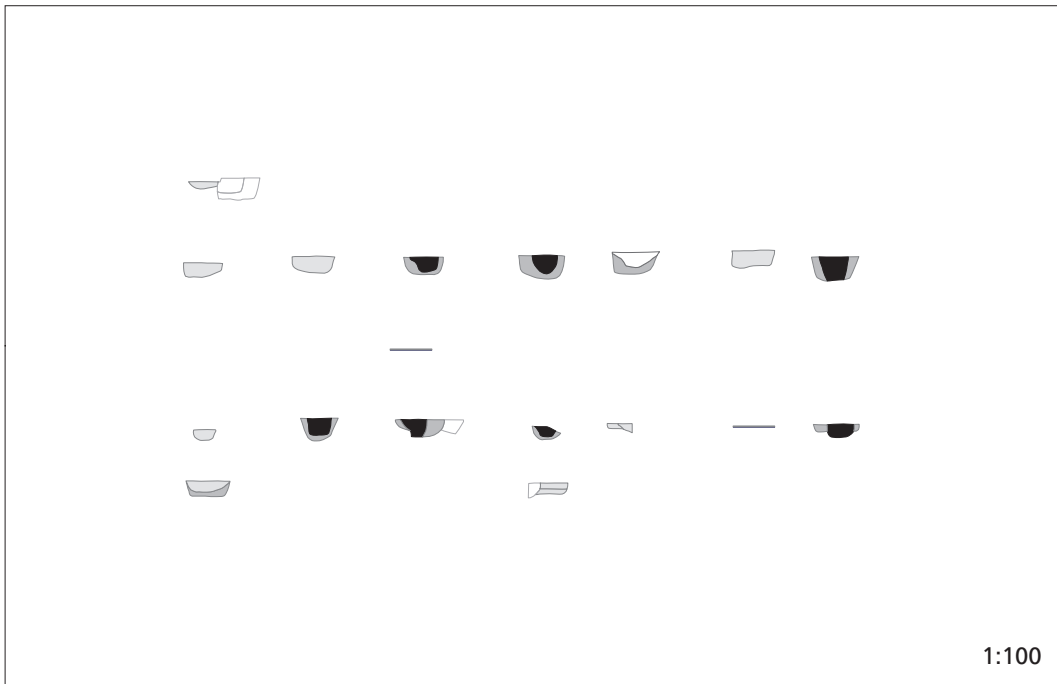
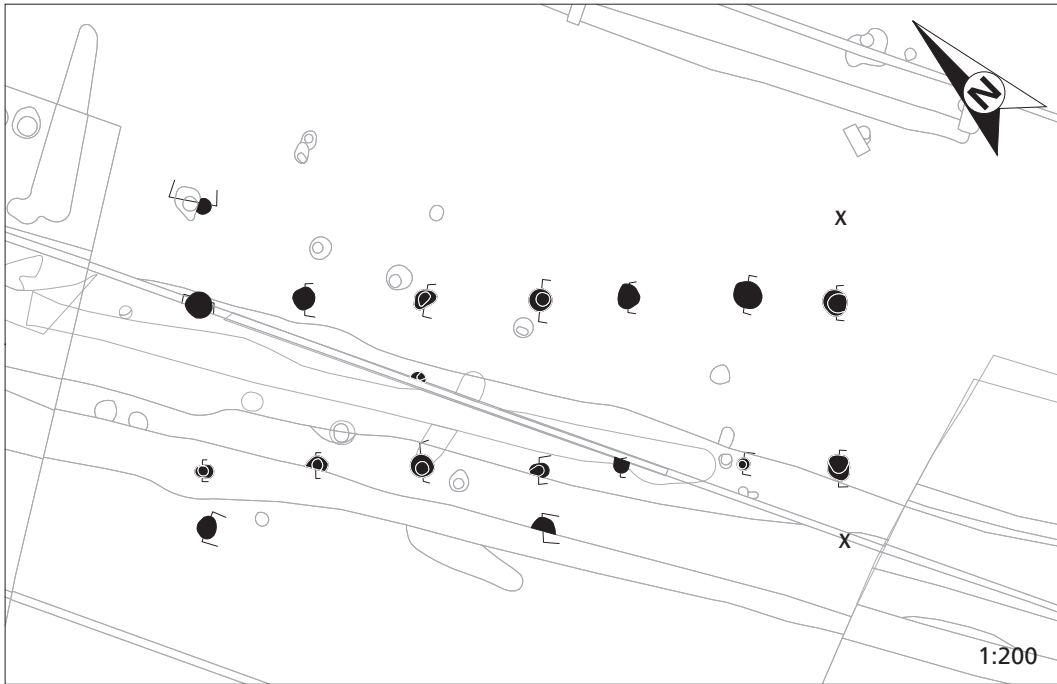
■ Structuur 77

Interpretatie	Hoofdgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 17 medio april 2010; start intensief onderzoek eind april 2010.
Erf	4a, fase 2
Oriëntatie	NO – ZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	2 of 3
Aantal traveeën	7
Skelet	
Dragende elementen	6 staanderparen in rechte lijn met in het verlengde van de structuur vier hoekpalen die iets naar binnen springen.
Middenstaanders	2, tussen het tweede en vijfde staanderpaar. Daarvan lijkt de noordelijke middenstaander (S17003) aanmerkelijk dieper gefundeerd te zijn dan de overige palen van de kernconstructie. Zeer waarschijnlijk zijn hebben hier palen gestaan ter ondersteuning van een schilddak.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Voornameijk kern en insteek. Een enkeling is uitgegraven.
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm wand	Recht.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Kern en insteek
Stand palen in kuil	Recht
Afwijkende wandpalen	Zuidoostelijke hoekpalen liggen niet op één lijn met de overige wandpalen, maar verspringen enigszins naar binnen (vergelijk structuur 60).
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Totale lengte	18 m
Totale breedte	9,4 m
Lengte kern	13 m
Breedte kern	5,3 m
Afmetingen traveeën	2,7 – 2,2 – 2,6 – 3,0 – 2,5 – 2,3 – 2,5 m
Afstanden tussen middenstaanders	(3,8) – 8,3 m
Oppervlakte kern	76 m ²
Oppervlakte totale structuur	137 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Niet waarneembaar
Binnenindeling	De twee middenstaanders delen de lengte van het gebouw, dat in de basis uit zeven traveeën bestaat, in drie delen (traveeën).

Afb. 11.80 Plattegrond van structuur 77, een huis dat binnen het onderzoek aangeduid wordt als type G1.

Bijzondere elementen	De wandpalen zijn enkel aan de zuidoostzijde van de structuur aangetroffen. Zij lijken een soort afdak/overkapping te vormen.
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	De staanderpaarpalen bestaan hoofdzakelijk uit paalkernen met insteek, maar in twee gevallen is de paal uitgegraven. De paalkernen wijzen op het uittrekken of afzagen van palen. Van de hoekpalen bevatten alle nog een paalkern en een insteek. Van de middenstaanders is er één uitgegraven en valt bij één nog een kern en insteek te zien.
Bemonstering	M872, M873, M874, M875, M876, M877, M878, M879, M880, M881, M882, M883, M884, M885, M892, M893, M894
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	Structuur 77 heeft een ruimtelijke overlapping met structuur 76. De zuidoostelijke hoekpaal oversnijdt structuur 59 (greppelsysteem 1).
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
¹⁴ C-datering	GrA-53404: 1280 BP (661-803 AD, 2 sigma); GrA-53394: 1365 BP (610-762 AD, 2 sigma)
Parallellen	Geldrop gebouw C-35 (Theuws 1993, 95 afb.6); omstreeks 700
Typologie	binnen onderzoek type G1
Datering erf / contemporaine sporen	begin 9 ^e eeuw
Conclusie datering	begin 9 ^e eeuw?

Afb. 11.81 Plattegrond van structuur 79, een huis dat binnen het onderzoek aangeduid wordt als type G3.

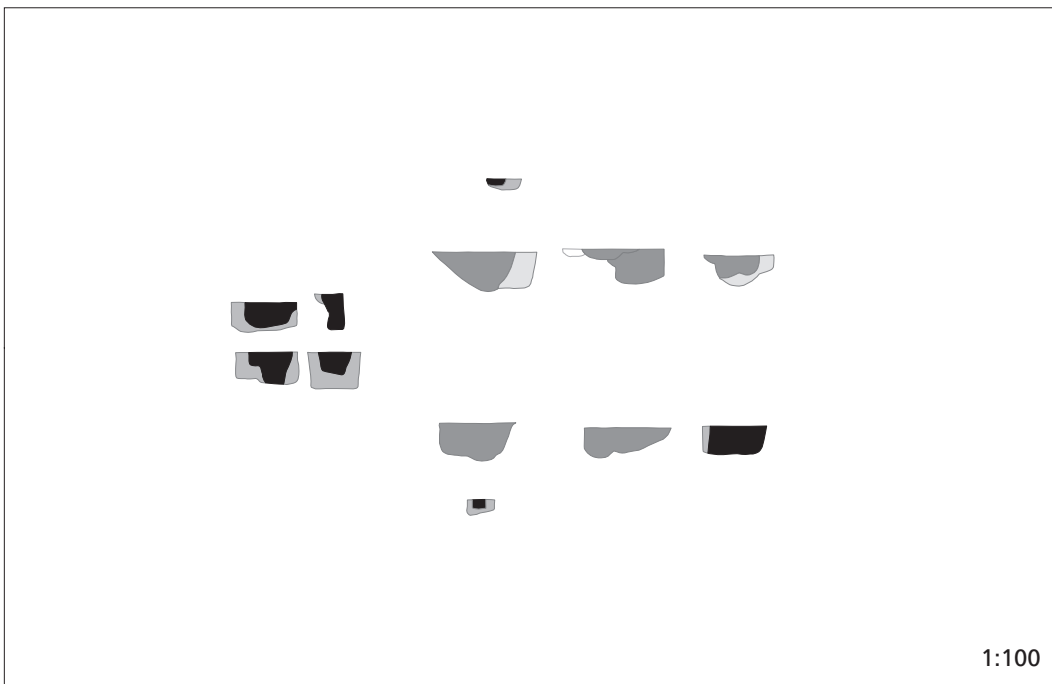
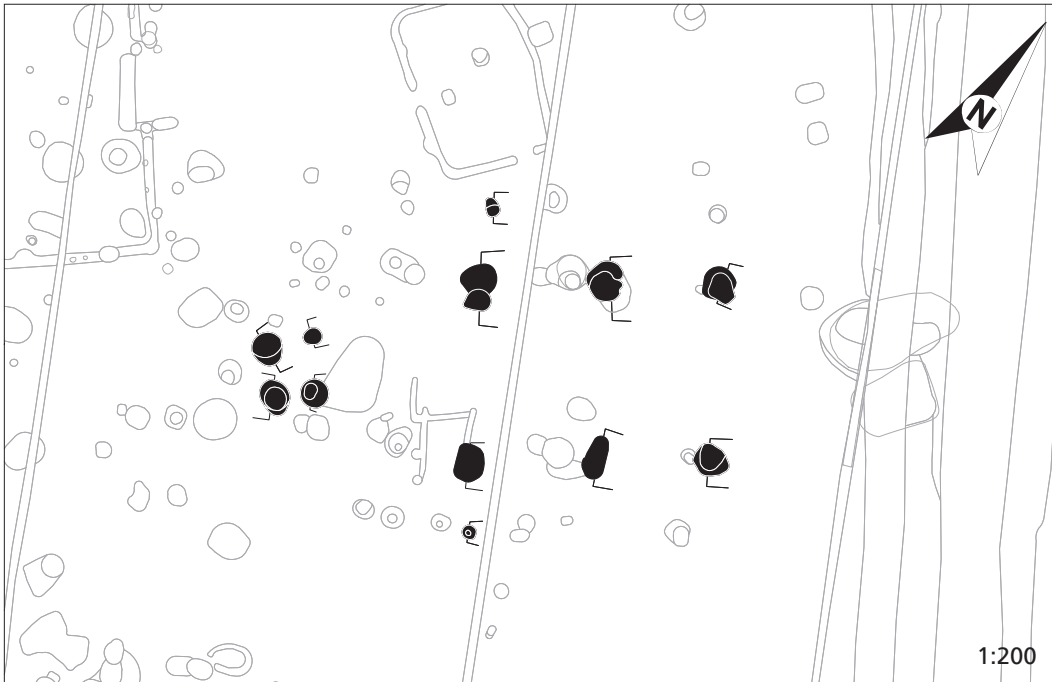
■ Structuur 79

Interpretatie	Hoofdgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 17 medio april 2010; start intensief onderzoek eind april 2010. Enkele sporen aanwezig onder de oversnijdende greppel ten westen van structuur 79.
Erf	4a, fase 1
Oriëntatie	NW – ZO
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3
Aantal traveeën	6
Skelet	
Dragende elementen	7 staanderparen in een rechte lijn
Middenstaanders	1, tussen 3 ^e staanderpaar
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Hoofdzakelijk kern en insteek. 4 palen zijn uitgegraven.
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	Onbekend
Wanden	
Vorm wand	Recht, tegenover staanderparen ter hoogte van eerste en vierde staanderpaar. Mogelijk had staanderpaar 7 eveneens een wand- of hoekpalen, waarvan de zuidwestelijk is vergraven door een latere greppel. Waarschijnlijk was er sprake van tweezijdige overkappingen of zijbeuken.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Ovaal
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	Zuidwestelijke hoekpaal. Deze is waarschijnlijk vergraven door een jongere greppel.
Maatvoering	
Totale lengte	17 m
Totale breedte	6 (of 8,5) m
Breedte kern	4,4 m
Afmetingen traveeën	3,0 – 2,8 – 3,1 – 2,2 – 3,2 – 2,5 m (6)
Afstanden tussen middenstaanders	-
Oppervlakte kern	80 m ²
Oppervlakte totale structuur	109 of 150 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Mogelijk gevormd door spoor 17119, maar deze zou zeer goed als drager van een overkapping gediend kunnen hebben.
Binnenindeling	Mogelijk heeft S17140 met een binnenindeling te maken? Deze ligt precies halverwege staanderpaar 3. Een vergelijkbare situatie als bij de structuren 20, 55, 62 en 74 is goed mogelijk.

Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Drie palen lijken te zijn uitgraven, van acht palen zijn nog kern en insteek zichtbaar, hetgeen wijst op palen die zijn uitgetrokken of afgezaagd. Aangezien structuur 79 een opvolger kent in structuur 82 en het erf nog een langere levensloop kent, mag men aannemen dat structuur 79 volledig is ontmanteld.
Bemonstering	M860, M862, M864, M866, M867, M868, M869, M870, M871
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	Zes sporen worden oversneden door recente greppels S17124 en S17117. Hoekpaal S17145 wordt oversneden door paalkuil S17104 van structuur 82. Dit maakt structuur 79 ouder dan structuur 82.
Vondstnummers	865
Datering aardewerk	725-950 Met slechts één fragment Badorf uit de kern van een paalspoor kan de structuur niet nauwkeuriger worden gedateerd dan tussen 725 en 950.
Parallellen	Overeenkomst met structuur 20, structuur 55, structuur 62?, structuur 74 en structuur 77? binnen het huidige onderzoek. Bakel-Achter de Molen, Structuur 24; 850-925 (Arnoldussen 2003), Someren-Waterdael III, gebouw 1223 (De Boer & Hiddink); 800-1000.
Typologie	Verwers C-4, binnen onderzoek type G3
Datering erf / contemporaine sporen	halverwege 8 ^e eeuw
Conclusie datering	halverwege 8 ^e eeuw?

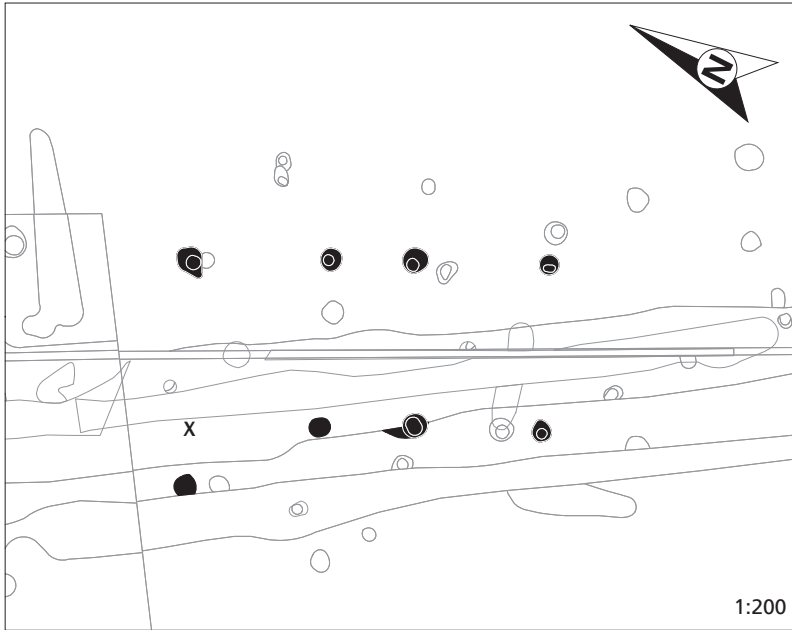
■ Structuur 80

Interpretatie	Hoofdgebouw
Onderzoek	Aanleg vlak medio maart 2010: start intensief onderzoek eind maart 2010. Tijdens uitwerking onderscheid gemaakt tussen structuur 45, 80 en 112.
Erf	3a, fase 3
Oriëntatie	NO – ZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3
Aantal traveeën	3 of 4
Skelet	
Dragende elementen	3 staanderparen in rechte lijn 2 sluitpalen aan zuidwestelijke korte zijde
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Niet zichtbaar, alle palen zijn uitgegraven.
Afwijkende staanderparen	-
Tussenruimten tussen staanderparen	-
Ontbrekende delen	Mogelijk de sluitpalen aan de noordoostelijke korte zijde. Deze zijn in ieder geval niet herkend tijdens het couperen van de prehistorische kuilen 6001 en 6002.
Wanden	
Vorm lange wanden	Waarschijnlijk recht, parallel aan staanderparen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	Met uitzondering van twee wandpalen aan weerszijden van het eerste staanderpaar, zijn de meeste wandpalen niet teruggevonden.
Maatvoering	
Totale lengte	11,5 m
Totale breedte	8,6 m
Kleinste breedte	
Lengte kern	6,5 m
Breedte kern	5,0 m
Afmetingen traveeën	4,1 – 3,3 – 3,1 – ? m
Oppervlakte kern	35 m ²
Oppervlakte totale structuur	104 m ² ?
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Vermoedelijk heeft zich ter hoogte van de sluitpalen aan de zuidwestzijde een ingang bevonden. Ook dient rekening gehouden te worden met de locatie van bijbehorende waterput 5008, die zich aan de zuidoostelijke lange zijde van het gebouw bevond. Mogelijk bevond zich ook aan deze zijde van het gebouw een ingang.

Afb. 11.82 Plattegrond van structuur 80, een huis van type Huijbers H1.

Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	Eerste noordwestelijke staanderpaarpaal lijkt te zijn vervangen.
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Net als de twee voorgangers lijkt ook dit gebouw volledig te zijn ontmanteld. Een deel van de palen is uitgegraven, de overige palen lijken te zijn uitgewrikt.
Bemonstering	M492, M489, M494
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	Sporen van structuur 80 oversnijden sporen van structuur 112: structuur 80 is jonger dan structuur 112.
Vondstnummers	471, 475, 476, 483, 488, 490, 491, 493, 495, 497, 538, 539, 541
Datering aardewerk	950-1050 In de paalkernen en uitgraafkuilen van enkele paalkuilen zijn prehistorisch aardewerk (2), Pingsdorf (4), Paffrath (1) en Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (10) gevonden. In enkele uitgraafkuilen zijn daarnaast Mayen (4), Badorf (1), Pingsdorf (2), Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (5) en Maaslands aardewerk (2) gevonden. Het prehistorische en Karolingische aardewerk wordt als opspit geïnterpreteerd. Vanwege de aanwezigheid van Paffrath dateert de plattegrond na 950. Vanwege de aanwezigheid voor een naar verhouding redelijk grote hoeveelheid Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk, de aanwezigheid van Pingsdorf en het ontbreken van Zuid-Limburgs aardewerk wordt een einddatering aangehouden van 1050.
Parallellen	Beers-De Riet, structuur 108 (Brouwer in voorbereiding); datering vanaf 800 mogelijk en structuur 110; datering vanaf 900 mogelijk maar beide met één sluitpaal
Typologie	Huistype Huijbers H1
Datering erf / contemporaine sporen	tweede helft 10 ^e eeuw
Conclusie datering	tweede helft 10 ^e eeuw

Afb. 11.83 Plattegrond van structuur 82, een bijgebouw dat binnen het onderzoek aangeduid wordt als type K2.

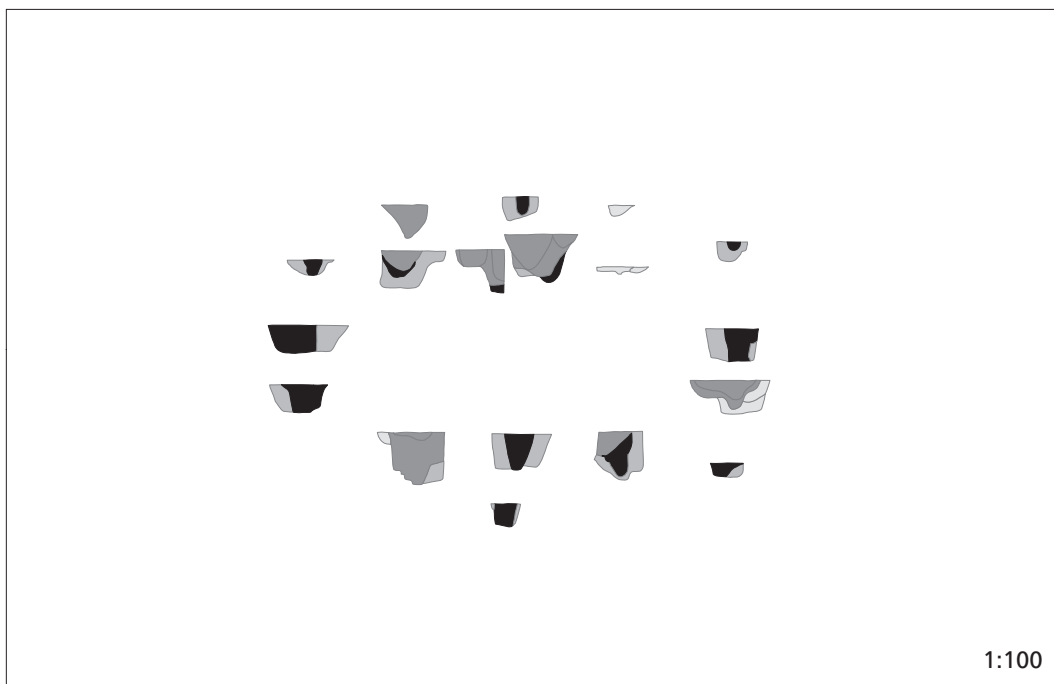
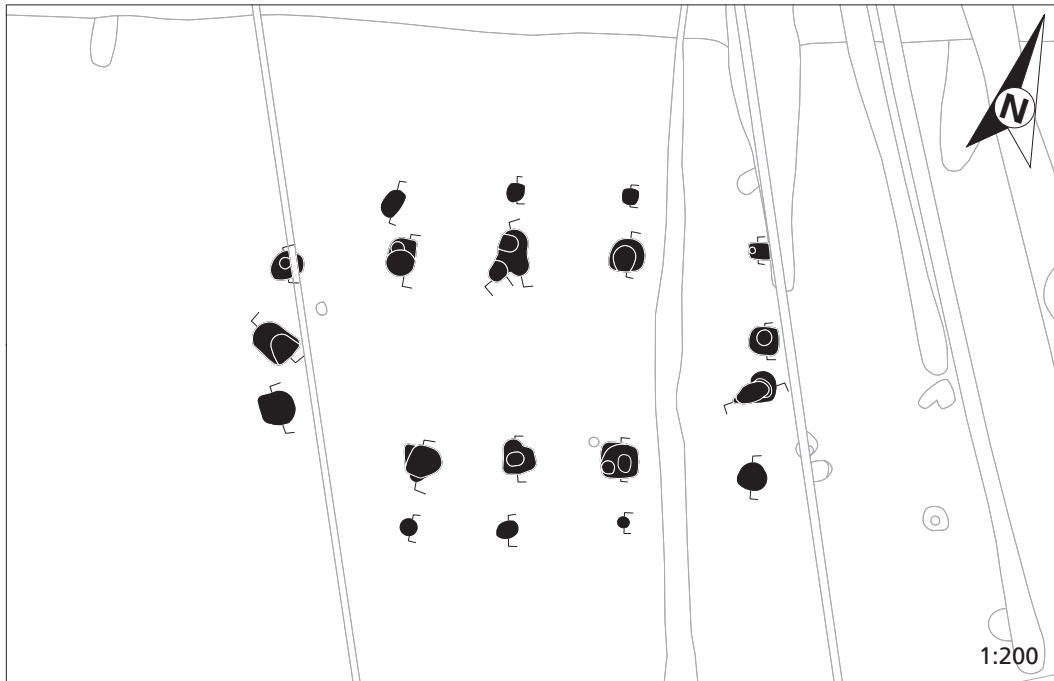
■ Structuur 82

Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 17 medio april 2010; start intensief onderzoek eind april 2010.
Erf	4a, fase 2
Oriëntatie	NNW – ZZO
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	2
Aantal traveeën	3
Skelet	
Dragende elementen	4 staanderparen in rechte lijn.
Middenstaanders	-
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond en ovaal (vaak met kern en insteek)
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	Bij het noordelijke staanderpaar ontbreekt een paal. Deze is oversneden door een greppel (S17117).
Wanden	
Vorm lange wanden (recht of gebogen)	Recht
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Ovaal
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	Mogelijk ontbrekende paalsporen van een zuidwestelijke wand/overkapping. Het is onbekend of er aan de noordoostelijke zijde eveneens een overkapping of zijbeuk is geweest.
Maatvoering	
Totale lengte van het gebouw	9,5 m
Totale breedte van het gebouw	5,8 m
Breedte kern	4,5 m
Afmetingen traveeën	3,7 – 2,3 – 3,8 m
Oppervlakte kern	44 m ²
Oppervlakte totale structuur	62 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Niet waargenomen
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	-

Het buiten gebruik raken van het gebouw	Over het verdwijnen van het gebouw kan weinig met zekerheid worden gezegd. Eén spoor bevat een gehomogeniseerde vulling, waardoor onbekend is wat met de paal is gebeurd. Bij andere sporen is een paalkern zichtbaar.
Bemonstering	M806, M807, M809, M810
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	Sporen S17141 en S17122 worden deels, en ontbrekend NW-staanderpaar geheel, doorsneden door greppel S17117. Verder is er een ruimtelijke overlap met structuur 79, zonder oversnijdingen van sporen.
Vondstnummers	805
Datering aardewerk	800-1100 Met slechts één fragment Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk uit een spoor met een gehomogeniseerde vulling, kan de structuur niet nauwkeuriger worden gedateerd dan tussen 800 en 1100.
Parallellellen	Overeenkomst met structuren 56 en 91 binnen het huidige onderzoek. Someren-Waterdael III gebouw 1251 (De Boer & Hiddink 2012); na 800/850 in gebruik geweest.
Typologie	Someren V9, binnen het onderzoek type K2
Datering erf / contemporaine sporen	begin 9 ^e eeuw
Conclusie datering	begin 9 ^e eeuw?

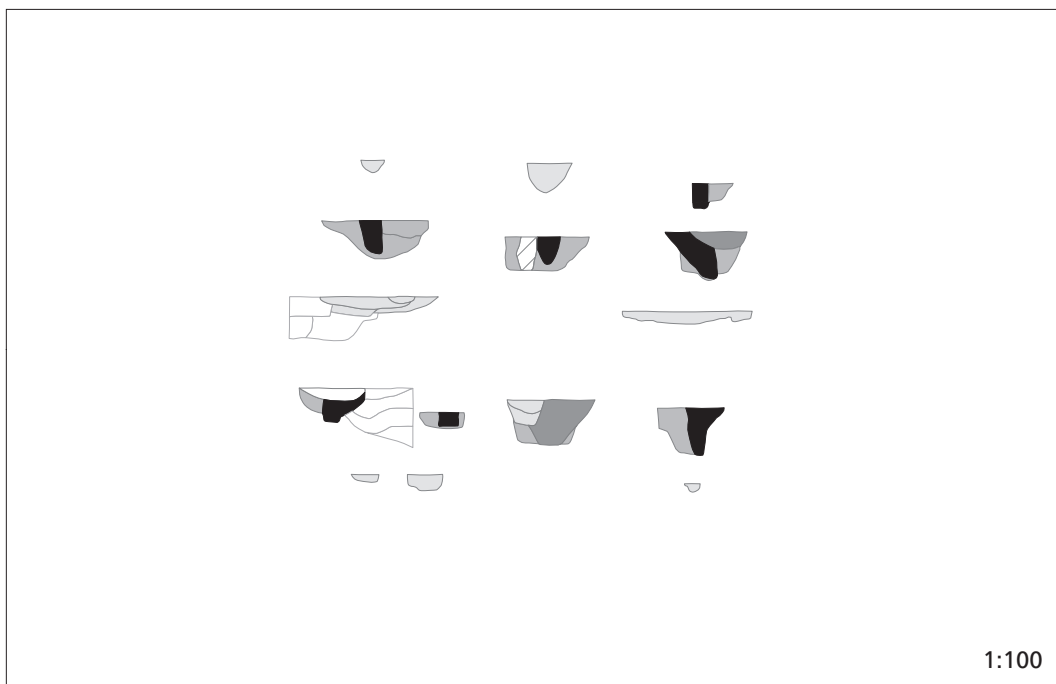
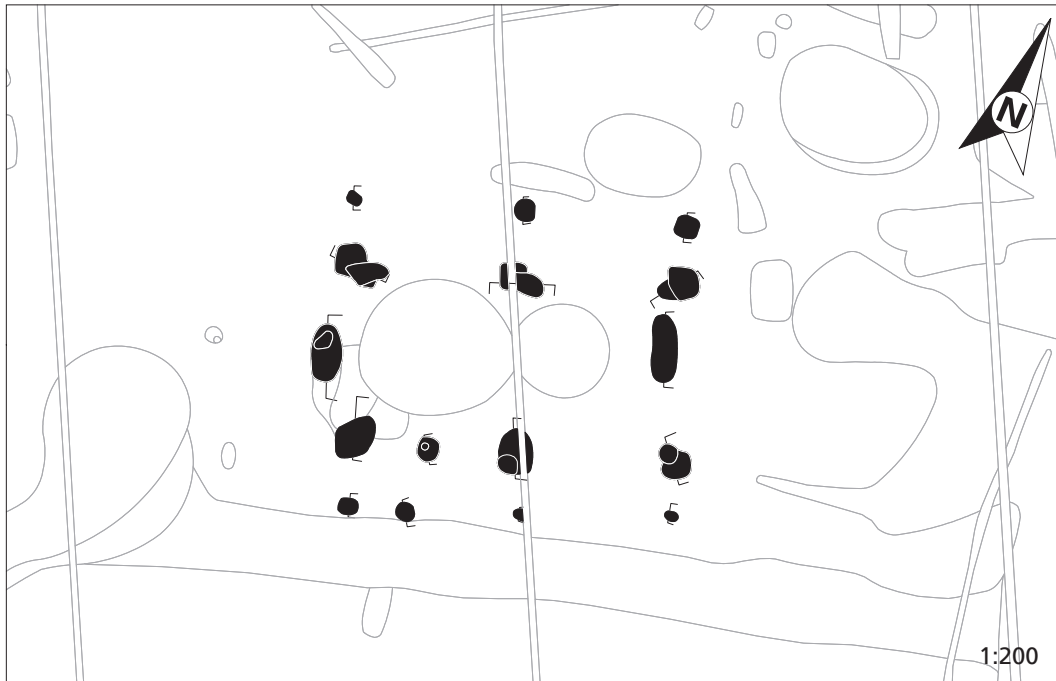
■ Structuur 83

Interpretatie	Hoofdgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 20 eind april 2010; start intensief onderzoek eind mei 2010.
Erf	7
Oriëntatie	ONO –WZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3
Aantal traveeën	4
Skelet	
Dragende elementen	3 staanderparen, bij eerste fase deels in rechte en deels in gebogen lijn, bij tweede fase mogelijk beide staanderrijen in rechte lijn 2 sluitpalen aan beide korte zijden
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond rechthoekig
Stand palen in kuil	Recht, voor zover zichtbaar
Ontbrekende delen	ZW-hoekpaal ontbreekt
Wanden	
Vorm lange wanden	Licht gebogen, tegenover staanderparen; hoekpalen naar binnen bij korte zijden
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond rechthoekig
Stand palen in kuil	Recht, voor zover zichtbaar
Maatvoering	
Totale lengte	13,0 m
Grootste breedte	9,0 m
Kleinste breedte	6,0 m
Lengte kern	6,0 m
Breedte kern	5.5 m
Grootste breedte zijbeuk	1,8 m
Kleinste breedte zijbeuk	-
Afmetingen traveeën	3,3 – 3,0 – 3,0 – 3,6 m
Oppervlakte kern	35 m ²
Oppervlakte totale structuur	100 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Vermoedelijk ter hoogte van de sluitpalen aan de kopse zijden van het gebouw.
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	S20039 en S20176 hebben twee kernen: reparaties?

Afb. 11.84 Plattegrond van structuur 83, een huis van type Huijbers H3 (eerste fase) en Huijbers H1 (tweede fase).

Het buiten gebruik raken van het gebouw	Een aantal palen lijkt te zijn uitgegraven. Bij een aantal paalsporen is de paalkern zichtbaar. Gezien de vorm van de paalkernen lijken de palen veelal te zijn uitgewrikt.
Bemonstering	M1019, M1033, M1036, M1040, M1041, M1043, M1044, M1046, M1048
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	Sporen S20046 en S20024 worden oversneden door recente greppels.
Vondstnummers	1012, 1015, 1016, 1018, 1022, 1023, 1029, 1030, 1034, 1035, 1037, 1042, 1045, 1047, 1049, 1050, 1051, 1053, 1054.
Datering aardewerk	950-1050/1075 In de insteek van enkele paalkuilen zijn Badorf (3), Pingsdorf (1), Paffrath (1) en Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk gevonden. In de paalkernen zijn Badorf (1), Pingsdorf (2), Paffrath (3) en twee niet te determineren scherven aanwezig. In enkele uitgraafkuilen zijn daarnaast Badorf (6), Paffrath (6) en Maaslands aardewerk (1) te noemen. Het Karolingische Badorf aardewerk is vermoedelijk opspit. Vanwege de aanwezigheid van een redelijke hoeveelheid Paffrath dateert de plattegrond tussen 950 en 1150. Door de aanwezigheid van Paffrath en Pingsdorf en het ontbreken van Zuid-Limburgs aardewerk lijkt het gebouw 950 en 1050/1075 gedateerd te moeten worden.
Parallellen	Overeenkomsten met structuur 46 binnen het huidige onderzoek.
Typologie	Lieshout-Beekseweg gebouw 27 (Hiddink 2005, 451); 12 ^e eeuw
Datering erf / contemporaine sporen	Huistype Huijbers H3 in eerste fase, in tweede fase mogelijk H1
Conclusie datering	tweede helft 10 ^e en/of tweede helft 11 ^e eeuw

Afb. 11.85 Plattegrond van structuur 84, een bijgebouw van type Huijbers B3.

■ Structuur 84

Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 20 medio april 2010; intensief onderzoek begin mei 2010.
Erf	7
Oriëntatie	ONO –WZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3
Aantal traveeën	2
Skelet	
Dragende elementen	3 staanderparen in rechte lijn Geen sluitpalen, maar ondiepe langwerpige kuilen tussen de buitenste staanderparen.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond recht- tot driehoekig
Stand palen in kuil	Recht
Afwijkende staanderparen	Tussen de zuidelijke staanders van het eerste en tweede staanderpaar bevindt zich een extra paal.
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm lange wanden	Recht
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond rechthoekig
Stand palen in kuil	Recht
Afwijkende tussenruimte	Extra wandpaal aan de zuidzijde tussen de wandpalen die horen bij het eerste en tweede staanderpaar. S20055 (gedacht als zuidelijke wandpaal bij het tweede staanderpaar) bleek natuurlijk te zijn. Mogelijke wandpaal ontbreekt.
Maatvoering	
Totale lengte	9 m
Grootste breedte	8,3 m
Kleinste breedte	7,3 m
Lengte kern	8,5 m
Breedte kern	4,8 m
Grootste breedte zijbeuk	1,6 m
Kleinste breedte zijbeuk	-
Afmetingen traveeën	3,8 – 4,5 m
Oppervlakte kern	43 m ²
Oppervlakte totale structuur	74 m ²

Specifieke kenmerkende elementen

Ingangen	In de zuidwestelijke lange wand.
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	Aan de zuidzijde een extra paal in het midden tussen het eerste en tweede staanderpaar met een bijbehorende wandpaal
Verbouwingen	-

Het buiten gebruik raken van het gebouw

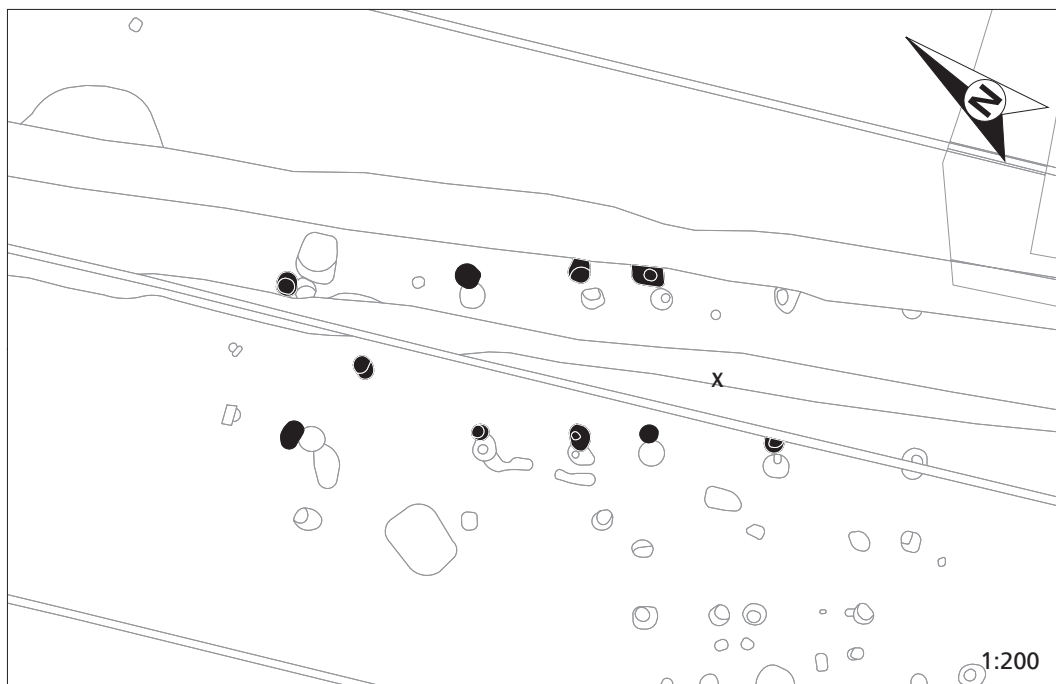
De meeste palen lijken te zijn uitgegraven. Bij twee sporen zijn paalkernen aanwezig. Gezien de vorm van de paalkernen lijken de betreffende palen te zijn uitgewrikt.

Bemonstering

M1055, M1057, M1061

Chronologisch kader

Oversnijdingen/overlappendingen	Dwars door het midden wordt structuur 84 doorsneden door een recente drain (S20035)
Vondstnummers	1058
Datering aardewerk	-
Parallellen	Lieshout-Beekseweg, gebouw 27 (Hiddink 2005, 451); midden 12 ^e eeuw in onbruik. Vergelijk gebouwen 4 en 5 van Eindhoven-Blixembosch (Arts 1993, fig. 6, gebouwen 4 en 5, 113). Hier gedateerd als bijgebouwen uit de 10 ^e eeuw. Someren-Waterdael III (De Boer & Hiddink 2012); zowel bijgebouwen vroege als volle middeleeuwen.
Typologie	bijgebouwtype Huijbers B3
Datering erf / contemporaine sporen	tweede helft 10 ^e en/of tweede helft 11 ^e eeuw
Conclusie datering	tweede helft 10 ^e en/of tweede helft 11 ^e eeuw?

Afb. 11.86a
Plattegrond
van structuur
85, een huis
dat binnen
het onderzoek
aangeduid
wordt als type
G0.

■ *Structuur 85*

Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 14 eind maart 2010; begin intensief onderzoek eind april 2010. Tijdens uitwerking onderscheid gemaakt tussen structuur 63 en 85.
Erf	4b, fase 2
Oriëntatie	NW – ZO
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	1
Aantal traveeën	4
Skelet	
Dragende elementen	5 staanderparen in rechte lijn, waarvan één paar mogelijk niet is teruggevonden.
Middenstaanders	In de noordelijke helft van het gebouw één middenstaander aangetroffen. Aan de zuidzijde zou een middenstaander vergraven kunnen zijn door een jongere greppel.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond rechthoekig
Stand palen in kuil	Voor zover zichtbaar (alleen twee onderkanten kern en insteek herkenbaar) recht
Ontbrekende delen	Oostelijke staander van het vierde staanderpaar (oversneden door greppel S14037)
Wanden	
Vorm lange wanden	Geen wandpalen aanwezig
Maatvoering	
Totale lengte	13 m
Totale breedte	4,5 m
Breedte kern	4,5 m
Afmetingen traveeën	5,0 – 2,6 – 1,9 – 3,4 m
Oppervlakte totale structuur	62 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Niet als zodanig herkenbaar
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	Zes sporen van structuur 85 oversnijden structuur 63 (erf 4b, fase 1). Mogelijk was structuur 85 een vervanging van structuur 63.
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Van twee sporen is nog een onderkant van een kern met insteek zichtbaar.
Bemonstering	M1007, M1011

Chronologisch kader

Oversnijdingen/overlappendingen

S14026 snijdt S1427, S14031 snijdt S14030, S14035 snijdt S14034 en S14046 snijdt S14213; structuur 85 oversnijdt structuur 63 (erf 4b, fase 1)

Vondstnummers

815, 843

Datering aardewerk

725-900

Binnen de sporen van de structuur is een verdikte afgeronde rand van een bolpot uit Mayen in een spoor met een gehomogeniseerde vulling gevonden. Volgens de gangbare typologie van Van Es & Verwers behoort deze tot het type W (wheelthrown) III A (afb. 11.86b, vnr. 815.1).⁵⁰ Dergelijke randen komen tijdens de gehele looptijd van dit aardewerk voor, tussen 725 en 900.

Parallellen

Overeenkomst met structuur 63 binnen het huidige onderzoek.
Deurne-Groot Bottelsche Akker, gebouw 200; vanaf 8^e eeuw en gebouw 422; 725-750 (Hiddink 2008, 107,108).

Typologie

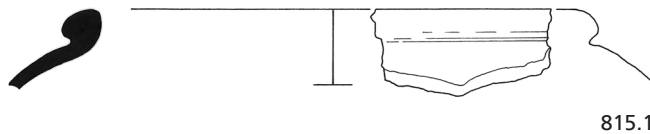
Someren-V2, binnen onderzoek type G0.

Datering erf / contemporaine sporen

halverwege 9^e eeuw

Conclusie datering

halverwege 9^e eeuw?

Afb. 11.86b Een verdikte afgeronde rand van een bolpot uit Mayen, die volgens de gangbare typologie van Van Es & Verwers behoort tot het type W III A (vnr. 815,1).
Schaal 1:2. R.T.

Afb. 11.87 Plattegrond van structuur 86, een bijgebouw van type Huijbers B1.

⁵⁰ Van Es & Verwers 1980, 81-83.

■ **Structuur 86**

Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 20 april 2010; begin intensief onderzoek 2010.
Erf	7
Oriëntatie	-
Skelet	
Dragende elementen	5 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond rechthoekig
Stand palen in kuil	Recht, voor zover zichtbaar
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Totale lengte	Niet van toepassing
Grootste breedte	Niet van toepassing
Afstand tussen staanderparen	Afstand tussen de hoekpalen is 3,0 m.
Oppervlakte totale structuur	16 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Van één spoor is nog een kern en insteek zichtbaar. Een ander spoor lijkt uitgegraven. Van de overige sporen is het proces niet duidelijk. Aangezien de berg vervangen is door berg structuur 87, is een volledige ontmanteling met eventueel hergebruik van bouw materiaal voor de hand liggend.
Bemonstering	M995, M996, M997, M998, M999
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	S20090 (structuur 87) lijkt S20091 (structuur 86) te snijden.
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
14C-datering	
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B1
Datering erf / contemporaine sporen	tweede helft 10 ^e en/of tweede helft 11 ^e eeuw
Conclusie datering	tweede helft 10 ^e en/of tweede helft 11 ^e eeuw?

Afb. 11.88 Plattegrond van structuur 87, een bijgebouw van type Huijbers B1.

■ *Structuur 87*

Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 20 april 2010; start intensief onderzoek begin mei 2010.
Erf	7
Oriëntatie	-
Skelet	
Dragende elementen	5 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond rechthoekig
Stand palen in kuil	Recht; palen zijn dieper gefundeerd dan die van voorganger structuur 86.
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Totale lengte	Niet van toepassing
Grootste breedte	Niet van toepassing
Afstand tussen staanderparen	Afstand tussen de hoekpalen varieert tussen 2,9 en 3,1 m.
Oppervlakte totale structuur	17 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Meerdere sporen met kern en insteek.
Bemonstering	M1001, M1003, M1004, M1028
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappenden	S20090 (structuur 87) lijkt S20091 (structuur 86) te snijden.
Vondstnummers	1002
Datering aardewerk	-
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B1
Datering erf / contemporaine sporen	tweede helft 10 ^e en/of tweede helft 11 ^e eeuw
Conclusie datering	tweede helft 10 ^e en/of tweede helft 11 ^e eeuw?

■ *Structuur 88*

Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 7 eind januari 2010; start intensief onderzoek eind maart/begin april 2010. Door bevroering en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	2
Oriëntatie	WNW-OZO
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	1
Aantal traveeën	3
Skelet	
Dragende elementen	4 staanderparen in rechte lijn
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	
Stand palen in kuil	Kernen niet zichtbaar
Afwijkende staanderparen	-
Ontbrekende delen	Zowel aan de oost- als aan de westzijde ontbreken staanders door jongere greppels.
Wanden	
Vorm lange wanden	Waarschijnlijk bevond de rechte wand zich tussen de staanderpaarstijlen aan de lange zijden.
Maatvoering	
Totale lengte	5,8 m
Totale breedte	5,5 m
Afmetingen traveeën	2,0 – 1,9 – 1,9 m
Oppervlakte totale structuur	32 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	De locatie van de ingang is onbekend.
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Meerdere sporen met kern en insteek duiden op een geleidelijk verval.
Bemonstering	-

Chronologisch kader

Oversnijdingen/overlappendingen -

Vondstnummers -

Datering aardewerk -

Parallellen

Overeenkomst met structuur 21 en 56 binnen het huidige onderzoek.
Someren gebouw V-3; tweede helft 8^e eeuw – eerste kwart 9^e eeuw (Van Renswoude 2002). Bakel-Achter de molen structuur 31, 33 en 35 (800-1100) (Arnoldussen 2003).

Typologie

Verwers C-3a, binnen het onderzoek type K0

Datering erf / contemporaine sporen

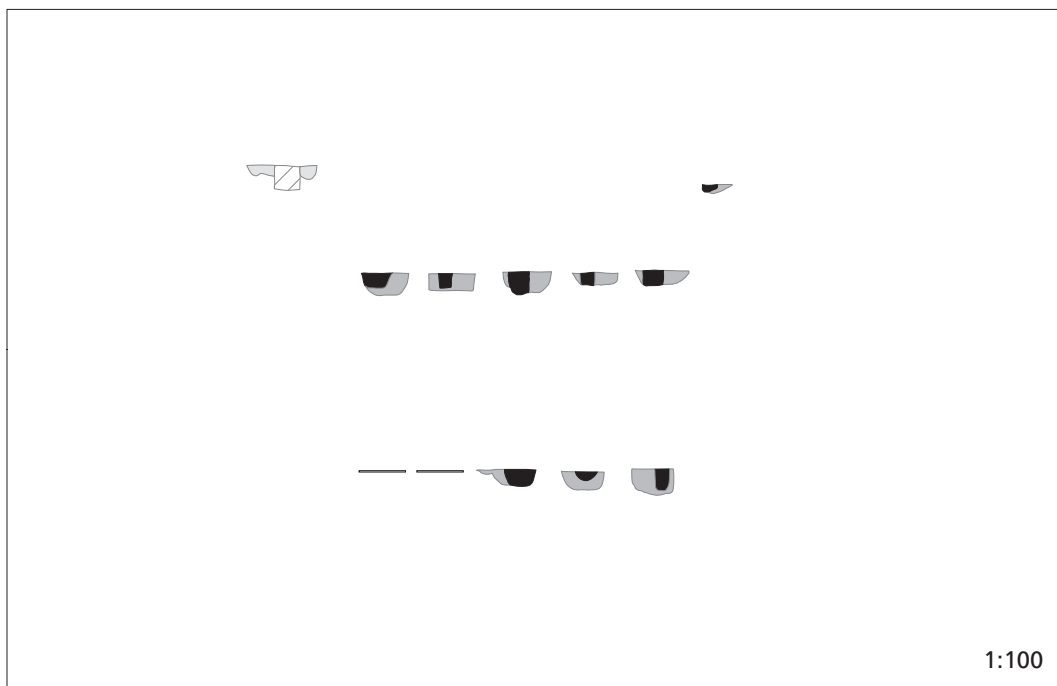
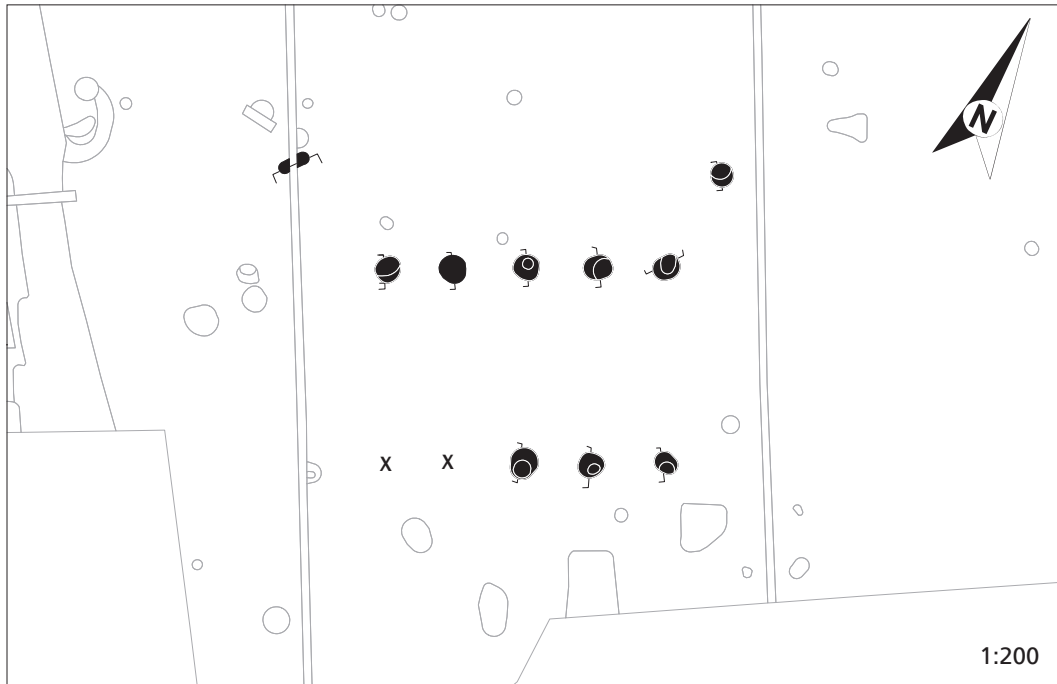
779-830 na Chr.

Conclusie datering

laatste kwart 8^e eeuw t/m eerste kwart 9^e eeuw na Chr.

Afb. 11.89 Plattegrond van structuur 88, een bijgebouw dat binnen het onderzoek aangeduid wordt als type K0.

Afb. 11.90 Plattegrond van structuur 90, een bijgebouw dat binnen het onderzoek aangeduid wordt als type K1.

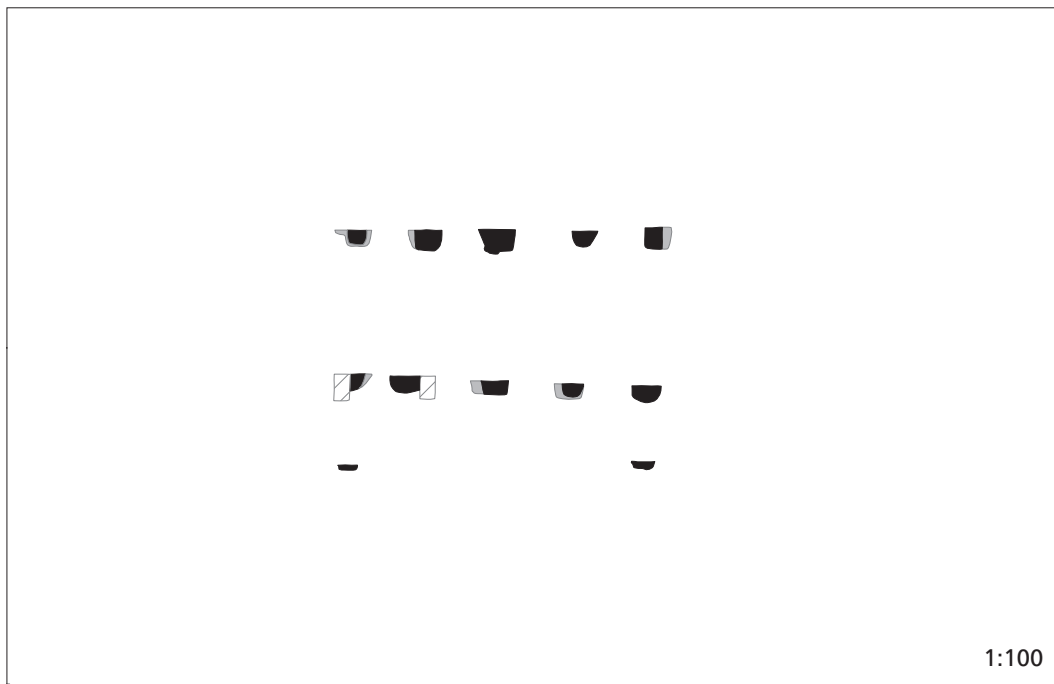
■ *Structuur 90*

Interpretatie	Hoofdgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 26 begin mei 2010; intensief onderzoek medio mei 2010.
Erf	1
Oriëntatie	NO – ZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	2
Aantal traveeën	6
Skelet	
Dragende elementen	5 staanderparen in rechte lijn
Middenstaanders	-
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Afwijkende staanderparen	-
Tussenruimten tussen staanderparen	1,8 – 2,0 – 2,0 – 1,8 m
Ontbrekende delen	De zuidelijke staanders van het eerste en tweede staanderpaar.
Wanden	
Vorm lange wanden	Geen wandpalen aangetroffen, alleen twee naar buiten verspringende hoekpalen. Het is mogelijk dat de staanders tegelijkertijd onderdeel uitmaakten van de wanden en dat de uitstekende hoekpalen een ondersteunende functie hadden van een overhangende dakrand.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	Hoekpalen aan de zuidzijde.
Maatvoering	
Totale lengte	11,5 m
Totale breedte	8,5 m (of 12 m)
Lengte kern	7,4 m
Breedte kern	5,5 m
Afmetingen traveeën	1,8 – 2,0 – 2,0 – 1,8 m
Oppervlakte kern	44 m ²
Oppervlakte totale structuur	90 m ² (of 138 m ²)
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Onbekend
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	-

Het buiten gebruik raken van het gebouw	In de meeste paalsporen waren nog een kern en insteek zichtbaar hetgeen kan betekenen dat de palen zijn afgezaagd of uitgewrikt.
Bemonstering	M1085, M1090, M1092, M1094, M1095, M1096, M1098, M1099, M1101, M1102
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappenden	S26019 wordt doorsneden door moderne drainage S26016
Vondstnummers	988, 1077, 1078, 1093, 1097
Datering aardewerk	725-950; 8a-10A Met slechts één fragment Badorf uit de insteek van een paalkuil kan de structuur niet nauwkeuriger worden gedateerd dan tussen 725 en 950.
Parallellen	Overeenkomst met structuur 90 Geldrop Gebouw C-35; late 7 ^e – vroege 8 ^e eeuw (Theuws 1993, p.95) en Breda-Huifakker huis 76; midden 7 ^e eeuw (afb. 16.19 uit Berkvens & Taayke 2004).
Typologie	Someren V-5, binnen onderzoek type K1
Datering erf / contemporaine sporen	tweede t/m derde kwart 8 ^e eeuw
Conclusie datering	tweede t/m derde kwart 8 ^e eeuw

■ Structuur 91

Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 26 begin mei 2010; begin intensief onderzoek medio mei 2010.
Erf	1
Oriëntatie	NW – ZO
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	2
Aantal traveeën	4
Skelet	
Dragende elementen	5 staanderparen in rechte lijn
Middenstaanders	-
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Afwijkende staanderparen	-
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm lange wanden	Recht. Er is geen afzonderlijke wandconstructie waargenomen, behalve twee uitstekende hoekpalen aan de zuidwestelijke lange zijde. Deze zijn op één lijn met de buitenste staanderparen geplaatst.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Niet zichtbaar
Ontbrekende delen	Mogelijk wandpalen aan de noordoostelijke zijde (zie structuur 56), hoewel een enkelzijdige overkapping over de zijbeuk ook tot de mogelijkheden behoort. De missende palen kunnen zeer ondiep zijn geweest. Echter, de staanders aan de noordoostelijke lange zijde zijn dieper dan de staanders aan de zuidwestelijke lange zijde. Eventuele hoekpalen aan de noordoostkant zouden logischerwijze ook dieper moeten zijn dan die aan de zuidwestkant.
Maatvoering	
Totale lengte	8,0 m
Totale breedte	6,0 m (waarschijnlijk oorspronkelijk 8 m)
Breedte kern	4,0 m
Afmetingen traveeën	1,8 – 2,2 – 2,1 – 1,9 m
Oppervlakte kern	36 m ²
Oppervlakte totale structuur	50 of 64 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	De locatie van de ingang is onbekend.
Binnenindeling	-

Afb. 11.91 Plattegrond van structuur 91, een bijgebouw dat binnen het onderzoek aangeduid wordt als type K2.

Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Een aantal palen is uitgegraven. Bij de overige sporen is een paalkern zichtbaar. Gezien de vorm van deze paalkernen lijken de palen te zijn uitgewrikt.
Bemonstering	M1079, M1080, M1081, M1082, M1084, M1086, M1087, M1088, M1089, M1091
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	-
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallellen	Overeenkomst met structuren 56 en 82 binnen het huidige onderzoek. Someren-Waterdael III, gebouw 1202; karolingisch; Geldrop Gebouw C-35; late 7 ^e -vroeg 8 ^e eeuw (Theuws 1993, 95) en Breda-Steenakker huis 71; midden 7 ^e eeuw (Berkvens & Taayke 2004, afb. 16.3).
Typologie	Someren V3, binnen onderzoek type K2
Datering erf / contemporaine sporen	tweede t/m derde kwart 8 ^e eeuw
Conclusie datering	tweede t/m derde kwart 8 ^e eeuw?

Afb. 11.92 Plattegrond van structuur 92, een bijgebouw met onduidelijke constructie.

■ Structuur 92

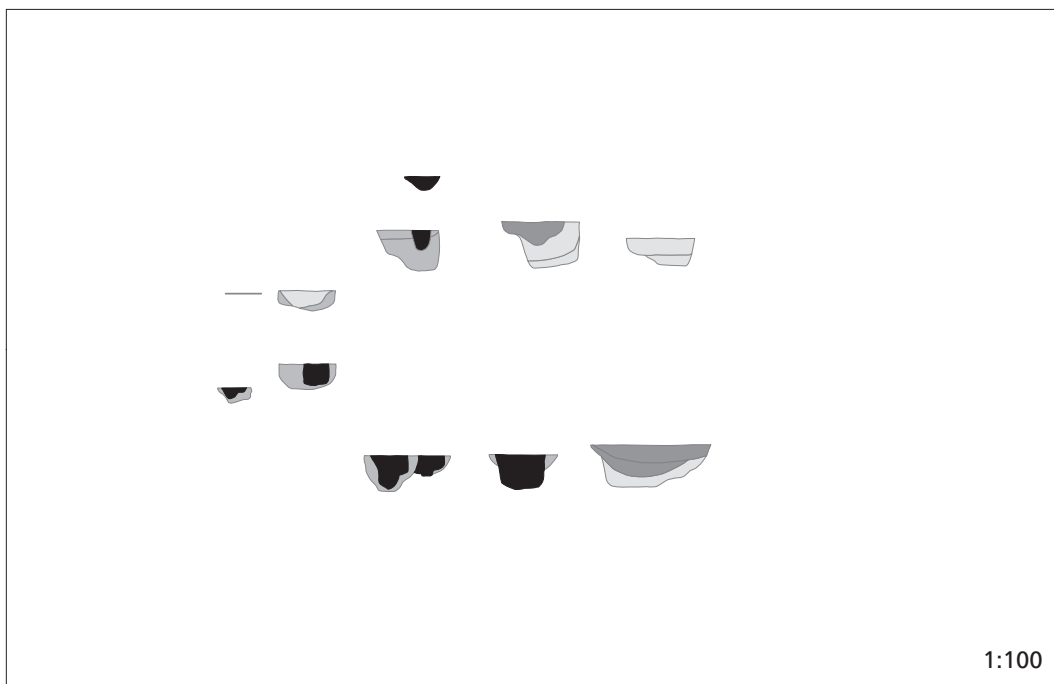
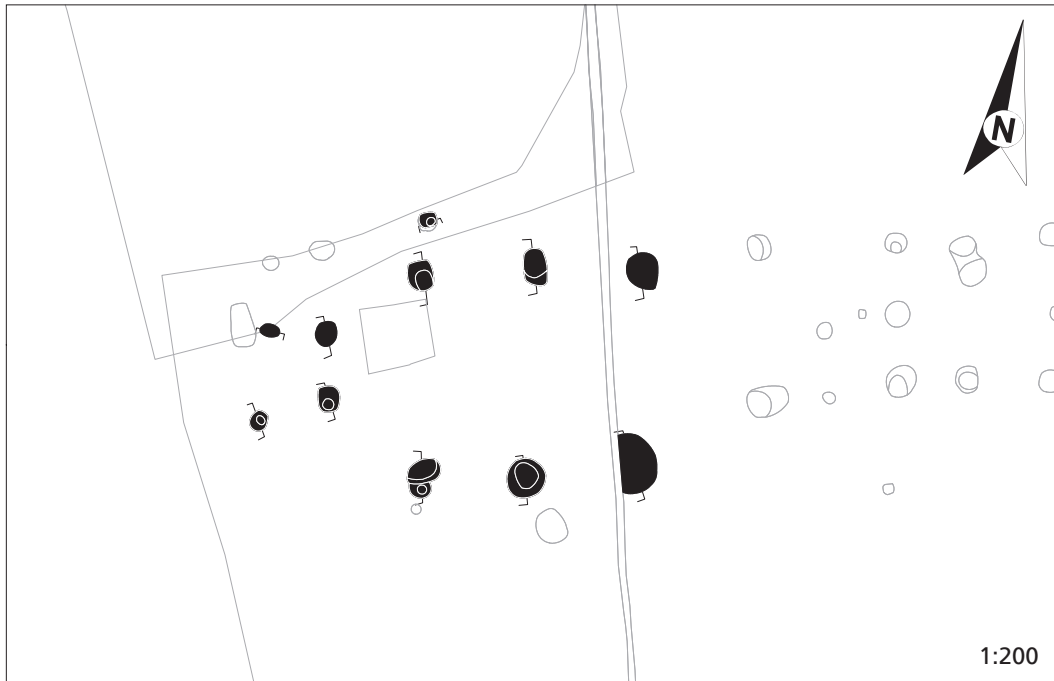
Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 11 begin februari 2010, aanleg werkput 25 begin mei 2010; start intensief onderzoek medio mei 2010.
Erf	10
Oriëntatie	NW – ZO
Skelet	
Dragende elementen	onduidelijk
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht, voor zover mogelijk te zien
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	4,0 m
Breedte	3,5 m
Oppervlakte totale structuur	39 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	
	Twee palen lijken uitgegraven. Van de twee andere palen zijn nog een kern en insteek zichtbaar.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	-
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallellen	Someren-Waterdael III, gebouw 1318 (De Boer & Hiddink 2012); datering volle middeleeuwen?
Typologie	Bijgebouwtype?
Datering erf / contemporaine sporen	halverwege 12 ^e eeuw
Conclusie datering	halverwege 12 ^e eeuw?

Afb. 11.93 Plattegrond van structuur 93, een bijgebouw van type Huijbers B2.

■ Structuur 93

Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 25 begin mei 2010; intensief onderzoek medio mei 2010.
Erf	12?
Oriëntatie	NNW –ZZO
Skelet	
Dragende elementen	4 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Onregelmatig tot rechthoekig afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	4,0 m
Breedte	4,0 m
Oppervlakte totale structuur	15 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	De palen lijken op een gegeven moment te zijn uitgegraven, op één spoor na.
Bemonstering	M1104, M1105, M1107, M1108
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappenden	S25103 wordt oversneden door S25104 en S25102 door S25212. S25101 oversnijdt S25213.
Vondstnummers	1106
Datering aardewerk	1300-1500 Met drie fragmenten roodbakend aardewerk uit de vulling van S25100 dateert de structuur waarschijnlijk uit de 14 ^e of 15 ^e eeuw.
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype B2
Datering erf / contemporaine sporen	14 ^e of 15 ^e eeuw
Conclusie datering	14 ^e of 15 ^e eeuw?

Afb. 11.94a Plattegrond van structuur 94, een huis van type Huijbers H2.

■ Structuur 94

Interpretatie	Hoofdgebouw of bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 27 medio mei 2010; start intensief onderzoek eind mei 2010.
Erf	11b
Oriëntatie	ONO –WZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	2, mogelijk 3
Aantal traveeën	4
Skelet	
Dragende elementen	3 staanderparen, licht gebogen 2 paar sluitpalen aan westelijke korte zijde
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Afwijkende staanderparen	-
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm wand	Er is maar één mogelijke wandpaal gevonden, dus er valt weinig over de wand te zeggen.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	Eventuele hoekpalen en vrijwel alle wandpalen. Hierbij moet worden opgemerkt dat spoor S27017 als een natuurlijke verstoring is geïnterpreteerd en niet als onderdeel van de korte zijde. Verder is op de plaats van één van de staanders een afwijkend spoor aangetroffen (S27022), dat zowel in het vlak als de coupe meer de vorm van een kuil dan van een paalkuil heeft. In wat vermoedelijk de nazak van deze kuil is, zijn tijdens de aanleg van het vlak enkele bijzondere metaalvondsten gedaan (zie onder).
Maatvoering	
Totale lengte	16,8 m
Grootste breedte	9,0 m?
Lengte kern	6,6 m
Breedte kern	6,3 m
Grootste breedte zijbeuk	1,4 m
Kleinste breedte zijbeuk	-
Afmetingen traveeën	2,8 – 3,3 – 3,1 – 5,3? m
Oppervlakte kern	37 m ²
Oppervlakte totale structuur	117 m ² ?

*Afb. 11.94b Fragmenten van
een inklapbare weegbalans.
Schaal 1: 2.*

Specifieke kenmerkende elementen

Ingangen	Vermoedelijke in de kopse zijde(n)
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	Geen bijzondere constructieve elementen.
Verbouwingen	S27077 is mogelijk later vervangen door S27025.

Het buiten gebruik raken van het gebouw

Nadat het gebouw zijn functie had verloren, lijken alle palen te zijn uitgewrikt of uitgegraven.

Bemonstering

M1408, M1410

Chronologisch kader

Oversnijdingen/overlappendingen

-

Vondstnummers

1026, 1158, 1160, 1162, 1163, 1397,

Datering aardewerk

950-1150

De datering is lastig. In de insteek van twee paalkuilen zijn een fragment grijsbakkend aardewerk en een fragment grijs steengoed uit Westervald gevonden. Een paalkern bevat een fragment Mayen. Verder zijn in diverse uitgraafkuilen opgespit prehistorisch aardewerk (2), Paffrath (4), Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (2) en een fragment roodbakkend aardewerk met wit slib en loodglazuur aan de binnenzijde gevonden. In de (vermoedelijke) vulling van een uitgraafkuil (S27022) van de structuur was een 12^e-eeuwse weegschaal en een gesp van een ruiterspoor uit dezelfde periode aanwezig. Hierdoor bestaat het vermoeden dat zowel het grijs- en roodbakkend aardewerk als het steengoed intrusie is. Met verder alleen Paffrath en Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk kan de structuur niet nauwkeuriger worden gedateerd dan 950-1150.

Parallellen

Metalen objecten uit waarschijnlijk bovenste vulling van de uitgraafkuil van S27022: weegschaal en gesp van ruiterspoor. Deze vondsten zijn te dateren in de 12^e eeuw (1125-1175 na Chr.).

Lieshout-Beekseweg, gebouw 27 (Hiddink 2005, 451); midden 12^e eeuw in onbruik; Bakel-Achter de Molen, structuur 27; 950-1000 (Arnoldussen 2003); Someren-Waterdael III (De Boer & Hiddink 2012), structuur 1314 (eerste helft 12^e eeuw); structuur 1437 (1075-1175); Deurne-Groot Bottelsche akker structuur 408 en 409 (Hiddink 2008); 11^e of 12^e eeuw.

Typologie

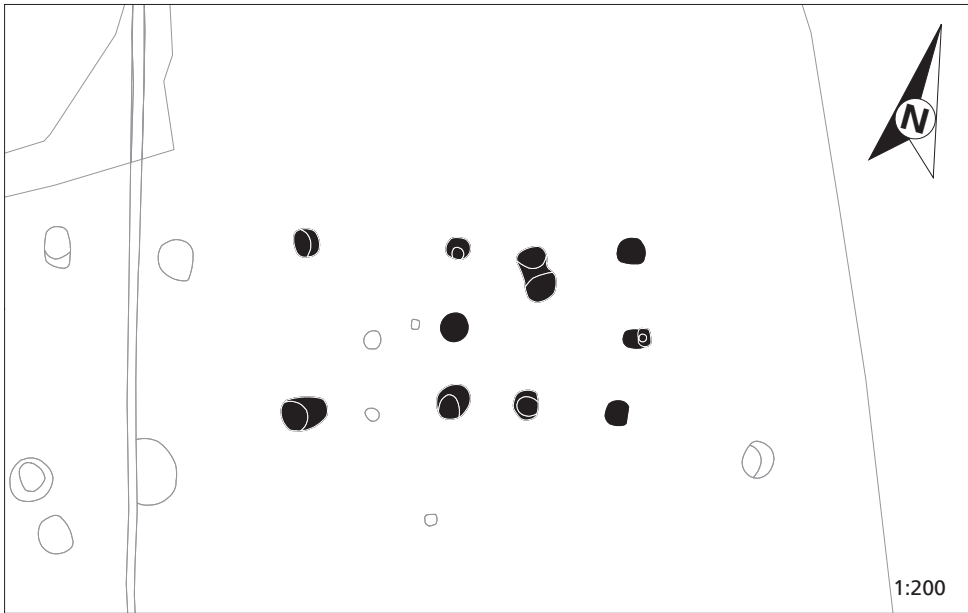
Huistype Huijbers H2

Datering erf / contemporaine sporen

12^e eeuw

Conclusie datering

12^e eeuw?

Afb. 11.95 Plattegrond van structuur 95, een bijgebouw van type Huijbers B8.

■ Structuur 95

Interpretatie	Bijgebouw?
Onderzoek	Aanleg werkput 27 medio mei 2010; start intensief onderzoek eind mei 2010.
Erf	11b, fase 2
Oriëntatie	ONO – WZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	2
Aantal traveeën	3
Skelet	
Dragende elementen	4 staanderparen
Middenstaanders	2
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm wand	-
Maatvoering	
Totale lengte	8,5 m.
Grootste breedte	4,5 m.
Afstand tussen staanderparen	Tussen eerste en tweede staanderpaar: 4,1 m; tussen tweede en derde staanderpaar: 2,1 m; tussen derde en vierde staanderpaar: 2,5 m.
Oppervlakte totale structuur	43 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Niet duidelijk
Binnenindeling	Er staan twee middenstaanders halverwege het tweede en derde staanderpaar, maar niet tussen het eerste staanderpaar. Het lijkt erop dat er een (functionele) tweedeling was tussen de westelijke en oostelijk helft van het gebouw.
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	S27041 vervanging van S27078? Opmerkelijk is dat de westelijke staanders net niet op één lijn liggen. Dit zou kunnen duiden op een latere aanbouw aan de westzijde.
Het buiten gebruik raken van het gebouw	In ongeveer de helft van de sporen zijn nog kern en insteek zichtbaar. Een paar palen lijken uitgegraven.
Bemonstering	M1405, M1406, M1407

Chronologisch kader

Oversnijdingen/overlappendingen -

Vondstnummers

1025, 1157, 1161, 1164, 1399

Datering aardewerk

1125/1300-1325/1400

De datering is lastig. In de vulling (vermoedelijk van uitgraafkuilen) en kern van enkele paalkuilen zijn Pingsdorf (1), Paffrath (2), Kempisch aardewerk (2), Maaslands aardewerk (3) en twee fragmenten 14^e-eeuws blank steengoed uit Siegburg gevonden. De fragmenten Siegburg lijken een einddatering in de 14^e eeuw (of later) aan te geven voor het gebouw. De overige vondsten moeten in dat geval als opspit gezien worden. Het is echter niet uitgesloten dat de fragmenten Siegburg als intrusie gezien moeten worden en het gebouw op grond van de fragmenten Kempisch aardewerk een datering in de 12^e eeuw.

Parallellen

Enige overeenkomst met structuur 70 binnen het huidige onderzoek.

Typologie

Bijgebouwtype Huijbers B8

Datering erf / contemporaine sporen

12^e eeuw?

Conclusie datering

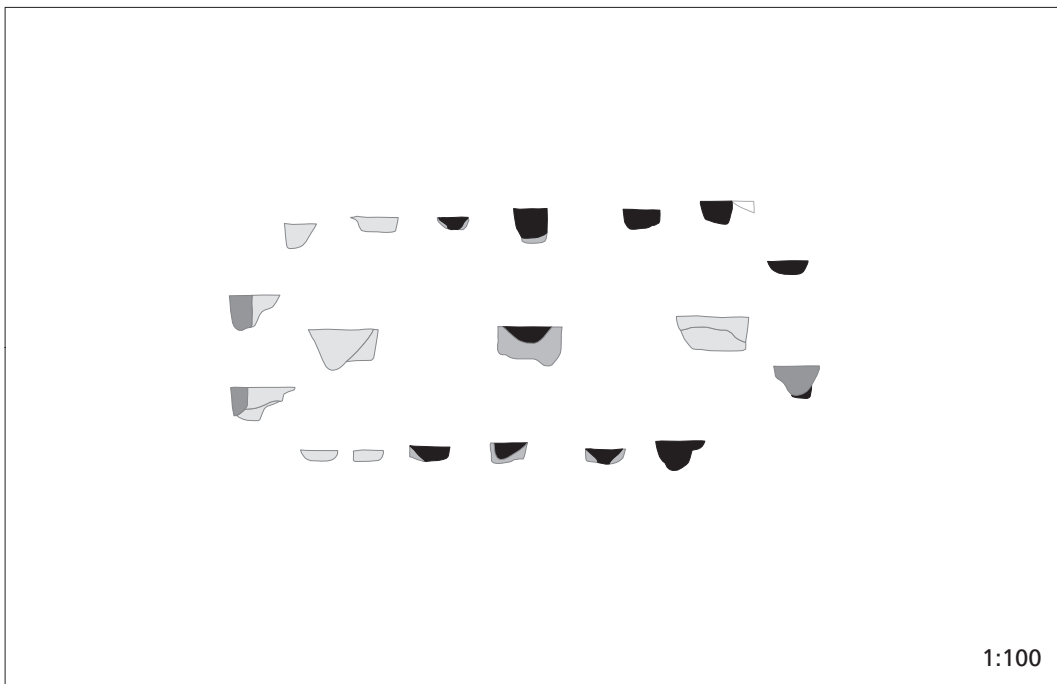
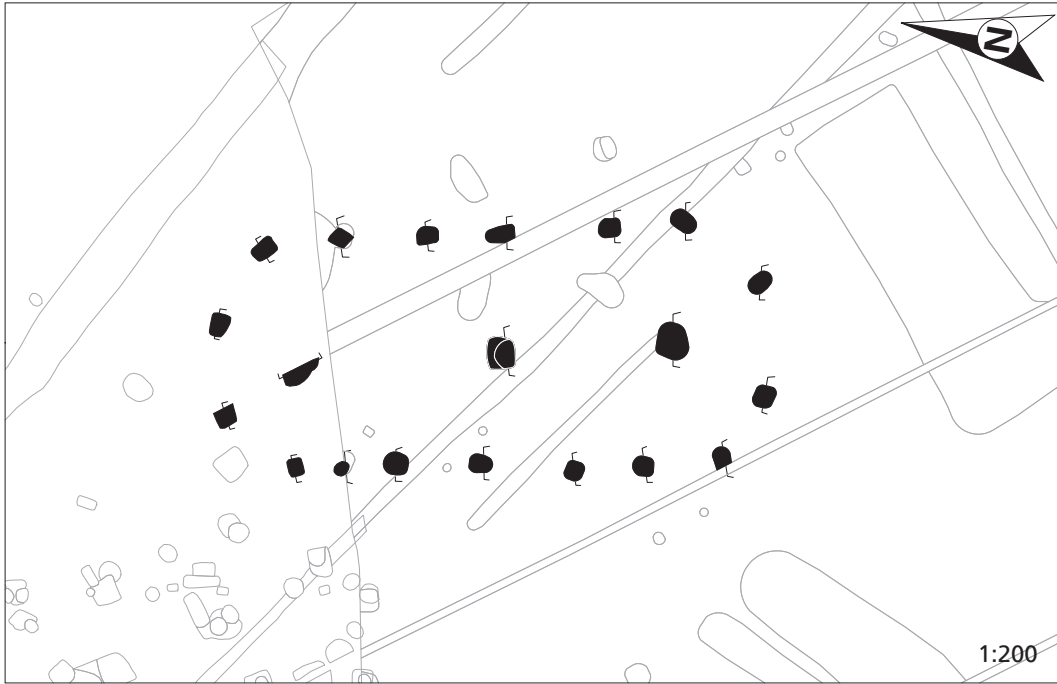
12^e eeuw?

Afb. 11.96 Plattegrond van structuur 97, een bijgebouw van type Huijbers B2.

■ Structuur 97

Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 28 eind mei 2010; start intensief onderzoek begin juni 2010.
Erf	12, fase 1
Oriëntatie	NW – ZO
Skelet	
Dragende elementen	4 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Palen zijn uitgegraven.
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	4,0 m
Breedte	4,0 m
Oppervlakte totale structuur	17 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	De palen lijken uitgegraven te zijn.
Bemonstering	M1356, M1359
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappenden	-
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallelle	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	14 ^e eeuw
Conclusie datering	14 ^e eeuw?

Afb. 11.97 Plattegrond van structuur 98, een bijgebouw van type Huijbers B8.

■ Structuur 98

Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 28 eind mei 2010; start intensief onderzoek eind mei 2010. Het noordwestelijke deel van de structuur is in september 2009 opgegraven door BILAN onder structuurnummer 1.
Erf	12, fase 1
Oriëntatie	NNW – ZZO
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	2
Aantal traveeën	4
Skelet	
Dragende elementen	3 middenstaanders met langs de lange zijden 6 of 7 wandpalen. Mogelijk waren de wandpalen tegelijkertijd dakdragend? De wandpalen staan niet mooi in een rechte lijn (beetje rommelig). Bovendien staan de lange zijden enigszins schuin op de denkbeeldige rechte lijn tussen de middenstaanders.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht (in 1 paalspoor is nog een kern en in steek zichtbaar S225 van BILAN), de overige palen lijken te zijn uitgegraven
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm wanden	Recht
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Totale lengte	Circa 14,0 m
Grootste breedte	6,0 m
Afmetingen traveeën	2,5 – 4,5 – 4,5 – 2,5 m
Afstand middenstaanders tot wand	3,1 – 3,5 m
Oppervlakte totale structuur	83 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	De ingangen van de structuur kunnen wellicht het beste aan de korte zijden worden geplaatst (de openingen zijn 2,5 – 3,0 m breed).
Binnenindeling	De middenstaanders verdelen het gebouw in twee beuken. Een verdere indeling is niet te ontdekken.
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	-

Het buiten gebruik raken van het gebouw

Op twee paalkuilen na, lijken alle palen te zijn uitgegraven. Bij de overige twee paalkuilen kunnen de palen zijn uitgetrokken of afgezaagd.

Bemonstering

M1352, M1353, M1354, M1355

Chronologisch kader

Oversnijdingen/overlappen

Structuur 98 en 99 overlappen.

Vondstnummers

1168

Datering aardewerk

1300-1500

Tijdens het onderzoek van BAAC is slechts één fragment Maaslands aardewerk in een paalkern gevonden dat niet nauwkeuriger kan worden gedateerd dan tussen 950 en 1250. Naast dit fragment is tijdens het onderzoek van Bilan een fragment roodbakkend aardewerk gevonden (context onbekend), met een datering tussen 1300 en 1800. Hiermee is het lastig een datering te geven. Mogelijk dateert de plattegrond gezien de datering van het erf uit de 14^e eeuw.

Parallellen

Door Bilan is direct ten noordwesten van structuur 98 (B-1) een identieke plattegrond opgegraven (B-2). Deze oversnijdt een bootvormige plattegrond (B-3). Venray-Loobeek en Weert-Kampershoek (Huijbers 2007, 191-192); Haaren-Wijngaerd III, aanbouw structuur 135 (Verbeek 2011); Peelo, o.a. structuur 85 en 87 (Kooi 1994)

Typologie

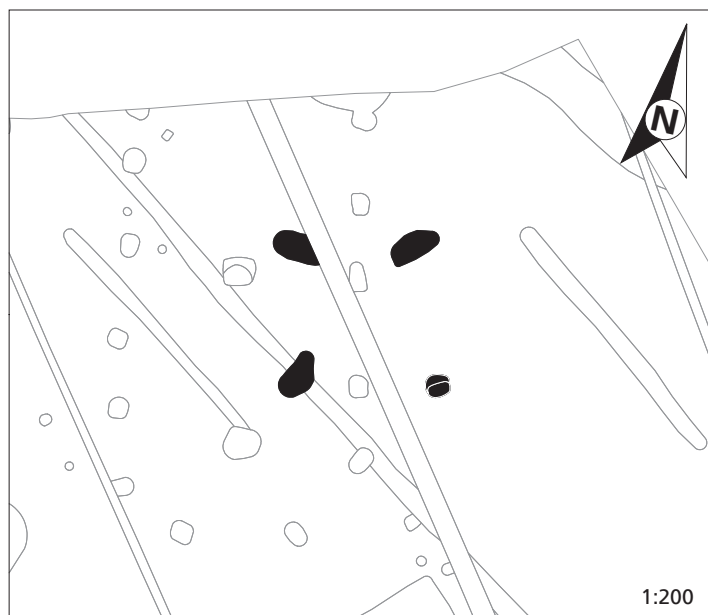
Bijgebouwtype Huijbers B8

Datering erf / contemporaine sporen

14^e eeuw

Conclusie datering

14^e eeuw

Afb. 11.98a Plattegrond van structuur 99, een bijgebouw van type Huijbers B2.

1451.1

Afb. 11.98b Een afgeplatte rand met groef van een kogelpot uit Elmpt (vnr. 1451.1). Schaal 1:2. R.T.

■ Structuur 99

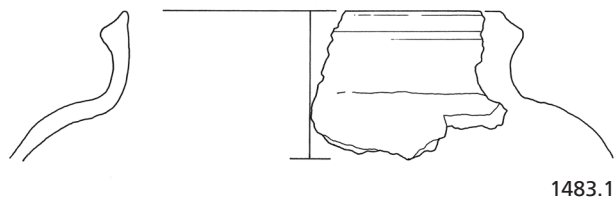
Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 28 eind mei 2010; intensief onderzoek begin juni 2010.
Erf	12, fase 2
Oriëntatie	NNW – ZZO
Skelet	
Dragende elementen	4 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Onregelmatig, afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	3,5 m
Breedte	3,5 m
Oppervlakte totale structuur	14 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	De meeste palen lijken te zijn uitgegraven. Bij één spoor is een paalkern aanwezig maar is onduidelijk of de paal is afgezaagd of uitgewrikt.
Bemonstering	M1357, M1358
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	De twee westelijke hoekpalen staan middenin structuur 98. Het is niet mogelijk dat beide structuren tegelijkertijd in gebruik zijn geweest, tenzij de westelijke staanderpaarstijlen van structuur 95 toegevoegd zijn (zie ook structuur 95 over een eventuele verbouwing) na afbraak van structuur 94.
Vondstnummers	1451, 1453 1175-1225
Datering aardewerk	Met een fragment gedraaid Zuid-Limburgs aardewerk en een afgeplatte rand met groef van een kogelpot uit Elmp (afb. 11.98b, vnr. 1451.1) beide uit de nazak van hetzelfde spoor kan het aardewerk uit de structuur worden gedateerd tussen 1175 en 1225. Gezien de datering van het erf wordt het gebouw echter in de 15 ^e eeuw gedateerd.
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw; diagonaal langwerpige paalkuilen: vergelijk structuur 69, 99, 38 binnen het huidige onderzoek.
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	15 ^e eeuw
Conclusie datering	15 ^e eeuw?

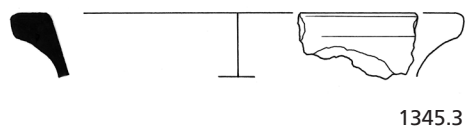
Afb. 11.99a Plattegrond van structuur 100, een huis van overgangstype Huijbers H2 naar H4, groep 2 of bijgebouw van type Huijbers B5.

■ Structuur 100

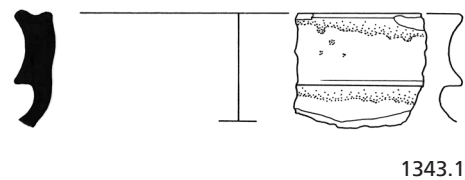
Interpretatie	Hoofd- of bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 29 begin juni 2010; start intensief onderzoek begin juni 2010. Kon vanwege de ligging aan de rand van het onderzoeksgebied niet volledig onderzocht worden.
Erf	9, fase 1
Oriëntatie	NO –ZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3
Aantal traveeën	>3
Skelet	
Dragende elementen	Minstens 4 staanderparen, mogelijk 5 of 6. De staanders liggen waarschijnlijk in gebogen lijn. Sluitpalen aan de korte zijde. Een staanderpaar ligt aan weerszijden van de sluitpalen.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Trechtersvormig
Stand palen in kuil	Recht (alleen bij S29121 een kern zichtbaar)
Afwijkende staanderparen	Het zuidwestelijke buitenste staanderpaar bevindt zich aan weerszijden van de sluitpalen (vergelijk structuur 3 en 50).
Ontbrekende delen	De noordoostelijke helft van het gebouw is niet opgegraven.
Wanden	
Vorm wanden	Lange wanden gebogen en aan de ZW-korte zijde recht. De westelijke hoekpalen vormen samen met de lange wanden een gebogen lijn.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Maatvoering	
Totale lengte	18 m?
Grootste breedte	11,50 m
Kleinste breedte	7,7 m
Lengte kern	onbekend
Grootste breedte kern	7,7 m
Kleinste breedte kern	5,8 m
Grootste breedte zijbeuk	1,9 m
Kleinste breedte zijbeuk	1,3 m
Afmetingen traveeën	2,9 – 3,6 – 3,4 – x m
Oppervlakte kern	57 m ² ?
Oppervlakte totale structuur	164 m ² ?

Afb. 11.99b Een rand met
groef aan de buitenzijde van
een kogelpot van Paffrath
aardewerk (vnr. 1483.1).
Schaal 1:2. R.T.

Afb. 11.99c Een afgeplatte
rand van een kogelpot van
Kempisch aardewerk
(vnr. 1345.3). Schaal 1:2. R.T.

Afb. 11.99d Een manchtrand
van een kookpot van Maas-
lands aardewerk (vnr. 1343.1).
Schaal 1:2. R.T.

Specifieke kenmerkende elementen

Ingangen	Mogelijk aan de korte zijden. De afstanden tussen de sluitpalen aan de zuidwestelijke korte zijde (circa 1,5 m aan de binnen- en 2,5 aan de buitenkant) is breed genoeg voor een eventuele ingang.
Binnenindeling	Bijna over de gehele breedte van staanderpaar 3 ligt een kuil (S29193/29194) die mogelijk de structuur in tweeën heeft gedeeld, maar echt duidelijke aanwijzingen voor een verdere indeling zijn niet gevonden.
Bijzondere elementen	Een langgerekte kuil tussen het derde staanderpaar (vergelijkbaar met bijvoorbeeld Lieshout-Nieuwenhof, gebouw LHN-1 in Huijbers 2007, 170). De bovenste vulling van de kuil bestaat uit grijsbruin gevlekt zand en de onderste vulling uit donkergrijsbruin zand met fragmenten ijzeroer.
Verbouwingen	Mogelijk extra palen tussen de staanderparen en bijbehorende wandpalen als ondersteuning? Of het gebouw kent twee fasen!

Het buiten gebruik raken van het gebouw

De meeste palen lijken te zijn uitgewrikt/uitgetrokken, afgezaagd of uitgegraven. Wat opvalt is dat bij drie staanderkuilen dwarse kuilen aanwezig zijn, haaks op de staanderkuilen. Dit zijn wellicht uitgraafkuilen (hoewel niet in alle gevallen duidelijk zichtbaar in de coupes).

Bemonstering

M1414, M1415, M1416, M1417, M1418

Chronologisch kader

Oversnijdingen/overlappendingen

-

Vondstnummers

1302, 1303, 1304, 1305, 1342, 1343, 1344, 1345, 1347, 1350, 1404, 1483, 1484, 1485.

Datering aardewerk

1125-1150

In de insteek van een paalkuil is een fragment gedraaid Zuid-Limburgs aardewerk uit periode A aanwezig, dat dateert tussen 1075 en 1125. In de kern en vulling van enkele paalkuilen zijn verder Pingsdorf (2), Paffrath (4), Kempisch aardewerk (6), Maaslands aardewerk (2) en twee niet te determineren fragmenten gevonden. In een uitgraafkuil zijn tenslotte twee fragmenten Maaslands aardewerk aangetroffen. Onder het aardewerk zijn een aantal randfragmenten te noemen, waaronder een Paffrath rand met groef aan de buitenzijde van een kogelpot (Verhoeven randtype 5 afkomstig uit een paalkern, afb. 11.99b, vnr. 1483.1), een afgeplatte rand van een kookpot van Kempisch aardewerk afkomstig uit een spoor met één gehomogeniseerde vulling (afb. 11.99c, vnr. 1345.3) en een manchtrand van een kookpot van Maaslands aardewerk afkomstig uit een paalkern (afb. 11.99d, vnr. 1343.1). Dit laatste type komt voor tussen 1125 en 1175. Op basis van het voorkomen van deze rand, het Kempisch aardewerk en de naar verhouding redelijk grote hoeveelheid Paffrath lijkt een einddatering in het tweede en/of derde kwart van de 12^e eeuw aannemelijk. Een jongere datering kan echter niet worden uitgesloten.

Parallellen

Overeenkomst structuur 50 binnen het huidige onderzoek. Bakel-Neerakker, huis 13 (Ufkes 2010, 136); op grond van aardewerk in de late middeleeuwen (1050-1500). Someren-Waterdael III, gebouw 1331 (De Boer & Hiddink 2012, 138); vanwege Elmpt na 1150-1175.

Typologie

Overgangstype Huijbers H2 naar H4, groep 2 of Huijbers B5

Datering erf / contemporaine sporen

(eind 11^e en/of) 12^e eeuw

Conclusie datering

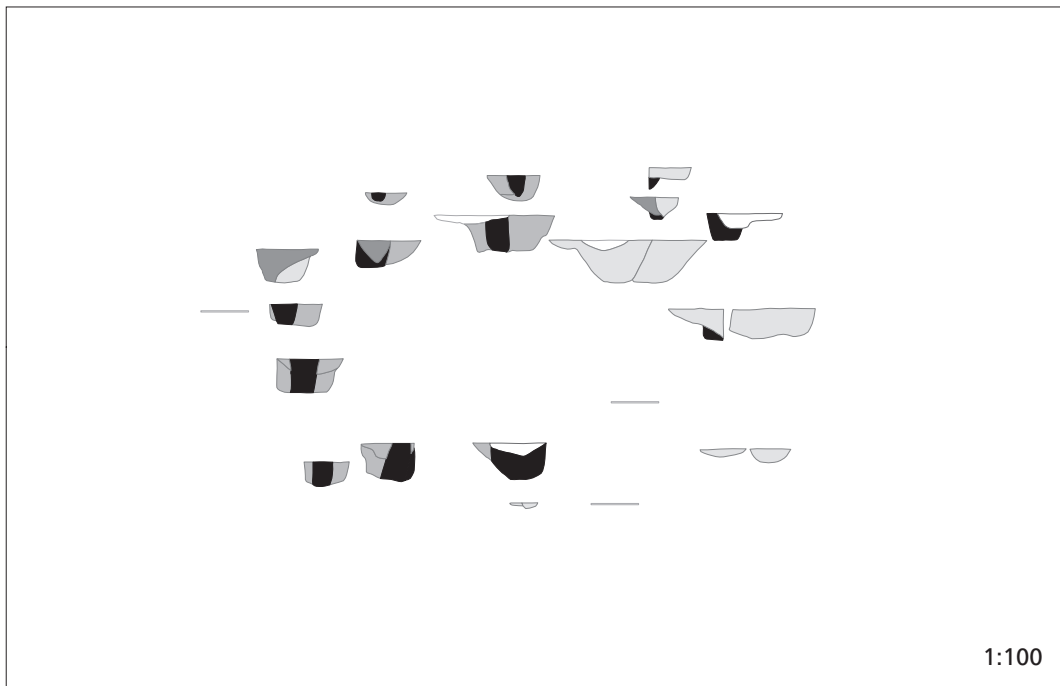
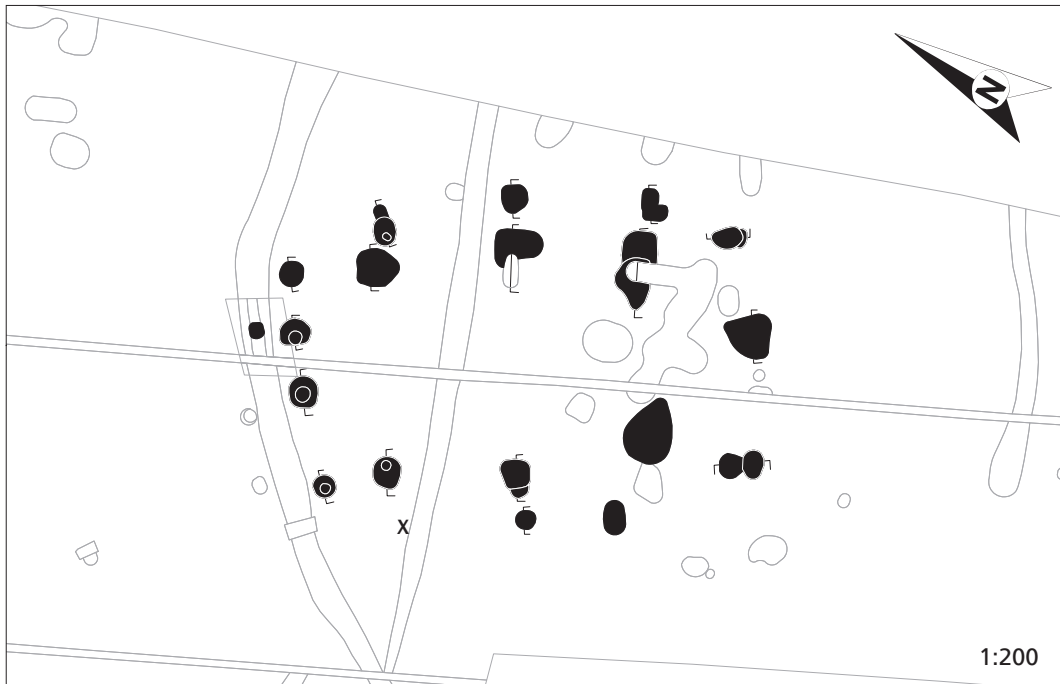
(eind 11^e en/of) 12^e eeuw?

Afb. 11.100 Plattegrond van structuur 101, een bijgebouw van type Huijbers B2.

■ *Structuur 101*

Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 29 begin juni 2010; start intensief onderzoek begin juni 2010.
Erf	9
Oriëntatie	NW – ZO
Skelet	
Dragende elementen	4 palen en 1 middenstaander
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond, soms trechtvormig
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	Niet van toepassing
Maatvoering	
Totale lengte	5 m
Grootste breedte	5 m
Afstand tussen paalkuilen	Varieert van 4,1 tot 4,5 m
Oppervlakte totale structuur	22 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	Het lijkt erop dat sporen S29101 en S29012 een eerdere paalkern hadden die zijn uitgegraven/uitgewerkt en vervangen door een nieuwe.
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Drie palen lijken te zijn uitgewerkt of gegraven. Van twee palen is nog een kern zichtbaar. Het is onduidelijk of deze palen zijn uitgewerkt, afgezaagd of dat ze niet verwijderd zijn.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappenden	Structuur 101 en structuur 104 overlappen elkaar gedeeltelijk. Beide structuren kunnen onmogelijk tegelijk in gebruik zijn geweest.
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallellen	Structuur 104 binnen het huidige onderzoek.
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	(eind 11 ^e en/of) 12 ^e eeuw
Conclusie datering	(eind 11 ^e en/of) 12 ^e eeuw?

Afb. 11.101 Plattegrond van structuur 102, een huis van type Huijbers H2 of bijgebouw van type Huijbers B5.

■ Structuur 102

Interpretatie	Hoofd-/bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 29 begin juni 2010; start intensief onderzoek begin juni 2010.
Erf	9, fase 3
Oriëntatie	NW – ZO
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3
Aantal traveeën	4
Skelet	
Dragende elementen	3 staanderparen, in licht gebogen lijn 2 sluitpalen aan de noordelijke korte zijde, mogelijk gaat het om dubbele sluitpaalparen. Eén sluitpaal aan de zuidelijke korte zijde
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Afwijkende staanderparen	-
Ontbrekende delen	Zuidwestelijke staander is niet teruggevonden. Op de te verwachten locatie bevindt zich alleen een verkleuring in het vlak (S29161). De eventuele westelijke sluitpaal aan de zuidelijke korte zijde ontbreekt ook.
Wanden	
Vorm wanden	Licht gebogen, recht tegenover staanderparen; de hoekpalen zijn enigszins naar binnen geplaatst.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	De noordwestelijke wandpaal ontbreekt en de zuidwestelijke wandpaal is discutabel.
Maatvoering	
Totale lengte	12,2 m
Grootste breedte	8,5 m
Kleinste breedte	5,6 m
Lengte kern	6,8 m
Grootste breedte kern	6,2 m
Kleinste breedte kern	5,5 m
Grootste breedte zijbeuk	1,2 m
Kleinste breedte zijbeuk	-
Afmetingen traveeën	2,1 – 3,7 – 3,6 – 3,1 m
Oppervlakte kern	42 m ²
Oppervlakte totale structuur	92 m ²

Specifieke kenmerkende elementen

Ingangen	Mogelijk aan de korte zijden. Aan de noordkant is de afstand tussen de sluitpalen 1,5 m, wat breed genoeg is voor een doorgang. Aangezien aan de zuidelijke korte zijde maar één sluitpaal is teruggevonden, is niet duidelijk of hier ook een ingang was. Aangezien de zuidwestelijk staanderpaarstijl ontbreekt, kan op deze plek een (zeer brede) ingang zijn geweest (aan weerszijden van de zuidelijke hoekpaal)
Binnenindeling	Niet duidelijk
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	De helft van de palen lijkt uitgegraven. Bij de overige palen is een paalkern aanwezig en lijken de palen hetzij afgezaagd hetzij niet verwijderd te zijn. Mogelijk zijn enkele van deze palen uitgewerkt.
Bemonstering	M1419, M1420, M1421, M1422
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	Structuur 102 wordt oversneden door enkele ondiepe kuilen. Aan de noordzijde doorkruist een greppel (structuur 1077) het gebouw maar oversnijdt geen van de sporen van structuur 102. Waarschijnlijk is deze laatste greppel ouder dan het gebouw, aangezien de greppel oversneden lijkt te worden door greppel 1076, die mogelijk ten tijden van structuur 102 gedateerd zou kunnen worden.
Vondstnummers	1348, 1349, 1351, 1403
Datering aardewerk	Einddatering 1125-1175 In de insteek van een paalkuil is een fragment Maaslands aardewerk aanwezig. In een paalkern en uitgraafkuilen zijn opnieuw Maaslands aardewerk (2) en een fragment Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk aanwezig, in de vorm van een manchtrand van een Maaslandse kookpot en een min of meer vierkante rand van een Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk. Deze laatste is waarschijnlijk geïmiteerd van Paffrath aardewerk. De manchtrand is bepalend voor de einddatering van de structuur tussen 1125 en 1175. De overige fragmenten kunnen niet nauwkeurig worden gedateerd.
Parallellen	Someren-Waterdael III gebouw 1433 (De Boer & Hiddink 2012); 11 ^e eeuw, ontmanteld na 1075.
Typologie	Huistype Huijbers H2 of Huijbers B5
Datering erf / contemporaine sporen	(eind 11 ^e en/of) 12 ^e eeuw
Conclusie datering	(eind 11 ^e en/of) 12 ^e eeuw

■ *Structuur 103*

Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 11 februari 2010; start intensief onderzoek juni 2010.
Erf	8, fase 1 of 2
Oriëntatie	NW – ZO
Skelet	
Dragende elementen	4 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rechthoekig afgerond
Stand palen in kuil	Niet zichtbaar
Ontbrekende delen	De noordoostelijke hoekpaal is alleen nog aanwezig in de vorm van een verkleuring in het vlak.
Maatvoering	
Lengte	3 m
Breedte	3 m
Oppervlakte totale structuur	8 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	In een aantal sporen zijn paalkernen zichtbaar.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	-
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	tweede helft 11 ^e en/of (eerste helft) 12 ^e eeuw
Conclusie datering	tweede helft 11 ^e en/of (eerste helft) 12 ^e eeuw?

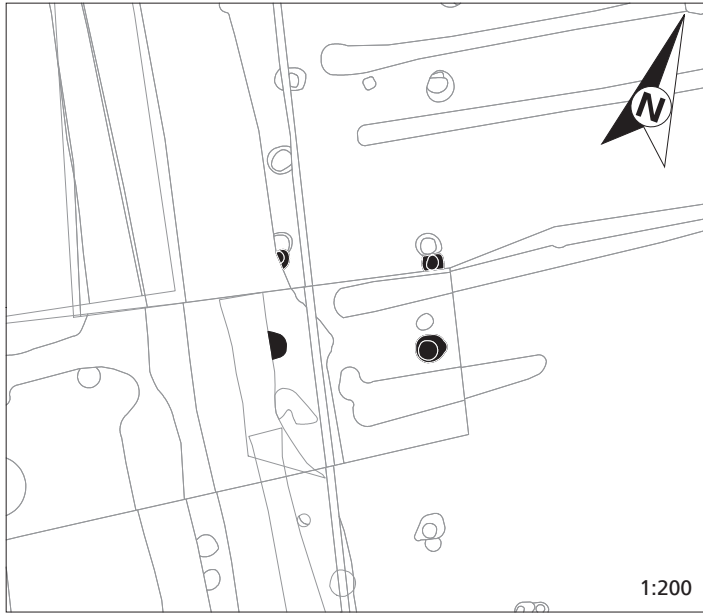
Afb. 11.102 Plattegrond van structuur 103, een bijgebouw van type Huijbers B2.

Afb. 11.103 Plattegrond van structuur 104, een bijgebouw van type Huijbers B2.

■ Structuur 104

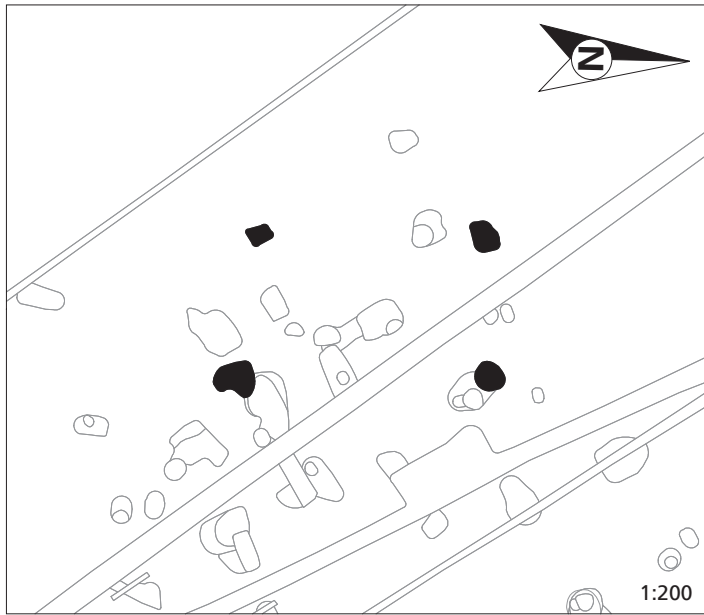
Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 29 begin juni 2010; start intensief onderzoek begin juni 2010.
Erf	9
Oriëntatie	NW – ZO
Skelet	
Dragende elementen	4 palen en 1 middenstaander
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond rechthoekig
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	4,6 m
Breedte	3,6 m
Oppervlakte totale structuur	17 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	De palen lijken, op één na, te zijn uitgegraven.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappenden	Structuur 104 en structuur 101 overlappen elkaar gedeeltelijk. Beide structuren kunnen onmogelijk tegelijk in gebruik zijn geweest. Greppel 1074, die mogelijk gerelateerd kan worden aan structuur 100 (waarvan het aardewerk gedateerd wordt tussen 1125 en 1150), oversnijdt het centrale paalspoor van structuur 104.
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallellen	Structuur 101 binnen het huidige onderzoek.
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	(eind 11 ^e en/of) 12 ^e eeuw
Conclusie datering	(eind 11 ^e en/of) 12 ^e eeuw?

Afb. 11.104 Plattegrond van structuur 105, een bijgebouw van type Huijbers B2.

■ *Structuur 105*

Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 14 eind maart 2010; start intensief onderzoek eind april 2010.
Erf	4c
Oriëntatie	NNW – ZZO
Skelet	
Dragende elementen	4 palen (rechthoekig)
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	4 m
Breedte	2,3 m
Oppervlakte totale structuur	11 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Een deel van de palen is uitgegraven.
Bemonstering	M895, M899, M901, M903
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	De noordelijke hoekpalen oversnijden het zuidelijke staanderpaar van structuur 74. Structuur 105 is daarom jonger.
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallellen	Someren-Waterdael III, gebouw 1284 (De Boer & Hiddink 2012); vroege middeleeuwen en gebouw 1374; 12 ^e eeuw.
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	halverwege 9 ^e eeuw
Conclusie datering	halverwege 9 ^e eeuw?

Afb. 11.105 Plattegrond van structuur 106, een bijgebouw van type Huijbers B2.

■ *Structuur 106*

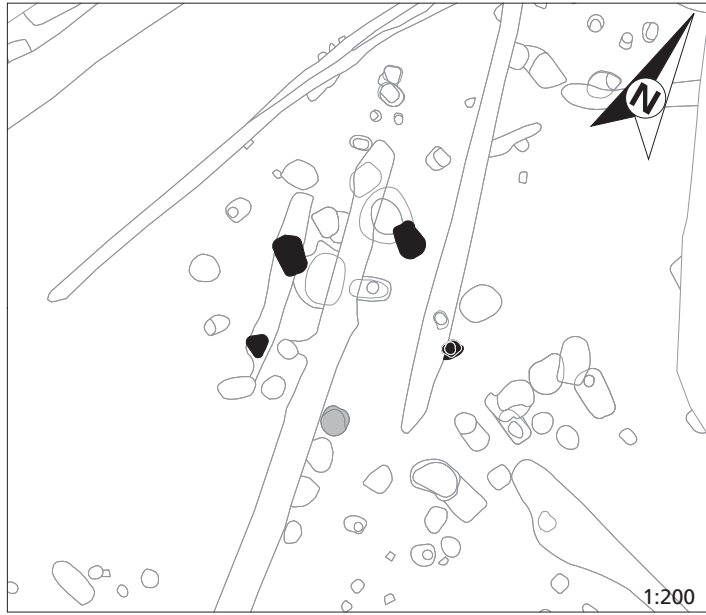
Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Aanleg werkput 11begin februari 2010; start intensief onderzoek eind mei 2010.
Erf	10
Oriëntatie	N – Z
Skelet	
Dragende elementen	4 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond rechthoekig
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	6,0 – 6,5 m
Breedte	3,5 – 4,0 m
Oppervlakte totale structuur	26 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Voor zover zichtbaar zijn de palen uitgegraven.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappenden	Structuur 106 oversnijdt structuur 50 (tweede kwart 12 ^e eeuw).
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallelle	Someren-Waterdael III, gebouw 1284 (De Boer & Hiddink 2012); vroege middeleeuwen en gebouw 1374; 12 ^e eeuw.
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	halverwege 12 ^e eeuw
Conclusie datering	halverwege 12 ^e eeuw?

Afb. 11.106 Plattegrond van structuur 107, een bijgebouw van type Huijbers B1.

■ Structuur 107

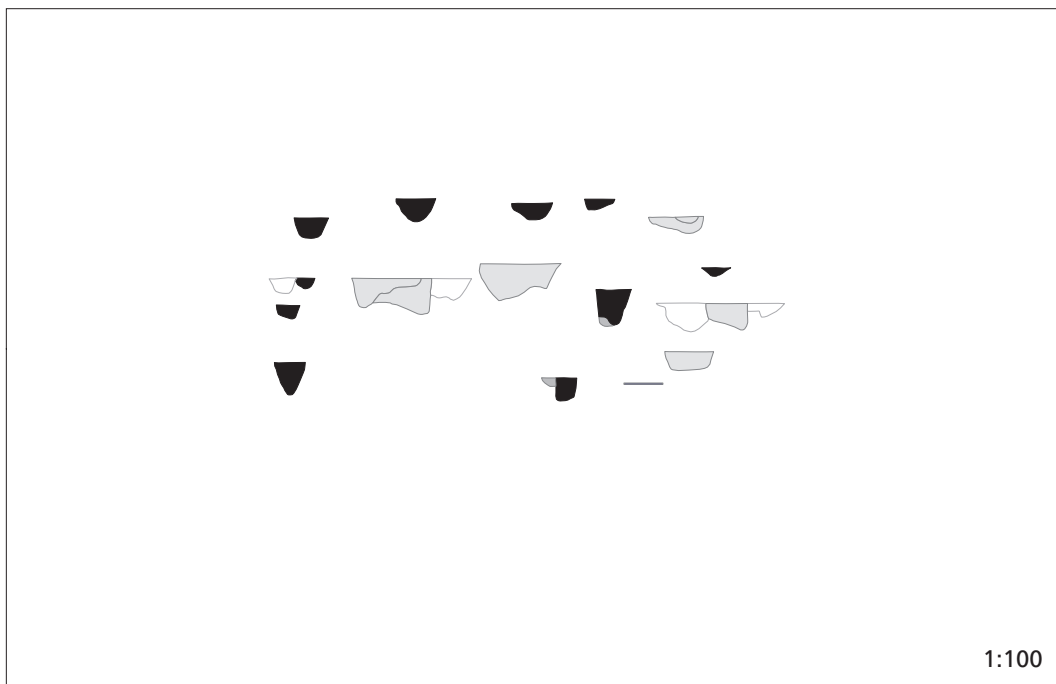
Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Tijdens de uitwerking aan het licht gekomen. Aanleg werkput 10, medio december 2009; start intensief onderzoek medio april 2010.
Erf	11a, fase 1 of 2
Oriëntatie	-
Skelet	
Dragende elementen	5 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	
Stand palen in kuil	
Ontbrekende delen	
Maatvoering	
Totale lengte	De palen staan op onderlinge afstanden van 2,6 tot 3,6 m.
Grootste breedte	Niet van toepassing
Oppervlakte totale structuur	21 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Enkele palen zijn uitgegraven. Bij één spoor is een paalkern zichtbaar.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappen	Mogelijk 'oversnijdt' de zuidwestelijke paalkuil de zuidoostelijke paalkuil van structuur 109, maar dit zou ook andersom kunnen zijn. De noordwestelijke paalkuil wordt oversneden door greppel 1094: structuur 107 is ouder dan greppel 1094, die dateert tussen 1300 en 1500 na Chr.
Vondstnummers	694, 718
Datering aardewerk	?-1600 Met slechts één fragment roodbakkend aardewerk in de nazak van een paalkuil kan de structuur niet nauwkeurig worden gedateerd. De structuur dateert in ieder geval voor 1600.
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B1
Datering erf / contemporaine sporen	tweede helft 12 ^e en/of begin 13 ^e eeuw
Conclusie datering	tweede helft 12 ^e en/of begin 13 ^e eeuw?

Afb. 11.107 Plattegrond van structuur 109, een bijgebouw van type Huijbers B1.

■ Structuur 109

Interpretatie	Bijgebouw (berg)
Onderzoek	Tijdens de uitwerking aan het licht gekomen. Aanleg werkput 10, medio december 2009; start intensief onderzoek medio april 2010. Sporen zijn niet afgewerkt.
Erf	11a, fase 1 of 2
Oriëntatie	-
Skelet	
Dragende elementen	5 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rechthoekig afgerond
Stand palen in kuil	
Ontbrekende delen	Eventueel zuidoostelijke paalkuil, die gemeenschappelijk is met structuur 107.
Maatvoering	
Totale lengte	De palen staan op onderlinge afstanden van 2,5 tot 3,5 m.
Grootste breedte	Niet van toepassing
Oppervlakte totale structuur	21 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	De palen lijken te zijn uitgegraven. Bij één spoor is een paalkern zichtbaar. Deze paal is hetzij afgezaagd hetzij uitgewrikt.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	De zuidoostelijke paalkuil is gemeenschappelijk met de zuidwestelijke van structuur 107. De twee westelijke paalkuilen bevonden zich onder greppel 1095 en de oostelijke paalkuil wordt oversneden door greppel 1093.
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B1
Datering erf / contemporaine sporen	tweede helft 12 ^e en/of begin 13 ^e eeuw
Conclusie datering	tweede helft 12 ^e en/of begin 13 ^e eeuw?

Afb. 11.108 Plattegrond van structuur 110, een bijgebouw van type Huijbers B8.

■ Structuur 110

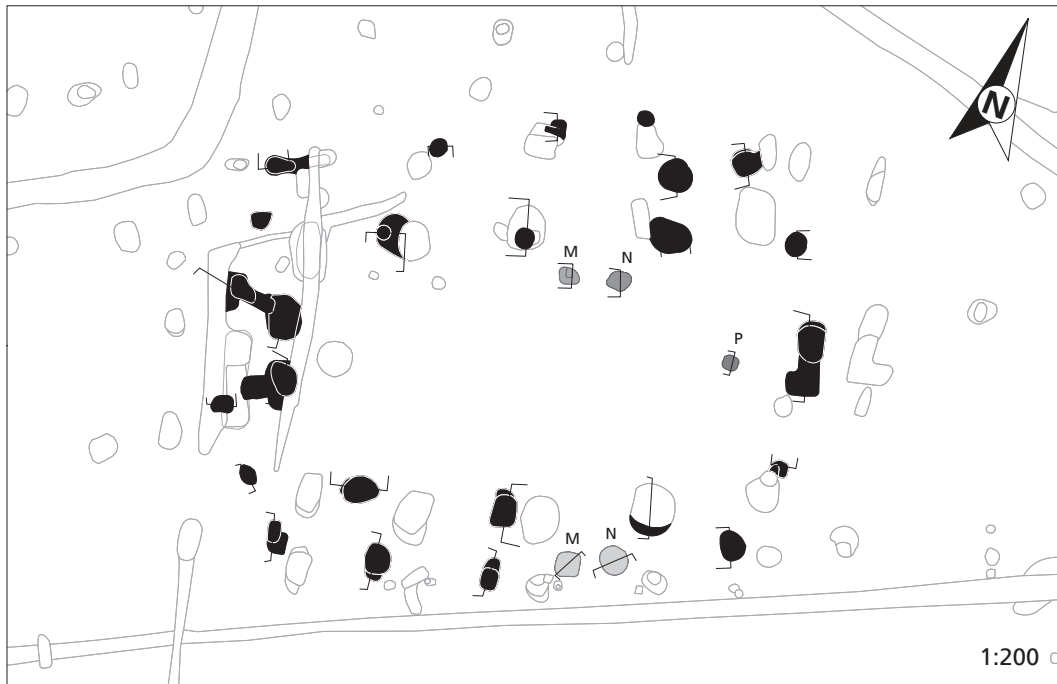
Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 1 medio december 2009; start intensief onderzoek medio maart 2010. Door bevroering en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan.
Erf	13a, fase 5
Oriëntatie	NW – ZO
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	2
Aantal traveeën	4
Skelet	
Dragende elementen	3 middenstaanders, geen gebintconstructie
Vorm paalkuilen	Afgerond en rechthoekig
Stand palen in kuil	Recht
Wanden	
Vorm wand	Ovaal
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	Waarschijnlijk enkele wandpalen aan de zuidwestzijde
Maatvoering	
Totale lengte	11,3 m
Grootste breedte	4,5 m
Afmetingen traveeën	2,6 – 2,6 – 2,7 m
Afmeting middenstaanders tot wand	2,6 m
Oppervlakte totale structuur	54 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Mogelijk aan de lange zijde
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Niet helemaal duidelijk: een enkele uitgraafkuil.
Bemonstering	M348, M380

Chronologisch kader

Oversnijdingen/overlappingsen	Structuur 110 oversnijdt vier of vijf sporen van structuur 6.
Vondstnummers	8, 317, 322
Datering aardewerk	1225-1300 Op basis van drie fragmenten Elmpt en één fragment proto-steengoed dateert de structuur waarschijnlijk tussen circa 1225 en 1300.
Parallellen	Structuren 1, 98, 30 en 31 binnen het huidige onderzoek. Venray-Loobeek en Weert-Kampershoek (Huijbers 2007, 191-192); Haaren-Wijngaerd III, aanbouw structuur 135 (Verbeek 2011) ; Peelo, o.a. structuur 85 en 87 (Kooi 1994)
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B8
Datering erf / contemporaine sporen	eind 13° en/of eerste helft 14° eeuw
Conclusie datering	eind 13° en/of eerste helft 14° eeuw

■ Structuur 111

Interpretatie	Hoofdgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 10 medio december 2009; start intensief onderzoek begin april 2010. Door bevroering en dooi zijn enkele centimeters van de sporen verloren gegaan. Tijdens uitwerking onderscheid gemaakt tussen structuur 27 en 111.
Erf	11a, fase 1
Oriëntatie	ONO – WZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3
Aantal traveeën	4
Skelet	
Dragende elementen	3 staanderparen, in een rechte lijn Sluitpalen aan beide korte zijden, aan de westzijde is sprake van een dubbel sluitpalenpaar
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Onregelmatig
Stand palen in kuil	Voor zover waarneembaar recht
Afwijkende staanderparen	-
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm lange wanden	Enigszins onregelmatig aan de lange zijden, niet helemaal duidelijk maar lijken gebogen.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Onregelmatig
Stand palen in kuil	Voor zover waarneembaar recht
Afwijkende tussenruimte	Wandpaal S10160 bij de noordoostelijke staander. Wandpaal S10178 en S10179 zijn extra paalzettingen in de zuidoostzijde.
Ontbrekende delen	Aan de noordoostzijde zijn geen wandpalen aangetroffen.
Maatvoering	
Totale lengte	15,5 m
Grootste breedte	11,2 m
Kleinste breedte	8,8 m
Lengte kern	7,3 m
Grootste breedte kern	7,3 m
Kleinste breedte kern	6,4 m
Grootste breedte zijbeuk	2,2 m
Kleinste breedte zijbeuk	1,5 m
Afmetingen traveeën	2,0 – 2,7 – 3,0 – 3,0 – 3,0 – 2,7 m
Oppervlakte kern	56 m ²
Oppervlakte totale structuur	156 m ²

Afb. 11.109a Plattegrond van structuur 111, een huis van overgangstype Huijbers H2 naar H4, groep 3.

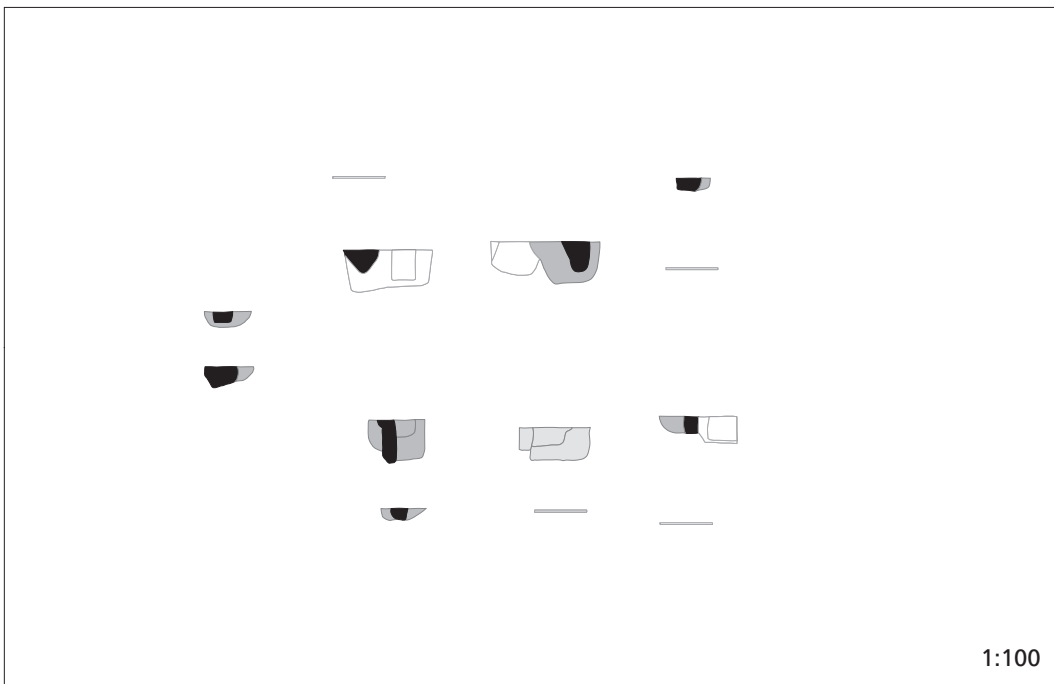
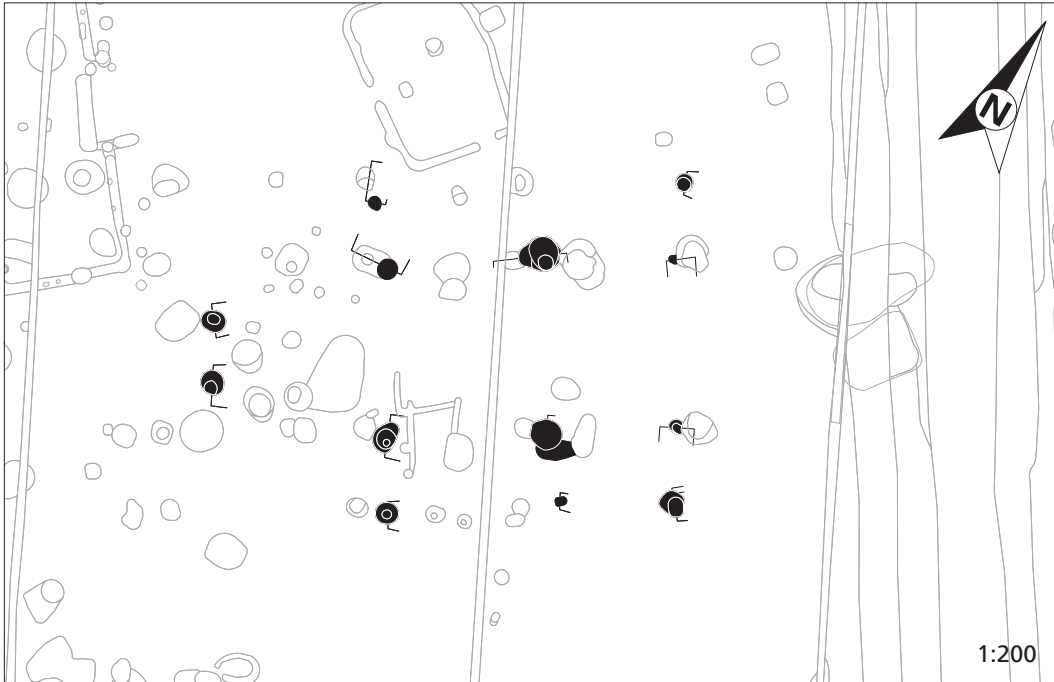

698.1

Afb. 11.109b Een afgeplatte rand van Kempisch aardewerk (vnr. 698.1). Schaal 1:2. R.T.

Specifieke kenmerkende elementen

Ingangen	Waarschijnlijk aan de zuidwestelijke korte zijde, waar de wanddragende palen (circa 3 m afstand) verder naar buiten staan dan de dakdragende (circa 1,70 m) hetgeen een verbrede toegang maakt tot het gebouw. Aan de noordoostelijke korte zijde lijkt de paalzetting te smal (ca 1 m) om een ingang mogelijk te maken. Aan de noordwestelijke lange zijde kan een ingang tussen staanderpaar 2 en 3 gesitueerd worden; de elementen M en N (respectievelijk S10167 en S10168) kunnen mogelijk met de ingang geassocieerd worden. Aan de zuidoostelijke lange zijde is eveneens een palenpaar (M en N) aanwezig dat van een ingang kan zijn geweest
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	De sporen S10167 en S10168, aan de noordzijde binnen de kern tussen de tweede en derde staanderparen, zijn wellicht te interpreteren als palen M en N.
Verbouwingen	De zuidwestelijk hoekpaal lijkt te zijn vervangen. Eventueel zijn de noordoostelijke wandpaal S10160 en de zuidoostelijke wandpaal S10178 te beschouwen als latere toevoegingen. De volledige structuur 111 is uiteindelijk vervangen door de iets grotere structuur 27.
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Het gebouw zal zijn ontmanteld, waarbij het bouw materiaal waarschijnlijk voor een deel is hergebruikt voor de bouw van opvolger structuur 27. Meerdere sporen met verbrande leem duiden op een mogelijke brand. De meeste palen lijken te zijn uitgegraven. Bij een aantal sporen lijken de palen gezien de vorm van de paalkern te zijn uitgewrikt.
Bemonstering	M659, M702
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	Een aantal sporen van structuur 27 oversnijdt sporen van structuur 111. Structuur 27 is jonger dan structuur 111.
Vondstnummers	639, 641, 642, 648, 649, 652, 654, 668, 698, 701, 706
Datering aardewerk	1125-1150/1250 De datering is lastig. In de insteek van enkele paalkuilen zijn vier fragmenten Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk en één fragment Kempisch aardewerk aanwezig. In de vulling en kern van enkele paalkuilen zijn Badorf (1), Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (1), Kempisch aardewerk (2) en Maaslands aardewerk (1) gevonden. Tenslotte zijn uit enkele uitgraafkuilen Paffrath (1), Kempisch aardewerk (1), Maaslands aardewerk (1) en een fragment roodbakkend aardewerk te noemen. Het fragment Kempisch aardewerk is een afgeplatte rand (afb. 11.109b, vnr. 698.1). Het fragment roodbakkend aardewerk is vermoedelijk intrusie. Vanwege het Kempisch aardewerk wordt een datering aangehouden na 1125. De plattegrond is ouder dan structuur 27, die dateert tussen 1150 en 1250.
Parallellen	Veghel-Peellandstraat, structuur 22 (Mooren 2011, 59); eind 12 ^e /begin 13 ^e eeuw.
Typologie	Overgangstype Huijbers H2 naar H4, groep 3
Datering erf / contemporaine sporen	tweede t/m derde kwart 12 ^e eeuw na Chr.
Conclusie datering	tweede t/m derde kwart 12 ^e eeuw na Chr.?

Afb. 11.110a Plattegrond van structuur 112, een huis van type Huijbers H1.

■ Structuur 112

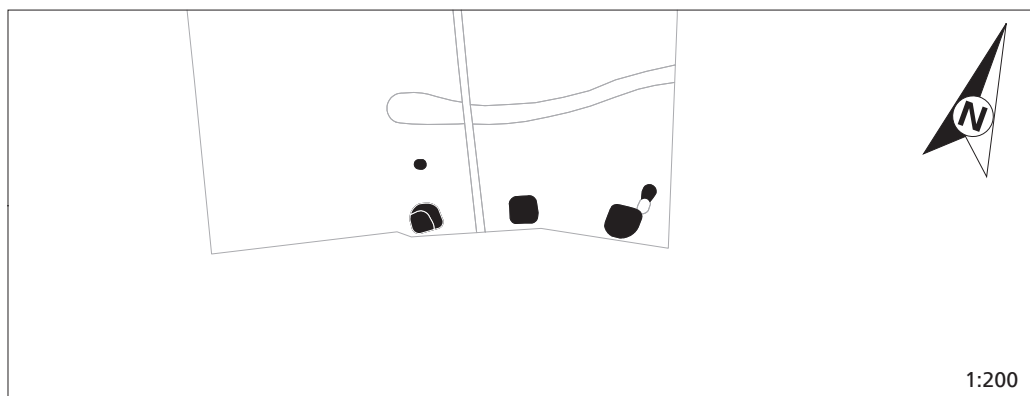
Interpretatie	Hoofdgebouw
Onderzoek	Aanleg vlak medio maart 2010: start intensief onderzoek eind maart 2010. Tijdens uitwerking onderscheid gemaakt tussen structuur 45, 80 en 112.
Erf	3a, fase 2
Oriëntatie	NO – ZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3
Aantal traveeën	2 (mogelijk 3 of zelfs 4)
Skelet	
Dragende elementen	2 staanderparen (mogelijk 3 staanderparen) in rechte lijn 2 sluitpalen aan zuidwestelijke korte zijde
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Niet zichtbaar, alle palen zijn uitgegraven.
Afwijkende staanderparen	Mogelijk is aan de oostzijde een derde staanderpaar aanwezig. Deze staanders zijn echter opvallend kleiner dan de overige staanders.
Ontbrekende delen	Indien sprake is geweest van drie staanderparen, ontbreken mogelijk de sluitpalen aan de noordoostelijke korte zijde. Deze zijn in ieder geval niet erkend tijdens het couperen van de prehistorische kuilen 6001 en 6002.
Wanden	
Vorm wand	Recht , tegenover staanders
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Rond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	Middelste wandpaal aan de noordwestzijde?
Maatvoering	
Totale lengte	9 of 12 m
Grootste breedte	8,5 m
Kleinste breedte	
Lengte kern	4 of 7,7 m
Breedte kern	4,8 m
Afmetingen traveeën	4,5 – 4,2 – 3,4? – ? m
Oppervlakte kern	21 of 38 m ²
Oppervlakte totale structuur	60 of 92 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	De locatie van de ingang is onbekend.
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	-

Verbouwingen	De tweede, zuidoostelijke staanderpaal lijkt te zijn vervangen. De structuur is vervangen door structuur 80.
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Standers zijn uitgegraven en de wandpalen zijn mogelijk uitgewrikt. Het gebouw is vervangen door structuur 80, waardoor volledige ontmanteling en eventueel hergebruik van palen zeer waarschijnlijk is.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	Sporen van structuur 112 oversnijden sporen van structuur 45: structuur 112 is jonger dan structuur 45. Sporen van structuur 112 worden oversneden door sporen van structuur 80: structuur 112 is ouder dan structuur 80.
Vondstnummers	95, 463, 464, 474, 478, 482, 484, 485, 540, 545, 542, 548, 549, 550, 551
Datering aardewerk	950-1025 In de insteek van enkele paalkuilen zijn een fragment Pingsdorf en een korte uitgebogen iets hoekige rand van Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (afb. 11.110b, vnr. 551.1) gevonden. In de kern en vulling van enkele paalkuilen zijn Mayen (1), Badorf (2), Pingsdorf (2), Paffrath (1) en Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (7) aanwezig. Het Karolingische aardewerk is vermoedelijk opspit. Vanwege de aanwezigheid van Paffrath dateert de plattegrond tussen 950 en 1150. Vanwege het naar verhouding grote aandeel Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk lijkt een datering in de 10 ^e eeuw of het begin van de 11 ^e eeuw aannemelijk.
Parallellen	Beers-De Riet, structuur 108 (Brouwer, in voorbereiding); datering vanaf 800 mogelijk en structuur 110 (datering vanaf 900 mogelijk) maar beide met één sluitpaal.
Typologie	Huistype Huijbers H1
Datering erf / contemporaine sporen	halverwege 10 ^e eeuw
Conclusie datering	halverwege 10 ^e eeuw?

551.1

Afb. 11.110b Een korte uitgebogen iets hoekige rand van Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (vnr. 551.1). Schaal 1:2. R.T.

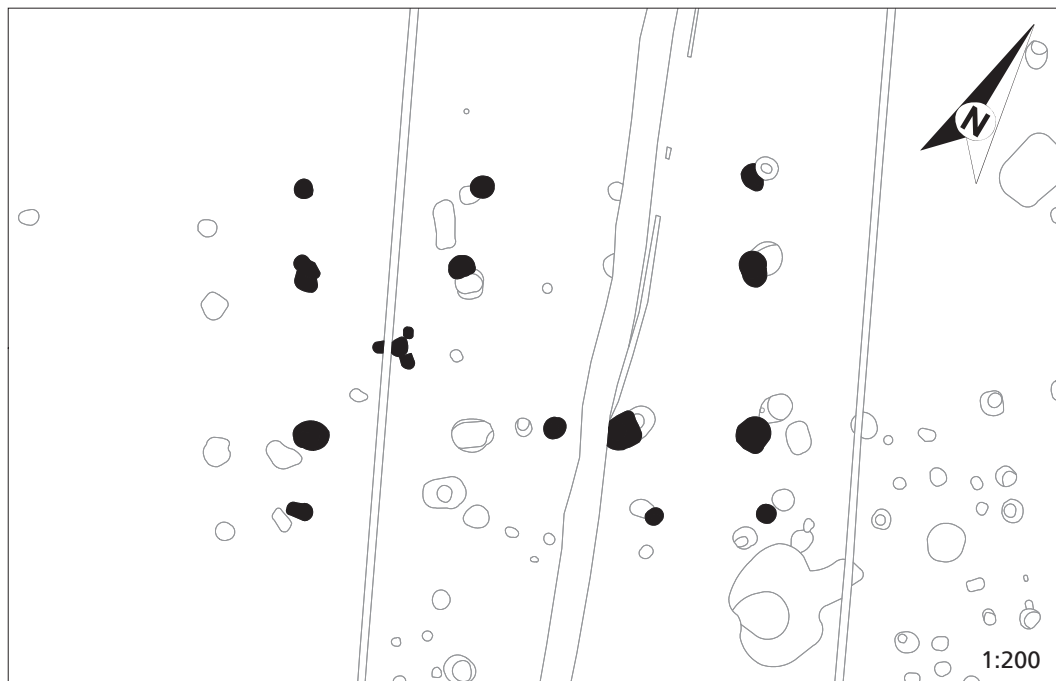
Afb. 11.111 Plattegrond van structuur 113, een huis van type Huijbers H2 of een bijgebouw van type Huijbers B5. R.T.

■ Structuur 113

Interpretatie	hoofd-/bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 29 begin juni 2010; geen intensief onderzoek.
Erf	9, fase 3
Oriëntatie	ONO – WZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3
Aantal traveeën	4?
Skelet	
Dragende elementen	3 staanderparen, in een gebogen lijn Sluitpalen buiten opgraving
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Vierkant, afgerond
Stand palen in kuil	-
Afwijkende staanderparen	-
Ontbrekende delen	Plattegrond is niet compleet opgegraven.
Wanden	
Vorm wand	Niet duidelijk
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Ovaal
Stand palen in kuil	-
Afwijkende tussenruimte	De afstand van de twee aangetroffen wandpalen tot de staanders zijn verschillend.
Ontbrekende delen	Een wandpaal bij het middelste staanderpaar ontbreekt.
Maatvoering	
Totale lengte	-
Grootste breedte	-
Kleinste breedte	-
Lengte kern	5 m
Grootste breedte kern	-
Kleinste breedte kern	-
Grootste breedte zijbeuk	1,2 m
Kleinste breedte zijbeuk	0,9 m
Afmetingen traveeën	? – 2,4 – 2,6,0 – ? m
Oppervlakte kern	-
Oppervlakte totale structuur	-
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Onbekend

Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Onbekend
Bemonstering	-
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappenden	-
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallellen	een te beperkt deel opgegraven
Typologie	Huistype Huijbers H2 of bijgebouwtype Huijbers B5
Datering erf / contemporaine sporen	(eind 11 ^e en/of) 12 ^e eeuw
Conclusie datering	(eind 11 ^e en/of) 12 ^e eeuw?

Afb. 11.112 Plattegrond van structuur 114, een huis dat binnen het onderzoek aangeduid wordt als type G3.

■ Structuur 114

Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 14 eind maart 2010; start intensief onderzoek begin mei 2010. Structuur 114 is tijdens de uitwerking gereconstrueerd.
Erf	4b, fase 2
Oriëntatie	NO – ZW
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	3
Aantal traveeën	3
Skelet	
Dragende elementen	4 staanderparen
Middenstaanders	Mogelijk 1
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Afwijkende staanderpaarpaal	Tussen het derde en vierde staanderpaar bevindt zich aan de zuidoostzijde een extra spoor (S14089), mogelijk van een ondersteunde paal of een herstelpaal.
Ontbrekende delen	-
Wanden	
Vorm lange wanden	Recht, tegenover staanderparen. Het eerste en vijfde staanderpaar maken onderdeel uit van de korte wand. Buiten de kernconstructie zijn hoekpalen aangetroffen die in één lijn met de buitenste staanderparen zijn geplaatst.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Recht
Stand palen in kuil	Recht
Maatvoering	
Totale lengte	12,2 m
Totale breedte	9 m
Breedte kern	4,5 m
Afmetingen traveeën	3,7-4-4,1 m
Oppervlakte kern	56 m ²
Oppervlakte totale structuur	108 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Niet vast te stellen
Binnenindeling	-
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	Het gebouw is als vervanging van structuur 61 gebouwd. Mogelijk zijn twee staanderparen van structuur 61 bij dit nieuwe gebouw in gebruik gebleven.

Het buiten gebruik raken van het gebouw

In een groot aantal sporen is zowel een insteek als een kern zichtbaar.

Bemonstering

-

Chronologisch kader**Oversnijdingen/overlappingsen**

De sporen van het vierde staanderpaar worden oversneden door een jongere greppel.

Vondstnummers

430, 435, 436, 839, 851, 852, 855, 910, 915, 916, 925, 931, 939, 966

Datering aardewerk

800-900/950

Vanwege de kleine hoeveelheid aardewerk is datering lastig. In de paalkernen zijn een fragment Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk en twee fragmenten Mayen aangetroffen. Deze vondsten zullen bij de sloop in de paalkernen van het gebouw terecht zijn gekomen. Vanwege de fragmenten Mayen wordt een datering aangehouden in de 9^e eeuw.

¹⁴C-datering

GrA-53396: 1250 BP (676-870 AD, 2 sigma) (afkomstig uit de nazak)

Parallellen

slordige versie van structuur 60 binnen het huidige onderzoek.
Bakel-Achter de Molen, structuur 26; 850-925 (Arnoldussen 2003, p. 48-49, afb. 7.10); Breda-Huifakker, Huis 83; (Berkvens & Taayke 2004, afb. 16.20).

Typologie

Someren V5; Verwers C-5, binnen onderzoek G3

Datering erf / contemporaine sporen

halverwege 9^e eeuw

Conclusie datering

halverwege 9^e eeuw?

Afb. 11.113 Plattegrond van structuur 115, een bijgebouw van type Huijbers B4.

■ *Structuur 115*

Interpretatie	Bijgebouw
Onderzoek	Aanleg werkput 12 medio februari 2010. Start intensief onderzoek medio april 2010. Tijdens uitwerking onderscheid gemaakt tussen structuur 48, 115 en 116.
Erf	3, fase 4
Oriëntatie	W – O
Basisindeling structuur	
Aantal beuken	1 (zichtbaar)
Aantal traveeën	3
Skelet	
Dragende elementen	2 staanderparen, in rechte lijn 2 sluitpalen aan oostelijke korte zijde en één sluitpaal aan westelijke korte zijde.
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Afgerond; in het vlak zijn bij enkele sporen een kern en insteek zichtbaar.
Stand palen in kuil	Recht
Afwijkende nokstijlen	-
Ontbrekende delen	De oostelijke korte zijde is intact, de westelijke is twijfelachtig, deze is deels verstoord door drainageleiding.
Wanden	
Vorm wand	Geen wandpalen aangetroffen
Maatvoering	
Totale lengte	6,9 m
Grootste breedte	4 m
Lengte kern	2,2 m
Afmetingen traveeën	1,9-2,2-2,8 m
Oppervlakte kern	8,8 m ²
Oppervlakte totale structuur	19,8 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Ingangen	Mogelijk tussen oostelijke sluitpalen.
Binnenindeling	Niet waargenomen
Bijzondere elementen	-
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	Palen lijken niet te zijn uitgegraven.
Bemonstering	-
Chronologisch kader	

Oversnijdingen/overlappendingen	Oversnijdt structuur 48
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallellen	alleen prehistorisch aardewerk aangetroffen. Overeenkomst met structuur 48 binnen het huidige onderzoek. Eindhoven-Blixembosch, gebouw 5 (Arts 1993, fig. 6, gebouwen 4 en 5, 113); 10 ^e eeuw.
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B4
Datering erf / contemporaine sporen	eind 10 ^e en/of eerste helft 11 ^e eeuw
Conclusie datering	eind 10 ^e en/of eerste helft 11 ^e eeuw?

Afb. 11.114 Plattegrond van structuur 116, een bijgebouw van type Huijbers B2.

■ *Structuur 116*

Interpretatie	Spieker
Onderzoek	Aanleg werkput 12 medio februari 2010. Start intensief onderzoek medio april 2010. Tijdens uitwerking onderscheid gemaakt tussen structuur 48, 115 en 116.
Erf	3, fase onbekend
Oriëntatie	NNW –ZZO
Skelet	
Dragende elementen	4 palen
Vorm paalkuilen in horizontale vlak	Onregelmatig tot rechthoekig afgerond
Stand palen in kuil	Recht
Ontbrekende delen	-
Maatvoering	
Lengte	3 m
Breedte	3,5 m
Oppervlakte totale structuur	11 m ²
Specifieke kenmerkende elementen	
Verbouwingen	-
Het buiten gebruik raken van het gebouw	niet onderzocht.
Bemonstering	
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	-
Vondstnummers	-
Datering aardewerk	-
Parallellen	Algemeen voorkomend bijgebouw
Typologie	Bijgebouwtype Huijbers B2
Datering erf / contemporaine sporen	10 ^e en/of eerste helft 11 ^e eeuw
Conclusie datering	10 ^e en/of eerste helft 11 ^e eeuw?

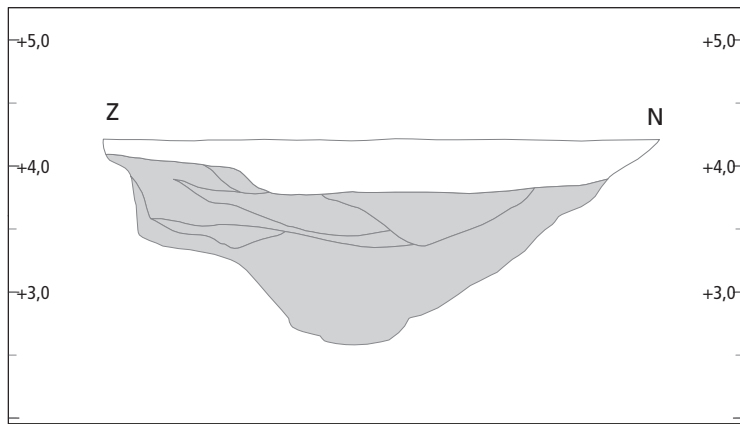
11.3.2 Waterkuilen/-putten

Tijdens het onderzoek zijn twee waterkuilen, een mogelijk uitgegraven waterput en zeven waterputten aangetroffen (zie paragraaf 6.4).⁵¹ De waterkuilen (5002 en 5003) en de mogelijk uitgegraven waterput (5001) bevinden zich op de westnoordwestelijke hoogte. In deze waterkuilen waren geen houten bekisting en/of losse fragmenten hout aanwezig. Waterput 5008 bevindt zich ter hoogte van de noordoostelijke laagte. De meeste waterputten (5007 t/m 5012) zijn echter op de hoogte in het zuiden van het onderzoeksgebied aangetroffen.

■ Structuur 5001

Interpretatie		(uitgegraven) waterput
Onderzoek		De kuil is in twee fasen (maart en april 2010) onderzocht. Tijdens de tweede fase was bronbemaling aanwezig.
Erf		13a, fase 1
Vorm in horizontale vlak		Ovaal in het vlak
Oriëntatie		N-Z
Maatvoering		
Lengte		4,80 m
Breedte		3,60 m
Diepte		1,60 m
Buiten gebruik raken van de waterput		De waterput is uitgegraven. Bovenin een nazak (S1901) met daaronder een uitgraafkuil (S2183).
Vullingen		Onder een nazak die zich over de gehele breedte van het spoor bevindt, zijn verschillende lagen aanwezig. De lagen variëren van donker grijs zand (vulling 10), donker bruin zand met gele en donker grijze vlekken (vulling 11), lichtgrijs geel lemig zand (vulling 12), geel zand (vulling 13), donkergrijsgeel gevlekt zand (vulling 14), bruin zand (vulling 15) en lichtgrijs zand met gele leemvlekken (vulling 16). De onderkant van de kuil bevindt zich op 9,76 m +NAP.
Bemonstering		M605
spoor- en vondstnummers	uitgraaf	Spoor: 2183 Vondsten: vnrs. 409, 601, 662 (vulling 11), vnrs. 377, 602, 603 (vulling 14), vnrs. 604, 605 (vulling 17)
	nazak	Spoor: 1901 Vondsten: vnrs. 27 en 376

51 Behalve deze waterkuilen en -putten is zowel in kuilencluster I als in kuilencluster III een kuil aangetroffen die mogelijk als uitgegraven waterput geïnterpreteerd moet worden. Dit wordt in paragraaf 6.5 verder toegelicht.

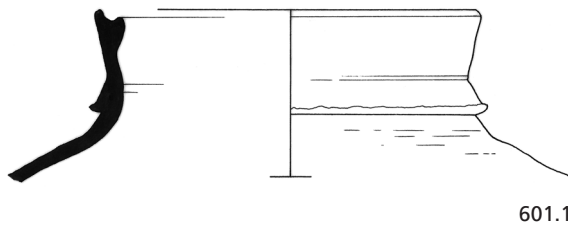

Structuur 5001

□ nazak
 ■ uitgraafkuil

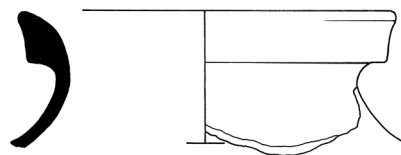

Afb. 11.115a Doorsnede van structuur 5001, een uitgegraven waterput.

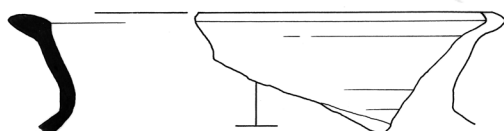
601.1

Afb. 11.115b Een manchetrans van Maaslands aardewerk (vnr. 601.1). Schaal 1:2. R.T.

377.1

Afb. 11.115c Een uitgebogen driehoekige rand van Maaslands aardewerk (vnr. 377.1). Schaal 1:2. R.T.

409.1

Afb. 11.115d Een afgeplatte rand van kempisch aardewerk (vnr. 409.1). Schaal 1:2. R.T.

Chronologisch kader

Oversnijdingen/overlappendingen

Datering aardewerk

-
uitgraafkuil: vanaf derde kwart 12^e eeuw

In de vullingen die tot de uitgraafkuil (S2183) gerekend zijn, komt voornamelijk Maaslands aardewerk aanwezig (20 fragmenten) voor met daarnaast in mindere mate Kempisch aardewerk (6), Zuid-Limburgs aardewerk (1) en Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (1). Onder het Maaslands aardewerk zijn een manchetrand (afb. 11.115b, vnr. 601.1) en een uitgebogen driehoekige rand (afb. 11.115c, vnr. 377.1) aanwezig. De eerste dateert tussen 1125 en 1175. De tweede dateert waarschijnlijk vanaf de tweede helft van de 12^e eeuw.⁵² Onder het Kempisch aardewerk bevindt zich een afgeplatte rand (afb. 11.115d, vnr. 409.1). De randfragmenten van Maaslands aardewerk lijken erop te duiden dat de waterput op z'n vroegst in het derde kwart van de 12^e eeuw is uitgegraven.

In de nazak (S1901) zijn een fragment Elmpt en twee scherven roodbakkend hoogversierd aardewerk aangetroffen. De versiering op het roodbakkende hoogversierde aardewerk bestaat uit verticale aangepunte kleistripjes van wit slib met daartussen een bruin geaccentueerde slingerende kleistrip (afb. 11.115e, vnr. 376.2). Hoogversierd aardewerk met dergelijke kleistrips dateert in 's-Hertogenbosch van het laatste kwart van de 13^e tot en met het begin van de 14^e eeuw.⁵³ In Vlaanderen komt het daarentegen frequent voor in de late 12^e en 13^e eeuw.⁵⁴

Datering erf / contemporaine sporen

Conclusie datering

1125-1175 na Chr.

tweede t/m derde kwart 12^e eeuw na Chr.

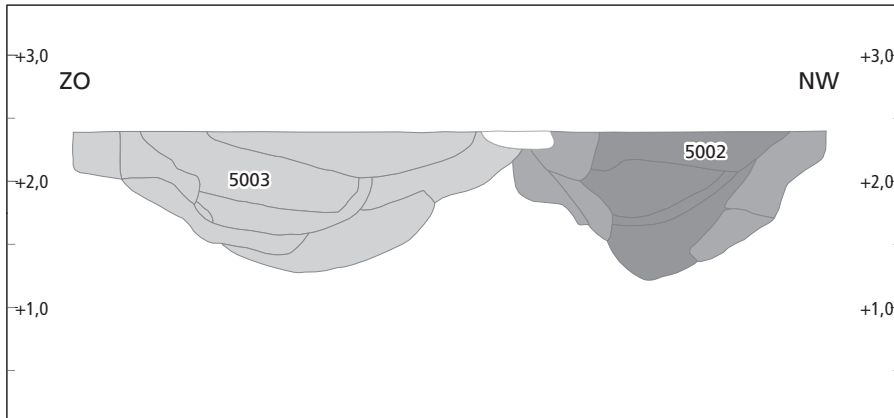
Afb. 11.115e Een fragment roodbakkend hoogversierd aardewerk waarbij de versiering bestaat uit verticale aangepunte kleistripjes van wit slib met daartussen een bruin geaccentueerde slingerende kleistrip (schaal 1:2).

⁵² Verhoeven 1998, 131, 136.

⁵³ Janssen 1983, 201-202.

⁵⁴ De Grootte 2008, 144.

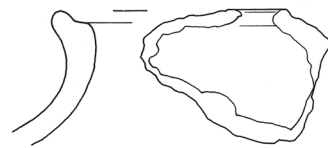

Structuur 5002 en 5003

- uitgraafkuil
- uitgraafkuil, fase 1
- uitgraafkuil, fase 2
- overig spoor

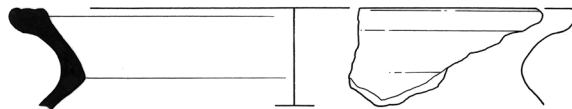

Afb. 11.116a Doorsnede van structuur 5002 en 5003, twee waterkuilen.

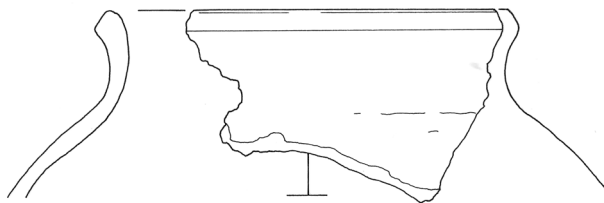
18.2

Afb. 11.116b Een afgeplatte rand met groef bovenop van een kogelpot uit Elmpt (vnr. 18.2). Schaal 1:2. R.T.

368.1

Afb. 11.116c Een afgeplatte rand van een kookpot van Kempisch aardewerk (vnr. 368.1). Schaal 1:2. R.T.

18.3

Afb. 11.116d Een driehoekig afgeronde rand van een kogelpot van Zuid-Limburgs aardewerk (vnr. 18.3). Schaal 1:2. R.T.

■ *Structuur 5002*

Interpretatie	Waterkuil
Onderzoek	De kuil (S1568) is in kwadranten onderzocht in combinatie met de ernaast gelegen kuil (waterkuil 5003) en de oversnijdende greppel 1015 (greppelsysteem 4, fase 4).
Erf	13a, fase 2
Vorm in horizontale vlak	rond
Oriëntatie	Waterkuil 5002 ligt naast waterkuil 5003 en ze hebben samen de NNW-ZZO-oriëntatie die overeenstemt met de oriëntatie van de in de buurt gelegen plattegronden en (latere) greppelsystemen.
Maatvoering	
Lengte	2,6 m
Breedte	2,6 m
Diepte	1,16 m
Buiten gebruik raken van de waterkuil	Vermoedelijk is de kuil na het dichtraken nog een keer uitgegraven. Vulling 4, 5 en 6 kunnen aan deze tweede fase gekoppeld worden.
Vullingen	Over het algemeen heeft de kuil een erg grillige vulling die ontstaan is bij het dichtgooien van de kuil. Verder bevinden zich tegen de zijkant enkele sterk humeuze vullingen, zonder echt een doorlopende band te vormen. Gelaagdheden of spoellagen, zoals eventueel te verwachten in een waterkuil, zijn binnen de onderste vullingen niet waargenomen.
Bemonstering	M365
Spoor en vondstnummers	Spoor: 1568 Vondstnummers: 18, 208, 229, 368, 369 (vulling 4), 370
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	waterkuil 5002 wordt oversneden door waterkuil 5003.

Datering aardewerk

Einde 1175-1200

De meeste vondsten zijn afkomstig uit de bovenste vulling van het spoor. Vermoedelijk moet deze laag als nazak geïnterpreteerd worden. In de nazak zijn Elmpt (2), Kempisch aardewerk (5), Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (3), handgevormd Zuid-Limburgs aardewerk (9) en een fragment prehistorisch aardewerk aanwezig. Hieronder bevinden zich een afgeplatte rand met groef bovenop van een kogelpot uit Elmpt (afb. 11.116b, vnr. 18.2), een afgeplatte rand van een kookpot van Kempisch aardewerk (afb. 11.116c, vnr. 368.1) en een driehoekig afgeronde rand van een kogelpot van Zuid-Limburgs aardewerk (afb. 11.116d, vnr. 18.3). De eerste rand dateert na 1175.⁵⁵ De tweede rand is niet nauwkeuriger te dateren. De laatste rand Zuid-Limburgs aardewerk is te dateren in het tweede kwart van de 12^e eeuw.⁵⁶ Tussen het Zuid-Limburgs aardewerk bevinden zich ook enkele wandfragmenten met een versiering van rijen rode verf-kommaatjes. Een dergelijke versiering dateert Bruijn in het midden van de 12^e eeuw.⁵⁷ Gezien de afgeplatte rand van Elmpt aardewerk en het ontbreken van jonger Zuid-Limburgs aardewerk wordt voor de vondsten uit de nazak een datering aangehouden in het laatste kwart van de 12^e eeuw.

In vulling 4 is verder een wandfragment Elmpt verzameld. Deze vulling wordt in verband gebracht met een tweede gebruiksfase van de kuil. Op grond van dit fragment aardewerk kan deze tweede fase op z'n vroegst in de tweede helft van de 12^e eeuw gedateerd worden. Een jongere datering voor deze tweede fase is echter niet uitgesloten.

Datering erf / contemporaine sporen

tweede helft 12^e eeuw

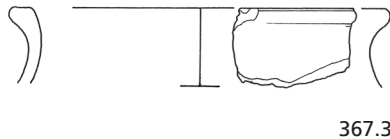
Conclusie datering

tweede helft 12^e eeuw?

55 Theuws, Verhoeven & Van Regteren Altena 1988, 335. Ostkamp 1998, 26, 29.

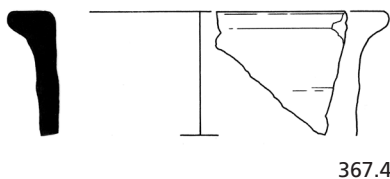
56 Bruijn 1962/1963, 356.

57 Bruijn 1968, 47.

Afb. 11.117a Een afgeplatte rand van een kleine kogelpot uit Elmpt (vnr. 367.3).

Schaal 1:2. R.T.

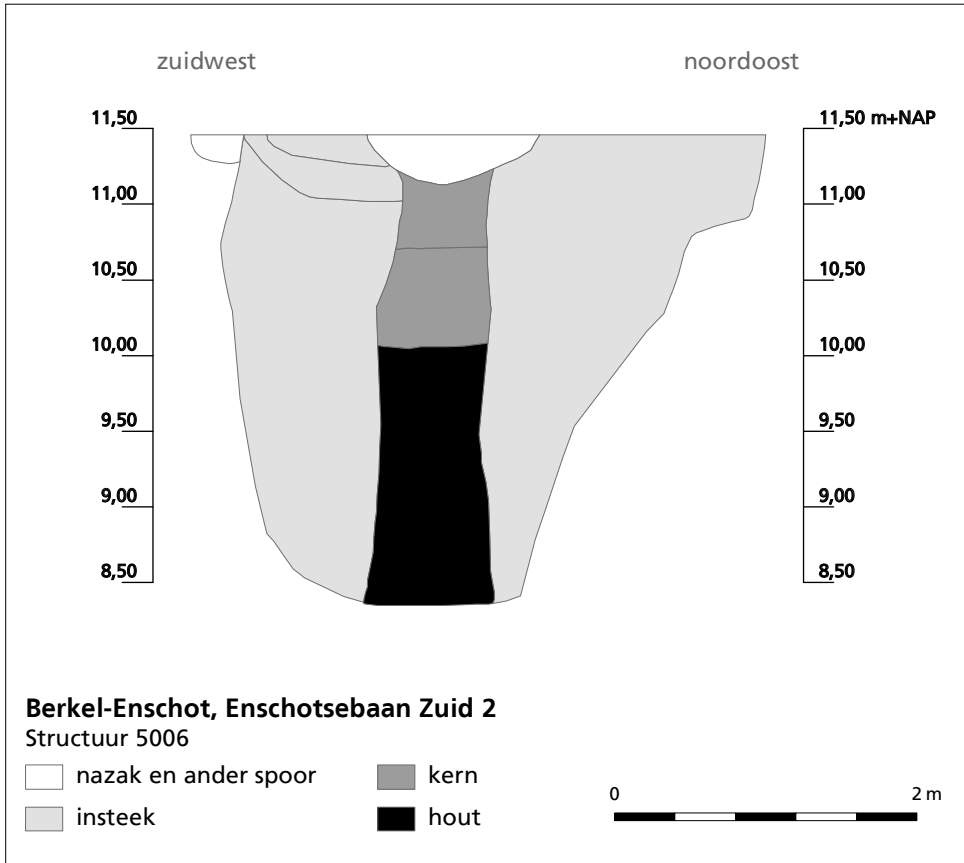

Afb. 11.117b Een afgeplatte rand van een kan van Zuid-Limburgs aardewerk (vnr. 367.4). Schaal 1:2. R.T.

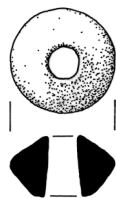
■ Structuur 5003

Interpretatie	Waterkuil
Onderzoek	De kuil (S2082) is in kwadranten onderzocht in combinatie met de ernaast gelegen waterkuil 5002 en de oversnijdende greppel 1015 (greppelsysteem 4, fase 4).
Erf	13a, fase 3
Vorm in horizontale vlak	rond
Oriëntatie	Waterkuil 5003 ligt naast waterkuil 5002 en ze hebben samen de NNW-ZZO-oriëntatie die overeenstemt met de oriëntatie van de in de buurt gelegen plattegronden en (latere) greppelsystemen.
Maatvoering	
Lengte	3,2 m
Breedte	3,2 m
Diepte	1,1 m
Buiten gebruik raken van de waterkuil	De kuil lijkt te zijn dichtgegooid.
Vullingen	De meeste vullingen in deze kuil zijn ontstaan bij het dichtgooien van de kuil, waarbij nederzettingsafval (met name aardewerk) in de vlekkerige vullingen bevindt. Onderin bevindt zich een zeer humeuze vulling.
Bemonstering	M366
Spoor en vondstnummers	Spoor: 2082 Vondstnummers: 224, 236 en 367
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappenden	Waterkuil 5003 oversnijdt in ieder geval de eerste fase van waterkuil 5002. De relatie tussen de tweede fase van waterkuil 5002 en waterkuil 5003 is onbekend. De kuil wordt zelf oversneden door greppel 1015 (greppelsysteem 4, fase 4).
Datering aardewerk	De verzamelde vondsten konden niet aan een specifieke laag gekoppeld worden. Vermoedelijk moeten de vondsten in verband worden gebracht met de demping van de kuil. Het aardewerk bestaat uit Elmpt (1), Kempisch aardewerk (2), Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (2), Maaslands aardewerk (3) en Zuid-Limburgs aardewerk (3). Onder het Elmpter aardewerk is een afgeplat randje van een kleine kogelpot te noemen (afb. 11.117a, vnr. 367.3). Tussen het Zuid-Limburgs aardewerk bevindt zich een afgeplatte rand van een kan (afb. 11.117b, vnr. 367.4). Beide dateren na 1175. ⁵⁸ Op grond van het aardewerk lijkt de kuil op z'n vroegst in het laatste kwart van de 12e eeuw gedempt te zijn.
Datering erf / contemporaine sporen	eind 12 ^e en/of begin 13 ^e eeuw
Conclusie datering	eind 12 ^e en/of begin 13 ^e eeuw?

58 Bruijn 1959, 160. Bruijn 1960/1961, 487. Theuws, Verhoeven & Van Regteren Altena 1988, 325, 335. Ostkamp 1998, 26, 29.

Afb. 11.118a Doorsnede van structuur 5006, een waterput waarbij de bekisting bestaat uit een uitgeholde boomstam.

1392.1

Afb. 11.118b Een dubbelconische spinsteen van Maaslands aardewerk (vnr. 1392.1). Schaal 1:2. R.T.

■ Structuur 5006

Interpretatie	Waterput (boomstam)
Onderzoek	Deze waterput is na de aanleg van bronbemaling onderzocht. Vanwege instorting is de opbouw van de vulling van de waterput slechts globaal gedocumenteerd.
Erf	8, fase 1 en 2
Constructie	
Bekisting	Uitgeholde boomstam, bestaand uit twee helften. De helften zijn met pengatverbindingen en houten windsels verankerd (op circa 140 cm onder de houten putrand. Van de boomstam is nog circa 2 m bewaard gebleven. De boomstam is aan de onderzijde bekapt en rechtop in de bodem geplaatst.
Vorm van de insteek	Rechthoekige insteek in het vlak. De insteek is in profiel asymmetrisch: zuidzijde relatief stijl, noordzijde enigszins getrapt De kernconstructie bevindt zich daarbij in de noordelijke helft van de insteek.
Ingezonken of ingelaten diepte (hoogteverschil onderkant insteek en onderkant waterput)	De onderkant van de boomstam is gelijk met de onderkant van de insteek.
Bijzondere elementen	-
Reparaties	-
Buiten gebruik raken van de waterput	Onder een nazak die zich boven de kern van de put bevindt en boven de laag met opgeweld zand, zijn twee licht humeuze lagen waargenomen. Van de onderste laag (vulling 6) kon alleen het deel dat boven de resterende putrand uitstak worden gedocumenteerd, omdat de vulling is ingestort tijdens het vrijleggen. Vulling 5 en 6 bestaan beide uit donkerbruin donkergrijs humeus zand met houtskool. In vulling 6 zijn bovendien enkele fragmenten verbrande leem aangetroffen. Beide vullingen moeten waarschijnlijk met de demping van de waterput in verband worden gebracht. Het hout van de bekisting is bewaard gebleven tot onder het grondwaterniveau van circa 10,10 m +NAP.
Afmetingen	
Grootste diameter insteek	3,50 m
Grootste diameter kern	0,80 m
Diepte waterput vanaf vlak	3,08 m (= 8,36 m +NAP)
Laagdikte opgeweld zand op bodem	Vanwege inzakking van de vulling van de put is de opbouw slechts globaal waargenomen. Vanaf circa 140 cm boven de onderkant van put (tot circa 9,50 m +NAP) bevindt zich schoon geel zand met een dikte van circa 1 m (hieronder bevindt zich een meer lemige laag). Aangezien onder dit zandpakket geen humeuze afzettingen zijn waargenomen uit de tijd dat de waterput in gebruik was, maar wel boven het zandpakket, gaat het hier waarschijnlijk om een fors pakket opgeweld zand.
Spoor en vondstnummers	
Insteek	Spoor-/vullingnummer: 11118.2, 11118.3, 11118.4, 11118.7 en 11118.12 Vondsten: 1380 Monsters: 1310
Kern	Spoor-/vullingnummer: 11118.5 11118.6 en 11118.10 Vondsten: 1341, 1379, 1384, 1392 Monsters: 1307, 1308, 1383
Nazak	Spoor-/vullingnummer: 11118.1 Vondsten: - Monsters: 1309
Chronologisch kader	
Dendrodatering constructiehout	najaar/winter 1047/1048 na Chr.

Datering aardewerk insteek

In de insteek van de waterput is een fragment gevonden van aardewerk dat vermoedelijk afkomstig is uit Mayen (vulling 7). Gezien de datering van het hout van de boomstam moet deze scherf als opspit beschouwd worden.

Datering aardewerk kern

aardewerk uit de kern dateert ná 950 na Chr.

In kern van de waterput is een fragment Paffrath (vulling 6), een fragment Pingsdorf (vulling 5) en een dubbelconische spinsteen van Maaslands aardewerk (vulling 6) aanwezig (afb. 11.118b, vnr. 1392.1). Beide vullingen zijn met de demping van de waterput in verband gebracht. Vanwege het fragment Paffrath kan de waterput op grond van het aardewerk op z'n vroegst vanaf 950 gedempt zijn. Een *terminus ante quem* kan op grond van het aardewerk niet gegeven worden. Hoewel Pingsdorf aardewerk vanaf het laatste kwart van de 11^e eeuw door de opkomst van Zuid-Limburgs aardewerk van de markt wordt verdrongen en Paffrath ná 1150 niet meer voorkomt, kunnen beide fragmenten bij de demping in de waterput terecht zijn gekomen. Hetzelfde geldt voor het spinsteentje dat tussen 950 en 1250 na Chr. gedateerd is.

Datering aardewerk nazak

-

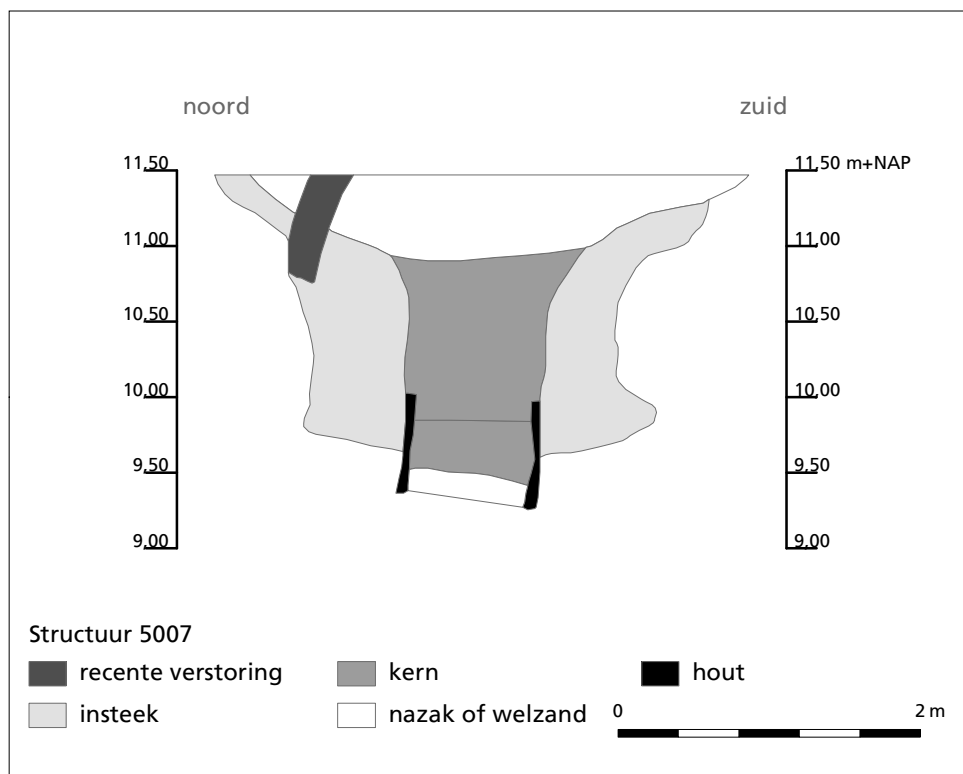
Datering erf / contemporaine sporen

tweede helft 11^e en (eerste helft) 12^e eeuw

Conclusie datering

tweede helft 11^e en (eerste helft) 12^e eeuw

Afb. 11.119a Doorsnede van structuur 5007, een waterput waarbij de bekisting bestaat uit een uitgeholde boomstam.

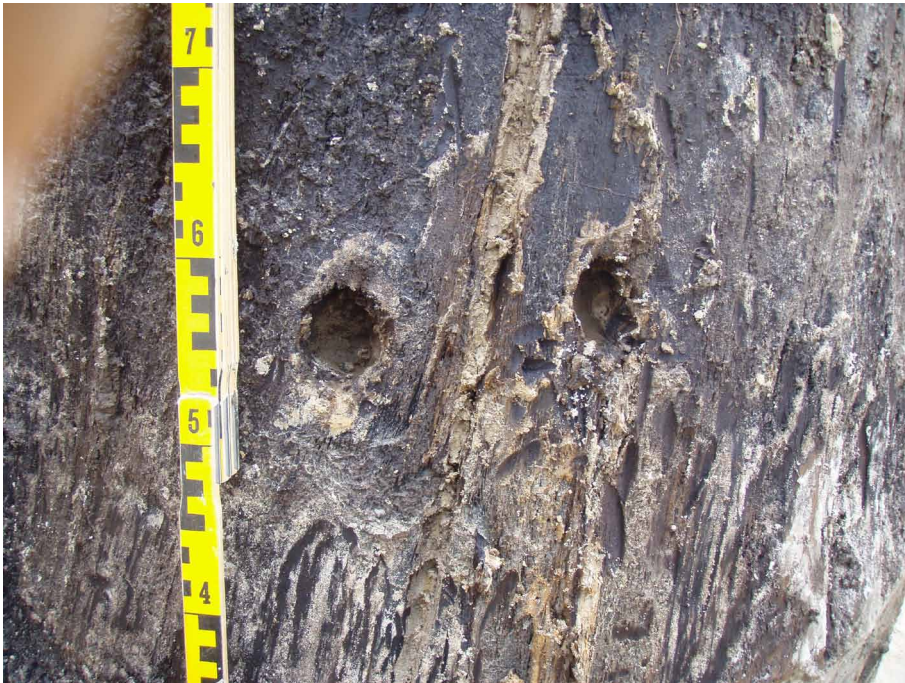

■ Structuur 5007

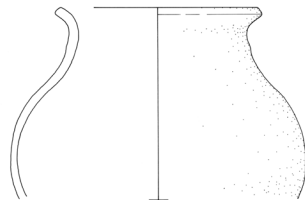
Interpretatie		Waterput (boomstam)
Onderzoek		Deze waterput is met behulp van bronbemaling onderzocht.
Erf		3a, fase 1?
Constructie		
Bekisting		Uitgehohde boomstam, bestaand uit minimaal twee losse delen. De boomstam is recht op in de grond geplaatst. De bovenkant van het hout was in een slechte staat (vermolmd), maar over het algemeen was het hout redelijk bewaard gebleven, vooral onderin de waterput. Het hout was over een hoogte van maximaal 50 cm bewaard gebleven. De wand van de waterput bestond uit minimaal twee losse delen, die met elkaar verbonden zijn geweest. Hiervan getuigen de gaten die zijn aangetroffen, waardoor mogelijk touwen zijn geknoopt om de stukken bijeen te houden.
Vorm van de insteek		De insteek is in het vlak ovaal en in profiel symmetrisch. De zijkant van de insteek is vrij recht en de onderkant horizontaal (op een diepte van 9,70 m +NAP)
Ingezonken of ingelaten diepte (hoogteverschil onderkant insteek en onderkant waterput)		De onderkant van de boomstam bevindt zich circa 40 cm beneden de onderkant van de insteek.
Bijzondere elementen		Er is alleen een los stuk hout in de putvulling aangetroffen.
Reparaties		-
Buiten gebruik raken van de waterput		De onderste vulling (vulling 5) heeft zich gevormd tijdens de gebruikperiode. Na het buiten gebruik raken is de waterput gedempt met donker grijsbruin zand (licht humeus) met o.a. maalsteenfragmenten (vulling 3). Het hout van de bekisting is bewaard gebleven tot onder het grondwaterniveau van circa 10,00 m +NAP.
Afmetingen		
Grootste diameter insteek		3,50 m
Grootste diameter kern		1,00 m
Diepte waterput vanaf vlak		2,20 m (= 9,27 m +NAP)
Laagdikte opgeweld zand op bodem		Tot ongeveer 10 à 15 cm boven de onderkant van de boomstam bevindt zich opgeweld zand (circa 9,40 m +NAP).
Vullingen	Insteek	Spoor-/vullingnummer: 12004.2 Vondsten: 1225, 1251 Monsters: 1230
	Kern	Spoor-/vullingnummer: 12004.3 en 12004.5 Vondsten: 1226 (vulling 3), 1227 (vulling 5), 1248 (vulling 3), 1249 (vulling 5), 1250 (vulling 5) Monsters: 1228, 1229
	Nazak	Spoor-/vullingnummer: 12001.1 Vondsten: -
Chronologisch kader		
Dendrodatering bekisting		Geen betrouwbare datering.
¹⁴ C-datering constructiehout		GrA-53537: 1160 BP (777-969 AD, 2 sigma)
Datering aardewerk insteek		In de insteek van de waterput zijn een fragment Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk en een niet te determineren fragment aanwezig.
Datering aardewerk kern		900-1100 De kern bevat een grote hoeveelheid Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (n=77), onder andere afkomstig van twee kogelpotten (n=55). De eerste met uitgebogen rand met puntige lip (afb. 11.119c, vnr. 1250.1). De tweede met korte uitgebogen afgeronde rand (afb. 11.119d, vnr. 1250.2). Met slechts Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk kan geen nauwkeurigere datering worden gegeven dan van de 9 ^e tot en met de 11 ^e eeuw. De grote hoeveelheid Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk maakt een datering in de 10 ^e of 11 ^e eeuw daarentegen waarschijnlijk.

Datering aardewerk nazak
Datering erf / contemporaine sporen
Conclusie datering

-
begin 10^e eeuw.
ná 800 na Chr. geplaatst, mogelijk begin 10^e eeuw.

Afb. 11.119b Detailfoto van de gaten ten behoeve van de verbinding van de helften van de boomstam.

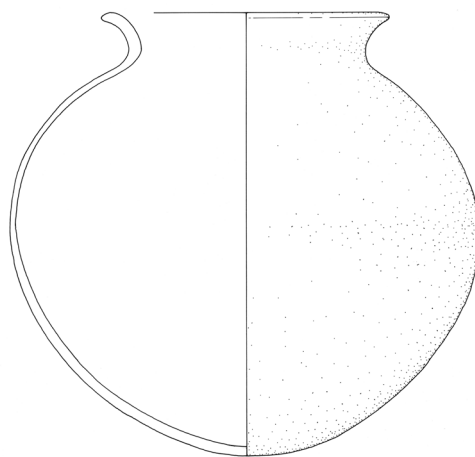
1250.1

Afb. 11.119c Een uitgebogen rand met puntige lip van een kogelpot van Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (vnr. 1250.1). Schaal 1:4. R.T.

Afb. 11.119e Foto van kogelpotten van Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk met korte uitgebogen afgeronde rand (links, vnr. 1250.2) en uitgebogen rand met puntige lip (vnr. 1250.1).

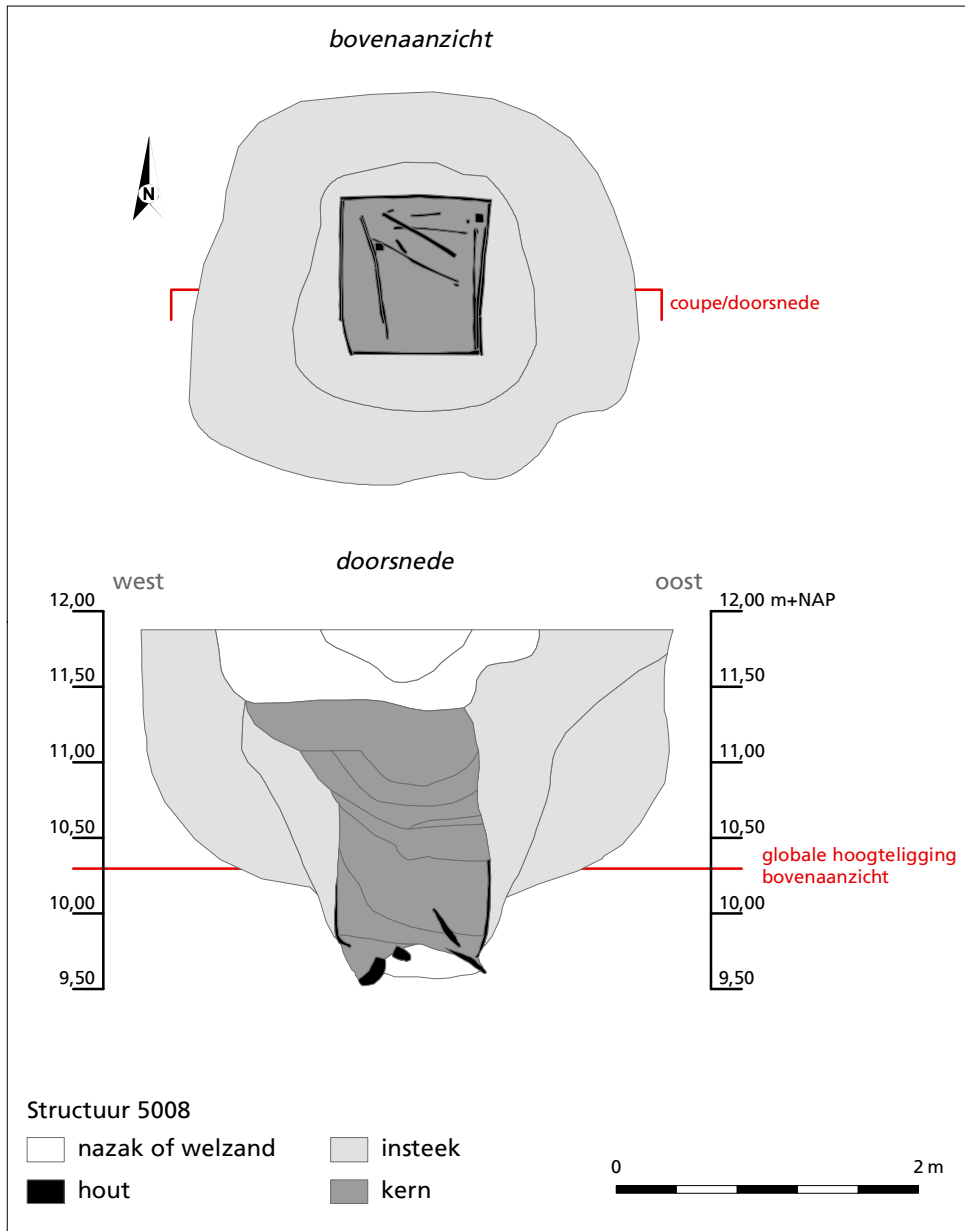
*Afb. 11.119d Een korte uitgebogen afgeronde rand van een kogelpot van Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (vnr. 1250.2).
Schaal 1:4. R.T.*

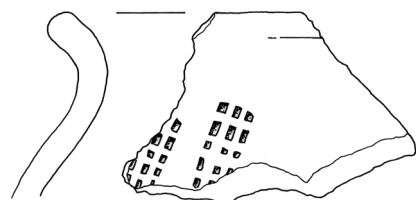
1250.2

Afb. 11.119f Foto van kogelpot van Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk met korte uitgebogen afgeronde rand (vnr. 1250.2).

Afb. 11.120a Doorsnede van structuur 5008, een waterput waarbij de bekisting bestaat uit horizontale planken die tegen hoekpalen aan zijn geplaatst.

1236.3

Afb. 11.120b Een uitgebogen afgeronde rand met een rechthoekige stempel met rastermotief (vnr. 1236.3). Schaal 1:2. R.T.

■ Structuur 5008

Interpretatie	Waterput (vierkante bekisting)
Onderzoek	Deze waterput is met behulp van bronbemaling onderzocht. In totaal zijn vier vlakken aangelegd. Na de documentatie van vlak 2 is de coupe naar achteren gezet, over het midden van de kern van de waterput.
Erf	3a, fase 2 en 3
Constructie Bekisting	Vierkante constructie (houten bekisting) van horizontale planken die tegen hoekpalen zijn geplaatst. De bovenkant van het hout was in een zeer slechte staat (vermolmd), slechts de onderste drie planken zijn enigszins bewaard gebleven. Alleen in de noordoostelijke en noordwestelijke hoeken binnen de houten bekisting bevonden zich aangepunte palen, gebruikt om deze hoeken van de constructie te verstevigen. Binnen de vierkante constructie bevond zich een kleinere (mogelijk oudere) eveneens vierkante constructie met een hoekpaal aan de zuidwestzijde. De relatieve ouderdom van de binnen- en buitenconstructies kan niet afgeleid worden uit de dendrodateringen van het hout. Gezien de dateringen lijkt het er op dat voor de jongere fase hout van de eerste fase is hergebruikt.
Vorm van de insteek	De insteek is in het vlak rond van vorm en symmetrisch in profiel. Tot een diepte van 10,80 tot 10,60 m +NAP is de zijkant van de insteek verticaal, waarna de onderkant aan weerszijden horizontaal naar de kernconstructie toeloopt. Dichter tegen de kernconstructie aan loopt de insteek weer verder naar beneden. Mogelijk bevond zich hier een werkniveau van waaruit de constructie werd opgebouwd.
Ingezonken of ingelaten diepte (hoogteverschil onderkant insteek en onderkant waterput)	De onderkant van de constructie is iets dieper gelegen dan de zichtbare insteek.
Bijzondere elementen	-
Reparaties	De waterput is een keer gerepareerd. Dit blijkt uit twee zaken: 1) een eerste insteek wordt doorsneden door een tweede insteek; 2) de houten constructie bestaat uit twee fasen, waarvan de ingeklapte binnenste constructie vermoedelijk het oudst is.
Buiten gebruik raken van de waterput	De herstelde waterput is onderin geleidelijk gevuld geraakt met zand en sliblaagjes en uiteindelijk (vulling 4) gedempt met zand uit de omgeving.
Afmetingen	
Grootste diameter insteek	3,50 m
Grootste diameter kern	1,00 m
Diepte waterput vanaf vlak	2,18 m (= +9,63 NAP)
Laagdikte opgeweld zand op bodem	Er bevindt zich onderin wit, verspoeld zand tussen omgeklapte planken tot ongeveer 20 cm boven de onderzijde van de waterput (op een diepte van circa 9,75 m +NAP).
Vullingen	
Insteek	Spoor-/vullingnummer: 12369.3 en 12369.5 Vondsten: 1237 Monsters: 1274
Kern	Spoor-/vullingnummer: 12369.4, 12369.8, 12369.9, 12369.10, 12369.11, 12369.12, 12369.13, 12369.14 en 12369.15 Vondsten: 1238, 1252 Monsters: 1265, 1266, 1268, 1269, 1270, 1271, 1272, 1273
Nazak	Spoor-/vullingnummer: 12369.1 en 12369.2 Vondsten: 96, 1235, 1236
Chronologisch kader	
Dendrodatering constructiehout	In ieder geval ná 862 na Chr. Een losse plank moet wellicht met de herstelfase in verband gebracht worden en is ná 899 na Chr. gedateerd.
Datering aardewerk insteek	De insteek bevat slechts een fragment prehistorisch aardewerk dat als opspit geïnterpreteerd moet worden.

Datering aardewerk kern

uiteindelijke demping ná 950 na Chr.

Vulling 4 (demping) bevat prehistorisch aardewerk (1), Paffrath (1) en Pingsdorf (1). Vanwege het Paffrath aardewerk en vanwege het Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk in de nazak (zie onder) lijkt de demping vanaf de tweede helft van de 10^e eeuw mogelijk, maar een 11e-eeuwse datering kan niet worden uitgesloten.

Datering aardewerk nazak

In de nazak zijn prehistorisch aardewerk (1), Pingsdorf (3) en Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (5) gevonden. Onder het Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk zijn twee uitgebogen afgeronde randen te noemen, waarvan één versierd met een rechthoekige stempel met rastermotief (afb. 11.120b, vnr. 1236.3). Een versiering met stempels komt voor in de 10e en 11e eeuw, maar vooral de 10e eeuw.⁵⁹ De datering van het aardewerk moet gezien worden als een *terminus post quem* voor het buiten gebruik raken van de waterput.

Datering erf / contemporaine sporen

halverwege 10^e eeuw (en eerste helft 11^e eeuw?)

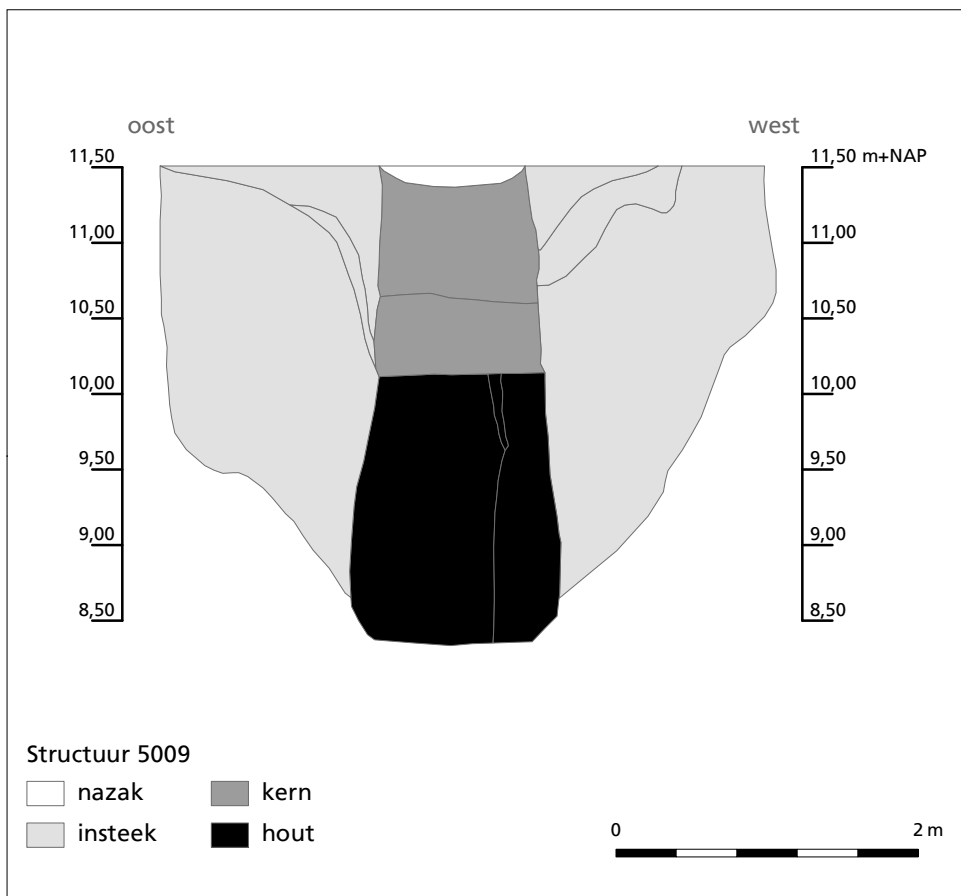
Conclusie datering

5008a: halverwege 10^e eeuw

5008b: tweede helft 10^e eeuw (en eerste helft 11^e eeuw?)

59 Verhoeven 1998, 107.

Afb. 11.121a Doorsnede van structuur 5009, een waterput waarbij de bekisting bestaat uit een uitgeholde boomstam.

■ Structuur 5009

Interpretatie	Waterput (boomstam)
Onderzoek	Deze waterput (S14133 en S14226) is met behulp van bronbemaling onderzocht. De waterput is vanaf vlak 2 gedocumenteerd onder spoornummer S14226.
Erf	4a, fase 2, 4b en 4c
Constructie	
Bekisting	Uitgeholde boomstam, bestaand uit drie delen, middels pen-gat verbindingen en wikkels met elkaar verbonden (afb. 11.121b). De onderzijde van de boomstam, die rechtop in de grond is geplaatst, is bekapt. Er werd bij het verwijderen van de bekisting nog een pen-gat verbinding waargenomen, alsmede enkele stukken hout die zich aan de buitenzijde van de boomstam bevonden en wikkels die gebruikt zijn om de delen met elkaar te verbinden. Ook waren in twee delen wederom gaten te zien waar de delen van de boomstam bijeen werden gehouden.
Vorm van de insteek	De insteek heeft in het vlak een ronde vorm en is in profiel redelijk symmetrisch, waarbij de zijanten tot een diepte van 9,50 m (oost) en 10,50 m +NAP (west) verticaal naar beneden lopen tot een mogelijk werkniveau. Vanaf daar loopt de insteek diagonaal naar beneden tot tegen de bekisting. Bovenin en langs de bekisting heeft de insteek een vuilere vulling, waarin veel metaalslakken zijn terecht gekomen.
Ingezonken of ingelaten diepte (hoogteverschil onderkant insteek en onderkant waterput)	De onderkant van de boomstam bevindt zich tot circa 35 cm onder het niveau waar de insteek zijkant van de bekisting raakt.
Bijzondere elementen	Tegen de noordzijde van de bekisting aan (op circa 1 m onder de rand van het nog aanwezige hout) bevond zich nog een circa 30 cm lang paaltje, waarvan de functie niet bekend is. Dit paaltje bevindt zich circa 10 cm onder een verbindingsgat, waar het wellicht iets mee te maken zou kunnen hebben. Onderin de waterput bevond zich de bodem van een houten emmer (vnr. 1375), fragmenten tefriet en losse planken. De stukken hout zijn mogelijk gebruikt om houvast te hebben tijdens het opschonen van de waterput. Grote hoeveelheden metaalslakken zijn in de insteek tegen de bekisting aangetroffen.
Reparaties	-
Buiten gebruik raken van de waterput	De put is dichtgestort met bruin gevlekt, bruingrijs humeus zand met wat houtskool en verbrande leem. Het hout van de bekisting is bewaard gebleven tot onder het grondwaterniveau van circa 10,30 m +NAP en zal daarboven geleidelijk vergaan zijn.
Afmetingen	
Grootste diameter insteek	4,00 m
Grootste diameter kern	1,00 – 1,40 m
Diepte waterput vanaf vlak	3,16 m (= 8,34 m +NAP)
Laagdikte opgeweld zand op bodem	Het opgewelde zand is gekomen tot een diepte van circa 8,90 m +NAP, ongeveer 50 cm boven de onderkant van de waterput.
Vullingen	
Insteek	Spoor-/vullingnummer: 14226.11, 14226.12 Vondsten: 816 (8x slak), 817, 1337 (83x slak), 1338 (8x slak), 1340 (27x slak)
Kern	Spoor-/vullingnummer: 14226.2, 14226.3 14226.4, 14226.6, 14226.7, 14229.9 Vondsten: 1365, 1367 tot met 1374, 1375 (bodem emmer), 1377, 1378 Monsters: 1335, 1336, 1361, 1362
Nazak	Spoor-/vullingnummer: 14226.1, 14226,10 Vondsten: 1339 (29x slak, 2x sxx)
Chronologisch kader	
Dendrodatering constructiehout	geen datering van het constructiehout; afvalhout in de kern van de waterput heeft een kapdatum ná 785 na Chr.

Datering aardewerk insteek

Ná 725 na Chr.

In de insteek zijn twee fragmenten Badorf (vnr. 1339; reliëfbandamfoor) aangetroffen met een datering tussen 725 en 1025. De waterput moet dan ook na 725 geplaatst zijn. Bovendien zijn in de insteek meerdere fragmenten metaalslak aangetroffen die aan de buitenzijde tegen de bekisting zijn geplaatst.

Datering aardewerk kern

-

Datering aardewerk nazak

In de nazak (vulling 10) zijn prehistorisch aardewerk (1), Mayen (1) en Pingsdorf (1) aanwezig. Het fragment Pingsdorf vormt een *terminus post quem* voor de uiteindelijke opvulling van de waterput. Op grond van dit fragment kan echter niet vastgesteld worden wanneer de put buiten gebruik is geraakt.

Datering erf / contemporaine sporen

begin en halverwege 9^e eeuw

In de insteek van de waterput zijn 157 fragmenten metaalslak (14,7 kg) aangetroffen. Het betreft voornamelijk smeedslak maar er zijn ook meerdere stukken haardwand aangetroffen. Smeedslak werd doorgaans buiten de smederij weggegooid en vaak als opvulmateriaal gebruikt. Aangezien er in de insteek van de waterput metaalslakken zijn aangetroffen, werd er in de (directe) omgeving al aan metaalbewerking gedaan voordat de waterput geslagen werd. Anders dan smeedslak wordt de haardwand minder vaak als opvulmateriaal gebruikt. De haardwand blijft doorgaans op de plaats van ontstaan liggen, dat wil zeggen in of bij de smederij.

Conclusie datering

begin/halverwege 9^e eeuw

Afb. 11.121b Bekisting van structuur 5009 waarbij de pen-gat verbinding zichtbaar is.

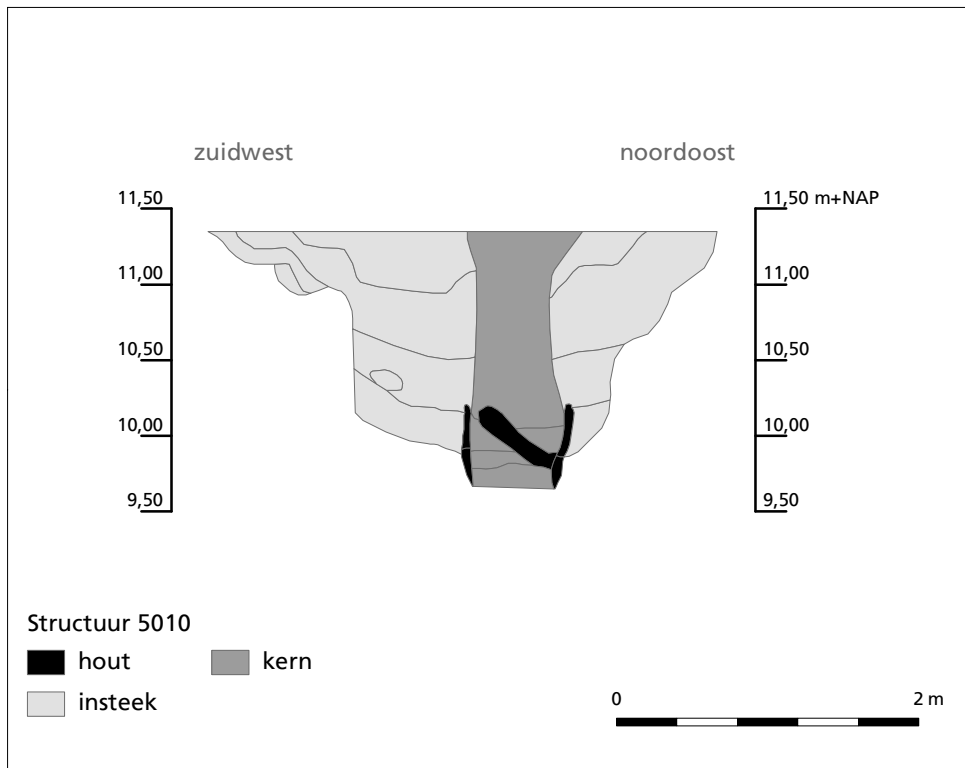
■ Structuur 5010

Interpretatie		Waterput (boomstam)
Onderzoek		De waterput is in twee fasen onderzocht. In eerste instantie leek het om een leemwinningskuil te gaan en is het spoor zonder bronbemaling onderzocht. Toen het om een waterput bleek te gaan is de coupe gedicht en is bronbemaling geplaatst. De waterput is gedocumenteerd onder spoornummer S5217.
Erf		6
Constructie		
Bekisting		Uitgeholde boomstam, waarvan de onderzijde aangepunt is. Het hout was zodanig vermolmd dat niet meer vastgesteld kon worden of en hoe de beschoeiing uit twee boomstamhelften was samengesteld. Omdat alleen de onderste 20 cm bewaard zijn gebleven is een eventueel verbinding niet meer terug te vinden. De boomstam is rechtop in de bodem geplaatst.
Vorm van de insteek		In het vlak is de insteek ovaal-rond en in profiel symmetrisch. Er is geen duidelijk werkniveau.
Ingezonken of ingelaten diepte (hoogteverschil onderkant insteek en onderkant waterput)		De onderkant van de put is circa 10 cm dieper dan de insteek.
Bijzondere elementen		Geen constructieve bijzonderheden. Er bevinden zich metaalslakken onderin de kern van de waterput.
Reparaties		-
Buiten gebruik raken van de waterput		De put is gedempt met donker grijsbruin humeus zand. Binnen de kern zijn meerdere vullingen herkend hetgeen kan betekenen dat de waterput in fasen is opgevuld geraakt. Het hout van de bekisting is bewaard gebleven tot onder het grondwaterniveau van circa 10,00 +NAP en zal daarboven geleidelijk vergaan zijn.
Afmetingen		
Grootste diameter insteek		3,30 m
Grootste diameter kern		0,50 m
Diepte waterput vanaf vlak		1,93 m (= +9,65 NAP)
Laagdikte opgeweld zand op bodem		Het opgestuwde zand bevindt zich tot een diepte van circa 9,80 +NAP, circa 15 cm boven de onderkant van de put.
Vullingen	Insteek	Spoor-/vullingnummer: 5125.2, 5125.3, 5125.6, 5125.8 en 5217.2 Vondsten: 1215 Monsters: 1212, 1214
	Kern	Spoor-/vullingnummer: 5125.1, 5217.1, 5217.3 en 5217.5 Vondsten: 1206, 1216, 1207 (vulling 5), 1208, 1217 (vulling 5), 1218 Monsters: 1213, 1219
	Nazak	nvt
Chronologisch kader		
Dendrodatering constructiehout		Geen betrouwbare datering.
¹⁴ C-datering bekisting		GrA-53536: 1175 BP (895-1020 AD, 2 sigma)
Datering aardewerk kern		950-1125 Onderin de kern (vulling 5) van de waterput zijn 15 fragmenten Maaslands aardewerk en een iets verdikte afgeronde rand van Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (afb. 11.122b, vnr. 1207.2) aanwezig. De meeste fragmenten aardewerk zijn echter niet aan een vulling gekoppeld waardoor het onduidelijk is of deze met de plaatsing of de opvulling van de waterput in verband gebracht moeten worden. Het betreft fragmenten Paffrath (1), Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (7), Maaslands aardewerk (21) en een fragment roodbakkend aardewerk. Het fragment roodbakkend aardewerk is geïnterpreteerd als intrusie en kan afkomstig zijn uit een nazak. Onder het Maaslands aardewerk uit de vulling is een sikkelandrand met dekselgeul en lichte incisie te noemen (afb. 11.122c, vnr. 384.1). Dit type rand komt voor tussen 1075 en 1125. ⁶⁰

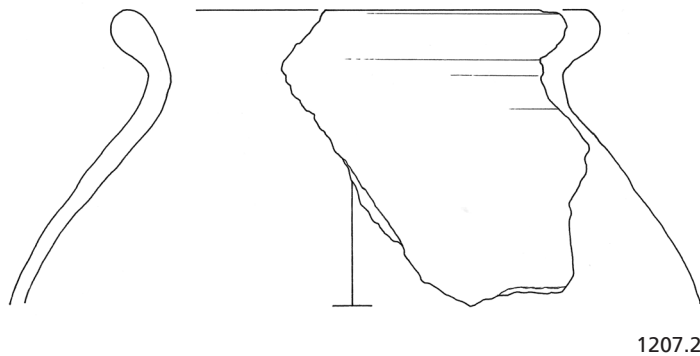
60 Theuws, Verhoeven & van Regteren Altena 1988, 332.

Datering aardewerk nazak
 Datering erf / contemporaine sporen
 Conclusie datering

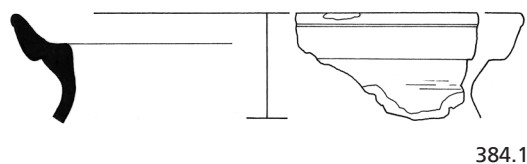
-
 (tweede helft) 10^e eeuw en/of 11^e eeuw na Chr.
 (tweede helft) 10^e eeuw en/of 11^e eeuw na Chr.

Afb. 11.122a Doorsnede van structuur 5010, een waterput waarbij de bekisting bestaat uit een uitgeholde boomstam.

Afb. 11.122b Een iets verdikte afgeronde rand van Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (vnr. 1207.2). Schaal 1:2. R.T.

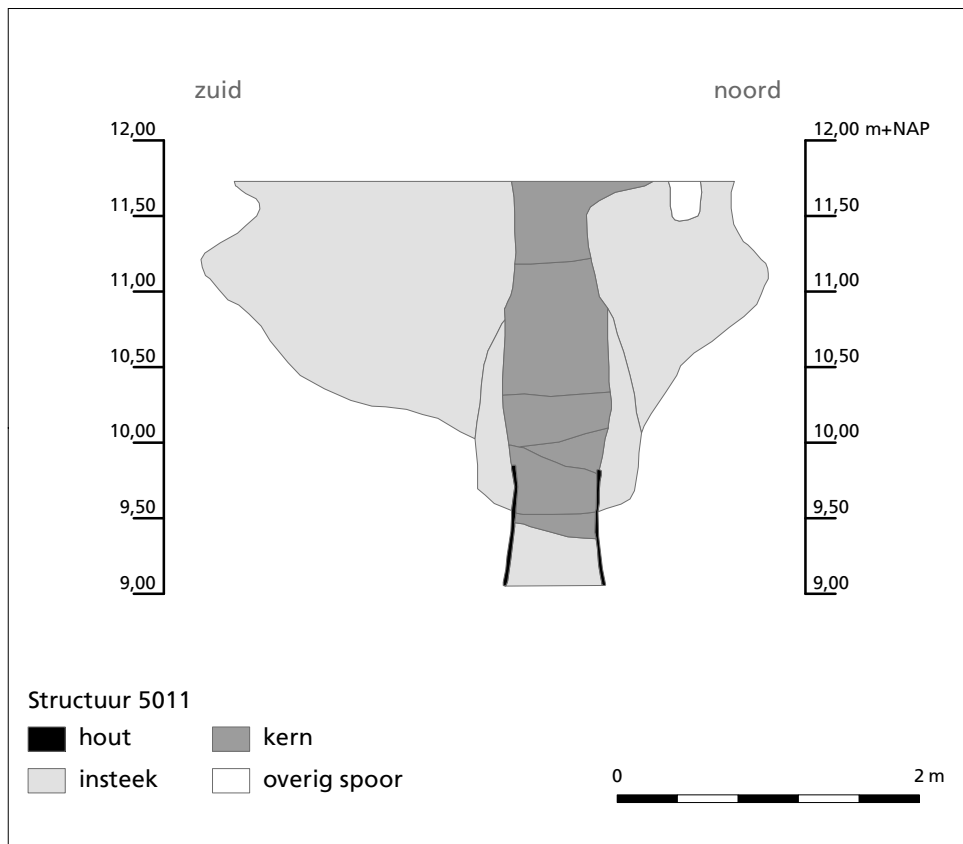
Afb. 11.122c Een sikkeland met dekselgeul en lichte incisie van Maaslands aardewerk (vnr. 384.1). Schaal 1:2. R.T.

■ Structuur 5011

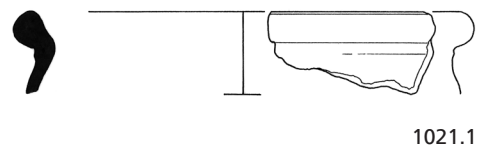
Interpretatie		Waterput (boomstam)
Onderzoek		Deze waterput is met behulp van bronbemaling onderzocht. In totaal zijn vier vlakken aangelegd. Na de documentatie van vlak 2 is de coupe naar achteren gezet, over het midden van de kern van de waterput.
Erf		1
Constructie		
Bekisting		Uitgehohde boomstam, bestaand uit twee helften met slechts aan één zijde een intacte pen-gatverbinding. De boomstam is rechtop in de bodem geplaatst.
Vorm van de insteek		Onregelmatig afgerond in het vlak met een kern en insteek. In profiel is de insteek symmetrisch, maar de kern bevindt zich ten noordoosten van het midden. Tot circa 10,70 m +NAP verloopt de zijkant van de insteek onregelmatig naar beneden ; op deze hoogte bevond zich waarschijnlijk een werkniveau met centraal een rond gat met een doorsnede van circa 1 m, waarin de boomstam werd geplaatst.
Bijzondere elementen		-
Ingezonken of ingelaten diepte (hoogteverschil onderkant insteek en onderkant waterput)		De onderkant van de boomstam bevindt zich circa 30 cm dieper dan tot waar de insteek tegen de wand aanloopt.
Reparaties		-
Buiten gebruik raken van de waterput		Tot een diepte van circa 10,00 m +NAP is de put geleidelijk dicht geraakt. Hierboven bevindt zich zeer gevlekt zand waarmee de put uiteindelijk is gedempt. Het hout is redelijk bewaard gebleven tot een diepte van circa 9,80 m +NAP; naar boven toe neemt de kwaliteit van het hout sterk af om uiteindelijk te veranderen.
Afmetingen		
Grootste diameter insteek		3 m
Grootste diameter kern		0,60 m
Diepte waterput vanaf vlak		2,62 m (= 9,06 m +NAP)
Laagdikte opgeweld zand op bodem		Tot een diepte van circa 9,50 m +NAP is in de vulling van de put het opgeweld zand gedocumenteerd, ongeveer 45 cm boven de onderkant van het hout.
Vullingen	Insteek	Spoor-/vullingnummer: 26088.2 en 26088.4 Vondsten: - Monsters: -
	Kern	Spoor-/vullingnummer: 26088.1, 26088.3, 26088.6, 26088.7, 26088.8 en 26088.9. Vondsten: 1021, 1170, 1171, 1176, 1184, 1187, 1188, 1189, 1191 Monsters: 1177, 1178, 1179, 1180, 1181, 1300
	Nazak	nvt
Chronologisch kader		
Dendrodatering constructiehout		najaar/winter 720/21 na Chr.
Datering aardewerk kern		725-900 Nadat de waterput buiten gebruik geraakt is, zijn tijdens de opvulling in de kern van de waterput drie redelijk hard gebakken scherven met een beigegeel baksel terecht gekomen. In eerste instantie zijn deze als Maaslands aardewerk gedetermineerd, maar gezien de bekisting een dendrochronologische datering in de Karolingische tijd heeft, is het waarschijnlijk dat het fragmenten Badorf aardewerk betreft. In dezelfde vulling zijn ook meerdere fragmenten maalsteen (tefriet) en mogelijk een slijpsteen van glimmerkwartsiet aangetroffen. In de bovenste opvulling van de waterput (vulling 1) is een randfragment van een bolpot uit Mayen aangetroffen van het type Dorestad WIIIA (afb. 11.123b, vnr. 1021.1). Aangezien jonger vondstmateriaal dan Mayen en Badorf ontbreekt in de kern, lijkt aannemelijk dat de waterput vóór 900 gedempt is. Hiermee kan de waterput niet nauwkeuriger worden gedateerd dan tussen 725 en 900.

Datering aardewerk nazak
 Datering erf / contemporaine sporen
 Conclusie datering

-
 tweede en derde kwart 8^e eeuw
 tweede en derde kwart 8^e eeuw

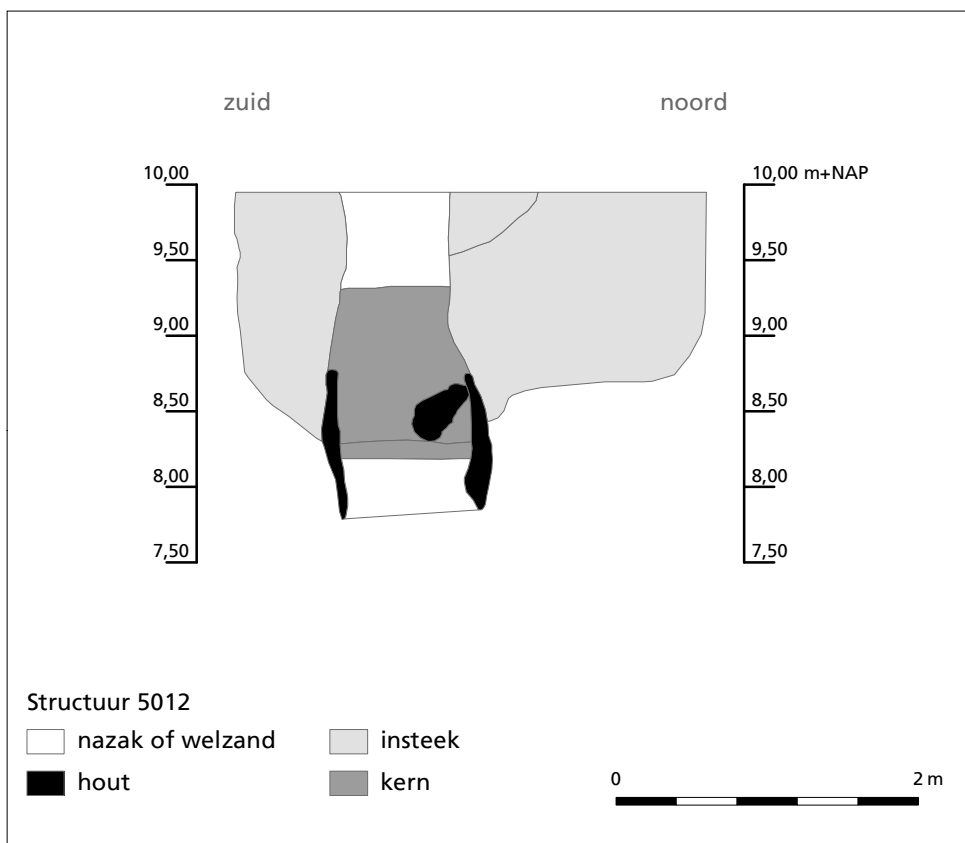
Afb. 11.123a Doorsnede van structuur 5011, een waterput waarbij de bekisting bestaat uit een uitgeholde boomstam.

Afb. 11.123b Een randfragment van een bolpot uit Mayen van type Dorestad Willa (vnr. 1021.1).
 Schaal 1:2. R.T.

■ Structuur 5012

Interpretatie	Waterput (boomstam)
Onderzoek	Deze waterput is met behulp van bronbemaling onderzocht. In totaal zijn vier vlakken aangelegd. Na de documentatie van vlak 2 is de coupe naar achteren gezet, over het midden van de kern van de waterput.
Erf	2
Constructie	
Bekisting	Uitgeholde boomstam, waarschijnlijk twee helften, maar er zijn geen verbindingen teruggevonden. De boomstam is rechtop in de bodem geplaatst. De stam is aan de onderzijde met bijl of dissel bekapt.
Vorm van de insteek	De insteek is rond in het vlak met een kern en insteek. In profiel lopen de zijanten recht naar beneden, maar is de insteek asymmetrisch waarbij aan de noordzijde op een diepte van circa 8,40 m +NAP waarschijnlijk een werkniveau is gecreëerd.
Ingezonken of ingelaten diepte (hoogteverschil onderkant insteek en onderkant waterput)	De onderkant van de boomstamput bevindt zich circa 50 dieper dan het niveau waar de insteek tegen de bekisting aankomt.
Bijzondere elementen	-
Reparaties	-
Buiten gebruik raken van de waterput	De waterput is gedempt met bruin gevlekt zand (vulling 1), bovenop een pakket (vulling 4) dat naar beneden toe steeds humeuzer wordt. Onderin de kern is een humeuze laag (vulling 6) van circa 12 cm aanwezig die vermoedelijk met de gebruiksfase van de waterput in verband moet worden gebracht. Het hout is van beneden af bewaard gebleven tot een diepte van circa 8,60 m +NAP.
Afmetingen	
Grootste diameter insteek	2,00 m
Grootste diameter kern	0,70 m
Diepte waterput vanaf vlak	2,52 m vanaf vlak 2 (= 7,45 m +NAP)
Laagdikte opgeweld zand op bodem	Het opgeweld zand komt tot een diepte van circa 7,85 m +NAP; ongeveer 40 cm boven de onderkant van het hout.
Vullingen	
Insteek	Spoor-/vullingnummer: 22119.2 en 22119.3 Vondsten: - Monsters: 1320
Kern	Spoor-/vullingnummer: 22119.1, 22119.4, 22119.5 en 22119.6 Vondsten: 1197, 1199, 1314, 1318, 1319, 1321, 1322 Monsters: 1198, 1316, 1317
Nazak	Spoor-/vullingnummer: (22119.1) Monsters: 1185
Chronologisch kader	
Dendrodatering constructiehout	Zomer 779 na Chr.
Datering aardewerk kern	800-900 Onderin de kern (vulling 6) is een fragment Mayen (vnr. 1322) aangetroffen met een datering tussen 725 en 900. Deze scherf is vermoedelijk tijdens het gebruik in de waterput terecht gekomen. In vulling 4, die vermoedelijk met het buiten gebruik raken van de waterput te maken heeft, zijn twee fragmenten Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk gevonden. Op grond hiervan zal de waterput na 800 dichtgeraakt zijn. Vermoedelijk moet aan een begindatering in het laatste kwart van de 8 ^e eeuw gedacht worden.
Datering nazak	-
Datering erf / contemporaine sporen	eind 8 ^e en/of begin 9 ^e eeuw
Conclusie datering	eind 8 ^e en/of begin 9 ^e eeuw

Afb. 11.124 Doorsnede van structuur 5012, een waterput waarbij de bekisting bestaat uit een uitgeholde boomstam.

11.3.3 Kuilenclusters

Tijdens het onderzoek zijn ter hoogte van de laagte die het onderzoeksgebied doorkruist vier kuilenclusters aangetroffen (zie paragraaf 6.5). Kuilencluster 1 bevindt zich ten westen van de zuidoostelijke hoogte. Kuilencluster II bevindt zich in het noordelijke deel van de laagte, ten (noord)oosten van de westnoordwestelijke hoogte. De twee overige clusters bevinden zich op een iets hoger deel van het landschap. Kuilencluster III bevindt zich grofweg tussen de zuidoostelijke hoogte en een iets lager gelegen hoogte in het centraal noordelijke deel van het onderzoeksgebied. Kuilencluster IV bevindt zich direct ten zuiden van de uiterst noordelijke hoogte. Hieronder worden de gecoupeerde kuilen per kuilencluster besproken. Achtereenvolgens komt een beschrijving van de opvullingslagen, de eventueel aanwezige vondsten en het vullingstype aan de orde.

■ *Kuilencluster I*

● Spoor 3058

Beschrijving: Deze kuil heeft twee opvullingslagen met een brokkelige vulling. De bodem van de kuil is onregelmatig. De kuil lijkt vrij snel weer gedeeltelijk opgevuld te zijn waarbij voornamelijk brokken A-horizont maar ook (B/C)-horizont in de kuil terecht zijn gekomen. Tijdens de inventarisatie op macrobotanische resten zijn in deze laag concreties met ijzeroer, houtskool, onverkoelde zaden en sporen van de bodemschimmel cenococcum aangetroffen. Deze schimmel komt van nature in de zandgrond voor. In een later stadium is de kuil gedempt waarbij de vulling uit brokken C-horizont bestaat. Een nazak ontbreekt.

Vondsten: -

Vullingstype: 1

Afb. 11.125 Spoor 3058,
kuilencluster I.

● Spoor 5101

Beschrijving: In deze kuil zijn tijdens het veldwerk drie lagen onderscheiden.

De kuil heeft een onregelmatige bodem. Terwijl de onderste laag met brokken (B/C-horizont is opgevuld zijn in de middelste laag brokken A-horizont aanwezig. Op sommige plaatsen lijken plaggen zichtbaar te zijn die ondersteboven (A-horizont onder en B/C-horizont boven) in de kuil terecht zijn gekomen. Beide lagen zouden tot dezelfde opvullingsfase kunnen behoren. De kuil is als laatste opgevuld met materiaal dat overeenkomsten vertoont met de bouwvoor die tijdens het onderzoek in het onderzoeksgebied aanwezig was. Deze bovenste laag wordt geïnterpreteerd als een nazak.

Vondsten: Tijdens de inventarisatie op macrobotanische resten zijn in de onderste en middelste laag kleine metaalresten of metaalachtige fragmenten (magnetisch), houtskool en kleine fragmenten steenkool aangetroffen. In de middelste laag zijn bovendien niet-magnetische metaalachtige fragmenten aanwezig.

Vullingstype: 2

Afb. 11.126 Spoor 5101, kuilcluster I.

● Spoor 5102

Beschrijving: Deze kuil heeft drie opvullingslagen en een enigszins onregelmatige bodem. De kuil lijkt vrij snel weer gedeeltelijk opgevuld te zijn waarbij voornamelijk brokken (B/C-horizont maar ook A-horizont in de kuil terecht zijn gekomen. Vervolgens lijkt de kuil een tijd opengelegd te hebben. Gezien de aanwezigheid van spoellaagjes heeft er water in de kuil gestaan en is de vulling enigszins verspoeld. De bovenste vulling van de kuil vertoont overeenkomsten met de eerste opvulling en bestaat voornamelijk uit brokken (B/C-horizont).

Vondsten: Tijdens de inventarisatie op macrobotanische resten zijn in deze middelste laag kleine metaalresten of metaalachtige fragmenten (niet magnetisch), houtskool, kleine fragmenten steenkool, verkolde wortels en houtfragmenten aangetroffen. Bovendien waren ijzeroer- en mangaanconcreties en sporen van de bodemschimmel cenococcum aanwezig.

Vullingtype: 2

● Spoor 5123

Beschrijving: Deze kuil heeft drie opvullingslagen en een onregelmatige bodem. De kuil heeft gezien enkele spoellaagjes langs de zijanten vermoedelijk korte tijd opengelegd. Daarna is de kuil gedeeltelijk opgevuld waarbij voornamelijk brokken C-horizont maar ook enkele pluggen donkere A-horizont zijn gebruikt. In een later stadium is de kuil vermoedelijk gedempt met oude bouwvoor, mogelijk tegelijkertijd met de laag verbrande leem bovenin de kuil.

Vondsten: Tussen de brokken oude bouwvoor (bovenste vulling) waren behalve een scherf steengoed (1300-1500) aanwezig ook fragmenten Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (800-1100), Pingsdorf (900-1225) en Maaslands (950-1250) aanwezig. Bovendien zijn in deze vulling 25 fragmenten metaalslak aangetroffen.

Vullingtype: 1

Afb. 11.127 Spoor 5123,
kuilcluster I.

● Spoor 5126

Beschrijving: Deze kuil heeft vier opvullingslagen en de kuil lijkt een vlakke bodem te hebben. De kuil is vermoedelijk relatief snel weer (gedeeltelijk) opgevuld. De onderste twee lagen zijn beide gebrokt met als verschil dat in de onderste vulling meer brokken A-horizont aanwezig zijn. Gezien de aanwezigheid van mogelijke spitsporen lijkt de bovenste vulling gedeeltelijk uitgegraven te zijn. De kuil is vervolgens opgevuld met brokken C-horizont. De kuil is tenslotte opgevuld met materiaal dat overeenkomsten vertoont met de bouwvoor die tijdens het onderzoek in het onderzoeksgebied aanwezig was. Deze bovenste laag wordt geïnterpreteerd als een nazak.

Vondsten: In de nazak is een fragment Maaslands (950-1250) en een stuk metaalslak aangetroffen.

Vullingtype: 2

● Spoor 5136

Beschrijving: Deze kuil heeft vier opvullingslagen en een onregelmatige bodem. De onderste vulling bestaat uit een enigszins brokkige vulling al zijn ook spoellagen zichtbaar. De vulling bestaat zowel uit kleine brokken A-horizont als uit C-horizont. Mogelijk heeft de kuil direct na het graven enige tijd open gelegen en is slechts sporadisch materiaal in de kuil terecht gekomen. In een later stadium is de kuil opgevuld waarbij het materiaal van de vulling vrijwel volledig uit C-horizont lijkt te hebben bestaan. Gezien de scherpe scheiding met de bovenliggende brokkige vulling, is een deel van de met C-horizont opgevulde laag weer uitgegraven. Deze 'nieuwe' kuil is vervolgens opgevuld met brokken A-, B- en C-horizont. De kuil is tenslotte opgevuld met materiaal dat overeenkomsten vertoont met de bouwvoor die tijdens het onderzoek in het onderzoeksgebied aanwezig was. Deze bovenste laag wordt geïnterpreteerd als een nazak.

Vondsten: -

Vullingtype: 1

● Spoor 5144

- Beschrijving:** Deze kuil is slechts gedeeltelijk gecoupeerd en lijkt twee opvullingslagen te hebben. De kuil is vermoedelijk vrij snel weer gedeeltelijk opgevuld te zijn, voornamelijk met brokken (B/C-horizont maar er zijn ook brokken A-horizont aanwezig. De kuil is tenslotte opgevuld met materiaal dat overeenkomsten vertoont met de bouwvoor die tijdens het onderzoek in het onderzoeksgebied aanwezig was. Deze bovenste laag wordt geïnterpreteerd als een nazak. De kuil wordt oversneden door spoor 5168 (zie hieronder).
- Vondsten:** In de nazak zijn fragmenten Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (800-1100), Paffrath (950-1150) en Maaslands (950-1250) aangetroffen.
- Vullingstype:** 2

● Spoor 5168

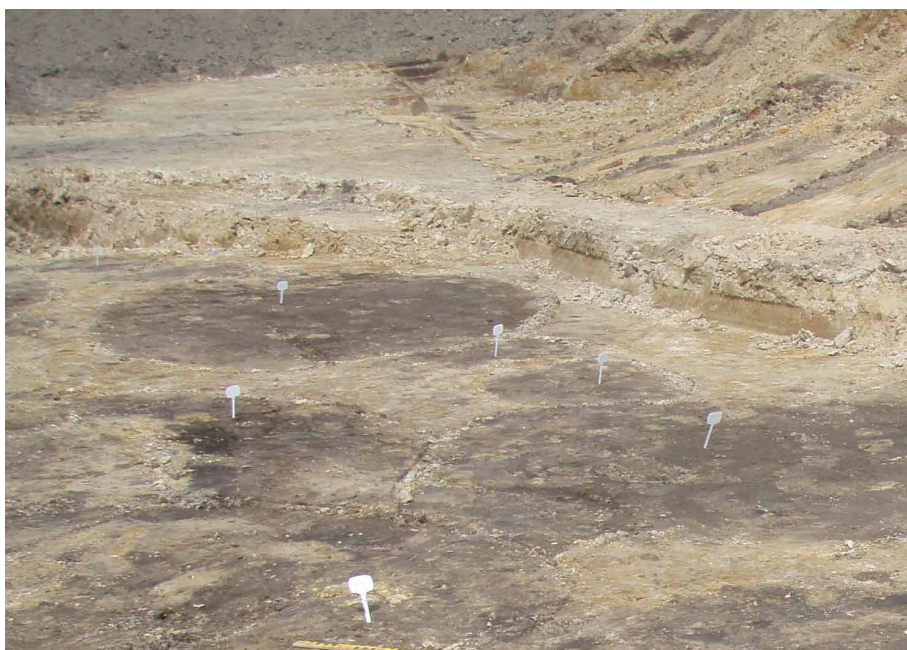
- Beschrijving:** Deze kuil heeft drie opvullingslagen en de kuil heeft een onregelmatige bodem. Onderin de kuil zijn spoellaagjes aanwezig hetgeen aangeeft dat de kuil vermoedelijk korte tijd opengelegen heeft. Daarboven bevindt zich een brokkige laag met kleine brokken A-horizont en (B/C-horizont. In dit pakket was een fragment Paffrath (950-1150) aanwezig. Bovenin bevindt zich een relatief homogeen pakket van beige/donkergrijs zand. Het materiaal vertoont overeenkomsten met de bouwvoor die tijdens het onderzoek in het onderzoeksgebied aanwezig was.
- Vondsten:** In de bovenste laag is aan scherf Maaslands (950-1250) aanwezig.
- Vullingstype:** 1

● Spoor 5199

Beschrijving: Deze kuil heeft drie opvullingslagen en een komvormige bodem. De kuil is vermoedelijk vrij snel weer (gedeeltelijk) opgevuld geraakt. De vulling bestaat uit brokken A-, B- en C-horizont. Binnen dit pakket is een lichte gelaagdheid zichtbaar hetgeen mogelijk betekent dat deze opvulling in fasen heeft plaatsgevonden. Bovenin de kuil is een vulling aanwezig die bestaat uit brokken oude bouwvoor en A-horizont. Plaatselijk bevindt zich in deze vulling opvallend veel houtskool.

Vondsten: -

Vullingtype: 2

Afb. 11.128 Spoor 5199, kuilencluster I.

● Spoor 7041

Beschrijving: Deze kuil heeft vier opvullingslagen en heeft een vlakke bodem. De kuil is vermoedelijk vrij snel weer gedeeltelijk opgevuld. Op grond van de kleur lijkt deze oudste vulling voornamelijk uit brokken van de oude bouwvoor en B-horizont te bestaan al zijn ook enkele brokken C-horizont aanwezig. Opvallend is dat de laag zich niet alleen onderin de kuil bevindt maar tot boven toe langs de rand van de kuil aanwezig is. Ook valt de scherpe grens met de humeuze laag er boven op. Hiervoor is verder geen duidelijke verklaring. Eventueel is de laag vóór de opvulling met de tweede laag enorm ingeklonken. Het is ook mogelijk dat de kuil na de eerste opvulling gedeeltelijk is uitgegraven, al zijn geen spitsporen herkend. Indien de kuil gedeeltelijk weer is leeggeschept, heeft de nieuwe kuil wel een strakke bodem gehad.

Boven de oudste opvullingslaag is een humeuze laag aanwezig die uit brokken A-horizont lijkt te bestaan. Gezien het humeuze karakter van de vulling heeft deze laag mogelijk langere tijd open gelegen. Hoewel de laag iets ingeklonken kan zijn, lijkt het gezien de dikte van het pakket niet aan nemelijk dat de kuil volledig met dit pakket opgevuld is geweest. Aan de bovenzijde van de humeuze laag lijken spitsporen aanwezig te zijn met daarin brokken C-horizont. Dit zou betekenen dat een deel van de humeuze laag is uitgegraven of dat op deze laag iets aanwezig is geweest dat er uit is geschept. De kuil is tenslotte opgevuld met materiaal dat overeenkomsten vertoont met de bouwvoor die tijdens het onderzoek in het onderzoeksgebied aanwezig was. Deze bovenste laag wordt geïnterpreteerd als een nazak.

Vondsten: Tijdens de inventarisatie op botanische macroresten zijn in de oudste opvullingslaag fragmenten ijzerconcretie, houtskool en sporen van de bodemschimmel *cenococcum* aangetroffen. In het humeuze pakket is een fragment metaalslak aangetroffen. Bovendien waren fragmenten houtskool, verkoolde wortels (mogelijk van heideachtigen) en een onverkoold zaadje van varkensgras (*Polygonum aviculare*) aanwezig. Deze laag bevatte ook veel humeuze klontjes. De klontjes waren doortunneld of doorworteld en de gangetjes waren bekleed met ijzeroer. Tijdens de inventarisatie op macrobotanische resten zijn in de nazak kleine metaalresten of metaalachtige fragmenten (niet magnetisch) en kleine fragmenten steenkool.

Vullingstype: 3

Afb. 11.129 Spoor 7041, kuilcluster I.

● Spoor 8063

Beschrijving: Deze kuil heeft vier opvullingslagen en de kuil heeft een vlakke bodem. De kuil is vermoedelijk relatief snel weer opgevuld. Het materiaal van de opvulling bestaat voornamelijk uit brokken C-horizont al zijn met name onderin ook enkele brokken A-horizont aanwezig. In een later stadium lijkt de kuil gedeeltelijk te zijn uitgegraven en vervolgens te zijn opgevuld met een meer donker gekleurde vulling voornamelijk bestaand uit brokken A- en B-horizont. Ook deze vulling lijkt te zijn uitgegraven waarna de kuil mogelijk een tijd heeft opengelegen. Vervolgens is een enigszins gelaagde vulling ontstaan bestaand uit twee lagen licht grijs en twee lagen licht bruin zand. De kuil is tenslotte opgevuld met materiaal dat overeenkomsten vertoont met de bouwvoor die tijdens het onderzoek in het onderzoeksgebied aanwezig was. Deze bovenste laag wordt geïnterpreteerd als een nazak.

Vondsten: -

Vullingtype: 2

Afb. 11.130 Spoor 8063,
kuilencluster I.

● Spoor 8065

Beschrijving:

Deze kuil heeft vier opvullingslagen en heeft een relatief vlakke bodem. De interpretatie van de onderste opvullingslagen is onduidelijk. Het kan zijn dat een kuil is gegraven om in het midden een (tijdelijke) houten bekisting te plaatsen waarna de buitenzijde (insteek) van de kuil weer zijn gedicht. Deze insteek bestaat voornamelijk uit brokken C-horizont. Op een gegeven moment is in dat geval de houten bekisting verwijderd en het overgebleven gat gedempt. Het is ook mogelijk dat de kuil eerst (gedeeltelijk) opgevuld is met brokken C-horizont en dat in een later stadium een 'nieuwe' kuil is gegraven. De onderzijde van de kuil is op een gegeven moment gedempt met brokken oude bouwvoor, brokken A-horizont en enkele brokken C-horizont. Deze opvullingslaag is licht gelaagd. De kuil is tenslotte gedempt met brokken oude bouwvoor en A-horizont. Bovenin de kuil is een nazak aanwezig waarbij de vulling overeenkomsten vertoont met de bouwvoor die tijdens het onderzoek in het onderzoeksgebied aanwezig was.

Vondsten:

-

Vullingstype:

4

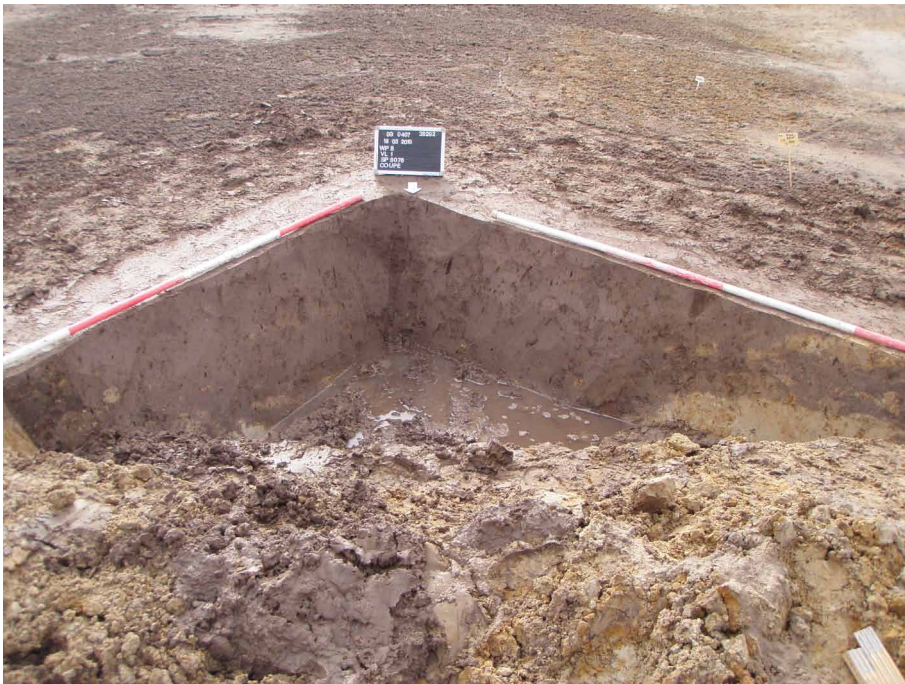
Afb. 11.131 Spoor 8065,
kuilcluster I.

● Spoor 8076

Beschrijving: Deze kuil is vanwege wateroverlast slechts gedeeltelijk onderzocht. Voor zover vastgesteld kon worden, lijkt de onderste vulling te bestaan uit brokken (B-)/C-horizont en A-horizont. In deze vulling zijn verder geen vondsten aangetroffen. Het bovenste pakket bestaat uit materiaal dat overeenkomsten vertoont met de bouwvoor die tijdens het onderzoek in het onderzoeksgebied aanwezig was. Gezien de dikte van deze laag lijkt het eerder om een opvullingslaag dan om een nazak te gaan.

Vondsten: In de bovenste laag zijn fragmenten roodbakkend (1400-1800), Pingsdorf (1075-1125) en Elmpt (1150-1350) aangetroffen.

Vullingstype: 2

Afb. 11.132 Spoor 8076, kuilencluster I.

● Spoor 8106

- Beschrijving: Deze kuil heeft drie opvullingslagen en wordt oversneden door greppel 1006 (S8080, greppelsysteem 2). De bodem van de kuil is komvormig. De kuil is vermoedelijk vrij snel weer (gedeeltelijk) opgevuld en de onderste vulling van de kuil bestaat voornamelijk uit brokken C-horizont al is ook verspitte A- en B-horizont aanwezig. In een later stadium is de kuil verder gedempt waarbij zich vrijwel geen brokken C-horizont in de vulling bevinden. De bovenste laag van de kuil bevat vervolgens weer wel brokken C-horizont. Omdat de kuil wordt oversneden door greppel 1006 is verder onbekend of sprake was van een nazak.
- Vondsten: In de bovenste laag is een fragment Revinien-kwartsiet aangetroffen.
- Vullingstype: 2

● Spoor 22049

- Beschrijving: Deze kuil heeft drie opvullingslagen en een komvormige bodem. Gezien de aanwezigheid van spoellagen in de onderste vulling heeft de kuil vermoedelijk enige tijd opengelegen. De kuil is vervolgens opgevuld met brokken oude bouwvoor. Aangezien deze vulling enigszins gelaagd is, heeft de opvulling mogelijk geleidelijk plaatsgevonden. Voor de uiteindelijke demping van de kuil is gebruik gemaakt van een combinatie van brokken oude bouwvoor en C-horizont.
- Vondsten: In de bovenste laag zijn fragmenten Pingsdorf (1075-1225), Maaslands (1125-1175), Paffrath (950-1150) en maalsteen (tefriet) aangetroffen.
- Vullingstype: 1

■ Kuilencluster II

● Spoor 1873

Beschrijving: Deze kuil heeft drie opvullingslagen en de bodem van de kuil is relatief vlak. Onderin is een brokkige maar enigszins verspoelde laag aanwezig. De vulling bestaat voornamelijk uit brokken C-horizont al is ook een brok A/B-horizont aanwezig. De kuil is in een later stadium verder gedempt waarbij het materiaal overeenkomsten vertoont met de onderste vulling al zijn wel meer donker gekleurde brokken aanwezig. Bovenin dit brokkige pakket lijken spitsporen zichtbaar te zijn en het pakket wordt afgedekt door een enigszins gelaagde vulling. De kuil is tenslotte opgevuld met materiaal dat overeenkomsten vertoont met de bouwvoor die tijdens het onderzoek in het onderzoeksgebied aanwezig was. Deze bovenste laag wordt geïnterpreteerd als een nazak.

Vondsten: In de nazak is een fragment Elmpt (1175-1350) aangetroffen.

Vullingstype: 1

Afb. 11.133 Spoor 1873, kuilencluster II.

● Spoor 20060

Beschrijving: Deze kuil heeft drie opvullingslagen en de kuil heeft een onregelmatige bodem. De onderste twee lagen bestaan uit brokken natuurlijke ondergrond. Onderin zijn met name brokken A- en B-horizont aanwezig terwijl bovenin voornamelijk brokken C-horizont met een dunne laag A-horizont aanwezig zijn. Het lijkt te gaan om één opvullingsfase maar het is niet uit te sluiten dat de opvulling op verschillende momenten heeft plaatsgevonden. Bovenin is een gebrokt pakket aanwezig dat voornamelijk uit brokken oude bouwvoor (A-horizont) bestaat, gemengd met kleine brokken C-horizont. Het bovenste deel van dit pakket bestaat uit een dunne nazak met materiaal dat overeenkomsten vertoont met de bouwvoor die tijdens het onderzoek in het onderzoeksgebied aanwezig was.

Vondsten: -

Vullingtype: 2

Afb. 11.134 Spoor 20060,
kuilcluster II.

● Spoor 20061

Beschrijving: Deze kuil heeft vier opvullingslagen en een enigszins vlakke bodem. De onderste laag bestaat voornamelijk uit brokken A- en B-horizont al zijn ook wel enkele lichtgekleurde brokken C-horizont aanwezig. Daarboven bevindt zich een lichter gekleurde vulling. Aan de onderzijde van deze laag lijken spitsporen aanwezig te zijn, hetgeen er op kan wijzen dat de onderste vulling gedeeltelijk is uitgegraven. Hierboven is een brokkige laag van voornamelijk brokken A-horizont. De kuil is tenslotte opgevuld met materiaal dat overeenkomsten vertoont met de bouwvoor die tijdens het onderzoek in het onderzoeksgebied aanwezig was. Deze bovenste laag wordt geïnterpreteerd als een nazak.

Vondsten: In deze bovenste laag is een fragment ruwwandig aardewerk (450-725) aangetroffen.

Vullingtype: 2

Afb. 11.135 Spoor 20061, kuilencluster II.

● Spoor 20102

Beschrijving: Deze kuil heeft drie opvullingslagen en de kuil heeft een relatief vlakke bodem. De kuil lijkt vrij snel gedempt te zijn met een donker gekleurde humeuze laag van brokken A-horizont en/of oude bouwvoor. Boven deze laag bevindt zich een lichter gekleurd pakket dat bestaat uit brokken B-/C-horizont, deels in combinatie met kleine brokken A-horizont. Deze laag is gezien de gelaagdheid mogelijk geleidelijk ontstaan. Het is onduidelijk of deze laag boven de humeuze laag is ontstaan of dat de humeuze laag eerst gedeeltelijk uitgegraven is. De kuil is uiteindelijk gedempt met brokken C-horizont.

Vondsten: -

Vullingstype: 2

● Spoor 25026

Beschrijving: Deze kuil heeft twee opvullingslagen. Omdat bij het couperen slechts een kwadrant verwijderd is, is onbekend wat voor bodem de kuil gehad heeft. De onderste vulling is gelaagd en licht van kleur. Wel is een brok A-horizont in de vulling aanwezig. De bovenste laag bestaat uit brokken oude bouwvoor met bovenin een dunne nazak. De nazak bestaat uit materiaal dat overeenkomsten vertoont met de bouwvoor die tijdens het onderzoek in het onderzoeksgebied aanwezig was.

Vondsten: In het bovenste pakket zijn fragmenten steengoed (1300-1500) en grijs aardewerk (1300-1500) aangetroffen. Het is echter onduidelijk of deze vondsten uit de brokkige vulling of uit de nazak afkomstig zijn.

Vullingstype: 1

Afb. 11.136 Spoor 25026,
kuilcluster II.

● Spoor 25056

Beschrijving: Deze heeft vijf opvullingslagen en de kuil heeft aan de zuidoostzijde een relatief vlakke bodem. De kuil heeft vermoedelijk enige tijd open gelegen aangezien onderin een licht gelaagde vulling (voornamelijk E-/C-horizont) aanwezig is. In een later stadium is de kuil (gedeeltelijk) opgevuld met brokken oude bouwvoor en brokken natuurlijke ondergrond. Deze vulling (2) is enigszins gelaagd waarbij lagen met donker gekleurde brokken afgewisseld worden door licht gekleurde lagen. Deze gelaagdheid binnen de vulling is met name aan de zuidoostzijde aanwezig. Dit wisselende pakket wordt vervolgens afgedekt door een brokkige laag die voornamelijk uit brokken C-horizont lijkt te bestaan. Aan de onderzijde van deze lichtere laag is (gedeeltelijk) een dunne laag verbrande leem aanwezig en het pakket wordt ook afgedekt door een laag verbrande leem. De kuil is tenslotte opgevuld met materiaal dat overeenkomsten vertoont met de bouwvoor die tijdens het onderzoek in het onderzoeksgebied aanwezig was. Deze bovenste laag wordt geïnterpreteerd als een nazak. In deze nazak is een fragment protosteengoed (1200-1300) aangetroffen.

Vondsten: In vulling 2 zijn fragmenten Maaslands (1150-1250), Elmpt (1150-1350) en een stuk metaalslak aangetroffen. In deze nazak is een fragment protosteengoed (1200-1300) aangetroffen.

Vullingtype: 1

● Spoor 25086

Beschrijving: Deze kuil heeft drie opvullingslagen en de bodem van de kuil is relatief komvormig. Gezien de gelaagdheid van de onderste vulling heeft de kuil langere tijd opengelegen. Vervolgens is de kuil gedempt met brokken die voornamelijk uit C-horizont bestaan. De kuil is tenslotte opgevuld met materiaal dat overeenkomsten vertoont met de bouwvoor die tijdens het onderzoek in het onderzoeksgebied aanwezig was. Deze bovenste laag wordt geïnterpreteerd als een nazak. De nazak van de kuil wordt oversneden door greppel 1053 (S25109, greppelsysteem 3).

Vondsten: In de nazak is een fragment Elmpt (1150-1350) aangetroffen.

Vullingtype: 1

● Spoor 25138

Beschrijving: Deze kuil heeft meerdere opvullingslagen en is vanwege wateroverlast slechts gedeeltelijk onderzocht. Voor zover vastgesteld kon worden bestaat de onderste vulling uit brokken oude bouwvoor, A-, B- en C-horizont. Aan de bovenzijde is deze vulling iets gelaagd. De kuil is (gedeeltelijk) gedempt en lijkt vervolgens enige tijd open gelegen te hebben. Boven deze laag is een dunne humeuze laag aanwezig. Vervolgens is de kuil gedempt met brokken oude bouwvoor en natuurlijke ondergrond. Mogelijk heeft deze opvulling in verschillende fasen plaatsgevonden. In ieder geval zijn onderin met name brokken oude bouwvoor en A-horizont aanwezig terwijl bovenin meer brokken C-horizont zijn herkend. De kuil is tenslotte opgevuld met materiaal dat overeenkomsten vertoont met de bouwvoor die tijdens het onderzoek in het onderzoeksgebied aanwezig was. Deze bovenste laag wordt geïnterpreteerd als een nazak.

Vondsten: In het onderste pakket is een fragment grijsbakkend aardewerk (1250-1500) aangetroffen.
In de nazak fijn fragmenten Pingsdorf (1175-1225) en Elmpt (1175-1350) aangetroffen.

Vullingstype: 2

Afb. 11.137 Spoor 25138,
kuilencluster II.

■ Kuilencluster III

● Spoor 11191

Beschrijving: Deze kuil heeft vier opvullingslagen en een onregelmatige bodem. De kuil heeft gezien de aanwezigheid van spoellagen enige tijd opengelegen. Deze gelaagde vulling is licht van kleur en lijkt voornamelijk uit ver-spoelde C-horizont te bestaan. Vervolgens is de kuil (gedeeltelijk) opgevuld met een brokkige vulling al is ook deze vulling enigszins gelaagd. Behalve enkele brokken C-horizont zijn met name brokken oude bouwvoor en A-horizont aanwezig. Nadat de kuil, gezien de gelaagdheid bovenin, vermoedelijk korte tijd open heeft gelegen, is deze afgedekt door een laag die voornamelijk uit brokken C-horizont bestaat (vulling 3). De kuil is tenslotte gedempt met materiaal dat overeenkomsten vertoont met de bouwvoor die tijdens het onderzoek in het onderzoeksgebied aanwezig was. Deze bovenste laag wordt geïnterpreteerd als een nazak.

Vondsten: In vulling 3 was een fragment Paffrath (950-1150) aanwezig. In de nazak zijn fragmenten Pingsdorf (900-1225), Paffrath (950-1150), verbrande leem en een brok maalsteen (tefriet) aangetroffen.

Vullingtype: 2

Afb. 11.138 Spoor 11191, kuilencluster III.

● Spoor 11252

Beschrijving: Deze kuil heeft vijf opvullingslagen en een enigszins vlakke bodem. De interpretatie van de onderste opvullingslagen is onduidelijk. Het kan zijn dat een kuil is gegraven om in het midden een (tijdelijke) houten bekisting te plaatsen waarna de buitenzijde van de kuil weer zijn gedicht. Op een gegeven moment is in dat geval de houten bekisting verwijderd en het overgebleven gat gedempt. Het is ook mogelijk dat de kuil eerst (gedeeltelijk) opgevuld is en dat in een later stadium een 'nieuwe' kuil is gegraven. Deze kuil is op een gegeven moment gedempt (vulling 2) met brokken oude bouwvoor en enkele brokken A-horizont onderin. Nadat de kuil gedempt is, heeft deze mogelijk een tijd opengelegen en is een donkere zeer humeuze, licht gelaagd pakket (vulling 3) ontstaan. De kuil is vervolgens opgevuld met een brokkige vulling (4) die voornamelijk uit brokken oude bouwvoor en A-horizont bestaat maar waarin ook kleine brokken C-horizont aanwezig zijn. De kuil is tenslotte dichtgeraakt met materiaal dat overeenkomsten vertoont met de bouwvoor die tijdens het onderzoek in het onderzoeksgebied aanwezig was. Deze bovenste laag wordt geïnterpreteerd als een nazak.

Vondsten: In vulling 2 zijn fragmenten Maaslands (950/1150-1250), Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (800-1100) en dierlijk botmateriaal aangetroffen.
In de humeuze laag (vulling 3) zijn fragmenten Maaslands (1150-1250), Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (900-1200), Elmpt (1150-1250), verbrande leem en een brok maalsteen (kwartsitische zandsteen) aangetroffen.
In vulling 4 waren fragmenten Maaslands (950-1250), Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk (800-1100/1250), Elmpt (1150-1250) en een schijf leisteen aanwezig.
In de nazak is een fragment Pingsdorf (900-1225) aangetroffen.

Vullingstype: 4

Afb. 11.139 Spoor 11252,
kuilcluster III.

● Spoor 21005

Beschrijving: Deze kuil heeft vijf opvullingslagen en de kuil heeft een relatief vlakke bodem. Aangezien op de bodem van de kuil geen gelaagdheid aanwezig is, lijkt de kuil vrij snel weer dichtgeraakt te zijn. De verschillende vullingslagen zijn allemaal gebrokt. Onderin zijn meer brokken A-horizont aanwezig terwijl naar boven toe de hoeveelheid C-horizont toeneemt. Duidelijk onderscheid kan niet gemaakt worden tussen de verschillende lagen en het lijkt er op dat de kuil in één keer gedempt is. Bovenin de kuil is een nazak aanwezig die bestaat uit materiaal dat overeenkomsten vertoont met de bouwvoor die tijdens het onderzoek in het onderzoeksgebied aanwezig was. De kuil wordt oversneden door greppels 1132 (S21009, greppelsysteem 6) en een subrecente greppel (S21004)

Vondsten: -

Vullingtype: 2

Afb. 11.140 Spoor 21005, kuilencluster III.

● Spoor 23038

- Beschrijving:** Deze kuil heeft vier opvullingslagen en een vlakke bodem. Onderin de kuil is een laag met brokken A-, B- en C-horizont aanwezig die enigszins verspoeld lijkt te zijn. Vermoedelijk is de kuil enigszins opgevuld en heeft de kuil vervolgens een tijd opengelegen. Vervolgens is de kuil waarschijnlijk in twee fasen verder opgevuld. Beide vullingen zijn gebrokt waarbij de onderste meer donkere brokken (oude bouwvoor/A-horizont) bevat en in de latere vulling meer brokken C-horizont aanwezig zijn. De kuil is tenslotte opgevuld met materiaal dat overeenkomsten vertoont met de bouwvoor die tijdens het onderzoek in het onderzoeksgebied aanwezig was. Deze bovenste laag wordt geïnterpreteerd als een nazak.
- Vondsten:** In de bovenste laag is een fragment steengoed (1300-1500) aangetroffen.
- Vullingstype:** 1

Afb. 11.141 Spoor 23038,
kuilencluster III.

● Spoor 27069

Beschrijving: Deze kuil is in verband met wateroverlast niet volledig onderzocht. De kuil lijkt gezien de gelaagdheid langzaam opgevuld te zijn. Binnen dit gelaagde pakket zijn door uitloging kleurverschillen ontstaan. De vulling lijkt met name uit brokken oude bouwvoor en A-horizont te bestaan. Bovenin is een dunne nazak aanwezig met materiaal dat overeenkomsten vertoont met de bouwvoor die tijdens het onderzoek in het onderzoeksgebied aanwezig was. Deze laag is door bioturbatie verrommeld.

Vondsten: -

Vullingtype: 1

Afb. 11.141 Sporen 27055 en 27069, kuilencluster III.

■ *Kuilencluster IV*

● Spoor 27072

Beschrijving: Deze kuil heeft drie opvullingslagen en de kuil heeft een onregelmatige bodem. De kuil is vermoedelijk vrij snel weer gedempt. Voor de opvulling is voornamelijk gebruik gemaakt van brokken C-horizont al zijn ook dunne lagen A-horizont aanwezig. In de vulling is een specifieke gelaagdheid zichtbaar die doet denken aan 'plaggen' die ondersteboven in de kuil zijn gegoid. Deze plaggen bestaan grotendeels uit C-horizont en slechts voor circa 2 cm uit A-horizont. Het lijkt er op dat de kuil door middel van drie lagen van dergelijke 'plaggen' gedempt is. Aan de noordoostzijde is een enigszins gelaagd dun pakket aanwezig, waarvan de bovenste laag uit geel/wit zand bestaat. Wellicht is hier na verloop van tijd een relatieve laagte ontstaan waar zand in is gewaaid/gespoeld. De kuil is tenslotte opgevuld met materiaal dat overeenkomsten vertoont met de bouwvoor die tijdens het onderzoek in het onderzoeksgebied aanwezig was. De nazak van de kuil wordt oversneden door greppel 1049 (S27055).

Vondsten: In de nazak is een fragment Pingsdorf (950-1225) aangetroffen.

Vullingstype: 2

Afb. 11.142 Spoor 27072, kuilencluster IV.

11.3.4 Overige kuilen

Binnen het onderzoeksgebied zijn twee kuilen aangetroffen die mogelijk met de smidse in verband gebracht moeten worden. Beide kuilen (S14024 en 14064) bevinden zich ter hoogte van cluster 4 en zijn vermoedelijk ten tijde van de eerste of tweede gebruiksfase van erf 4a in gebruik geweest. Structuur 6005 bevindt zich ten noorden van de vermoedelijke smidse (structuur 65) en structuur 6006 bevindt zich in de middenbeuk van structuur 65. Hieronder worden beide kuilen beschreven.

■ *Structuur 6005*

Interpretatie	Mogelijk relatie met smidse
Onderzoek	Kuil (S14024) is in kwadranten gecoupeerd.
Erf	4a, fase 1 of 2
Vorm	Rechthoekig met vlakke, ondiepe bodem
Oriëntatie	N-Z
Maatvoering	
Lengte	1,80 m
Breedte	1,40 m
Diepte	0,12 m
Vullingen	Houtskoolrijke vulling
Bemonstering	M977, M993
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappendingen	Ruimtelijke overlap met structuur 63
Vondstnummers	434
Datering aardewerk	-
Datering erf / contemporaine sporen	-
Conclusie datering	8 ^e of begin 9 ^e eeuw

■ *Structuur 6006*

Interpretatie	Mogelijk relatie met smidse
Onderzoek	Kuil (S14064) is in lengte gecoupeerd, bemonsterd en afgewerkt.
Erf	4a, fase 1 of 2
Vorm	Rond en vlakke bodem
Oriëntatie	-
Maatvoering	
Doorsnede	1,00 m
Diepte	0,16 m
Vullingen	Donkerbruin zandig met veel houtskool, verbrande leem en slak. Geen verhittingsuitstraling zichtbaar in bodem onder het spoor.
Bemonstering	M984
Chronologisch kader	
Oversnijdingen/overlappen	-
Vondstnummers	979
Datering aardewerk	-
¹⁴ C-datering	GrA-53398: 1340 BP (643-769 AD, 2 sigma)
Datering erf / contemporaine sporen	Spoor hoort vermoedelijk bij structuur 65.
Conclusie datering	8° of begin 9° eeuw

11.3.5 Greppels

Tijdens het onderzoek zijn 17 erfgreppels en zes greppelsystemen herkend. Erfgreppels bevinden zich binnen de grenzen van een erf. Greppelsystemen vormen de grenzen tussen de erven en de bouw- en graslanden of delen bouw- of graslanden verder op. De erfgreppels bevinden zich aan de noordzijde van het onderzoeksterrein ter hoogte van de westnoordwestelijke hoogte en de centraal gelegen noordelijke laagte. De greppelsystemen zijn verspreid over het onderzoeksgebied aangetroffen. Hieronder worden eerst de erfgreppels per erf besproken. Voor de afbeeldingen van deze greppels wordt verwezen naar paragraaf 6.7.2 (erf- en greppelsysteemindeling) waar de erfgreppels per erf en per gebruiksfase worden afgebeeld. Na de bespreking van de erfgreppels komen de zes greppelsystemen aan de orde. De greppelsystemen worden beschreven waarbij de maatvoeringen (breedte en diepte) en beschrijvingen van de vulling, afkomstig van de gegevens van coupes in individuele greppeldelen, een algemeen, maar representatief beeld verschaffen. De datering van greppels op basis van het vondstmateriaal is zoals ook in hoofdstuk 3 ter sprake komt niet altijd eenvoudig en geeft vooral de datering aan vanaf wanneer de greppels kunnen zijn dichtgeraakt. Wanneer de greppels zijn gegraven is er niet direct uit te herleiden; daarvoor kan de ligging ten opzichte van overige, dateerbare elementen waarmee ze wel of niet samenhangen of oversnijden van betekenis zijn.

■ Erfgreppels

● Erf 9

- Beschrijving:** De greppels ter hoogte erf 9 hebben een homogene grijze vulling en lijken na het in onbruik raken van het erf vrij snel gedicht te zijn.⁶¹ Aangezien geen spoellagen in de greppels zijn vastgesteld, lijken de greppels niet watervoerend geweest te zijn en is mogelijk sprake van een korte gebruiksduur. De breedte van de greppels varieert van 40 tot 126 cm. Voor zover de diepte van de greppels is vastgesteld, bedraagt deze circa 10 cm. Alleen structuur 1076 wijkt met een diepte van 62 cm af.
- Vondsten:** In de vulling van de greppels zijn nauwelijks vondsten aangetroffen, alleen in structuur 1076 is een fragment Paffrath aangetroffen met een datering tussen 950 en 1150 na Chr. Deze vondst is vermoedelijk tijdens het dichtmaken in de greppel terecht gekomen.
- Interpretatie:** Deze greppels zijn in verband gebracht met drie verschillende gebruiksfasen van erf 9 (zie paragraaf 6.7 en 6.67) met een datering tussen 1075 en 1200 na Chr.
- Fasering:**
erf 9, fase 1	structuur 1074, 1077	(eind 11 ^e en/of) 12 ^e eeuw
erf 9, fase 2	structuur 1075, 1078	(eind 11 ^e en/of) 12 ^e eeuw
erf 9, fase 3	structuur 1076	(eind 11 ^e en/of) 12 ^e eeuw

61 Structuur 1074 t/m 1078.

● Erf 11a

Beschrijving: De greppel ter hoogte van erf 11a heeft een gevlekte vulling van geel, donkergrijsbruin zand. Spoellagen ontbreken en de greppel lijkt niet watervoerend te zijn geweest en na het buiten gebruik raken in één keer opgevuld te zijn. De greppel heeft ter hoogte van structuur 28 een diepte van circa 12 cm en is grofweg 40 cm breed. Het zuidelijke deel van structuur 1092 is niet gecoupeerd en heeft een breedte van 30 tot 75 cm.

Vondsten: -

Interpretatie: Deze greppel wordt in verband gebracht met de derde gebruiksfase van erf 11a (zie paragraaf 6.7 en afb. 6.69) met een datering in de 13^e eeuw.

Fasering: erf 11a, fase 3 structuur 1092 13^e eeuw

● Erf 13a

Beschrijving: De greppels ter hoogte van erf 13a hebben een meer gelaagde vulling. Dit betekent dat de greppels hetzij langer hebben opengelegen, hetzij watervoerend zijn geweest. De breedte van de greppel varieert van 20 tot 85 cm. Voor zover de diepte van de erfgreppels is vastgesteld, bedraagt deze 20 tot 24 cm.

Vondsten: -

Interpretatie: Deze greppels zijn in verband gebracht met de twee eerste gebruiksfasen van erf 13a (zie paragraaf 6.7 en afb. 6.71) met een datering in het tweede, derde en vierde kwart van de 12^e eeuw.

Fasering: erf 13a, fase 1 S1791, S1920, S1922, S1927
tweede en derde kwart 12 eeuw
erf 13a, fase 2 structuur 1106, 1107, 1108
tweede helft 12^e eeuw

● Erf 13c

- Beschrijving:** De greppels ter hoogte van erf 13c hebben evenals de erfgreppels van erf 13a een meer gelaagde vulling. Ook deze greppels hebben langer opengelegen, of zijn watervoerend geweest. De breedte van de greppel varieert van 20 tot 85 cm. Voor zover de diepte van de erfgreppels is vastgesteld, bedraagt deze 20 tot 24 cm.
- Vondsten:** Het vondstmateriaal dat in de vulling van de greppels is aangetroffen, sluit aan bij de datering van de erven.
- Interpretatie:** Deze greppels zijn in verband gebracht met de twee eerste gebruiksfasen van erf 13a (zie paragraaf 6.7 en afb. 6.72) met een datering in de tweede helft van de 12^e eeuw.
- Fasering:** erf 13c, fase 1 structuur 1019, 1115, 1129
tweede helft 12^e eeuw
erf 13c, fase 2 structuur 1018 tweede helft 12^e eeuw

■ *Greppelsystemen*

Greppels en/of paalkuilen die gezamenlijk tot hetzelfde systeem behoren, hebben een nummer gekregen. Hieronder worden deze greppelsystemen toegelicht. De datering en interpretatie van de greppelsystemen 1 t/m 4 is voornamelijk gebaseerd op de relatie die de systemen hebben met de aangetroffen erven. Omdat bij greppelsysteem 4 zes fasen zijn onderscheiden, worden deze afzonderlijk besproken. Greppelsysteem 5 en 6 kunnen gedeeltelijk in verband worden gebracht met grenzen die op historische kaarten zijn afgebeeld. Bij de bespreking van deze greppelsystemen zal naar de betreffende kaarten verwezen worden.

● Greppelsysteem 1

- Onderzoek:** Aanleg werkput 13, 14, 17 en 19 medio februari-maart 2010; start intensief onderzoek medio april-mei 2010, couperen, afwerken, bemonsteren van de sporen. De greppels werden in vier werkputten aangetroffen: het zuidoostelijke en noordoostelijke deel in werkput 13 (S13005), het vervolg van de noordoosthoek en een deel van de noordwestzijde in werkput 19 (S19005), met hier nog een klein deel in werkput 14 (S14211); het vervolg van de lange zuidoostelijke zijde ligt in werkput 17 (S17048) met twee gedeelten van de korte zuidwestelijke zijde eveneens in werkput 17 (S17060 en S17061). De smalle sporen werden in meerdere compartimenten in de lengte gecoupeerd. Tijdens het veldwerk is dit greppelsysteem structuur 59 genoemd.
- Beschrijving:** De greppels zijn slecht bewaard gebleven. De maximale diepte van de sporen bedraagt 20 cm maar vaak zijn nog maar enkele centimeters onder het aangelegde vlak teruggevonden. Bovendien zijn de sporen in grote mate door bioturbatie verstoord. Hierdoor is in de eerste plaats onduidelijk of sprake

is van een greppel, van paalkuilen of van een combinatie van beide.⁶² De greppels lijken tot een gezamenlijk systeem te behoren. Vermoedelijk is slechts een klein deel van een meer complex systeem aangetroffen.

Te Enschootsebaan-Zuid 2 lijkt binnen dit grotere systeem in ieder geval een rechthoekig stuk grond begrensd te zijn (afb. 6.48). In dat geval zijn in ieder geval de noord- en zuidwestelijke hoek van de begrenzing verloren gegaan. De zuidoostelijke lange zijde van de greppelsysteem is over een lengte van circa 37 m bewaard gebleven terwijl aan de noordwestelijke zijde slechts 22 m resteert. Beide lange zijden bevinden zich op een afstand van circa 27 m van elkaar en zijn aan de noordoostzijde met elkaar verbonden. De zuidwestelijke korte zijde van de greppelsysteem bestaat uit twee kortere greppels (S17060 en S17061) die niet in elkaars verlengde liggen maar wel dezelfde oriëntatie hebben. In de lengterichting is sprake van een tussenruimte van circa 1,5 m tussen de greppels.

Ongeveer 60 m ten zuidwesten van de zuidoostelijke lange zijde van de greppelsysteem is haaks op de lange zijde een greppel (S12038) aangetroffen met een lengte van circa 25 m. De vulling van deze greppel komt overeen met de vulling van de greppels van greppelsysteem 1 en is tevens slecht bewaard gebleven. Gezien de lengte en de oriëntatie van de greppel is het zeer waarschijnlijk

dat de greppel tot hetzelfde systeem van inrichting als de overige greppels heeft gehoord. In de vulling van de greppel zijn geen vondsten aangetroffen.

Aansluitend op het rechthoekige greppelsysteem is aan de noordzijde, over een lengte van circa 23 m, een tweede greppel aangetroffen. De eerste 3 m volgt de greppel de oriëntatie van de noordoostelijke korte zijde van de rechthoekige greppelsysteem. Vervolgens buigt de greppel iets meer naar het westen af en kan, met uitzondering van een onderbreking van circa 3,5 m, over een lengte van circa 20 m gevolgd worden. Tijdens het veldwerk kon niet worden vastgesteld of sprake was van een bewuste onderbreking (bijvoorbeeld een toegang) of dat de greppel hier niet bewaard was gebleven. In de vulling van deze greppel zijn geen vondsten aangetroffen.

62 Hoewel onduidelijk is of sprake is van een greppel, van paalkuilen of van een combinatie van beide wordt in het vervolg gesproken van greppels.

Oversnijdingen: De zuidoostelijke lange zijde van greppelsysteem 1 wordt echter oversneden door een paalkuil van structuur 77. Verbrand materiaal (zaden, heiwortel, gras enerzijds en els anderzijds) uit twee paalkernen van dit gebouw is door middel van ¹⁴C-onderzoek gedateerd. Dit onderzoek heeft een

datering van 661-803 na Chr. en 610-762 na Chr. opgeleverd. De ¹⁴C-dateringen kunnen met de sloop en/of de gebruiksfase in verband gebracht worden, maar het is eventueel ook nog mogelijk dat ouder materiaal in de paalkernen terecht is gekomen. Aan de hand van deze gedateerde fragmenten kan dan ook weinig gezegd worden over de aanleg/opvulling van de greppels van greppelsysteem 1. Tijdens het veldwerk leek de greppel tevens oversneden te worden door een paalkuil van structuur 76, maar bij het couperen van het spoor was geen oversnijding zichtbaar.

Vondsten: In de vulling van S17060 is een bodemfragment Mayen aangetroffen met een datering tussen 725 en 900 na Chr. Aangezien de sporen van greppelsysteem 1 in grote mate verstoord zijn door bioturbatie bestaat de kans dat deze scherf als intrusie in het spoor terecht is gekomen.

Interpretatie: De eerste gebruiksfase van erf 4a lijkt in verband gebracht te moeten worden met greppelsysteem 1 (zie ook paragraaf 6.6.2) en dan met name met het rechthoekige greppelsysteem. Dit greppelsysteem is aan de werkHzijde van het erf aangetroffen. Het bijgebouw (structuur 76) ligt precies tussen de opening aan de zuidwestzijde van het afgebakende stuk grond en heeft dezelfde oriëntatie als de lange zijde van het greppelsysteem. Het perceel zou ten tijde van de eerste gebruiksfase gebruikt kunnen zijn als akker of weidegrond. Aangezien het huis van de tweede gebruiksfase van erf 4a (zie hieronder) de greppel oversnijdt, lijkt de greppel aan het begin van de 9^e eeuw (in ieder geval ná 762 na Chr. maar mogelijk al eerder) dicht te zijn geweest. Mogelijk is het stuk grond ondanks de opvulling van de greppel nog wel in gebruik gebleven als afgebakend perceel. Het is in ieder geval opvallend dat de jongere structuren 60 en 56 in cluster 5 (met een datering aan het eind van de 8^e en/of in de 9^e eeuw) dezelfde oriëntatie hebben als de korte wand van greppelsysteem 1.

Aan de westzijde van erf 4a, circa 30 m vanaf de westzijde van het huis, is evenwijdig aan het huis tevens een greppel aangetroffen. Mogelijk vormde deze greppel, de westgrens van het erf of van een perceel dat direct ten westen van het erf in gebruik was. Of de greppel die aansluit op de noordoosthoek van het rechthoekige perceel ook tot deze gebruiksfase gerekend moet worden gerekend, is onbekend. Mogelijk bestaat een verband tussen deze greppel en drie bijgebouwen (structuur 62, 65, 66) die grofweg 45 m ten noorden van structuur 76, langs de noordzijde van de open ruimte, zijn aangetroffen.

● Greppelsysteem 2

Onderzoek: Op de grens tussen de zuidoostelijke hoogte en de laagte die van zuidzuidwest naar noordnoordoost het plangebied doorkruist, zijn twee grofweg noordnoordoost-zuidwest georiënteerde greppels (structuur 1005 en 1006) aangetroffen (afb. 6.48). Deze greppels worden tot greppelsysteem 2 gerekend en zijn op verschillende plaatsen gecoupeerd.

Beschrijving: Beide greppels hebben een breedte van circa 1,3 m, een diepte die varieert van 30 tot 92 cm en zijn tot hetzelfde greppelsysteem gerekend. Tussen structuur 1005 en 1006 is een opening van circa 40 m aanwezig. De opening tussen beide greppels wekt de suggestie dat er een relatie bestaat tussen greppelsysteem 2, de bewoning op de zuidoostelijke hoogte en het gebied direct ten westen van greppelsysteem 2 waar leemwinning heeft plaatsgevonden. Greppelsysteem 2 moet in dat geval gezien worden als de begrenzing van het gecultiveerde gebied en de opening als de toegang tot kuilencluster I. Het is echter niet zeker of beide delen van het greppelsysteem gelijktijdig in gebruik zijn geweest.

Structuur 1006 bevindt zich aan de zuidzijde van het onderzoeksgebied. De bovenste vulling van de greppel bestaat uit brokken grond. De onderste vulling van de greppel is gelaagd hetgeen aangeeft dat de greppel geruime tijd heeft open gelegen. Gezien de aanwezigheid van deze twee verschillende vullingen lijkt de greppel in ieder geval een keer uitgegraven te zijn en uiteindelijk in één keer gedicht te zijn. Het is mogelijk dat de greppel tijdens het nieuw uitgraven enigszins verbreed is.

De eerste 20 m (vanaf het zuiden gezien) heeft de greppel een noordwest-zuidoostelijke oriëntatie. Vervolgens buigt de greppel in noordnoordoostelijke richting af. Na 88 m maakt de greppel een knik naar het oosten om na circa 5 m weer af te buigen in noordnoordoostelijke richting en vervolgens na circa 7 m te stoppen.

Structuur 1005 bevindt zich aan de noordzijde van de zuidelijke helft van het onderzoeksgebied en begint circa 40 m ten noorden van het noordelijke uiteinde van structuur 1006. De eerste 7 m (gezien vanuit het zuiden) heeft de greppel grofweg een noord-zuid oriëntatie. Vervolgens buigt de greppel in noordnoordoostelijke richting af en maakt na circa 70 m een knik van ongeveer 120 graden.⁶³ De greppel is dan grofweg noordnoordoost-zuidwest georiënteerd en stopt na circa 50 m. Ter hoogte van de knik is een kuil aanwezig die vermoedelijk meerdere keren is uitgegraven.⁶⁴

63 De sporen 5114, 4018, 9004 en 20094 behoren tot het gedeelte van structuur 1005 dat zich ten zuiden van de knik bevindt terwijl het gedeelte ten oosten van de knik is aangeduid met spoor 20019.

64 Tijdens het veldwerk is geen onderscheid gemaakt tussen de kuil en de greppel en zijn beide aangeduid met spoornummer 20094. Hierdoor is onbekend of een fragment Paffrath (vnr. 1027) met de greppel of met de kuil in verband gebracht moet worden.

Het gedeelte van structuur 1005 dat zich ten zuiden van deze kuil bevindt, vertoont overeenkomsten met structuur 1006. De greppel lijkt in ieder geval één keer opgeschoond te zijn, heeft twee vullingen en een vlakke bodem. Onderin bevindt zich een (restant van een) gelaagde vulling. De bovenste vulling bestaat evenals bij structuur 1006 uit brokken grond. De greppel ten oosten van de kuil heeft een meer homogene vulling en een komvormige bodem. In dit deel van structuur 1005 zijn geen spoellagen vastgesteld.

De kuil zelf heeft meerdere opvullingslagen en is mogelijk meerdere keren uitgegraven. Onderin is een vulling aanwezig met brokken grond, die overeenkomsten vertoont met de vulling van de kuilen in de kuilenclusters (zie paragraaf 6.5). De greppel (S20019) ten oosten van de kuil wordt oversneden door de kuil. De relatie met de greppel ten zuiden van de kuil (S20094) is daarentegen onduidelijker. De vulling van de greppel lijkt in de kuil door te lopen, hetgeen betekent dat beide vermoedelijk gelijktijdig zijn dichtgeraakt. Mogelijk heeft de greppel afgewaterd op deze kuil. De opvulling van de kuil heeft vervolgens langer geduurd dan het dichtmaken van de kuil en het is zelfs mogelijk dat de kuil nog langer in gebruik is gebleven.

Oversnijdingen: Structuur 1006 oversnijdt enkele kuilen van kuilencluster I en een paalkuil van structuur 20. Het is onduidelijk of de oversnijding van structuur 20 met de oudste fase van de greppel te maken heeft of dat dit tijdens de opschoning van de greppel is gebeurd.

In tegenstelling tot structuur 1006 oversnijdt structuur 1005 geen kuilen van het kuilencluster. Het oostelijke deel van structuur 1005 wordt oversneden door een kuil die vermoedelijk gelijktijdig met het zuidelijke deel van structuur 1005 ongebruikt is geweest.

Vondsten: Al het vondstmateriaal uit structuur 1006 is afkomstig uit de bovenste vulling van de greppel. Aan de zuidzijde van het terrein zijn twee fragmenten Pingsdorf (900-1225) en een fragment van een min of meer vierkante rand van Zuid-Limburgs aardewerk (1125-1150 na Chr.) aangetroffen. Op grond hiervan kan de greppel in de 12^e eeuw opgevuld zijn. Gezien de beperkte hoeveelheid vondsten bestaat de kans dat het 'zwerfend materiaal' betreft dat in de vulling terecht is gekomen of de scherven als intrusie geïnterpreteerd moeten worden. Het is dan ook niet uitgesloten dat de greppel hetzij eerder, hetzij later is opgevuld. Wanneer de greppel is gegraven, kan op grond van de vondsten niet worden vastgesteld.

Bovenin het oostelijke deel van structuur 1005 zijn enkele fragmenten Maas-lands aardewerk (950-1250) aangetroffen. Op grond hiervan lijkt de greppel op z'n vroegst in de tweede helft van de 10^e eeuw dicht geraakt te zijn. Het is echter niet uitgesloten dat deze vondsten zich in de nazak van de greppel bevinden en in verband gebracht moeten worden met de jongere bewoning (structuur 83, 84, 86 en 87, behorend bij erf 7) die hier is aangetroffen. Erf 7 is in de tweede helft van de 10^e eeuw en/of in de 11^e eeuw in gebruik geweest.

Interpretatie: De datering van greppelsysteem 2 is onduidelijk. Mogelijk is het zuidelijke deel van het greppelsysteem deels gelijktijdig met erf 2 in gebruik geweest (zie paragraaf 6.7) en is het greppelsysteem aan het eind van de 8e of het begin van de 9e eeuw gegraven. Aangezien structuur 1006 één paalkuil van structuur 20 oversnijdt, moet de jongste gebruiksfase in ieder geval ná erf 2 in gebruik zijn geweest. Aangezien structuur 1006 tevens enkele kuilen van kuilencluster I oversnijdt, moet ten tijde dat de greppel gegraven werd, al enige mate van leemwinning hebben plaatsgevonden. Het onderzoek heeft verder geen informatie opgeleverd over de begindatering van structuur 1005. Ook over het dichtraken van het systeem bestaat onduidelijkheid. De greppels lijken in ieder geval ná 950 opgevuld te zijn, mogelijk moet zelfs aan een einddatering in de 11^e eeuw gedacht worden.

● **Greppelsysteem 3**

Onderzoek: Op de grens tussen de westnoordwestelijke hoogte en de laagte die het plangebied doorkruist en aan de noordzijde afbuigt in noord-westelijke richting, zijn drie grofweg noordoost-zuidwest georiënteerde greppels (structuur 1053, 1109 en 1131) aangetroffen (afb. 6.48). Deze greppels worden tot greppelsysteem 3 gerekend. Tijdens het onderzoek is alleen een greppel van structuur 1053 samen met een kuil van kuilencluster II gecoupeerd

Beschrijving: De vulling van de gecoupeerde greppel is iets gebrokt en onderin zijn geen spoellagen aangetroffen. Op grond hiervan lijkt de greppel niet langdurig open te hebben gelegen.

Oversnijdingen: De greppel oversnijdt een kuil (S25086) van cluster II, hetgeen aangeeft dat greppelsysteem 3 in ieder geval jonger is dan een deel van de kuilen in het cluster.

Vondsten: In de vulling zijn fragmenten Elmpoort (1150-1300) en Zuid-Limburgs aardewerk (1225-1350) aangetroffen maar het is onduidelijk of deze vondsten boven- of onderin de greppel zijn aangetroffen.

Interpretatie: Greppelsysteem 3 is mogelijk gedurende de eerste gebruiksfase van erf 13a gegraven en vormde de grens tussen de west-noordwestelijke hoogte en het lager gelegen gebied waar kuilencluster I en II zich bevonden. De greppels zijn vermoedelijk gebruikt voor de afwatering van het terrein. Grofweg 25 m ten zuidoosten van structuur 12 is een doorgang tussen structuur 1109 en 1131 aanwezig. Er lijkt sprake te zijn van een bewuste doorgang om de laagte te kunnen bereiken al vormde de doorgang wellicht ook een toegangsweg tot de bewoning aan de oostzijde van het onderzoeksgebied.

● Greppelsysteem 4, fase 1

Onderzoek: De eerste fase van dit greppelsysteem wordt vertegenwoordigd door structuur 1016 (afb. 6.54b).

Beschrijving: Deze greppel heeft een lengte van circa 65 m en is grofweg noordwest-zuidoost georiënteerd. Aan de noordzijde maakt de greppel een hoek van 90 graden en stopt vervolgens na circa 4 m. Aan de zuidzijde maakt de greppel een hoek van circa 60 graden en buigt naar het noordoosten af. De greppel oversnijdt een oudere erfgreppel (structuur 1018). De vulling van de greppel is donker van kleur met (voornamelijk onderin) spoellagen. De aanwezigheid van spoellagen duidt er op dat de greppel langere tijd heeft opengelegen.

Vondsten: In de vulling van de greppel zijn 34 fragmenten aardewerk aangetroffen. Het betreft voornamelijk Maaslands aardewerk (950-1250) maar er zijn ook fragmenten Badorf, Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk, Pingsdorf, Kempisch aardewerk en Elmpst aangetroffen. Bovendien zijn enkele scherven roodbakkend aardewerk verzameld, al wordt gedacht dat deze fragmenten als intrusie moeten worden gezien. Al het aardewerk is afkomstig uit de bovenste vulling van de greppel en moet met de opvulling van de greppel of eventueel zelfs met de nazak in verband worden gebracht. Op grond van het aardewerk is een datering van de opvulling in de 13^e eeuw mogelijk.

Interpretatie: Dit deel van greppelsysteem 4 is vermoedelijk aangelegd ten tijde dat structuur 1131 (greppelsysteem 3) nog open lag. Gedacht moet worden aan een datering aan het eind van de tweede gebruiksfase van cluster 13, omstreeks het eind van de 12^e eeuw.

- Greppelsysteem 4, fase 2

Onderzoek: De tweede fase van dit greppelsysteem wordt vertegenwoordigd door structuur 1017, 1023, 1051, 1062 en S1792 (afb. 6.54c).

Beschrijving: Tijdens de tweede fase van het greppelsysteem is sprake van een rechthoekig greppelsysteem, dat aan de oostzijde doorloopt tot buiten het onderzoeksgebied. De westzijde van dit afgebakende stuk grond (structuur 1017 en 1023) bevindt zich circa 28 m ten oosten van structuur 1016. Evenals structuur 1016 heeft de greppel een noordwest-zuidoost oriëntatie. De greppel heeft een lengte van circa 47 m met een opening van circa 3,5 m breed. Deze opening bevindt zich op een afstand van circa 17 m vanaf de noordwesthoek van de greppelsysteem. Aan de zuidzijde stopt de greppel (structuur 1017) circa 1,8 m ten noorden van structuur 1131 (greppelsysteem 3). Dit suggereert dat dit deel van greppelsysteem 3 tijdens de aanleg van structuur 1017 nog open heeft gelegen. De greppel ten zuiden van de opening is niet gecoupeerd. De greppel ten noorden van de opening (structuur 1023) is circa 25 cm diep en bestaat uit twee vullingen. De onderste vulling is gelaagd, hetgeen aangeeft dat de greppel een tijd heeft open gelegen. De bovenste vulling is relatief homogeen.

Op een gegeven moment is de opening aan de westzijde van het afgebakende stuk dichtgezet door middel van een greppel (S1792). Deze greppel is niet gecoupeerd en tijdens de aanleg van het vlak zijn ook geen vondsten in de greppel aangetroffen.

De noordzijde van de rechthoekige greppelsysteem wordt gevormd door structuur 1023 (aan de westzijde) en structuur 1051 (aan de oostzijde). Vanaf de noordwesthoek van greppelsysteem 4 heeft de greppel over een afstand van circa 178 m een noordnoordoost-zuidzuidwest oriëntatie. De greppel oversnijdt structuur 1053 (greppelsysteem 3). Binnen de greppel zijn verschillende openingen aanwezig maar het is onduidelijk of het om bewuste openingen gaat. Na circa 178 m maakt de greppel een lichte knik naar het zuidoosten en kan de greppel binnen het onderzoeksgebied nog over een afstand van circa 17 m gevolgd worden. Vermoedelijk loopt de greppel buiten het onderzoeksgebied verder door. De vulling van de greppel bestaat aan de westzijde uit een gelaagde vulling (onderin) met daarboven een homogene vulling. De homogene vulling lijkt in verband gebracht te moeten met een tweede fase waarbij de greppel een keer is uitgegraven. Aan de oostzijde ontbreekt de gelaagde vulling en is enkel sprake van een homogene vulling.

De zuidelijke grens van het afgebakende perceel wordt mogelijk gevormd door structuur 1062. Deze greppel bevindt zich circa 78 m vanaf de noordgrens van greppelsysteem 4 en is in de oostelijke helft van het onderzoeksgebied aangetroffen. De greppel heeft dezelfde oriëntatie als structuur 1023 en 1051 en is over een afstand van circa 45 m onderzocht. Het is verder onbekend hoe de greppel aan de zuidwestzijde heeft aangesloten op structuur 1017. Structuur 1062 is niet gecoupeerd en bij de aanleg van het vlak is alleen een fragment niet te determineren aardewerk aangetroffen.

Vondsten: Het aardewerk uit structuur 1023 is afkomstig uit de bovenste vulling en bestaat voornamelijk uit Elmpt en Kempisch aardewerk. Bovendien zijn fragmenten Zuid-Nederlands handgevoormd aardewerk, Paffrath, Maaslands en Pingsdorf aangetroffen. Het jongste vondstmateriaal bestaat uit grijsbakkend aardewerk (1250-1500) en steengoed (1300-1400/1600). Op grond van deze vondsten kan deze greppel in de 13^e of 14^e eeuw zijn dichtgeraakt.

Voor het noordelijke deel van greppelsysteem 4 geldt dat al het verzamelde vondstmateriaal ter hoogte van de noordwestelijke hoek is aangetroffen en afkomstig is uit de bovenste vulling. Het aardewerk bestaat voornamelijk uit Kempisch aardewerk, Zuid-Limburgs, Maaslands, Paffrath, Elmpt en Zuid-Nederlands handgevoormd aardewerk. Bovendien is een fragment proto-steengoed met een datering in de 13^e eeuw aangetroffen. Behalve aardewerk zijn ook enkele haardwandfragmenten en smeedslak aangetroffen. Op grond van het vondstmateriaal lijkt de greppel in de 13^e eeuw dichtgeraakt te zijn.

Interpretatie: Greppelsysteem 3, die de grens heeft gevormd tussen de westnoordwestelijke hoogte en de laagte met kuilencluster I en II wordt door de tweede fase van greppelsysteem 4 oversneden. Op grond hiervan lijkt het systeem aan het eind van de tweede gebruiksfase te zijn aangelegd. Gedacht moet worden aan een begindatering van de tweede fase van greppelsysteem 4 aan het eind van de 12^e eeuw. Aangezien structuur 1131 (greppelsysteem 3) opgevuld was ten tijde van de aanleg van het rechthoekige greppelsysteem (greppelsysteem 4, fase 2), is structuur 1016 (greppelsysteem 4, fase 1) eerder gegraven dan het rechthoekige systeem (greppelsysteem 4; structuur 1017, 1023, 1051 en 1062). Greppelsysteem 4, fase 2 was vermoedelijk ook ten tijde van erf 13a, fase 3 nog in gebruik.

● Greppelsysteem 4, fase 3

Onderzoek: De derde fase van dit greppelsysteem wordt vertegenwoordigd door structuur 1026, 1028 en 1030 (afb. 6.54d).

Beschrijving: Tijdens de derde fase van greppelsysteem 4 zijn ter hoogte van de noordwesthoek van structuur 1016 nieuwe greppels (structuur 1028 en 1030) gegraven. Structuur 1028 heeft grotendeels een noordnoordoostelijke oriëntatie en bevindt zich grofweg in lijn met het noordnoordoostelijke gedeelte van structuur 1016 (greppelsysteem 4, fase 1). Circa 1 m ten westen van de noord-westhoek van structuur 1016 (greppelsysteem 4, fase 1) buigt structuur 1028 af in de richting van structuur 1030. De greppel sluit echter niet aan op structuur 1030, er is sprake van een tussenruimte van circa 30 cm. De greppel heeft een iets brokkige vulling.

Structuur 1030 bevindt zich circa 1 m ten zuiden van structuur 1028 en heeft verder dezelfde oriëntatie. Mogelijk heeft zich tussen beide greppels een hout-wal bevonden. De greppel heeft een brokkige vulling.

Structuur 1026 bevindt zich circa 1,7 m ten zuiden van structuur 1030 en heeft grofweg dezelfde oriëntatie als structuur 1028 en 1030. Structuur 1026 over-snijdt structuur 1016 en moet zijn gegraven toen deze laatstgenoemde greppel was opgevuld. Structuur 1026 heeft één brokkige vulling.

Vondsten: In de vulling van structuur 1016 zijn fragmenten Elmpt, Mayen, Pingsdorf en Maaslands aardewerk aangetroffen. In de vulling van structuur 1030 zijn onderin een fragment Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk en bovenin fragmenten Elmpt en Andenne aangetroffen. In structuur 1026 zijn fragmenten Zuid-Limburgs en Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk aangetroffen. Op grond van de vondsten kunnen de greppels in de 13^e eeuw zijn dichtgeraakt.

Interpretatie: Deze greppels zijn gegraven nadat de tweede fase van erf 13c buiten gebruik was geraakt. Dit betekent dat gedacht moet worden aan een datering vanaf het eind van de 12^e eeuw. De fragmenten aardewerk die in de greppels zijn aangetroffen, sluiten een dergelijke datering niet uit.

● Greppelsysteem 4, fase 4

Onderzoek: De vierde fase van dit greppelsysteem wordt vertegenwoordigd door structuur 1015 (afb. 6.54e). Tijdens deze fase is structuur 1016 ook in gebruik.

Beschrijving: Circa 2,5 m ten westen van structuur 1016 (greppelsysteem 4, fase 1) wordt gedurende deze fase een greppel (structuur 1015) gegraven.

Deze greppel heeft over een lengte van circa 62 m dezelfde oriëntatie als structuur 1016 en buigt vervolgens in noord-noordoostelijke richting af. De greppel oversnijdt hierbij structuur 1016 (greppelsysteem 4, fase 1) en 1030 (greppelsysteem 4, fase 3) hetgeen betekent dat beide laatste genoemde greppels op dat moment dicht moeten zijn geweest. Na 34 m maakt de greppel een flauwe knik in noordelijke richting en heeft na circa 20 m dezelfde oriëntatie als structuur 1023 (greppelsysteem 4, fase 2). Ten tijde dat structuur 1015 gegraven is, moet structuur 1023 opgevuld zijn aangezien structuur 1015 de greppel van structuur 1023 iets oversnijdt. Circa 62 m na de noordwestelijke hoek buigt de greppel in noordnoordwestelijke richting af en kan nog circa 17 m gevolgd worden. Het is onduidelijk of de greppel vervolgens stopt of dat deze niet bewaard is gebleven. De vulling van de greppel bestaat doorgaans uit één relatief homogene vulling. Alleen ter hoogte van de noordwesthoek lijkt de greppel een keer uitgegraven te zijn. Onderin is sprake van een gevlekte vulling terwijl de vulling bovenin homogeen is.

Vondsten: Alle vondsten zijn in de westelijke helft van structuur 1015 in de bovenste vulling aangetroffen. Het aardewerk bestaat voornamelijk uit Maaslands (waaronder een spinsteen), Kempisch, Zuid-Limburgs, Elmpt, Pingsdorf. Bovendien zijn fragmenten grijsbakkend aardewerk (1300-1500), Langerwehe (1300-1500) en een fragment hoogversierd roodbakkend aardewerk (1250-1350) aangetroffen. Op grond van deze jongere scherven lijkt de greppel in de eerste helft van de 14^e eeuw dichtgeraakt te zijn.

Interpretatie: De oorspronkelijke grens tussen erf 13a en 13c wordt circa 2,5 m naar het westen verschoven door de aanleg van structuur 1015. Bovendien wordt de opening ter hoogte van structuur 4 (tussen structuur 1016 en 1023) dichtgemaakt doordat structuur 1015 een haakse bocht maakt in noordoostelijke richting. Op grond van het aardewerk lijkt structuur 1015 in de 14^e of 15^e eeuw dichtgeraakt te zijn.

● Greppelsysteem 4, fase 5

Onderzoek: De vijfde fase van dit greppelsysteem wordt vertegenwoordigd door structuur 1034 en 1119 (afb. 6.54f).

Beschrijving: In het verlengde van het noordwest-zuidoost georiënteerde gedeelte aan de westzijde van structuur 1015 (greppelsysteem 4, fase 4) is structuur 1034 aangetroffen. De greppel is over een lengte van circa 15 m aangetroffen. De greppel is echter niet gecoupeerd en bij de aanleg van het vlak zijn ook geen vondsten aangetroffen. Haaks op structuur 1034 is een greppel (structuur 1119) aangetroffen die dezelfde oriëntatie heeft als structuur 1015. De afstand tussen structuur 1015 en 1119 bedraagt circa 18,5 m. De vulling heeft één iets brokkige vulling waarin verder geen vondsten zijn aangetroffen.

Vondsten: -

Interpretatie: Doordat structuur 1034 circa 1 m ten westen van structuur 6 (erf 13a, fase 4; tweede en derde kwart 13e eeuw) wordt de suggestie gewekt dat structuur 1034 en structuur 6 met elkaar in verband gebracht moeten worden. Het is onduidelijk of structuren 1034 en 1119 vóór, gelijktijdig of ná structuur 1015 zijn gegraven. Omdat de greppels met een specifiek gebouw (structuur 6) in verband worden gebracht, is er voor gekozen structuren 1034 en 1119 aan een aparte fase van greppelsysteem 4 toe te wijzen.

● Greppelsysteem 4, fase 6

Onderzoek: De zesde fase van dit greppelsysteem wordt vertegenwoordigd door structuur 1031 en 1032 (afb. 6.54g).

Beschrijving: Beide greppels oversnijden structuur 1015 (greppelsysteem 4, fase 4) en structuur 1023 (greppelsysteem 4, fase 2) hetgeen betekent dat deze greppels dicht moeten zijn geweest op het moment dat structuur 1031 en 1032 gegraven zijn. Structuur 1032 oversnijdt tevens structuur 1030 (greppelsysteem 4, fase 3). Terwijl structuur 1031 een relatief homogene vulling heeft, heeft structuur 1032 een brokkige vulling.

Vondsten: In de oudste van de twee greppels (structuur 1031) zijn fragmenten Elmp, Maaslands en Zuid-Nederlands handgevormd aardewerk aangetroffen. In de jongere greppel (structuur 1032) zijn behalve fragmenten Pingsdorf en Kempisch aardewerk ook scherven grijsbakkend aardewerk (1300-1500) en Siegburg (1300-1500) gevonden. Op grond van deze vondsten moet structuur 1032 in de 14^e of 15^e eeuw gedateerd worden.

Interpretatie: Mogelijk zijn ten tijde dat structuur 1031 en 1032 gegraven zijn, structuur 1034 en 1119 ook nog in gebruik.

● Greppelsysteem 4, fase 7

- Onderzoek:** De zevende fase van dit greppelsysteem wordt vertegenwoordigd door structuur 1120 t/m 1124 (afb. 6.54h).
- Beschrijving:** Circa 3,5 tot 8,5 m ten noorden van structuur 1034 (greppelsysteem 4, fase 4) zijn meerdere greppels (structuur 1120 t/m 1124) aangetroffen met dezelfde oriëntatie als structuur 1034. Deze greppels lijken elkaar te over-snijden maar duidelijke oversnijdingen zijn niet herkend. Voor zover de greppels gecoupeerd zijn (structuur 1121 en 1124) hebben ze één relatief homogene vulling. Structuur 1121 lijkt in het vlak de jongste greppel te zijn.
- Vondsten:** In de vulling van structuur 1121 zijn fragmenten aardewerk uit de 14e eeuw (Witbakkend en Langerwehe). Op grond van een fragment grijsbakkend aardewerk lijkt structuur 1120 ook in de 14e eeuw gedateerd te moeten worden. Een jongere datering is voor beide greppels niet uitgesloten.
- Interpretatie:** Aangezien op de kadastrale minuut van 1832 direct ten noorden van deze greppels een weg is aangetroffen, bestaat de kans dat deze greppels de zuidelijke begrenzing van de voorganger van deze weg vormen. Een precieze datering van deze greppels is verder onbekend.

● Greppelsysteem 5

- Onderzoek:** In de noordelijke helft van het onderzoeksgebied is een grofweg noordoost-zuidwest georiënteerde greppel (structuur 1049 en 1079) aangetroffen (afb. 6.55). Deze greppel wordt tot greppelsysteem 5 gerekend.
- Beschrijving:** Binnen het opgegraven gebied begint structuur 1049 op het punt waar de laagte die het plangebied doorkruist, afbuigt in noordnoord-westelijke richting. De greppel volgt deze laagte circa 20 m maar buigt vervolgens in noordoostelijke richting af. Na circa 70 m maakt de greppel een scherpe knik en buigt deze af in noordnoordwestelijke richting. Ten noorden van structuur 1049 is een tweede greppel (structuur 1050) die de oriëntatie van structuur 1049 volgt. De vulling van structuur 1049 is onderin gelaagd maar duidelijke spoellagen ontbreken. Bovenin is een brokkige vulling aanwezig. De vulling van structuur 1050 komt overeen met de vulling van structuur 1049.
- Oversnijdingen:** Greppelsysteem 5 oversnijdt de vierde fase van greppelsysteem 4.

Vondsten: Alle vondsten uit structuur 1049 zijn afkomstig uit deze bovenste vulling. De greppel bevat voornamelijk aardewerk uit de 15^e en 16^e eeuw, waaronder 16 fragmenten roodbakkend aardewerk en twee fragmenten grijs steengoed. Een fragment proto-steengoed wordt geïnterpreteerd als opspit. Op grond van het aardewerk lijkt de greppel aan het eind van de 16^e eeuw te zijn opgevuld maar een jongere datering is niet uitgesloten.

De vondsten uit greppel 1050 zijn tevens afkomstig uit de bovenste vulling. Een fragment Pingsdorp moet worden gezien als opspit. Twee fragmenten roodbakkend aardewerk en een fragment van een steengoed kan met reliëf-versiering uit Raeren dateren na 1575. Het jongste fragment is een standvoetje van een kop van roodbakkend Nederrijns aardewerk van zogenaamd zwart-goed. Uit dit laatste fragment zou blijken dat de greppel in de 18^e eeuw of 19^e eeuw is gedicht.

Interpretatie: De greppels lijken overeen te komen met een grens die is afgebeeld op de kaart van Zijnen uit 1760. Mogelijk heeft zich tussen beide greppels een houtwal bevonden. Op grond van de vondsten kan niet vastgesteld worden wanneer de greppel gegraven is. Aangezien greppelsysteem 5 de vierde fase van greppelsysteem 4 oversnijdt, lijkt greppelsysteem 5 op z'n vroegst vanaf de tweede helft van de 14^e eeuw gegraven te kunnen zijn.

● Greppelsysteem 6

Onderzoek: Alle afgebakende percelen die binnen het onderzoeksgebied zijn aangetroffen (en een datering in de nieuwe tijd hebben) zijn ondergebracht onder greppelsysteem 6 (afb. 6.56). Het betreft voornamelijk noordoost-zuidwest georiënteerde greppels en haaks daarop gegraven greppels met een zuidwest-noordoost oriëntatie. De greppels zijn vervolgens aan de hand van de kaart van Zijnen (circa 1760), de kaart van Verhees (circa 1794) en de kadastrale minuut van 1832 verder ingedeeld.

● Greppelsysteem 6 – de kaart van Zijnen (circa 1760)

Onderzoek: Structuur 1021, 1022, 1080, 1081, 1089 zijn gekoppeld aan grenzen die zijn afgebeeld op de kaart van Zijnen.

Beschrijving: Structuur 1021 en 1022 zijn grofweg noordwest-zuidoost georiënteerd. De greppels liggen circa 4 m uit elkaar en hebben beide één brokkige vulling. Tussen beide greppels is mogelijk een houtwal aanwezig geweest. Deze houtwal zal gezien de kaart van Zijnen hebben aangesloten op greppelsysteem 5.

Structuur 1080, 1081 en 1089 liggen circa 1,3 m uit elkaar en zijn grofweg oost-west georiënteerd. Ook hier is mogelijk sprake van een houtwal. Bij de noordelijke greppel (structuur 1080) zijn twee brokkige vullingen vastgesteld.

- Vondsten: In de vulling van structuur 1022 zijn een fragment Maaslands en Langerwehe aangetroffen.
In de bovenste vulling van structuur 1080 zijn 14^e/15^e eeuwse scherven (Siegburg, grijs- en roodbakkend aardewerk) aangetroffen maar ook chinees porselein (1680-1800) en industrieel wit (1850-1950). Op grond van het aardewerk lijkt de greppel tot in de 19^e/20^e eeuw open te hebben gelegen. In de zuidelijke greppel (structuur 1081 en 1089) zijn slechts een fragment Pingsdorf en roodbakkend aardewerk aangetroffen.
- Interpretatie: Ten oosten van structuur 1021 en 1022, in onderzoeksgebied Enschtosebaan-Zuid 1, zich een erf lijkt te bevinden dat op grond van de waterputten al in de 15^e eeuw in gebruik was. Mogelijk betekent dit voor de perceelsgrens dat deze ook uit de 15^e eeuw stamt.

● Greppelsysteem 6 – de kaart van Verhees (circa 1794)

- Onderzoek: Structuur 1008, 1009, 1010, 1011, 1021, 1022, 1037, 1038, 2003 zijn gekoppeld aan grenzen die zijn afgebeeld op de kaart van Verhees. Structuur 1021 en 1022 (zie hiervoor) lijken tevens nog in gebruik te zijn geweest.
- Beschrijving: Structuur 1037 en 1038 bevinden zich in het verlengde van structuur 1021 en 1022. Beide greppels hebben één vulling en mogelijk is tussen de greppels een houtwal aanwezig geweest. Ten oosten van deze houtwal zijn karrensporen (structuur 2003) aangetroffen.
Structuur 1010 en 1011 zijn grofweg noordoost-zuidwest georiënteerd en liggen grofweg 1,8 m uit elkaar. Tussen de greppels is mogelijk een houtwal aanwezig geweest.
Structuur 1008 en 1009 bevinden zich circa 1,4 m uit elkaar en zijn tevens noordoost-zuidwest georiënteerd. De greppels hebben beide een gevlekte vulling. Ook hier lijkt sprake te zijn van een houtwal.
- Vondsten: Het vondstmateriaal in structuur 1037 betreft opspit. In structuur 1008 is een fragment protosteengoed en paffrath aangetroffen.
- Interpretatie: Greppelsysteem 5 is op de kaart van Verhees niet meer afgebeeld al is het de vraag of deze houtwal niet meer in gebruik was (zie kadastrale minuut 1832).

● Greppelsysteem 6 – de kadastrale minuut van 1832

Onderzoek: Structuur 1001, 1003, 1004, 1035, 1036, 1039, 1040, 1065, 1066, 1082, 1332, 1333, 2002, 2004, 2005 zijn gekoppeld aan grenzen die zijn afgebeeld op de kadastrale minuut van 1832.

Beschrijving: Structuur 1065 en 1066 vormen de greppels van een zuidoost-noordwest georiënteerde houtwal. Beide greppels sluiten aan op een deel van greppelsysteem 5 dat nog in gebruik lijkt te zijn. In de greppels zijn geen vondsten aangetroffen. Structuur 1035 en 1036 bevinden zich circa 1,8 m uit elkaar en zijn zuidoost-noordwest georiënteerd. De greppels lijken in één keer opgevuld te zijn. Structuur 1039, 1040, 1332 en 1333 zijn zuidoost-noordwest georiënteerd. Structuur 1039 en 1040 hebben mogelijk tot een houtwal behoord en liggen grofweg 1,4 m uit elkaar. Structuur 1332 en 1333 lijken losse perceelsgreppels te zijn. In de greppels zijn geen vondsten aangetroffen. Structuur 2004 en 2005 zijn restanten van een zandpad dat aan de buitenzijde van een rechthoekig perceel aanwezig is geweest. Het zandpad (structuur 2001) aan de westzijde van het onderzoeksgebied wordt aan weerszijden begrensd door greppels (structuur 1001, 1003 en 1004) die circa 8 m uit elkaar liggen. De greppels lijken gezien hun vulling in één keer opgevuld te zijn. Aan de zuidzijde van structuur 1001 is op vlak 2 een palissade aangetroffen.

Oversnijdingen: Structuur 1035 en 1036 oversnijden een oudere houtwal (structuur 1008 en 1009). De relatie tussen structuur 1001 en de palissade is onbekend.

Vondsten: Het jongste vondstmateriaal uit structuur 1035 en 1036 bestaat uit industrieel wit (1800-1950) en europees porselein (1850-1950). Het jongste vondstmateriaal dat in structuur 1001, 1003 en 1004 is aangetroffen, bestaat uit Europees industrieel wit aardewerk met een datering in de 19^e eeuw.

Interpretatie: Greppelsysteem 5 lijkt in de 19^e eeuw nog gedeeltelijk in gebruik te zijn geweest (ten oosten van structuur 1065 en 1066).